

Z

W

R E I Z E

NAAR DE

ZUID - POOL

EN RONDOM DE

W A E R E L D.

R E I N E

NAVY DE

ZUID - POOL

IN LONDON DE

W A E R L D.

R E I Z E N
R O N D O M D E
W A E R E L D,
D O O R
J A M E S C O O K,
V E R T A A L D D O O R
J . D . P A S T E U R .
M E T K A A R T E N E N P L A A T E N
V I E R D E D E E L .

T E L E Y D E N , A M S T E R D A M , E N ' S H A A G E , B I J
H O N K O O P , A L L A R T E N V A N C L E E F ,
M D C C X C I X .

VOORBERICHT

Met dit vierde deel der Reizen van J. COOK begint zijne *tweede Reize rondom de Waereld*, hoofdzakelijk ondernoomen om te beproeven of men zekerheid konde erlangen omtrent het al of niet bestaan van een groot vast land, 't welk veel aardrijkskundigen onderstelden dat in het zuidlijk gedeelte van den aardbol zoude liggen, dat nog geheel onbekend en onbevaaren was (*), waarom deeze Reis den titel voert van *Reize naar de Zuid-pool en rondom de Waereld*; zij bestaat in het Engelsch twee deelen in quarto.

Deeze reis is in het oorspronkelijke door COOK zelven beschreven en draagt kenmerken van zijn karakter. Eenvoudigheid, gestrengheid, orde en juisheid stralen er in door; doch zij is minder rijk aan die kleine menschkundige bijzonderheden

(*) Zie het Leven van J. COOK, 1 Deel, blad: 27 en volg.

en wijsgeerige opmerkingen, welke zoodanig een werk voor den leezer, die geen aardrijkskundige of zeeman is, moeten veraangenaamen.

Dit heeft mij doen besluiten om, op het voetspoor van den Franschen Vertaaler, ook gebruik te maaken van de beschrijving der reize door den jongen FORSTER, die, met zijn' vader, togenoot van COOK was en de geheele reize mededeed, in twee deelen in quarto in het Engelsch en naderhand ook in het Hoogduitsch in twee deelen in octavo uitgegeeven; het is deeze uitgave, van welke ik mij bediend heb, omdat zij de laatste is en dus nog enige ophelderingen meerder bevat dan de Engelsche (*): De bijvoegzelen, uit

(*) De titel is: JOHAN REINHOLD FORSTER'S, *der Rechte, Medecin und Weltweisheit Doctor, Profesfor der Naturgeschichte zu Halle, Mitglieds der Russisch Kaiserlichen Academie zu S. Petersburg, der Societaten der Wissenschaften, der Antiq. zu London, zu Madrid &c. &c. Reise um die Welt während den Jahren 1772 bis 1775 in dem von Sr. kaiserlichen Majestät Gros-Britannischen Majestät auf Entdeckungen ausgeschickten und durch den Capitain COOK geführten Schiffe the Resolution unternommen beschriben und herausgegeben von deszen Sohn und Reisegefährten GEORGE FORSTER, Königlich Pohlischen Geheimen Rath, Profesfor der Naturgeschichte in Wilna, der Philosophie Doctor, mitglied der Römischen Kaiserlichen Academie d. Naturf., d. K. Soc. der Wissensch. zu London, d. K. Acad. d. Arzneygel. zu Madrid, der K. Societät der Wissensch. zu Copenhagen, der Fürstl. Herz.*

VOORBERICHT.

dat werk alhier ingelascht, zullen den lezer voor-
zeeker behaagen en zeer belangrijk voorkoomen;
hoe aangenaam steekt de bijzondere wijze van zien
en beschrijven van deeze twee schrijvers, die bel-
den ooggetuigen waren van hetgeen zij te boek
stelden, bij elkanderen af! COOK, met veel ken-
nis van de Aardrijkskunde, de Scheepvaart en
alles wat daartoe behoort voorzien, merkt alles
op wat daartoe betrekking heeft, beschouwt alles
met eene koele philosophische bedaardheid, be-
oordeelt met verstand, verhaalt niet met de aanw-
keurigste bijzonderheden, maar alles dat hij zegt
is juist en draagt het kenmerk der waarheid; FOR-
STER, met levendiger verbeelding begaafd,
schrijft met meer warmte, met meer gevoel, met
meer wijsbegeerte; alles maakt op hem meerder
indruk; hij speurt den aart der volkeren, die hij
bezogt, in de minste plooien van hun karakter en
in de minste bijzonderheden van hun gedrag op,
en verlevendigt alles door wijsgeerige, zedekun-
di-

*Soc. der Alterth. und des Ackerbaues u. d. freyen Kunst
zu Cassel &c. u. Correspondent der Konigl. Societät der
Wissensch. zu Göttingen, von verfasser selbst aus dem
Englischen übersetzt, mit den wesentlichsten aus des Ca-
pitain COOKS Tagebuchen und anderen Zusätzen für den
deutschen Leser vermehrt und durch kupfer erläutert,
Berlin bey HAUDE und SPENNER 1784, twee deelen in
octavo.*

dige en menschkundige aanmerkingen; die zelfde verbeeldingkracht zet zijnen schrijfstijl meer sierlijkheid bij en zijne groote kundigheden stellen hem in staat om nuttige vergelijkingen te maaken. Vooral legt hij zig toe op alles wat tot het vak der Natuurlijke Historie behoort en in dit gedeelte is zijn werk van de hoogste waarde, terwijl deeze bezigheid zelve van die van Kapitein COOK, als zij aan land waren, zoo zeer verschillende was, dat de voorvallen, die hun bejegenden en de omstandigheden, waarin zij zig bevonden hebben, noodwendig zeer verschillende moeten geweest zijn.

Dit onderscheid in den schrijfstijl heeft mij egter eenen anderen weg in doen slaan dan de Vertaaler van de Fransche Uitgave; deeze heeft de aanmerkingen en beschrijvingen van FORSTER, van welke hij gebruik wilde maaken, in den text van het werk van COOK zelve ingelascht en dezelve alleen door „ onderscheiden; dan ik bevond dat deeze geduurige verwisseling van stijl eene onaangename uitwerking in het leezen had en eene strijdigheid maakte, die aanstootelijk was, omdat zij geduurig weder kwam; ik mistrouwde egter mijne eigen smaak of gevoel; dan toen ik vernam dat het eveneens werkte op den geest van die mijner vrienden, welke die vertaaling lazen, was mij zulks eene waarschuwing om die klip te vermijden, waarom ik de bijvoegzelen, uit de rei-

VOORBERICHT vii

de van FORSTER getrokken, agter elk deel als aantekeningen heb bijgevoegd, hetgeen ik niet twijfel of zal eene beter uitwerking hebben.

Uit die reize nu heb ik al het belangrijkste getrokken dat 'er in is en niets agterwege gelaten dat de weetlust of nieuwsgierigheid van den lezer konde voldoen, of streelen, dan hergeen reeds hoofdzakelijk in de reize, door COOK beschreven, voorkoomende, eene onnodige herhaaling zoude geweest zijn.

Uit de Fransche Vertaaling heb ik enige aantekeningen overgenomen, die mij voorkwamen voor geleerden en natuurkundigen van enig nut te zijn; zoodat deeze Uitgave door drie onderscheiden werken in zoo veele verschillende talen verrijkt is geworden en zoo wel in de plaaten als in den text; de plaat, namelijk vertoonende de water-hoozen op de kust van *Nieuw-Zeeland*, wordt in de Engelsche uitgave niet gevonden; in die waarop de *Barringtonia* verbeeld staat, heb ik de vrugt en het zaad bijgevoegd, en in andere enige verbeteringen laten maaken.

Vermits COOK een Engelschman was en FORSTER een Duitscher, hebben zij ook de eigen naamen van perfoonen en plaatsen elk op de wijze van zijnen eigen tongval geschreven. Schoon ik nu meer vertrouwen zoude hebben op de schrijfwijze van een Duitscher dan op die van eenen Engelschman in het ter nederstellen van eigen na-

VII VOORBERICHT

men, zwaardien de eerste het geluid of de uitspraak aanwkenriger zal uitspreken, heb ik evenwel in de reize van COOK hierin geene verandering gemaakt, opdat men de namen op de kaarten zoude kunnen wedervinden.

• Doch opdat men beter zoude kunnen oordeelen wat men in de aantekeningen van den Heer FORSTER te wagten hebbe, zal ik alhier, volgens zijne eigen opgave, den lezer enig verslag geeven bij welke gelegenheid en met welk oogmerk die geleerden met den Heer COOK wierden mede gezonden en wat aanleiding tot de uitgave van zijne afzonderlijke beschrijving van die reize gegeven heeft.

De Heeren BANKS en SOLANDER zouden op doezen tweeden togt weder mede gevaaren zijn; de Heer BANKS had daartoe groote kosten gedaan en zig alle noodwendigheden aangeschaft. Hij zou, behalven SOLANDER, nog twee jonge lieden medegenoomen hebben, die hem in de beschrijving van planten en dieren hunnen bijstand zouden verleenen en drie andere, welke nieuwe ondukte dieren en planten zouden tekenen. Zelfs ZOFFANI, een bekwaam Duitsch schilder, had beloofd mede te zullen gaan en de verschillende landschappen en inwooneren te schilderen. De Heer BANKS verzocht nu nog enige veranderingen in het schip te mogen laten maaken, op zijne eigen kosten, waardoor hij enig meerder gemak

mak konde genieten; doch de Minister van de Zee-zaken sloeg geen acht op zijn verzoek, dat hij voorzeeker aan zulk eenen belangloozen lijveraar voor de weetenenschappen wel hadde mogen trefaan. Na dat de Heer BANKS lang genoeg te vergeefsch op een gunstig besluit gewagt had, verklaarde hij eindelijk, tien dagen voor den tijd, dien men tot het vertrek bestemd had, dat hij met zijn gezelschap de reis niet doen zoude. De Minister wierd hier door beledigd; hij wilde toonen dat men, zonder BANKS, de weetenenschappen dienstig konde zijn; daar waren nog vier duizend ponden sterling overig van de som, die het Parlement tot die reis bestemd had; men stelde den Heeren FORSTER voor de reis te doen en vergunde hem die som met veele schoone beloften, zonder hun iets te laten blijken van hergeen daartoe aanleiding had gegeven.

De Britsche Regeering zondt en onderhield dan den Heer FORSTER op deeze Reize als eenen Natuurkundigen, niet enkel om hem onkruid te laten droogen en kapellen te laten vangen, maar met oogmerk dat hij alle zijne talenten in dit vak zoude te werk stellen en geen aanmerkenswaardig voorwerp onbemerkt zoude laten. Met een woord, men verwagte van hem eene *Wijsgeerige Historia der Reis* vrij van vooroordeel en gemeene drogredenen, waarin hij zijne ontdekkingen in de Historie van den Mensch en in de Na-

x VOORBERICHT

tuurkunde over het algemeen, zonder betrekking tot willekeurige stelsels, enkel naar algemeene menschlievende grondstellingen zoude daar stellen, dat is, eene Reisbeschrijving zoo als der geleerde waereld nog geene was aangeboden en men onthield zig op de edelmoedigste wijze van hem bijzondere regelen voortschrijven.

Nauwlijks waren 'er vier maanden, zedert zijne terugkomst, verlopen, of hij bood den Koning de eerstelingen zijnes arbeids aan in zijn boek over de Planten in de eilanden van de Zuid-zee. Hierop maakte hij zijn werk van de Reisbeschrijving, het hoofdwerk, dat men van hem begeerde. Eerst wilde men dat hij uit zijne eigen en COOK's dag-registers slechts een enkel verhaal zoude zaamenstellen, waarin de gewigtige waarneemingen van eenen ieder van hun, aan hare plaats en, tot onderscheiding, op eene bijzondere wijze getekend zouden zijn; maar daarna veranderde men van zin, en wilde nu elk dag-register afzonderlijk laten drukken. De Lords van de Admiraliteit beslooten de Reisbeschrijving met eene menigte platen te versieren, die naar de tekeningen van den schilder, welke mede aan boord geweest was, zouden gesneden worden en schonken alle de kosten van het graveeren, meer dan twee duizend ponden sterling beloopende, kapitein COOK en den Heer FORSTER elk' voor een gelijk deel; daar werd een verdrag tuschen hen beiden gesloten en door den Graaf

VOORBERICHT. 111

Graaf VAN SANDWICH ondertekend, waarin aan elk' zijn deel in de beschrijving werd aangewezen en waarin het geschenk van de plaaten aan eenen ieder van hun van de zijde der Admiraliteit verzeekerd wierd. Ingevolge hiervan leverde FORSTER den Graaf VAN SANDWICH eene tweede proeve van zijne Reisbeschrijving, maar zag ook deeze, tot zijne verwondering, afgekeurd. Eindelijk wierd hij gewaar dat, wijl men in het bovengemeld verdrag met opzet het woord *beschrijving* of *verhaal* vermiid had, hij niet gerechtigd was eene aaneengeschakelde Historie der Reize te schrijven en men kondigde hem uitdruklijk aan dat hij, op verbeurte van zijn aandeel aan de plaaten, zig stiptlijk aan de letter van het verdrag zou hebben te houden. Schoon hij nu altijd gedacht had dat hij hoofdzaakkijk gezonden was om de Reis te beschrijven, schikte hij zig naar dat voorschrift en bepaalde zijnen arbeid tot enkele wijsgeerige waarneemingen, om zijne familie niet van dat aanzienlijk voordeel te versteeken; hoe veel zelfsverloochening hem deeze stap ook gekost had, bleef dezelve egter vrugtloos. Men verwierp zijnen arbeid ten derden maale en ontnam hem eindelijk het beloofde recht op de koperen plaaten geheel en al. Veelligt wilde men hem door deeze bejegening doen gevoelen dat hij een vreemdeling was; veelligt vond men, zelfs in de weinige aanmerkingen, die hij, steunende op het

ver-

verdrag, nog gewaagd had, zijne denkwijze te wijsgeerig-vrij; veelligt is het het belang van eenen derden geweest hem het geschenk van de Admiraliteit geheel te ontnemen.

Dit gaf aanleiding dat zijn zoon ondernam in zijne plaats eene wijsgeerige Reisbeschrijving te vervaerdigen. Door geen verdrag de handen gebonden hebbende, stelde hij die te zaamen uit zijne eigen aantekeningen en die van zijn' vader: hij schreef dus vrijer en zijn werk behoefde geene staatkundige beoordeeling en zuivering te ondergaan, terwijl uit de Reisbeschrijving van COOK, op voorbeeld van de Franschen, wel eens enige omstandigheden zijn weggestreeken, die men op de eene of andere wijze nadeelig oordeelde. Een hoog bevel, zegt FORSTER, bloes den Heer DE BOUGAINVILLE van het eiland *Juan Fernandez* weg en deed het Engelsch geschut zwijgen, toen de *Endeavour* de Portugeesche vesting op *Madera* beschoot (*).

Daar

(*) De Heer DE BOUGAINVILLE hield zig einigen tijd op het eiland *Juan Fernandez* op en nam 'er zelfs verschingen in, schoon hij te verstaan geeft dat tegenwinden hem beletteden dit eiland aantodoen. Kapitein COOK beschoot uit de *Endeavour* met een Engelsch fregat de vesting *Loe* op *Madera*, om de eer der Britsche vlag op te houden, van welke omstandigheid in de Reis in het geheel geen gewag gemaakt wordt.

FORSTER.

V O O R B E R I C H T. xiii

Daar zijn in Engeland zes werken aan het licht gegeven die hunne geboorte aan deeze tweede Reize van COOK verschuldigd zijn. 1. Het werk van J. R. FORSTER over de Planten van de eilanden in de Zuid-zee, getijtd *Characteres Generum Plantarum, quas in insulis Maris Australis collegit &c.* JOANNES REINOLDUS FORSTER & GEORGIUS FORSTER, Lond. & Berol. 1776, in quarto, welk werk met agt en zeventig koperen Plaatén verrijkt is. 2. De Reis door COOK beschreven, waarvan de vertaaling volgt. 3. De Reisbeschrijving van G. FORSTER den Zoon, waaruit de aantekeningen, in deeze Uitgave voorkoomende, getrokken zijn. 4. Sterrekundige Waarneemingen, gedaan geduurende de reis van de schepen de *Resolutie* en de *Avontuur* in het Zuiden-Halfrond en om de Waereld in de jaaren 1772, 1773, 1774 en 1775, door den Heer WALES, Lid van de koninglijke Maatschappij der Wetenschappen te Londen, en den Heer BAYLY, koninglijke Sterrekundige van het Observatorium te Greenwich. Dit werk is de vrugt der waarneemingen van deeze geleerden, van welke de eerste op de *Resolutie* en de andere op de *Avontuur* was, en die beiden op kosten van het comptoir van Lengte mede voeren, op alle plaatsen daar zij aanlandden en ook op zee gedaan, zoo van de Lengten en Breedten als van de afwijkingen van de kompas-

xiv VOORBERICHT,

pas-naald, de getijden, het weder en diergelijke; dit werk bevat tafelen, die van veel waarde zijn voor Sterrekundigen. 5. Eene Verhandeling over de middelen om de gezondheid van het volk op zee te bewaaren, voorgelezen in de jaarlijkfche Vergadering van de koninglijke Maatfchappij te Londen, op den dertigften November 1776, door den Voorzitter J. PRINGLE. En eindelijk 6. Waarneemingen over de Aardrijkskunde, de Natuurkunde, den Aart en de Zeden der Menfchen, door JOHAN REINHOLD FORSTER, verzameld op zijne Reize om de Waereld, door den fchrijver in het Engelsch uitgegeeven in een deel in quarto, en naar de Hoogduitsche Vermaaling van zijnen zoon in het Nederduitsch uitgegeeven, te Haarlem bij PLAAT EN LOOFSJEE in het jaar 1790.

JOH. D. PASTEUR

In den HAAR

den 1 April 1799.

I N-

INHOUD

VAN HET

VIERDE DEEL.

Bladz.

Inleiding. xix

E.E.R.S.T.E B.O.E.K.

EERSTE HOOFDSTUK.

*Vertrek van Deptford. Aankomst te Fun-
chal op het Eiland Madera. Vertrek van
daar en aankomst te St. Jago. Vertrek
van St. Jago en aankomst aan de Kaap
de Goede Hoop. Verrigtingen aldaar en
bijzonderheden van dien togt. i*

TWEEDE HOOFDSTUK.

*Vertrek van de Kaap de Goede Hoop naar
de Zuid-pool. Naspeuringen naar een
Zuidlijk Land. 28*

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz.

*Vervolg van de naspeuringen naar een Zuid-
lijk Land tusfchen de middaglijn van de
Kaap de Goede Hoop en Nieuw-Zeeland.
Scheiding der twee Schepen. Aankomst
van de Resolutie in de Donkere Baai aan
Nieuw-Zeeland. 64*

VIERDE HOOFDSTUK.

*Verrigtingen in de Donkere Baai. Ontmoe-
tingen met de Inboorlingen. 102*

VIJFDE HOOFDSTUK.

*Onderrigtingen om in en uit de Donkere
Baai te zeilen. Beschrijving van het om-
liggende land, deszelfs voorbrengzelen
en inwooneren. Sterre- en Zeevaariku-
dige Waarneemingen. 136*

ZESDE HOOFDSTUK.

*Togt van de Donkere Baai tot Koningin
Charlotte Kanaal. Beschrijving van en-
ge Water-hoazen. Ontmoeting van de
twee schepen. 153*

I N H O U D. xvi

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

*Verflag van kapitein FURNEAUX van zijn
wedervaaaren zedert het scheiden van de
twee schepen tot derzelver ontmoeting in
Koningin Charlotte Kanaal. Beschrijving
van Van Diemens-Land.* 157

AGTSTE HOOFDSTUK.

*Verrigtingen in Koningin Charlotte Kanaal.
Aanmerkingen over de inwooneren van
het land.* 178

NEGENSE HOOFDSTUK.

*Koers van Nieuw-Zeeland tot Otahiti. Be-
schrijving van enige laage eilanden,
denklijk dezelfde, welke door DE BOU-
GAINVILLE gezien zijn.* 199

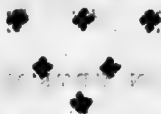
AANTEKENINGEN GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL VAN G. FORSTER.

*Aantekeningen op het eersten Boeks eerste
Hoofdstuk.* 213

* * * Aan-

	Bladz.
<i>Aantekeningen op het tweede Hoofdstuk.</i>	. 251
<i>Aantekeningen op het derde Hoofdstuk.</i>	. 260
<i>Aantekeningen op het vierde Hoofdstuk.</i>	. 265
<i>Aantekeningen op het vijfde Hoofdstuk.</i>	. 278
<i>Aantekeningen op het zesde Hoofdstuk.</i>	. 282
<i>Aantekeningen op het zevende Hoofdstuk.</i>	. 284
<i>Aantekeningen op het agtste Hoofdstuk.</i>	. 286
<i>Aantekeningen op het negende Hoofdstuk.</i>	. 312

I N L E I D I N G.

Of dat gedeelte van het Zuider Halfrond, dat men nog niet onderzocht had, slechts eene onmeetlijke waterplas ware, dan of het nog een vast land bevattede, gelijk de beschouwende Aardrijkskunde scheen te belooven, was een vraagstuk, dat de aandacht niet alleen van geleerden, maar van de meeste zee-mogendheden van Europa langen tijd had bezig gehouden.

Het was voornamelijk, om in eens een eind aan alle geschillen omtrent zulk een merkwaardig en gewigtig onderwerp te maaken, dat zijne Majesteit bevel gaf tot deeze onderneeming, van welke het verhaal hier mede aan het algemeen wordt medegedeeld.

Doch, om den lezer een duidlijk denkbeeld te geeven van hergeen op deezen togt verrigt is en hem in staat te stellen om naauwkeuriger te oor-

deelen in hoe verre het groot doel, dat men zig voorstelde, bereikt zij, zal het nodig zijn een kort bericht van de verschillende Reizen, die voor deeze, welke ik de eer had te bestieren, op ontdekkingen in het Zuidlijk Halfrond gedaan zijn, vooraf te laten gaan.

De eerste, die den grooten Stillen Oceaan overvoer, was FERDINAND MAGALHAENS, een Portugees, die, in dienst van Spanje, op den tienden April 1519 met vijf schepen vertrok. Hij ontdekte de *Straat*, die zijnen naam draagt, en dezelve op den zeven en twintigsten November 1520 doorgevaaren zijnde, stevende hij de Stille Zuid-zee in.

In die zee ontdekte hij twee onbewoonde eilanden, welker ligging niet wel bekend is. Vervolgens pasteerde hij de linie, ontdekte de *Dieven-Eilanden* en stevende toen naar de *Philippynsche Eilanden*, op een van welke hij in eene schermtufeling met de inboorlingen gedood wierd.

Zijn schip, de *Victorie* genaamd, was het eerste dat den aardbol omzeilde en het eenigst van zijn smaldeel, dat de gevaaren en ongemakken, die zijne heldhaftige onderneeming verzelden, te boven kwam.

De Spanjaards deden, na dat MAGELHAENS hun eens den weg gewezen had, verscheiden togten van *Amerika* naar het Westen, voor dien van ALVARO MENDANA DE NEYRA in 1595, die de

de eerste is, welke stap voor stap kan nagegaan worden; want de voorgaande togten zijn niet met de vereischte juistheid tot ons gekoomen.

Wij weeten egter over het algemeen dat op dezelfde *Nieuw Guinea*, de eilanden, die de *Salomons-Eilanden* genoemd worden, en verscheiden andere ontdekt wierden.

De Aardrijkskundigen verschillen zeer veel omtrent de ligging van de *Salomons-Eilanden*. Het waarschijnlijkst gevoelen is dat zij de groep uitmaaken, welke alle die eilanden bevat, die zedert *Nieuw-Brittannie*, *Nieuw-Ierland* enz. genoemd zijn geworden.

Op den negenden April 1595 zeilde MENDANA, met oogmerk om deeze eilanden te bevolken, met vier schepen van *Callao* en zijne ontdekkingen op zijnen togt westwaars bestonden in de *Marquisen-Eilanden* op 10 graaden Zuider Breedte, het eiland *S. Bernardo*, 't welk ik voor hetzelfde houde dat kommandeur BYRON het *Eiland van Gevaar* noemt, vervolgens het *Eenzaam Eiland*, op 10° 40' Zuider Breedte en op 178° Wester Lengte, en eindelijk *Santa Cruz*, dat ongetwijfeld hetzelfde is dat kapitein CARTERET *Egmond Eiland* genoemd heeft.

Op dit laatste eiland kwam MENDANA en veele van zijne reisgenooten te sterven en het jammerlijk overschot van het smaldeel werd door

PEDRO FERNANDEZ DE QUIROS, den opperstuurman, te *Manille* terug gebragt.

Deeze zelfde QUIROS was de eerste die uitgezonden werd enkel met oogmerk om een zuidlijk vast land te ontdekken en hij schijnt ook indedaad de eerste geweest te zijn, die enig denkbeeld heeft opgevat dat 'er zulk een land zijn zoude.

Hij vertrok den een en twintigsten December 1605 van *Callao* als stuurman van de vloot, onder bevel van LUIS PAZ DE TORRES, bestaande uit twee schepen en een ligter. Zij stuurden W. Z. W. en ontdekten op den zes en twintigsten January 1606, zijnde toen, volgens hunne rekening, duizend Spaansche mijlen van de kust van *Amerika*, een klein laag eiland op de Zuider Breedte van 25 graaden. Twee dagen daarna ontdekten zij een ander, dat hoog was met eene vlakte 'er boven op. Dit is waarschijnlijk hetzelfde dat kapitein CARTERET *Piscairus Eiland* genoemd heeft.

Na deeze eilanden verlaaten te hebben schijnt QUIROS zijne koers west-noord-westwaarts en noord-westwaarts gestuurd te hebben tot op 10 of 11 graaden Zuider Breedte en toen westwaarts, tot hij aan de baai van *St. Philippus* en *St. Jago* op het eiland *Tierra del Espirito Santo* kwam. Op deeze koers ontdekte hij verscheiden eilanden, en waarschijnlijk enige van die, welke door laater zee-vaarers zijn gezien geworden.

Bij

Bij het uitzeilen van de baai van *St. Philippus* en *St. Jago* wierden de twee schepen van elkander gescheiden. *QUIROS* stevende met het schip de *Capitana* noordwaarts en keerde naar *Nieuw-Spanje* terug, na veel geleden te hebben door gebrek aan leeftocht en water. *TORRES* stuurde met de *Almiranta* en de ligter westwaarts en schijnt de eerste geweest te zijn die tusschen *Nieuw-Holland* en *Nieuw-Guinea* doorzeilde.

De eerstvolgende pooging, om ontdekkingen in de Stille Zuid-zee te doen, werd bestierd door *LE MAIRE* en *SCHOUTEN*. Zij zeilden den veertienden Juny 1615 met de schepen *Comcordia* en *Hoorn* uit *Texel*. Het laatste verbrande door toeval in *Gewenschte Haven* (*Port Desiré*). Met het ander ontdekten zij de *Straat*, die den naam van *LE MAIRE* draagt en waren de eerste die ooit den Stillen Oceaan om *Kaap Hoorn* in stevenden.

Zij ontdekten het *Honden-Eiland* op 15° 15' Zuider Breedte en op 136° 30' Wester Lengte; *Zonder-Grond* op 15° Zuider Breedte en 143° 10' Wester Lengte, *Waterland* op 14° 46' Zuider Breedte en op 144° 10' Wester Lengte en vijf en twintig zee-mijlen ten Westen van het laatste, het *Vliogen-Eiland* op 15° 20' Breedte, de *Ver-raders* en de *Kokos-Eilanden* op 15° 43' Zuider Breedte en op 173° 13' Wester Lengte, twee graaden westliker het *Hoop-Eiland* en op 14°

56' Zuider Breedte en op 179° 30' Ooster Lengte het eiland *Hoorn*. Vervolgens stевenden zij langs de noord-kusten van *Nieuw - Brittannie* en *Nieuw - Guinea* en kwamen in October 1616 te *Batavia*.

Uitgezonderd enige ontdekkingen op de westlijke en noordlijke kusten van *Nieuw - Holland* wierd 'er geene reize van gewigt naar den Stillen Oceaan ondernooten tot het jaar 1642, wanneer kapitein *TASMAN* met twee schepen van de Nederlandsche Oost-Indische Maatschappij van *Batavia* zeilde en *Van Diemens - Land* ontdekte, zijnde een klein gedeelte van de west-kust van *Nieuw - Zeeland*, vervolgens de *Vrienden - Eilanden* en de eilanden die *Prins Willems Eilanden* genoemd worden.

Ik heb het tot dus verre best geoordeeld den voortgang der ontdekkingen in den Zuider Stillen Oceaan niet aftebreeken, anders moest ik reeds gezegd hebben dat *RICHARD HAWKINS*, in het jaar 1594, omtrent vijftig zee-mijlen ten Oosten van de rivier *La Plata* zijnde, door een' storm ten Oosten van zijne voorgenoomen koers gedreven wierd en, toen het weder bedaarde en hij naar de *Straat van Magelhaens* stuurde, onverwagt land ontmoetede, dat hij omtrent zestig mijlen langs voer en zeer omstandig beschreven heeft; hij noemde het *Hawkins Maagde - Land*, ter eere van zijne Koningin *ELIZABETH* en hij zegt dat

dat het omtrent zestig mijlen van de naaste kust van *Zuid-Amerika* ligt.

Dit land wierd daarna erkend voor twee groote eilanden door kapitein JOHN STRONG met de *Farewel* van Londen, die in het jaar 1689 de *Straat*, welke het oostlijk van het westlijk van deeze eilanden scheidt, doorvoer. Aan deeze *Straat* gaf hij den naam van *Falklands-Kanaal*, ter eere van zijnen beschermheer Lord FALKLAND en die naam is zedert door onachtzaamheid aan beiden de eilanden, welke het van malakanderen afzondert, gegeven.

Terwijl ik van deeze eilanden spreek, zal ik 'er bijvoegen dat toekomende zee-vaarers hunnen tijd zullen verliezen als zij naar *Pepys-Eiland* op 47 graaden Zuider Breedte zoeken, alzoo het nu zeker is dat *Pepys-Eiland* geen ander is dan deeze *Falklands-Eilanden*.

In het jaar 1675 ontmoette ANTHONY LA ROCHE, een Engelsch koopman, toen hij uit de Stille Zuid-zee terug keerde, daar hij op eene koopvaardij-reis geweest was en door winden en stroomen verre ten oosten van de *Straat Le Maire* gevoerd wierd, eene kust, die mischien dezelfde is, welke ik op deeze reis bezogt en het eiland *Georgia* genoemd heb.

Dit land verlatende en noordwaarts stevenende ontdekte LA ROCHE, op de Zuider Breedte van 45 graaden, een groot eiland, met eene goede

haven aan het oostlijk gedeelte, daar hij hout, water en visch vondt.

In het jaar 1699 wierd de beroemde Sterrekundige Doctor EDMUND HALES aangesteld tot bevelhebber over zijner Majesteit Pink-schip de *Paramour* op eenen togt tot verbetering van de kennis der lengte en van de afwijking van de kompas-naald en tot ontdekking van de onbekende landen, welke men onderfelde in het zuidlijk gedeelte van den Atlantischen Oceaan te liggen. Op deeze reis bepaalde hij de lengte van verscheiden plaatsen; hij stelde, na zijne terugkomst, zijne kaart van de afwijking op en stelde eene wijze voor om de lengte op zee te vinden door middel van de aannaderingen en de verduisteringen van de vaste sterren. Hij vervulde de twee eerste punten van zijnen lastbrief zeer wel, maar hij ontdekte geen onbekend Zuid land.

In het jaar 1731 rusteden de Nederlanders drie schepen uit om ontdekkingen in den Zuider Stille Oceaan te doen, onder bevel van den Admiraal ROGGEVEEN. Op den een en twintigsten Augustus verliet hij *Texel* en, om *Kaap Hoorn* in dien Oceaan koomende, ontdekte hij het *Pasch-Eiland*, waarschijnlijk reeds te vooren door DAVIS gezien, schoon niet bezogt (*);

ver-

(*) Zie WAFER, *Beschrijving van de Land-enge van Darien*.

vervolgens ontmoette hij, tusfchen $14^{\circ} 41'$ en $15^{\circ} 47'$ Zuider Breedte en tusfchen 142° en 150° West-
 er Lengte, verscheiden andere eilanden, die
 ik voor enige van die houde, welke door laatste
 Engelsche zee-vaarers gezien zijn. Vervolgens
 ontdekte hij twee eilanden op de Zuider Breedte
 van 150° en op 170° West-er Lengte, welke hij
Bouwmans-Eilanden, en laatslijk *Enkel-Ei-*
land, op de Zuider Breedte van $13^{\circ} 41'$ en op de
 West-er Lengte van $171^{\circ} 30'$, noemde. Deeze
 drie eilanden zijn ongetwijfeld dezelfde, welke
 DE BOUGAINVILLE de *Zee-vaarers Eilanden*
 noemt.

In het jaar 1738 zond de Fransche Oost-Indi-
 sche Maatschappij LOZIER BOUVET met twee
 schepen, de *Arend* en de *Maria*, uit, om ontdek-
 kingen in den Zuider Atlantischen Oceaan te doen.
 Hij zeilde den negentienden July van dat jaar uit
 de haven van *Orient*, deed het eiland *St. Catha-*
rina aan en nam van daar zijne koers naar het
 Zuid-Oosten.

Op den eersten January 1739 ontdekte hij land,
 of dat hij voor land aanzag, op de Zuider Breed-
 te van 54 en op de Ooster Lengte van 11 graaden.
 Uit den loop van dit verhaal zal blijken dat wij
 verscheiden poogingen hebben aangewend om dit
 land te vinden, maar zonder vrugt. Het is dus
 ook zeer waarschijnlijk dat hetgeen BOUVET zag
 niet anders geweest is dan een groot ijs-eiland.

Van

Van hier stevende hij oostwaarts op 51° Zuider Breedte tot op 35° Ooster Lengte, waarop de twee schepen van elkanderen scheidden; het een gong naar het eiland *Mauritius* en het ander keerde naar *Frankryk*.

Na deeze reis van BOUVET was de geest van ontdekkingen te doen uitgebluscht tot dat zijne tegenswoordige Majesteit het ontwerp vormde van landen te laten ontdekken en het Zuidlijk Halfrond te laten doorzoeken en in het jaar 1764 bevel gaf zulks ter uitvoer te brengen.

De kommandeur BYRON zeilde dan op den een en twintigsten Juny van dat jaar met de schepen de *Dolphyn* en *Tamar* uit *Duins* en stevende, na de *Falklands-Eilanden* bezocht te hebben, door de *Straat van Magalhaens* den Stillen Oceaan in, daar hij het *Eiland van Teleurstelling*, *Georges-Eiland*, het *Prins van Wales Eiland*, het *Eiland van Gevaar*, de eilanden *Tork* en *Byron* ontdekte.

Hij kwam op den negenden Mey 1766 in Engeland terug en in de maand Augustus daaraanvolgende wierd de *Dolphyn* andermaal uitgezonden onder het bevel van kapitein WALLIS, met de *Zwaluw* onder dat van kapitein CARTERET.

Zij zeilden te zaamen tot zij aan het westlijk eind van de *Straat van Magalhaens* kwamen en de groote Zuid-zee in het gezigt hadden en wierden toen gescheiden.

Kapitein WALLIS nam zijne koers westliker dan enig zee-vaarer voor hem op eene zoo hooge breedte gedaan had, maar ontmoette geen land tot hij binnen den Keerkring kwam, daar hij het *Pinkster-Eiland*, *Koningin Charlotte Eiland*, de eilanden *Egmont*, *Hertog van Gloucester*, *Hertog van Cumberland*, *Maitea*, *Otahiti*, *Eimeo*, *Tapamanou*, *Haw*, *Scilly*, *Boscawen*, *Keppel* en *Wallis* ontdekte, en in de maand Mey van het jaar 1768 kwam hij in Engeland terug.

Zijn reisgenoot, kapitein CARTERET, hield eene andere koers, waarin hij de eilanden *Osna-brug*, *Gloucester*, de *Koningin Charlottes Eilanden*, de eilanden van *Carteret* en *Gower* en de *Straat* tusfchen *Nieuw-Brittannie* en *Nieuw-Ierland* ontdekte, waarna hij in Maart 1769 in Engeland terug keerde.

In de maand November 1766 zeilde kommandeur DE BOUGAINVILLE uit Frankryk met het fregat *La Boudeuse* en de fluit *L'Etoile*. Na enigen tijd op de kust van *Brazilië* en aan de *Falklands-Eilanden* doorgebracht te hebben, kwam hij door de *Straat van Magalhaens* in den Stillen Oceaan in January 1768.

In deezen Oceaan ontdekte hij de *Vier Heemskinderen*, het *Eiland der Lansdraagers* en het *Harp-Eiland*, dat ik voor hetzelfde houde dat ik daarna het *Meir-Eiland* genoemd heb, *Kaap Thrum* en *Boog-Eiland*. Omtrent twintig mijlen

len weeslijker ontdekte hij vier andere eilanden, en ontmoette daarna *Maitea*, *Otahiti*, het *Eiland der Zee-vaarers* en het *Hopeloos-Eiland* (*l'Enfant perdu*) die voor hem nieuwe ontdekkingen waren. Toen stevende hij door de *Hebri- des*, ontdekte de *Bank van Diana* en enige andere, het land van *Verlofing-Kaap*, nog vercheidene eilanden meer noordwaarts, en zellde toen naar het Noorden van *Nieuw-Ierland*, deed *Batavia* aan en kwam in Maart 1769 in Frankryk terug.

Dit jaar was aanmerklijk door den overgang van de planeet *Venus* over de schijf der zon, een verschijnzel zeer gewigtig voor de sterrekunde en dat overal de aandacht van de geleerden in die weetenschap bezig hield.

In het begin van het jaar 1768 bood de koninglijke Maatschappij den Koning eene memorie aan, waarin zij de voordeelen aanwees, welke 'er zouden te haalen zijn uit naauwkeurige waarneemingen van deezen overgang in verschillende gedeelten der waereld, bijzonderlijk uit eene reeks van zoodanige waarneemingen op eene zuidlijke breedte, tusfchen de 140 en 180 graaden Wester Lengte van het koninglijk *Observatorium te Greenwich*, en dat 'er bekwaamlijk uitgeruste fchepen zouden vereischt worden om de waarneemen ter bestemde plaatsen over te brengen; maar dat de Maatschappij niet in staat was om de

de kosten van zulk eene onderneeming goed te maaken.

Ingevolge van deeze memorie wierd de Admiraleiteit door zijne Majesteit gelast geschikte schepen tot dat einde te bezorgen. De Berkentijn de *Endeavour*, die voor een kolen-schip gebouwd was, wierd dan gekogt en tot de reis naar de Zuid-zee uitgerust en mij wierd de eer opgedraagen van het bevel over hetzelfde te voeren. Kort daarop benoemde mij de koninglijke Maatschappij, benevens den Heer CHARLES GREEN, den Sterrekundige om de vereischte waarneemingen van dien overgang te doen.

Eerst waren wij voorneemens dit groot, en nu het voornaamste gedeelte van onze reis, of op de *Marquisen-Eilanden*, of anders op een van de eilanden, door TASMAN *Amsterdam*, *Rotterdam* en *Middelburg* genaamd en nu beter bekend onder den naam van de *Vrienden-Eilanden*, te volvoeren. Doch terwijl de *Endeavour* tot dien togt gereed gemaakt wierd, kwam kapitein WAL-LIS van zijne Reis om de Waereld terug, op welke hij verscheiden eilanden in de Zuid-zee ontdekt had en, onder andere, *Otahiti*. Dit eiland wierd boven alle de andere zoo even genoemde uitgekozen om de gemakken, welke het opleverde en omdat deszelfs ligging met zeekerheid bepaald was en uitmuntend geschikt geoordeeld wierd tot het doel, dat wij ons voorstelden.

Ik

Ik kreeg dan bevel om regstreeks naar *Otahiti* te zeilen en om, na dat de sterrekundige waarneemingen zouden gedaan zijn, verdere ontdekkingen optespeuren in de Stille Zuid-zee, door zuidwaarts te stevenen tot op 40 graaden Breedte, en dan, als ik geen land vond, west-waarts te zeilen tusschen de 40 en 35 graaden Breedte, tot dat ik *Nieuw-Zeeland* vond, dat ik moest opneemen, waarna ik naar Engeland moest terug keeren langs zoodanig eene koers als ik geraaden zoude vinden.

Volgens deezen last vertrok ik van *Deptford* op den dertigsten July 1768 en van *Plymouth* op den zes en twintigsten Augustus, deed *Madera*, *Rio de Janeiro* aan, zelde door de *Straat Le Maire* en stevende in January van het volgend jaar om *Kaap Hoorn* de Stille Zuid-zee in.

Ik tragtede mijne koers regt op *Otahiti* te neemen en dit gelukte mij gedeeltelijk; maar ik deed geene ontdekking tot dat ik binnen den Keerkring kwam, daar ik het *Meir-Eiland*, de *Groep-Eilanden*, het *Vogelen-Eiland* en *Keten-Eiland* ontmoetede en op den dertienden April kwam ik te *Otahiti*, daar ik mij drie maanden ophield, binnen welken tijd de waarneemingen van den overgang gedaan wierden.

Toen verliet ik *Otahiti*, ontdekte en bezogt de *Societeit-Eilanden* en *Oheteroa*; van daar stevende ik zuidwaarts tot ik op 40° 22' Zuider Breedte

en op 147° 29' Wester Lengte kwam en op den zesden October kreeg ik de Oost-kust van *Nieuw-Zeeland* in het gezigt.

Ik gong voort de kust van dit land te onderzoeken tot den een en dertigsten Maart 1770, wanneer ik het verliet en naar *Nieuw-Holland* koers zettende en, de oostlijke kust van dat groot land, die te vooren nog niet bezogt was, opgenoomen hebbende, zeilde ik tusschen deszelfs noordlijk eind en *Nieuw-Guinea* door, landde op het laatste, deed het eiland *Savu*, *Batavia*, de *Kaap de Goede Hoop* en *St. Helena* aan en kwam den twaalfden July 1771 in Engeland terug.

Op deeze reis verzelden mij de Heer *BANKS* en Doctor *SOLANDER*; de eerste een zeer goed man, de tweede een bekwaam leerling van *LINNEUS* en een van de boekbewaarsers van het *Britsch Museum*, beiden in de geleerde waereld bekend door hunne uitgestrekte en naauwkeurige kennis in de Natuurlijke Historie. Deeze Heeren, bezielde door de zugt tot weetenſchap en door een verlangen om naspeuringen te doen in de afgelegen landen, welke ik stond te bezoeken, verzogten verlof om de reis met mij te doen. De Admiraliteit stond gereedlijk een verzoek toe, dat zoo veel voordeel aan het gemeenebest der letteren beloofde. Zij gongen dan met mij te scheep en deelden in alle de gevaaren en ongemakken van onze verdrietige en vermoeiende scheepvaart.

Ter

Ter opheldering van dit kort verslag van de verschelden ontdekkingen in de Stille Zuider Atlantischen en Indischen Oceaan gedaan, voor mijn vertrek op deeze tweede reis, welke nu het algemeen wordt aangeboden, heb ik op de algemeene kaart, die hier bijgevoegd is, de koersen van de meeste Zee-vaarers afgetekend, wijl zonder dat dit kort bericht niet zoo gemakkelijk zoude te verstaan zijn.

De Reizen van de Heeren DE SURVILLE, KERGUELEN en MARION, van welke in het volgend werk enig verslag gegeven wordt, zijn niet tijds genoeg tot mijne kennis gekoomen om mij van enigen dienst te zijn, en alzoo dezelve niet openlijk aan de waereld zijn medegedeeld, kan ik 'er weinig van zeggen (*), even gelijk van nog twee andere Reizen, welke men mij gezegd heeft dat door de Spanjaarden gedaan zijn, een naar het *Paasch-Eiland* in het jaar 1769 en het ander naar *Otahiti* in het jaar 1773.

AI-

(*) Deeze Reizen zijn zedert aan het licht gekoomen. Ik zal 'er dus hier iets van zeggen. In het jaar 1769 zette de Heer DE SURVILLE, in dienst van de Fransche Oost-Indische Maatschappij van *Pondichery* over de *Philippynsche Eilanden* naar *Nieuw-Zeeland*. Hij lag daar zelfs in de *Ontwifelbaare Baai* en zag op den negenden December kapitein COOK met de *Onderneeming* voorbij zeilen, schoon zijn schip zoodanig lag, dat COOK het niet ontdekte. Daarop stak hij, tusschen 30 en 40 graaden Zul-

der

Alvorens ik het verhaal van den togt, die aan mijne zorg is toebetrouwd geweest, aanvang, zal het nodig zijn alhier enig verslag te doen van de uitrusting tot denzelven en van enige andere dingen van even groot belang, en die betrekking op mijn onderwerp hebben.

Kort na mijne terugkomst met de *Endeavour* besloot men twee schepen uitterusten om de ontdekking van het Zuider Halfrond volledig te maaken. De aart van deezen togt vereischte schepen van

der Breedte, regt de Zuid-zee over en kwam te *Calao* in *Peru*, bij het naar land vanren, om het leven.

In het jaar 1772 vonden de Heeren VAN KERGUELEN en ST. ALLOUARN een elland in den Zuidlijken Indischen Oceaan, dat omtrent onder dezelfde middaglijn met het eiland *Mauritius* en onder den 87 en veertigsten graad Zulder Breedte lag. Nog in dat zelfde jaar wierd hij andermaal uit Frankryk uitgezonden, maar hij kwam onverrichter zaake terug.

Gedurende de eerste reis van VAN KERGUELEN steevende de Heer MARION met den Heer CROZET van de *Kaap de Goede Hoop* over den Zuidlijken Indischen Oceaan naar *Van Diemens-Land* en *Nieuw-Zeeland* en ontdekte zuidwaarts van *Madagaskar* enige kleine woeste eilanden. De Heer MARION wierd van de Nieuw-Zeelanders in de *Eilanden-Baai* om het leven gebragt, waarop de Heer CROZET de reis voortzette, eerst *TASMANS* koers volgde en toen naar *Manille* steevende. Vergelijk de Aanteekeningen op het eerste Boeks derde Hoofdstuk, *Noot 1.*

F O R S T E R.

van een bijzonder maakzel en alzoo de *Endeavour* als een transportschip naar *Falklands-Eilanden* gezonden was, kreeg het zee-comptoir last om twee schepen te koopen, die best tot deezen dienst zouden geschikt wezen.

Te deezen tijd had men verschillende gedagten omtrent de grootte en de soort van schepen, die tot zulk eene reize best geschikt waren. Sommige waren voor groote schepen en stelden schepen van veertig stukken of Oost-Indische Compagnies schepen voor. Andere gaven den voorrang aan groote wel zeilende fregatten of drie-dekkers, zoo als men in den handel op *Jamaïca* gebruikt. Maar van alles wat, zoo verre tot mijne kennis is gekoomen, aan de Admiraliteit over dit stuk wierd gezegd en voorgesteld, wierd, naar mijn oordeel, het allergepastste door het zee-comptoir opgegeven.

Naardien het voor de onderneemers van ontdekking-reizen eene zeer belangrijke vraag is, welke soort van schepen best geschikt zij om op die reizen gebruikt te worden, zal het mogelijk van nut zijn voor degeenen, die in het vervolg daar mede mogen belast worden, alhier den inhoud van den raad van het zee-comptoir daar omtrent opgegeeven, met welken ik, na de ondervinding op twee reizen, elke van drie jaaren, mij volkoomen moet vereenigen.

Het wel slaagen van zulke onderneemingen als
het

het doen van ontdekkingen in afgelegen deelen van de waereld zal voornamelijk daarvan afhangen dat de toebereidzelen wel ingerigt zijn tot hetgeen de eerste zorg behoort te wezen, namelijk het behoud van het volk en van de schepen en dit zal altoos voornamelijk afhangen van de soort, de grootte en de eigenschappen van de schepen, welke tot dien dienst gekozen worden.

Deeze eerste en voornaamste redenen moeten niet veronachtzaamd worden om enige andere, die invloed zouden hebben op de noodwendige eigenschappen van de schepen. Wanneer dus, in de keuze van de schepen, enige van de voordeeligste eigenschappen ontbraken, en de nodige ruimte in dezelve tot minder gewigtige eindten verminderd wierde, zou zulk een stap den grond leggen tot het mislukken van de geheele onderneeming.

Naardien het grootst gevaar, dat men op eene ontdekking-reize, voornamelijk naar de afgelegenste deelen van den aardbol, te vreezen en waar tegens men te zorgen heeft, is met het schip aan den grond te raaken op eene onbekende, onbevolkte of veelligt wilde kust, moet men zig ook door geene reden hoegenaamd laten afhouden van het op de veiligste wijze te bouwen, zoo dat de bevelhebbers zig 'er met het minst mogelijk gevaar mede op eene vreemde kust durven wagen. Een schip van dat slag moet niet zeer diep gaan en egter genoeg kunnen laaden en veel ruim-

te bevatten om eene genoegzaame hoeveelheid levensmiddelen en behoeften voor de manschappen mede te voeren en voor den tijd, die tot het volvoeren van de reis vereischt wordt.

Het moet ook zoodanig gebouwd zijn dat het aan den grond kan leggen en van eene grootte dat het, in geval van nood, veilig en gemakkelijk op den wal kan gelegd worden om toevallige schaden of gebreken te herstellen. Deeze hoedanigheden vindt men niet in oorlogschepen van veertig stukken, noch in fregatten, noch in Oost-Indische Compagnie-schepen, noch in groote driedekkers, die op de West-Indiëën vaaren, en indedaad in geene andere dan in schepen in Noordsche landen gebouwd, of in die, welke voor den kolenhandel gebouwd worden, die bijzonderlijk hier toe geschikt zijn.

In zulk een schip zal een behaagzaam zee-officier meest durven waagen en beter in staat zijn zijnen last te volbrengen dan hij met mogelijkheid met enig ander slag van schip, of met een schip van enige andere grootte doen kan, of zelfs voorzigtig voor hem zou zijn te onderneemen.

Ik ben, over het geheel, vast van gedagten dat geene schepen zoo geschikt zijn tot ontdekkingen in verre afgelegen onbekende strecken als die welke gebouwd zijn gelijk de *Endeavour*, in welk ik mijne eerste reis gedaan heb. Want geen ander slag van schepen kan genoeg voorraad van le-

levensmiddelen en behoeften laaden voor het nodige getal manschappen en voor den tijd dat zij noodzaakkijk duuren moeten. En al konde enige andere soort van schepen eenen genoegzaamen voorraad bergen, zouden zij egter, in de strecken koomende daar de ontdekkingen gedaan moeten worden, door den aart van hun maakzel en hunne grootte, minder geschikt zijn tot het bedoelde oogmerk.

Daarom zijn 'er, mogen wij besluiten, tot hier toe zoo weinig ontdekkingen gedaan in het Zuyder Halfrond; want alle schepen, met welke men zulks ondernam voor de *Endeavour*, waren 'er ongeschikt toe, alchoon de officiers, die met dezelve gezonden wierden, alles gedaan hebben wat in hun vermogen was.

Het was om deeze redenen dat de *Endeavour* tot die reis gekozen wierd. Het was aan deeze eigenschappen van dat schip dat degeene die zig aan boord bevonden hun behoud verschuldigd waren, en hierdoor waren wij in staat gesteld om onze ontdekkingen in deeze zeeën zoo veel langer te vervolgen dan ooit enig ander schip gedaan heeft of doen konde. En, alchoon het doen van ontdekkingen niet het voornaamste doel van die reis was, kon ik het egter waagen eene veel grooter uitgestrektheid van zee, die tot nog toe onbevaaren was, te doorkruisen, om grooter

landen op hooge en laage zuidlijke Breedten te ontdekken, en langer aanhouden in het naauwkeuriger opneemen en onderzoeken van de uitgestrekte kusten van deeze nieuw ontdekte landen dan mogelijk enig zee-vaarer voor mij, gedurende eene enkele reize, gedaan had.

In kort deeze hoedanigheden van de schepen, gevoegd bij aanhoudende ijver en stoutmoedigheid in de bevelhebbers, zal hen in staat stellen hunnen last ter uitvoer te brengen, verder te gaan dan voorgige ontdekkers, en Engeland nog langer den roem te doen behouden van boven alle natiën uittemunten in het doorzoeken van den aardbol.

Alzoo deeze redenen met het gevoelen van *Lord SANDWICH* omtrent dat onderwerp overeenstemden, besloot de Admiraliteit twee zulke schepen, als hier aanbevoelen worden, te kiezen. Daar wierden 'er dan twee van kapitein *WILLEM HAMMOND* van *Hull* aangekocht. Beiden waren te *Whitby* gebouwd door denzelfden scheeps-timmerman, die de *Endeavour* gebouwd had, zijnde omtrent veertien of zestien maanden oud toen zij gekocht wierden en zij waren, naar mijn inzien, zoo goed geschikt tot den bedoelden dienst als of zij opzerlijk daartoe gebouwd waren. Het grootst van de twee was van vier honderd en twee en zestig tonnen; het werd genaamd de *Resolutie* en

naar *Deptford* gezonden om uitgerust te worden. Het ander was van drie honderd en zes en dertig tonnen, wierd de *Avontuur* genaamd en ter uitrusting naar *Woolwich* gezonden.

Eerst stelde men voor dezelve met koper te bekleeden; doch op de bedenking dat koper het ijzerwerk invreet, bijzonderlijk omtrent het roer, zag men hier van af en volgde de oude wijze van bekleeden en toetakelen als de veiligste; want schoon het de gewoonte is de roer-banden van hetzelfde metaal te maaken, is het egter niet zoo duurzaam als ijzer en het zou ook, ben ik wel verzeekerd, zulk eene reis niet uithouden als de *Resolutie* gedaan heeft; zoo lang 'er dan geen middel gevonden is om de uitwerking van koper op ijzer-werk voortekoomen, zou het niet raadzaam zijn het op eene reize van deezen aart te gebruiken.

Den agt en twintigsten November 1771 wierd ik tot bevelhebber over de *Resolutie* benoemd en TOBIAS FURNEAUX, die tweede luitenant bij kapitein WALLIS geweest was, wierd, bij deeze gelegenheid, tot bevelhebber over het schip de *Avontuur* bevorderd.

Onze rollen van officieren en gemeene waren als volgt:

Op

Op de *Resolutie.*

- 1 Kapitein. *James Cook.*
- 3 Luitenants. *Robert P. Cooper.*
Charles Clerke.
Richard Pickersgill.
- 1 Stuurman. *Joseph Gilbert.*
- 1 Bootsman. *James Gray.*
- 1 Timmerman. *James Wallis.*
- 1 Conſtapel. *Robert Anderſon.*
- 1 Heelmeester. *James Patten.*
- 3 Onder-ſtuurlieden.
- 6 Adelborſten.
- 2 Onder-heelmeesters.
- 1 Schrijver van den Kapitein.
- 1 Drilmeester.
- 1 Corporaal.
- 1 Wapen-ſmit.
- 1 Wapen-ſmits-maat.
- 1 Zeilenmaaker.
- 1 Zeilenmaakers-maat.
- 3 Bootsmans-maats.
- 3 Timmermans-maats.
- 2 Conſtapels-maats.
- 4 Timmermans-knegts.
- 1 Kok.
- 1 Koks-maat.
- 6 Kwartier-meesters.
- 45 Bevaaren Matroozen.

Zee-

INLEIDING. XLIX

Zee - Soldaaten.

- 1 Luitenant. *John Edgcumbe.*
- 1 Serjeant.
- 2 Corporaals.
- 1 Tamboer.
- 15 Gemeene.

112 Manschappen.

Op de Avontuur.

- 1 Kapitein. *Tobias Furneaux.*
- 2 Luitenants. *Joseph Shank.*
Arthur Kempe.
- 1 Stuurman. *Pieter Fannin.*
- 1 Bootsman. *Edward Johns.*
- 1 Timmerman. *Willem Offord.*
- 1 Constapel. *Andries Gloag.*
- 1 Heelmeester. *Thomas Andrews.*
- 2 Onder-stuurlieden.
- 4 Adelborsten.
- 2 Onder-heelmeesters.
- 1 Schrijver van den Kapitein.
- 1 Drilmeester.
- 1 Wapen - smit.
- 1 Wapen - smits - maat.
- 1 Zeilenmaaker.
- 1 Zeilenmaskers - maat.

2 Boots-

Zee-

XLIV I N L E I D I N G.

- 2 Bootsmans - maats.
- 2 Timmermans - maats.
- 1 Conſtapels - maat.
- 4 Timmermans - knechts.
- 1 Kok.
- 4 Kwartier - meesters.
- 33 Bevaaren Matroozen.

Zee - Soldaaten.

- 1 Luitenant. *James Scott.*
- 1 Serjeant.
- 1 Corporaal.
- 1 Tamboer.
- 8 Gemeene.
- 81 Manſchappen.

Ik had alle reden ter waereld om volkoomen te vreden te zijn met de keuze van de officieren. De tweede en derde luitenants, de luitenant van de zee-soldaaten, twee van de opper-officieren en verscheiden der onder-officieren hadden met mij de vorige reis gedaan. De andere waren mannen van bekende bekwaamheden en alle toonden zij bij elke gelegenheid, gedurende de gantsche reis, hunnen ijver voor den dienst, waarin zij gebruikt wierden.

In het uitrusten van deeze schepen volgde men
niet

niet de gewoone lijsten, maar zij wierden op de allervolkomenste wijzen van alles voorzien en van alle buitengewoone artikelen, welke als noodzaakkijk wierden opgegeeven.

Lord SANDWICH besteedde eene buitengewoone zorgvuldigheid aan deeze uitrusting; hij bezocht de schepen van tijd tot tijd, om wel verzeekerd te wezen dat alles naar zijnen wensch vervuld werd en naar genoeg van degeene, die 'er de reis mede doen zouden.

Ook het zee-comptoir en victualie-comptoir bleeven niet in gebreken om dezelve van de beste behoeften en proviand en van alles wat tot zulk eene lange reis noodzaakkijk was te voorzien. Daar wierden enige veranderingen gemaakt in de soorten van proviand, welke men gewoonlijk op de schepen mede geeft; wij kreegen, namelijk, tarw in plaats van even zoo veel gort en suiker in plaats van even zoo veel olie en, toen de victualie volledig was, had ieder schip voor twee en een half jaaren van alle soorten van proviand aan boord.

Wij hadden buiten dat verscheiden buitengewoone artikelen, als mout, zuur-kool, gezouten kool, sop-koekjens, salep, mostaart, wortelen-moes en verdikt sap van mout en bier. Enige van deeze artikelen waren reeds te vooren zeer heilzaam tegens de scheurbuik bevonden en andere wierden op de proef mede gegeven, bijzonderlijk

XLVI INLEIDING.

lijk het verdikt sop van bier en mout en de wortelen-moes. Naardien verscheiden van deeze scheurbuik-weerende dingen niet algemeen bekend zijn zal het niet ongepast voorkoomen 'er eene meer bijzondere beschrijving van te geven.

Van mout maakt men zoete mout-drink, die aan degeenen, die de scheurbuik gekregen hebben, gegeven wordt, of aan die welker lighaams-gesteldheid hen daarmede bedreigt, van eene tot vijf of zes pinten daags, naar de Heelmeester zulks nodig vindt.

Zuur-kool is kool fijn gesneden, waarbij wat zout, jenever-bezieën en anijs-zaad gedaan worden; dan laat men die gisten en vervolgens stampt men die vast in vaten, in welken staat zij zeer lang goed kan blijven. Dit is een gezond planten-voedzel en een groot scheurbuik-weerend middel. Men geeft elken man twee ponden in de week; maar ik vermeerderde of verminderde hunne portie naar ik zulks nodig oordeelde.

Gezouten kool is kool fijn gesneden en in vaten ingezouten, die langen tijd goed blijft.

Sop-koekjens zijn zoo wel bekend dat zij geene beschrijving behoeven. Wij wierden 'er van voorzien zoo voor de zieken als voor de gezonden en zij waren ons van zeer veel dienst.

De salep en confers van citroenen en oranje-appelen waren alleen voor de zieken en scheur-
bui-

buikige bestemd en geheel onder de bezorging van den Heelmeester.

Wortelen-moes is het sap van geele peen, tot de zelfstandigheid van vloeibaare honig of syroop verdikt, naar welke laatste het in smaak en kleur gelykt. Het is door den Baron STORSCH van Berlyn aanbevoelen als zeer dienstig tegens de scheurbuik; maar wij bevonden niet dat het veel van deeze hoedanigheid bezat.

Het verdikt sap van mout en bier zijn wij verschuldigd aan den Heer PELHAM, Secretaris van Commisfarissen van het Victualie-comptoir. Deeze Heer begreep, enige jaaren geleden, dat, als het sap van mout, hetzij als bier of mout-sap door uitwaasfeming verdikt wierd, het waarschynlyk was dat dit verdikt sap op zee goed zou blijven, en zoo dat waar was, kon men te alle tijden voorraad van bier bekoomen, door hetzelfde met water te mengen. De Heer PELHAM deed verscheiden proeven, die zoo wel slaagden, dat de Commisfarissen een en dertig halve vaten van dit sop gereed lieten maaken en met ons schip op de proef medegaven, negentien aan boord van de *Resolutie* en het overige aan boord van de *Avontuur*. Van den uitslag van deeze proeven zal in het verhaal zelf verslag gegeven worden in de orde zoo als zij gedaan wierden.

Daar wierd het geraamte van een klein vaartuig van twintig tonnen gereed gemaakt en aan boord van

XLVIII I N L E I D I N G.

van elk schip medegegeeven om (als het nodig gevonden wierd) opgezet te worden, ten einde bij voorkoomende noodzaaklijkheid als ligters te dienen, of om het volk overtevoeren, in geval het schip mogt blijven.

Wij wierden ook wel voorzien van visch-netten, lijnen en hoeken van allerhande soort om yisch te vangen. En, om ons in staat te stellen ververschingen te bekoomen in de bewoonde landen, die wij zouden aandoen en daar het geld van geene waarde was, liet de Admiraliteit in beiden de schepen verscheiden artikelen van koophandel laaden, zoo wel om van de inboorlingen levensmiddelen te koopen als om hun geschenken te doen, om hunne vriendschap en achting te winnen.

De Lords van de Admiraliteit lieten ook een zeker getal legpenningen slaan, op welker eene zijde zijne Majesteit en op de andere de twee schepen verbeeld wierden. Deeze legpenningen moesten aan de inboorlingen van de nieuw ontdekte landen uitgedeeld en aldaar gelaaten worden als getuigenissen dat wij de eerste ontdekkers waren.

Daar wierden ook enige klederen, voor koude luchtstreeken geschikt, medegegeeven, om die aan het volk uittedeelen, als het nodig zoude gevonden worden; in kort daar ontbrak niets dat strekken konde om de onderneeming te bevorderen,

ren, of dat iets toe konde brengen tot het gemak of de gezondheid van degeene, die zig tot dezelve inscheepten.

De Admiraliteit roonde niet minder zorgvuldigheid voor de wetenschappen in het algemeen, door den Heer WILLIAM HODOES, eenen landschap-schilder, overtehaalen deeze reize mede te doen, om tekeningen en schilderijen te vervaerdigen van die plaatsen in de landen, daar wij koomen zouden, welke het waardig zouden zijn, om 'er een volkoomener denkbeeld van te geeven dan uit beschrijvingen alleen konde gevormd worden.

Alzoo het ook van veel nut voor het algemeen gerekend wierd dat men iemand, die in de Natuurlijke Historie bedreven ware, aanname om mij op die reize te verzellen, wierd 'er door het parlement eene groote somme gelds tot dat einde verleend en men verkoos daartoe de Heeren JOHAN REINHOLD FORSTER met zijn' zoon.

Het Comptoir van de Lengten nam de Heeren WILLIAM WALES en WILLIAM BAYLEY aan om sterrekundige waarneemingen te doen; de eerste aan boord van de *Resolutie*, de laatste op de *Avontuur*. De groote verbeteringen, welke de Sterrekunde en Scheepvaart ontvangen hebben van de menigvuldige belangrijke waarneemingen, die zij gedaan hebben, zouden ieder eenen eer gedaan hebben, wiens roem met opzigt tot wiskundige kennia niet zoo wel bekend was als de hunne.

Het-

INLEIDING

Hetzelfde comptoir voorzag hen van de beste werktuigen om en sterrekundige en zeevaartkundige proeven en waarneemingen te doen, als ook van vier zee-uurwerken, drie door den Heer ARNOLD en een door den Heer KENDAL gemaakt, volgens de beginzelen van HARRISON. Daar is een omstandig verslag van het loopen van deeze uurwerken, met de sterre- en zeevaartkundige waarneemingen door de sterrekundigen gedaan, op last van het Comptoir van de Lengten, onder opzigt van den Heer WALES, uitgegeeven.

Behalven de verplichtingen, welke ik aan dezen Heer had voor de mededeeling van zijne gedaane waarneemingen, van tijd tot tijd op de reis, ben ik hem zedert ook dank verschuldigd geworden voor het doorbladeren van zijn dagverhaal, met verlof van 'er alles uit te trekken wat ik dacht dat tot verbetering van dit werk zoude kunnen dienen.

Tot gemak van de meeste der leezers heb ik den tijd van de scheepvaartkundige rekening tot de gewoone gebragt, zoo dat, zoo dikwijls de letters V. M. en N. M. gebruikt worden, de eerste den Voormiddag en de laatste den Agtermiddag van denzelfden dag beteken.

In alle de koersen, strekkingen enz. heeft men de afwijking van de kompas-naald 'er af gerekend, tenzij het tegendeel wordt aangestipt.

En nu zal het misschien nodig zijn te zeggen dat

dat ik, daar ik op het punt ben van op eenen derden togt uitgezeilen, dit reis-verhaal van mijne laatste reis in handen van enige vrienden laat, die de vriendelijkheid gehad hebben van in mijne afwezigheid de moeite te willen neemen van de proeven natezien en die wel gelieven te denken dat het beter is hetgeen ik hier te verhaalen heb in mijne eigen woorden te geeven dan met de woorden van andere, bijzonderlijk, daar dit een werk is, bestemd tot onderrigting en niet enkel tot tijdkorting, waarin zij denken dat openhartigheid en getrouwheid het gebrek van sierlijkheid zal kunnen vergoeden.

Ik zal dan deze Inleiding besluiten met den lezer te verzoeken de onnaauwkeurigheden van stijl, welke hij ongetwijfeld dikwijls in het volgend verhaal vinden zal, gunstig te versoemen en, als hem die voorkoomen, te denken dat het het werk is van eenen man, die het voordeel niet gehad heeft van eene opvoeding op de scholen te ontvangen, maar die van zijne jeugd af aan aanhoudend op zee geweest is, en die, schoon hij, met den bijstand van enige goede vrienden, alle de rangen, tot een zeeman behoorende, van leerjongen op een kolenschip tot den rang van kapitein in 's Konings zeedienst, is doorgegaan, geene gelegenheid gehad heeft om zig op letteroefeningen toeteleggen. Na dit verslag van mijzelven moeten de lezers de sierlijkheid van eenen fraaien schrijver

van of de kunst van eenen boeken-maaker van beroep van mij niet verwagten, maar zij zullen mij, hoop ik, beschouwen als een' eenvoudig man, die met ijver zijn best doet in den dienst van zijn land en die voorgenoomen heeft zijne verrigtingen, zoo goed als hij kan, te verhaalen.

Kanaal van PLYMOUTH
den 7 July 1776.

21-23	241-22
28-03	242-47
27-24	243-39
28-47	240-28
29-26	237-36
29-28	238-04
29-20	238-30
29-11	240-06
29-28	240-34
29-00	241-06
28-22	233-22
28-36	246-30
24-28	244-06
24-10	241-06
9-30	230-08
27-05	229-48
33-45	30-22
33-45	77-22
35-38	67-46

K A A R T

VERTOONENDE DE KOERSEN VAN EN

door KAPITEIN

TAFELN van de Lengten en Breedten
de stille Zuid-zee, gelyk

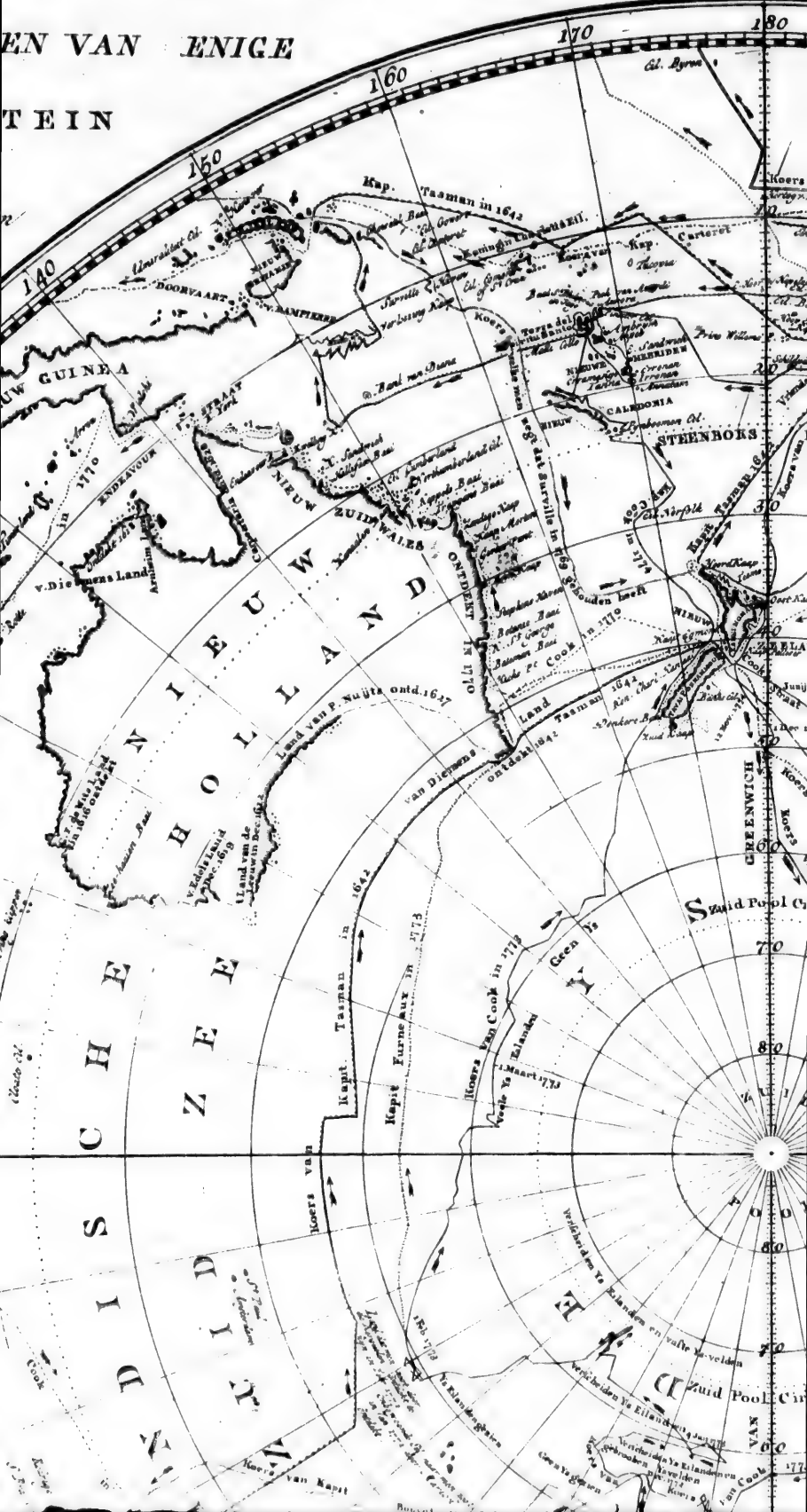
Nieuw Zeeland	Zuid Kaap		Breedte. Lengte O.
	Kor. Charlotte Kanaal		11-23. 167-49
	Oost Kaap		11-26. 167-1-191
	Noord Kaap		17-42. 167-00
	Eil. Norfolk.		34-11. 173-10
	Annatam		19-24. 169-26
	N. P. van Gortals Santo		20-23. 170-37
	Eil. Cymont		21-00. 167-03
	Eil. Byron		1-18. 170-30
	Kor. v. Werks eil.		8-41. 173-23
	Eil. Wallis		19-18. 177-00

A R T V A N H E T Z U

EN VAN ENIGE

TEIN

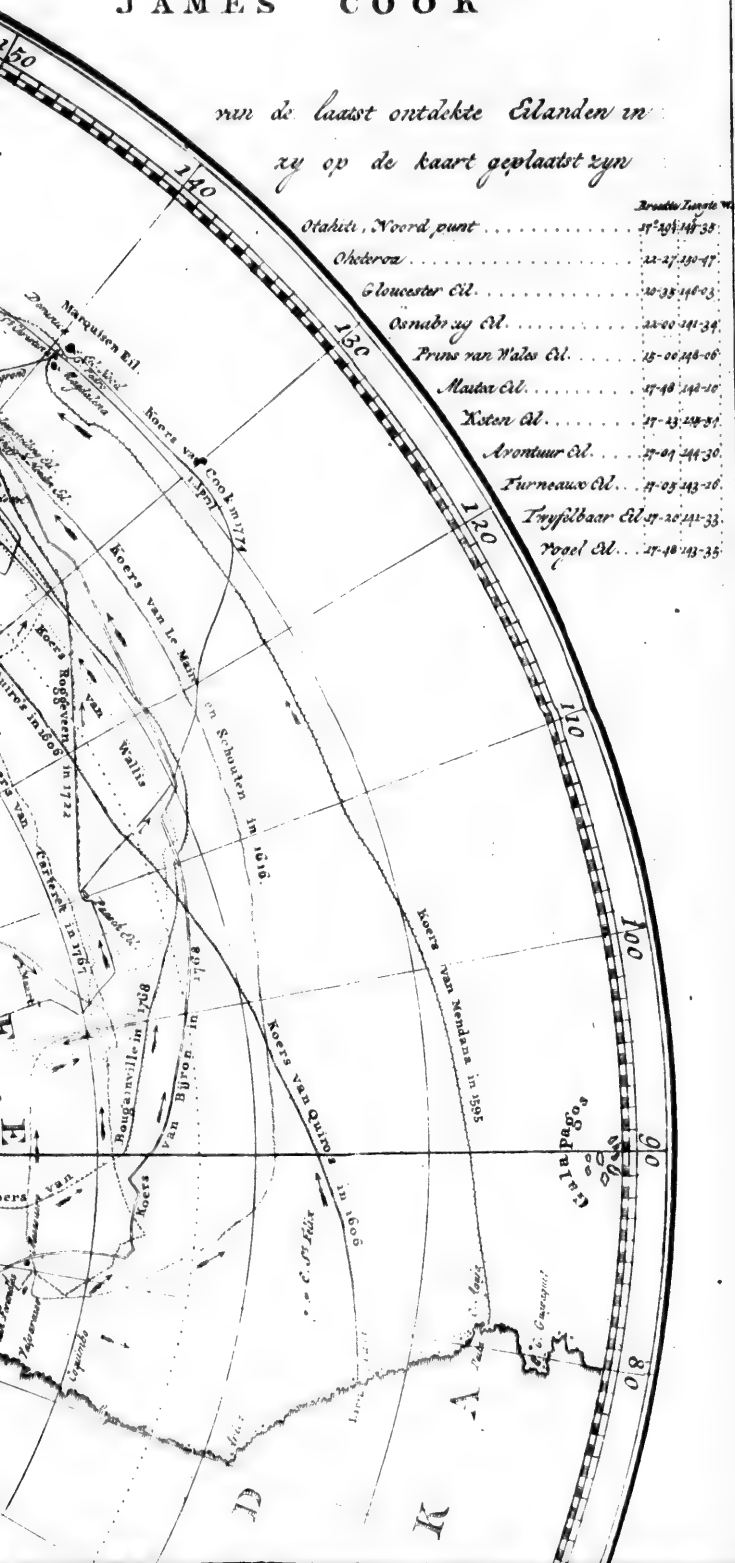
[illegible][illegible][illegible][illegible]

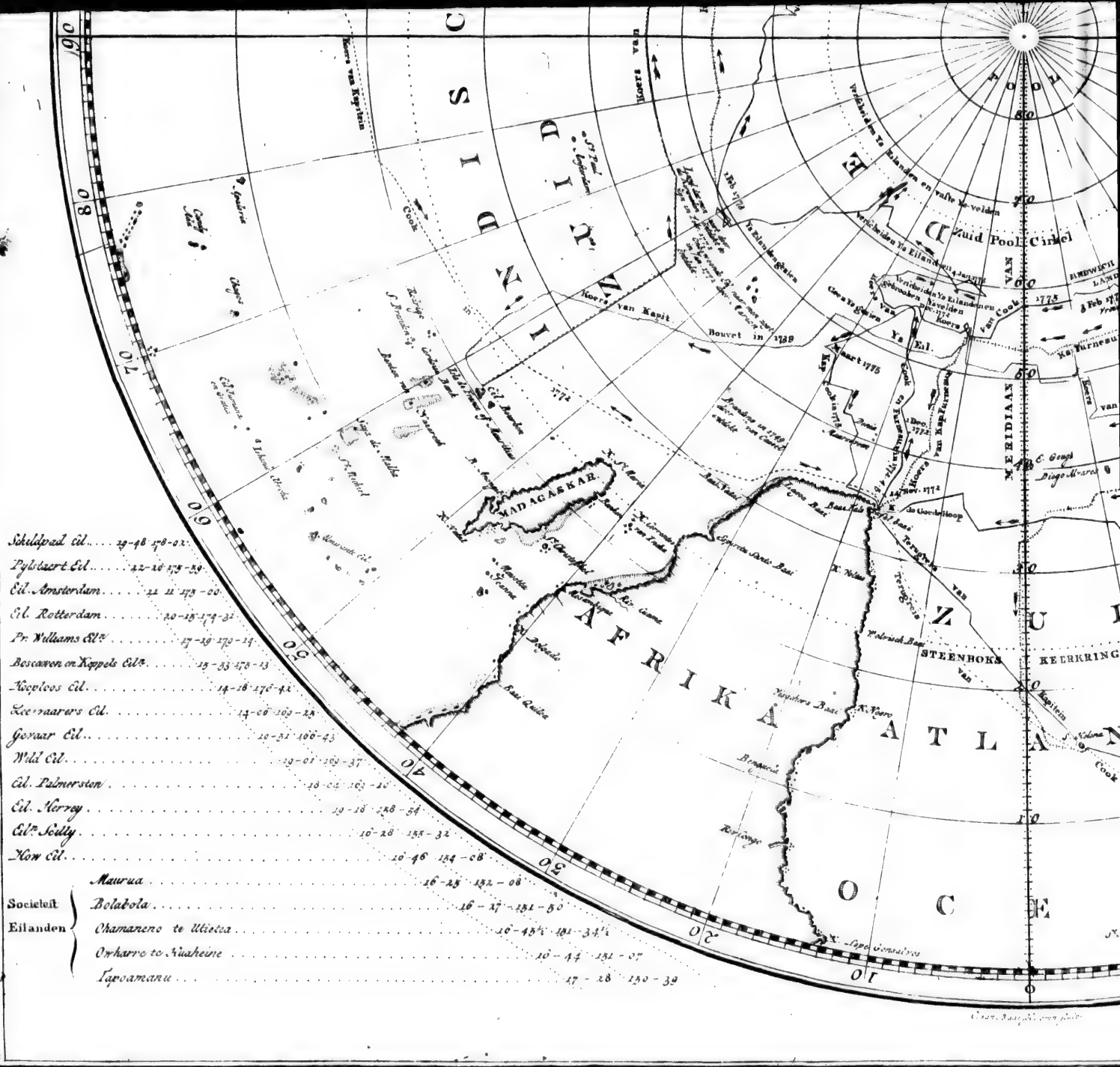
FROND

BEROEMDSTE ZEE REIZIGERS

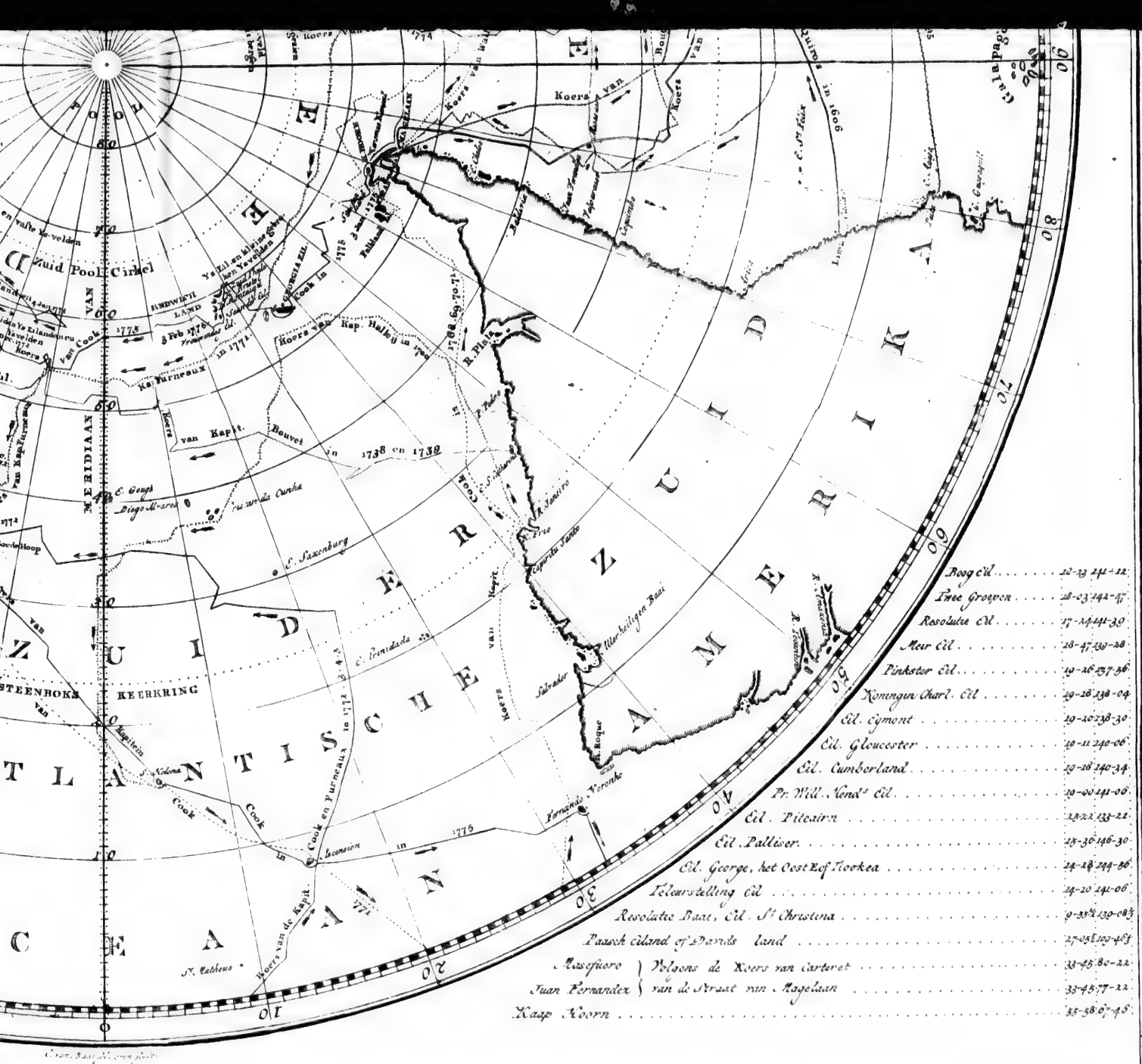
JAMES COOK

van de laatst ontdekte Eilanden in
 zy op de kaart geplaatst zyn

Schildpad Eil.	19-48 178-01
Pylstaert Eil.	22-26 173-39
Eil. Amsterdam	22 21 173-00
Eil. Rotterdam	20-25 174-31
Pr. Williams Eil.	17-19 170-14
Boscawen en Koppels Eil.	13-33 178-13
Koploos Eil.	14-16 176-41
De maarsers Eil.	14-00 169-25
Genaar Eil.	10-31 166-43
Wild Eil.	10-01 169-37
Eil. Palmerston	18-04 163-10
Eil. Hervey	10-16 158-54
Eil. Sully	10-28 155-32
Nieuw Eil.	10-46 154-08
Maurua	16-25 152-08
Sociëteit Bolabola	16-17 151-50
Eilanden Chamareno te Miletos	16-45 141-34
Orharro te Quatheine	10-44 151-07
Lagoamane	17-28 150-39

R E I Z E
NAAR DE
ZUID - POOL
EN RONDOM DE
W A E R E L D.

E E R S T E B O E K.

E E R S T E H O O F D S T U K.

*Vertrek van Deptford. Aankomst te Funchal op
het Eiland Madera. Vertrek van daar en aan-
komst te St. Jago. Vertrek van St. Jago en
aankomst aan de Kaap de Goede Hoop. Ver-
rigtingen aldaar en bijzonderheden van dien
tocht.*

Den negenden April des jaars 1772 gong ik van
Deptford onder zeil, maar kwam niet verder dan
Woolwich, daar ik door de oostlijke winden tot
den twee en twintigsten dier maand wierd opge-
houden, wanneer ik met het schip tot *Long*
IV. DEEL. A *Reach*

2 [April 1779] REIZE RONDOM

Reach afzakte, daar de *Avontuur* des anderen daags bij mij kwam. Hier kreegen beiden de schepen hun geschut, kruid en verdere kriegsbehoefsten en de zee-soldaaten aan boord.

Den tienden Mey verlieten wij *Long Reach* met last om *Plymouth* aantedoen, maar in het afzakken van de rivier bevonden wij de *Resolutie* zeer rank, hetgeen ons noodzaakte te *Sheernesf* binnen te loopen, om hier in te voorzien, door enige veranderingen in de boven-werken te maaken. De baazen van de werf kreegen bevel om terstond hand aan het werk te slaan en Lord SANDWICH en HUGH PALLISER kwamen zelve zien of het wel zoodanig verholpen wierde dat het tedeeg aan het oogmerk beantwoordde.

Den twee en twintigsten Juny was het schip wederom in staat om in zee te gaan; ik zeilde dan van *Sheernesf*, en den derden July voegde ik mij bij de *Avontuur* in het kanaal van *Plymouth*. Den avond te vooren ontmoeteden wij op de hoogte van dat kanaal Lord SANDWICH in het jagt de *Augusta* (zijnde hij op zijne terugreis van het bezoeken van alle de scheeps-timmerwerven) met het fregat de *Glorie* en de sloep de *Hazard*. Wij begroeteden dien Lord met zeventien schotten en kort daarop gaf hij en de Heer HUGH PALLISER ons het laatste blijk van de groote zorgvuldigheid, met welke zij deeze uitrusting gade sloegen; zij kwamen zelve bij mij aan boord, om

ver-

verzeekerd te zijn dat alles naar mijn wensch gemaakt was en dat het schip naar mijn genoegen zeilde.

Ik ontvong te *Plymouth* mijnen lastbrief, gedagtekend den vijf en twintigsten Juny, waarbij ik last kreeg om de *Avontuur* onder mijn bevel te neemen, zoo spoedig ik kon naar het elland *Madera* te zeilen, aldaar voorraad van wijn in te neemen en dan naar de *Kaap de Goede Hoop* te stevenen; daar ik het scheepsvolk moest ververschen en den voorraad en behoeften in moest neemen, welke ik zoude mogen nodig hebben. De *Kaap* verlatende, moest ik zuidwaarts stevenen en tragten de *Besnijdenis-Kaap* of *Kaap Circumcision* te vinden, welke de Heer *BOUVET* gezegd heeft op de 54° Zuider Breedte en op omtrent 11° 20' Ooster Lengte van *Greenwich* te liggen. Zoo ik die *Kaap* ontdekte, moest ik onderzoeken of zij een gedeelte van het vast land ware; dat de aandacht der aardrijksbeschrijvers en van voorige reizigers zoo zeer had bezig gehouden, dan wel eent gedeelte van een eiland. Zoo zij bleek het eerste te zijn, dan moest ik mij haarstig bezig houden met zoo groot eene uitgestrektheid van hetzelfde opteneemen als ik konde en ik moest 'er zoodanige aantekeningen van maaken en waarneemingen op doen, die voor de scheepvaart, of voor den koophandel van nut zouden kunnen wezen, of zouden kunnen strekken tot bevordering van de

4 [Juny 1772] REIZE RONDOM

kennis der natuur. Ik kreeg ook last om het vernuft, den sart, de gesteldheid, en het getal der inwooneren, zoo 'er aldaar gevonden wierden, waarteneemen en door alle behoorlijke middelen vriendschap en verbond met hun te maaken, hun geschenken doende van hetgeen zij het hoogst zouden waardeeren, hen uitnodigende tot koop-handel en hun allerlei beleefdheid en achting be-toonende. In dit onderzoek moest ik volharden en of oostwaarts of westwaarts ontdekkingen tragtten te doen, naar de gelegenheid het verkieslijkst zoude maaken, het op de hoogst mogelijke breedte houdende en mijne ontdekkingen zoo na aan de Zuid-pool voortzettende als doenlijk ware, zoo lang de staat der schepen, de gezondheid van het volk, en de voorraad van proviand zulks zouden toelaaten, zorg draagende zoo veel van het laatste over te houden, dat ik in staat zoude zijn eene bekende haven te bereiken, daar ik nieuwen voorraad zoude inneemen om naar Engeland terug te keeren. Doch zoo de *Besnijdenis-Kaap* bevonden werd slechts een gedeelte van een eiland te zijn, of zoo ik die Kaap niet vinden konde, moest ik in het eerste geval het eiland behoorlijk opneemen en dan zuidwaarts stevenen, zoo lang ik oordeelde dat 'er kans was om het vast land te vinden, dat ik in het laatste geval insgelijks moest doen, en dan moest ik oostwaarts aan zeilen om verder naar dat vast land te zoeken,

zoo wel als om de eilanden te ontdekken, welke in dat ondoorzogt gedeelte van het zuider halfond zouden mogen liggen, altijd op hooge breedten blijvende en mijne bovengenoemde ontdekkingen zoo nabij de Pool voortzettende als mogelijk ware, tot dat ik den aardbol zoude rond gevaaren hebben, waarna ik naar de *Kaap de Goede Hoop* moest stevenen en van daar naar *Spithead*.

Wanneer het jaargetijde het, gedurende het vervolgen van deeze ontdekkingen, gevaarlijk voor mij zoude maaken op hooge breedten te blijven, moest ik mij naar de eene of andere bekende plaats noordwaarts begeeven, om mijn volk te ververschen en de schepen te vertimmeren en weder naar het Zuiden stevenen, zoo dra het jaargetijde het zoude roelaaten. In alle onvoorziene gevallen had ik volmagt om naar mijn eigen believen te handelen en, in geval de *Resolutie* mogt blijven, of buiten staat geraaken, moest ik de reis aan boord van de *Avontuur* vervolgen.

Ik gaf kapitein FURNEAUX een afschrift van deezen lastbrief met bevel om dien ter uitvoer te brengen en, in gevalle hij van mij gescheiden wierd, bepaalde ik het eiland *Madera* voor de eerste plaats van onze zaamenkomst, *Port Praya* op het eiland *Sr. Jago* voor de tweede, de *Kaap de Goede Hoop* voor de derde en *Nieuw-Zeeland* voor de vierde.

Gedurende ons oponthoud te *Plymouth* deden

6 [Juny 1772] REIZE RONDON

den de Heeren WALES en BAYLEY, de twee sterrekundigen, waarneemingen op het eiland *Drake*, ten einde de breedte, de lengte en den waaren tijd te bepaalen, om de tijd-meeters en zee-uurwerken aan den gang te helpen. Zij bevonden de Breedte te zijn $50^{\circ} 21' 30''$ N. en de Lengte $4^{\circ} 20'$ W. van *Greenwich*, welke, in deze reisbeschrijving, overal moet verstaan worden de eerste meridiaan te zijn, van waar de Lengte Oost en West gerekend wordt tot 180° naar iedere streek. Den tienden July wierden de uurwerken aan den gang gebragt in tegenswoordigheid van de twee sterrekundigen, kapitein FURNEAUX, de eerste luitenants van de schepen en mij, en aan boord gebragt. De twee, die aan boord van de *Avontuur* waren, waren gemaakt door den Heer ARNOLD, gelijk ook een van die op de *Resolutie*; maar het ander was door den Heer KENDAL, gemaakt, in alle opzigten volgens dezelfde bezinzen als de tijd-meeter van HARRISON. De kapitein, de eerste luitenant en de sterrekundige aan boord van ieder schip hadden elk sleutels van de kasten, waarin de uurwerken hongen en moesten 'er altoos bij zijn, als zij opgewonden en met elkanderen vergeleken wierden, of, zoo iemand van hun, somtijds, door ziekte of afwezigheid of om andere noodzaaklijke bezigheden, niet wel tegenswoordig konde zijn, dan een ander officier. Denzelfden dag wierd het scheepsvolk van beiden

den de schepen, volgens gebruik in den zee-dienst, twee maanden gagie vooruit betaald en tot meerdere aarmoediging op deeze buitengewoone reis, betaalde men hun ook de gagie, die zij verdiend hadden tot den agt en twintigsten der maand Mey. Dit stelde hen in staat om zig van noodwendigheden tot deeze reis te voorzien.

Den dertienden, des morgens ten zes uren, gong ik uit het kanaal van *Plymouth* onder zeil, in gezelschap van de *Avontuur* en den negen en twintigsten 's avonds ankerden wij op de reede van *Funchal* aan het eiland *Madera* (1). Den volgenden morgen groette ik de bezetting met elf schooten, die onmiddellijk beantwoord wierden. Kort daarop voer ik naar den wal, verzeld van kapitein FURNEAUX, de twee Heeren FORSTER en den Heer WALES. Aan land stappende wierden wij ontvangen, van wegens den Vice-Consul, door den Heer SILLS, die ons naar het huis van den Heer LOUGHNANS, den grootsten Engelschen koopman van de stad, bragt. Deeze Heer verkreeg niet alleen verlof voor den Heer FORSTER om op het eiland naar planten te zoeken, maar bezorgde ons ook alles wat wij nodig hadden en wilde volstrekt dat wij ons, geduurende ons verblijf aldaar, van zijn huis zouden bedienen.

De stad *Funchal*, de hoofdstad van het eiland, ligt omtrent in het midden van de zuidlijke zijde,

8 [July 1772] REIZE RONDON

in het diepst van de baai van dien naam, op 32° 33' 34" Noorder Breedte en 17° 12' Wester Lengte. De Lengte wierd afgeleid uit waarneemingen op de maan, door den Heer WALEs gedaan, en op de stad overgebracht door middel van het uurwerk van KENDAL, dat de lengte op 17° 10' 14" aanwees. Geduurende ons verblijf alhier wierd het volk van beiden de schepen op versch rundvleesch en uien onthaald en daar wierd eene zekere hoeveelheid van de laatste tot voorraad op zee onder hetzelfde uitgedeeld.

Na dat wij voorraad van water, wijn en andere noodwendigheden ingenoomen hadden, verlieten wij *Madera* op den eersten Augustus, en steven-den zuidwaarts met een fraai koeltjen uit het N. O. Den vierden voeren wij voorbij *Palma*, een van de *Kanarische Eilanden* (2). Het is zoo hoog, dat het van twaalf of veertien mijlen afftands kan gezien worden en ligt op 28° 38' Noorder Breedte en op 17° 58' Wester Lengte. Des anderen daags zagen wij het eiland *Ferro* en voeren het op den afstand van veertien mijlen voorbij. Ik giste dat het op 27° 42' Noorder Breedte en op 18° 9' Wester Lengte ligt (3).

Ik maakte nu drie vaten bier van het verdikt mout-sap. De evenredigheid, die ik gebruikte, was van omtrent tien deelen water tegens een deel sap. Vijftien van de negentien halve vaten verdikt vogt, die wij aan boord hadden, waren van
bier

bier gemaakt, dat met hop gekookt was voor het verdikt wierd; de andere vier waren gemaakt van bier; dat en met hop gekookt was en gegist had, voor het verdikt wierd. Dit laatste vereischt geene andere toebereiding om goed tot gebruik te zijn dan met koud water gemengd te worden, van agt tot twaalf deelen water op een deel sap (of in zulk eene andere evenredigheid als best goeddukt) en dan toegestopt te worden en in weinige dagen is het sterk en drinkbaar. Maar de andere soort moet, na op dezelfde wijze met water gemengd te zijn, met gist gisten, op de gewoone wijze van brouwen; ten minsten men dagt zoo. De ondervinding leede ons egter dat dit niet altijd nodig is; want beiden soorten waren op deezentijd door de hitte van het weder en de beweging van het schip in de sterkste gisting en hadden tot hier toe alle onze poogingen om dit te stuiten te leur gesteld. Als dit sap kon belet worden te gisten, zou het zeekerlijk een allernuttigst artikel op zee zijn (*).

Naardien ik bevond dat onze voorraad van water niet genoegzaam was om ons tot de *Kaap de Goede Hoop* te brengen zonder het volk op een klein

(*) Mischien zou de gisting gestuit zijn geworden, als men 'er tweemaal overgehaalde brandewijn bij gedaan hadde,

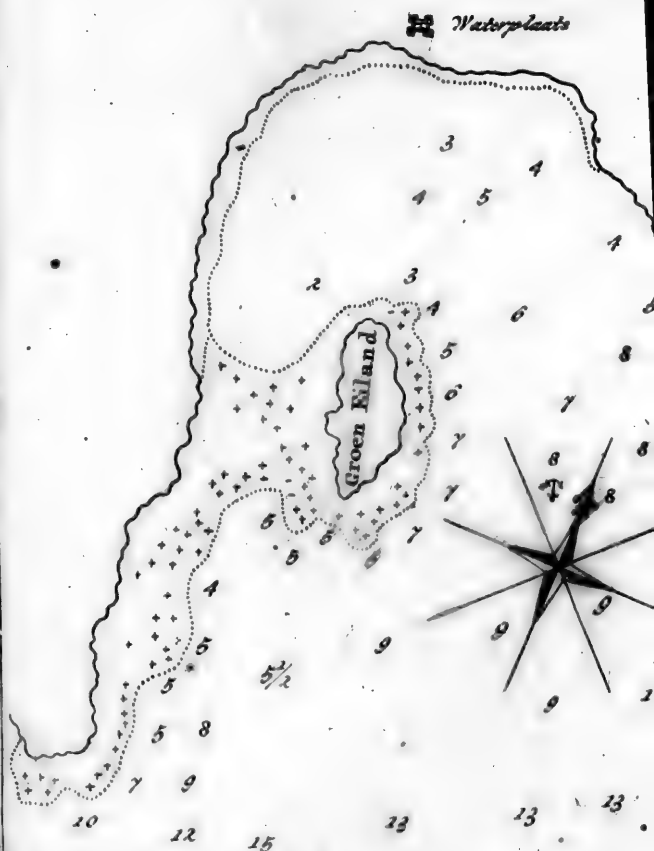
klein rantsoen te stellen, besloot ik *St. Jago* aan-
 redoen, om mij daarvan te voorzien. Den ne-
 genden, des morgens ten negen uren, ontwaar-
 den wij het eiland *Bonavista* in het Zuidwesten.
 Des anderen daags lieten wij het eiland *Mayo* aan
 onze regterhand liggen en denzelfden avond an-
 kerden wij in *Port Praya*, aan het eiland *St. Ja-
 go*, op agttien vademmen water. De oostlijke punt
 van de baai lag O., de westlijke punt Z. W. $\frac{1}{2}$ Z.
 en het kasteel N. W. van ons. Ik zond terstond
 eenen officier, om verlof te verzoeken om water
 in te neemen en ververschingen te koopen, dat
 toegeestaan wierd. Bij de terugkomst van den offi-
 cier begroetede ik het fort met elf schooten, op
 belofte dat dezelve met even zoo veele zouden
 beantwoord worden. Doch door eenen mislag,
 gelijk men voorgaf, wierd de begroeting slechts
 met negen schooten beantwoord, waarover de
 Gouverneur zig den volgenden dag ontschuldigde.
 Den veertienden in den avond, ons water aan
 boord en een voorraad van ververschingen, als
 varkens, geiten, hoenderen en vrugten opgedaan
 hebbende, staken wij in zee en vervolgden on-
 ze reis.

Port Praya is eene kleine baai, omtrent het
 midden van de Zuid-zijde van het eiland *St. Ja-
 go*, op $14^{\circ} 53' 30''$ Noorder Breedte en $23^{\circ} 30'$
 Wester Lengte liggende. Zij kan gekend wor-
 den, bijzonderlijk als men van het Oosten kooft,
 aan

PORT PRAIRIE
AAN HET
EILAND S^T. J.

Schaal van een Engelse
 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$

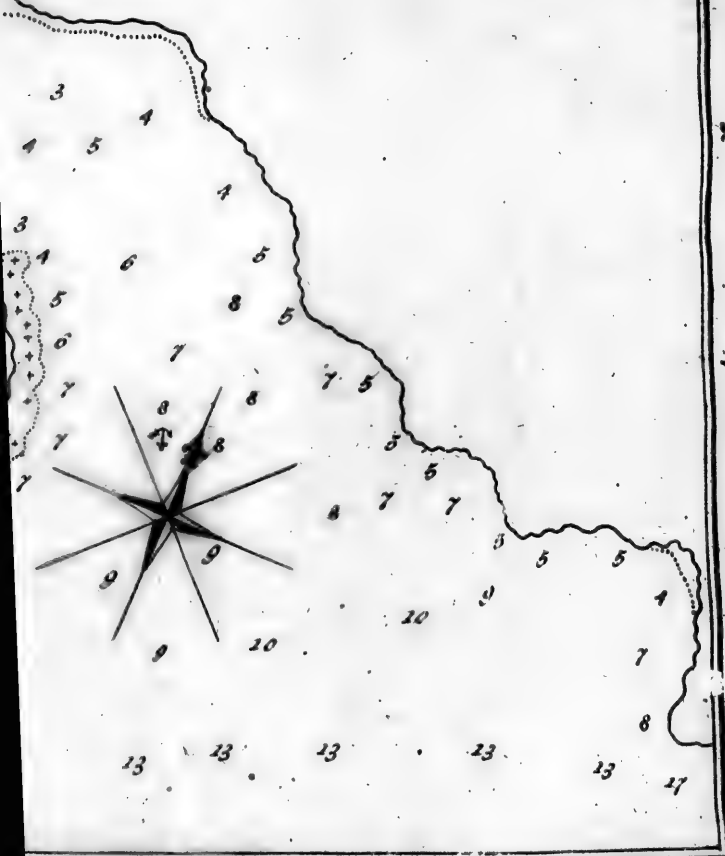
RT PRAJA

AAN HET

AND S^T JAGO

al van een Engelsche Myl.

 Waterplaats

aan den zuidlijksten berg op het eiland, die rond en spits van kruin is en wat binnens lands ligt in de streek van West van de haven. Dit teken is te meer nodig, omdat 'er omtrent eene mijl meer oostlijker eene kleine bogt is, met een zandig strand agter in dezelve, eene valei en kokosnooten-boomen 'er agter, welken vreemdelingen voor *Port Praya* zouden kunnen aanzien, gelijk wij zelve deden. De twee punten, die den mond van de baai van *Port Praya* vormen, zijn vrij laag en liggen in de rigting van W. Z. W. en O. N. O. eene halve mijl van elkanderen. Digt aan de westlijke punt liggen blinde klippen, waarop de zee aanhoudend staat te branden. De baai loopt N. W. in, omtrent eene halve mijl en de diepte is van veertien tot vier vademen. Groote schepen behooren niet in minder dan agt vademen te ankeren, op welke diepte het zuid einde van het *Groen Eiland* (een klein eiland dat onder den westlijken wal ligt) westlijk zal liggen. Men haalt het water in eene put, die agter het strand in het diepst van de baai is. Het water is vrij goed, maar schaarsch en het is moeilijk te haalen, omdat 'er eene zwaare golf op strand slaat. De ververschingen, die hier te krijgen zijn, zijn ossen, varkens, geiten, schaapen, hoenderen en vrugten. De geiten zijn soorten van antelopes en buitengemeen mager en de ossen, varkens en schaapen zijn niet veel beter. De ossen moeten
met

met geld gekogt worden; de prijs is twaalf spaansche dalers het stuk, tusfchen twee honderd en vijftig en drie honderd ponden zwaar. Andere dingen kan men van de inwooneren bekoomen in ruiling voor oude klederen enz. Maar het recht van ossen te verkoopen behoort bij uitsluiting eene maatschappij van kooplieden toe, welke men dat voorrecht vergund heeft en die een makelaar hebben, die daar ter plaatse woont. Het kasteel fchijnt enkel gebouwd te zijn tot verdediging van de baai en is daar toe wel gelegen; zijnde op eene hoogte gefigt, die aan het eind van de baai, ter regterhand, regt uit zee oprijst (4).

Zoo dra wij uit *Port Praya* waren, kreegen wij eene frifse koelte uit het N. N. O. die met vlaagen woei, verzeld van regen-buien; maar den volgenden dag bedaarde de wind, de regen hield op en de wind liep naar het zuiden; hij was egter veranderlijk en ongestadig geduurende verscheiden dagen, met donker, betrokken weder en regen-buien (5).

Den negentienden in den agtermiddag viel een van de timmermans-maats over boord en verdronk. Hij stond aan de zijde van het fchip om een van de luiken intezetten, en was, naar men giste, van daar in zee gevallen, want men zag hem niet dan op het tijdstip dat hij onder de agterfteven zonk, wanneer onze poogingen om hem te redden te laat waren. Dit verlies gevoelden wij

wij merklijk geduurende de reis, alzoo hij een geschikt man en een goed werkman was. Den volgenden dag, op den middag, stortte de regen op ons neder, niet in druppen, maar met straa-
len. De wind was te gelijken tijd veranderlijk en buijg, waarom het volk op het dek moest zijn, zoo dat 'er weinige in beiden de schepen waren of zij waren doornat. Wij haalden 'er eg-
ter voordeel uit, alzoo het ons gelegenheid gaf om alle onze ledige water-vaten te vullen. Dee-
ze zwaare regen bragt eindelijk eene dood stilte voort, die vier en twintig uren aanhield, wan-
neer zij van een koeltjen uit het Z. W. gevolgd wierd. Het bleef verscheiden dagen tusschen dee-
ze streek en het Zuiden staan met vlaagen tusschen beiden, verzeld van regen en heet drukkend we-
der. De kwik stond in de thermometers op den middag gewoonlijk op 79 tot 82 graaden.

Den zeven en twintigsten spraken wij met ka-
pitein FURNEAUX, die ons zeide dat een van zijne onder-officieren overleden was. Op dee-
zen tijd hadden wij geen eenen zieken aan boord, schoon wij alles van dien aart te vreezen hadden van den regen, dien wij gehad hadden, die veel ziekten veroorzaakt in warme luchtstreeken. Om dit voortekoomen nam ik, volgens den raad, dien mij de Héer HUGH PALLISER en kapitein CAMPBELL gegeven hadden, alle nodige voor-
zorgen door het schip te luchten en te droogen
met

14 [Aug. 1772] REIZE RONDON

met vuuren tusfchen deks, rook en diergelijke, en door het volk te noodzaaken hunne koolen te luchten, hunne klederen te wasfchen en te droogen, zoo dikwijls 'er gelegenheid toe was. Het verwaarloozen van deeze dingen veroorzaakt eene onaangename reuk beneden, befmet de lucht en mist zelden ziekten te veroorzaaken, maar vooral bij heet en nat weder (6).

Wij begonnen nu enige van die vogelen te zien, die men zegt dat nooit verre van land vliegen, dat is, fregat - vogelen (7), keerkring - vogelen, meeuwen enz. Daar kon evenwel, zoo veel wij wisten, geen land nader bij zijn dan tagtig mijlen.

Den dertigften op den middag, zijnde op 2° 35' Noorder Breedte en 7° 30' Wester Lengte en de wind ten Oosten van het Zaiden gelooopen zijnde, lieten wij het wenden en ftewenden Z. W. Op de Noorder Breedte van 0° 52' en op 9° 25' Wester Lengte hadden wij eenen dag ftilte, die ons gelegenheid gaf om den froom met eene floep waarreneemen. Wij vonden dat hij een derde van de Engelfche mijl in een uur noordwaarts liep.

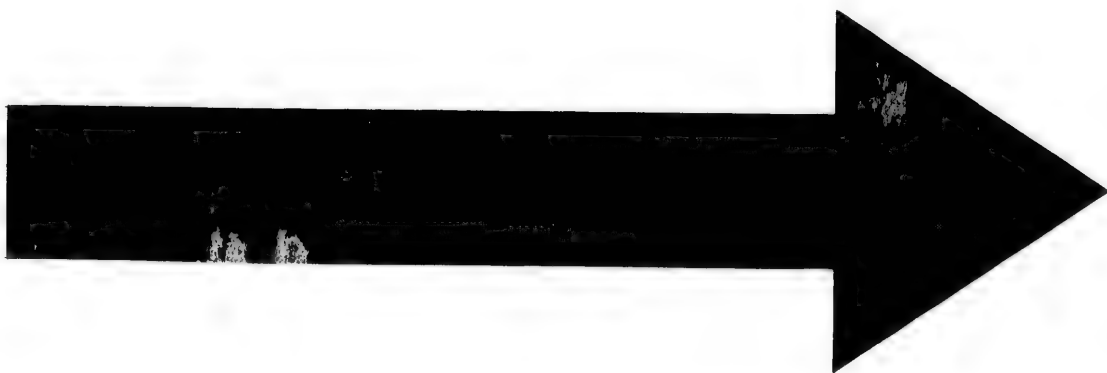
Wij hadden ook reden om dit te verwagten uit het verfchil, dat wij dikwijls vonden tusfchen de waargenoomen breedte en die, welke het log opleverde, en het uurwerk van KENDAL roonde ons dat hij ook naar het Oosten ftrekte. Dit werd volkoomen bevestigd door de waarneemingen op
de

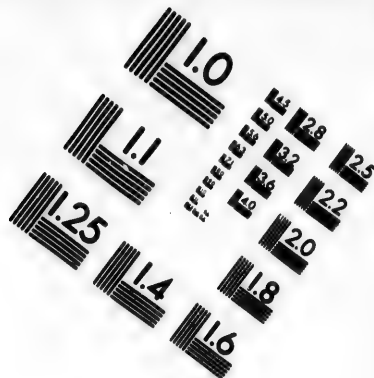
de maan, wanneer het bleek dat wij 3° of meer oostelijk waren dan de gemeene rekening. Toen wij den stroom waarnamen, stond de kwik in de thermometer in de open lucht op $75\frac{1}{2}^{\circ}$ en toen wij hem in de zee even onder water hielden, op 74° ; maar toen wij denzelven tagtig vademmen hadden laaten zinken (daar hij vijftien minuten bleef) stond hij, toen hij opgehaald was, op 66° . Wij peilden ondertusschen zonder grond te vinden met eene lijn van twee honderd en vijftig vademmen (8).

De stilte werd opgevolgd door een ligt koeltjen uit het Z. W., dat langzaamerhand naar het Zuiden liep en eindelijk ten Oosten van het Zuiden, met helder stil weder. Eindelijk, op den agtsten September, paskeerden wij de linie op 8° Wester Lengte, waarbij de plegtigheid van dompelen enz., die bij deeze gelegenheid in gebruik is, niet werd vergeeten (9).

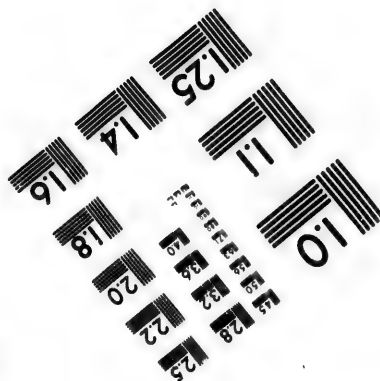
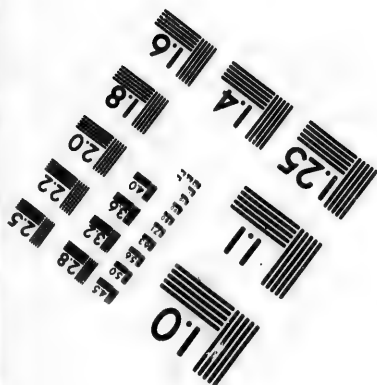
De wind liep nu meer en meer naar het Oosten en, eene friske bramzeils koelte waaiende, bragt hij ons in den tijd van agt dagen tot op de Zuider Breedte van $9^{\circ} 30'$ en op de Wester Lengte van 18° . Het weder was aangenaam en wij zagen dagelijks enige van die vogelen, welke men als tekenen van enig nabij zijnde land beschouwt, als gekken, fregat-vogelen, keerring-vogelen en meeuwen. Wij gisten dat zij van het eiland

St.

6"

Photographic Sciences Corporation

**23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503**

18 20 22 25 28 32 36 39 43 46 49 52 55 58 61 64 67 70 73 76 79 82 85 88 91 94 97 100

10 01

St. Matheus of *Ascension* kwamen, welke eilanden wij op eenen korten afstand moeten voorbij gevaaren zijn.

Den zeven en twintigsten op $25^{\circ} 29'$ Breedte en op $24^{\circ} 54'$ Lengte ontdekten wij een zeil in het Westen, dat ons agter op volgde. Het was een snaauw, en liet of de Portugeesche of de *St. Georges* vlag waalen, alzoo de afstand te groot was om die twee van elkanderen te onderscheiden, en ik verkoos niet haar intewagten om digter bij te zijn of haar te praaien (10).

Nu begon de wind veranderlijk te worden. Eerst liep hij Noordlijk, daar hij twee dagen bleef staan met mooi weder. Daarna liep hij rond door het Westen naar het Zuiden, daar hij nog twee dagen staan bleef en, na enige weinige uren stilte, schoot hij in het Z. W. Maar hier bleef hij niet lang voor hij Z. O., O. en ten Noorden van O. liep; hij waaide fris door met vlaagen en regenbuien.

Met deeze winden vorderden wij weinig en zonder iets aanmerklijks te ontmoeten tot den elfden October, wanneer, ten $6^u 24^m 12^s$, volgens het uurwerk van KENDAL, de maan omtrent vier vingers verduisterd opkwam; wij maakten ons terstond gereed om het eind van de eclips waarteneemen; het wierd waargenoomen

Door

	u.	m.	s.
Door mij met eenen gewoonen verrekijker ten	6	53	51
Door FORSTER	6	55	23
Door WALES met een quadrant telescoop	6	54	57
Door PICKERSGILL met een drie voets verrekijker	6	55	30
Door GILBERT met het bloot oog	6	53	24
Door HERVEY met een quadrant telescoop.	6	55	34
Middelbaare uitkomst volgens het uurwerk	6	54	46½
Het Uurwerk agter van den schijnbaaren tijd	0	3	59
Schijnbaare tijd; het eind van de eclips	6	58	45½
Dito te Greenwich	7	25	0
Verschijs in de Lengte	0	26	14½
Dat is	6°	33'	30"

Kort daarop was de Lengte door WALES waargenoomen.

Door de γ en α van Aquila $5^{\circ} 51'$	} gemiddeld $6^{\circ} 13' 0''$
Door de δ en Aldebaran . $6^{\circ} 35'$	
Volgens KENDALS uurwerk (*).	$7^{\circ} 9' 0''$
Den	

(*) Dus staat 'er in de vierde Engelsche uitgave; maar in de tweede uitgave staat $6^{\circ} 53\frac{1}{2}'$. VERTAALER.

Den volgenden morgen, weinig wind hebbende, zetteden wij eene sloep uit om te beproeven of 'er een stroom ware, maar wij vonden geen. Van deezen tijd tot den zestienden hadden wij den wind tusfchen het N. en O. met een labber koeltjen. Wij hadden enigen tijd niet meer van de bovengemelde vogelen gezien en waren nu verzeld van albatrossen, pintados (*), groote zwarte onweers-vogelen en eenen kleinen graauwen onweers-vogel, kleiner dan eene duif. Hij heeft eenen witachtigen buik en eenen graauwen rug met eene zwarte streep 'er over van de eene tip der vleugelen tot de andere. Deeze vogelen bezogten ons fomtijds in groote vlugten. Zij zijn, zoo wel als de pintados, zuidlijke vogelen en worden, geloof ik, nooit binnen de keerkringen of ten noorden van de evennachtslijn gevonden.

Den zeventienden zagen wij een zeil in het N. W. oostwaarts stevenende, dat de Hollandsche vlag opheiste. Het bleef ons twee dagen gezelschap houden, maar den derden dag zeilden wij het uit het gezigt.

Op den een en twintigsten ten 7^u 30^m 20' V. M. was onze Lengte, door twee afstanden van de zon en maan waargenoomen 3° 4' 30" Oost; KENDALS uurwerk wees te zelfden tijd 7° 22'. On-

(*) Ziet Eerste Reis D. II, bladz. 291, noot (a).

Onze Breedte was $35^{\circ} 20'$ Zuid. De wind was nu oostlijk en bleef zoo aanhouden tot den drie en twintigsten, wanneer hij N. en N. W. liep na enige uren stilte; gedurende welke wij eene sloep uitzetteden, met welke de Heer FORSTER enige albatrossen en andere vogelen schoot, welke wij des anderen daags aten en die wij zeer goed vonden. Wij zagen ook een zee-kalf, of, gelijk sommige dagten, eenen zee-leeuw, die waarschijnlijk een bewooner zal geweest zijn van een van de eilanden van *Tristian de Cunha*, alzo wij nu omtrent op derzelver breedte en omtrent 5° ten Oosten van dezelve waren.

De wind bleef slechts twee dagen N. W. en Z. W. en liep toen Z. O., zoo als hij nog twee dagen bleef, waarna hij in het N. W. bleef staan, dat ons ter bestemder plaats bragt. Toen wij het land naderden, begonnen de zee-vogelen, die ons tot hier toe verzeld hadden, ons te verlaten, ten minsten zij kwamen niet meer in zulke groote menigten. Wij zagen ook geene meeuwen, noch den zwarten vogel, gemeenlijk de Kaapsche Hen genaamd, tot wij omtrent in het gezigt van de *Kaap* waren. Wij peilden ook geen grond voor dat *Pinguin-Eiland* twee of drie mijlen N. N. O. van ons af was, daar wij vijftig vademen water hadden; niet dat men niet verder van het land grond zoude kunnen peilen; maar ik ben zeer zeker dat men niet zeer verre westwaarts van de

Kaap grond vind; want wij hadden geen grond met eene lijn van twee honderd en tien vademen, vijf en twintig mijlen ten Westen van de *Tafel-Baai*, ook niet op den afstand van vijf en dertig en vier en zestig mijlen. Ik peilde deeze drie reizen om eene brk te vinden, die men mij gezegd had dat ten Westen van de *Kaap* ligt, maar hoe verre kon ik niet te weeten koomen.

Mij was voor mijn vertrek uit Engeland door sommige, die genoeg met de vaart tuschen Engeland en de *Kaap de Goede Hoop* bekend waren, gezegd dat ik in een verkeerd jaargetijde vertrok en dat ik omtrent en onder de linie veel stilten zoude hebben. Dit mag misfchien in sommige jaaren zoo zijn; maar het is niet algemeen waar; wij hadden integendeel naauwlijks enige stilten, maar een stijven Z. W. wind op diezelfde breedten, daar men die stilten verwacht. Wij ontmoeteden ook geene van die orkaanen, van welke andere reizigers zoo veel gesproken hebben. Hetgeen zij egter gezegd hebben van den stroom, die naar de kust van *Guinea* loopt, als men die kust naderd, is waar; want van toen wij *St. Jago* verlieten tot dat wij op de Noorder Breedte van $1^{\circ}\frac{1}{2}$ gekoomen waren, dat elf dagen was, wierden wij door den stroom 3° lengte oostliker gevoerd dan onze rekening. Wij vonden aan den anderen kant, na dat wij de linie gepasseerd waren en den Z. O. pasfaat gekregen hadden, altoos bij waarneeming, dat

dat het fchip de rekening vooruit liep, hetgeen ons voorkwam aan eenen stroom te moeten worden toegeschreven, die tusfchen het Z. en W. liep. Maar, over het geheel fcheenen de stroomen in deezen loop elkanderen opteweegen; want bij onze aankomst aan de *Kaap* was het verfchil van de lengte, volgens eene bloote berekening, van ons vertrek uit Engeland af gehouden, zonder dat die eens verbeterd was geweest, slechts drie vierden van een graad minder dan die bij waarneeming.

Den negen en twintigften, ten twee uren na den middag, kreegen wij het land van de *Kaap de Goede Hoop* in het gezigt. De *Tafel-Berg*, die over de *Kaap-ftad* ligt, was O. Z. O. twaalf of veertien mijlen van ons. Hij was voor een groot deel met wolken bedekt, anders zouden wij dien, door zijne hoogte, van eenen veel grooteren afstand gezien hebben. Wij haalden nu alle zeilen bij, die wij konden, denkende nog voor den donker in de baai te zullen koomen; maar toen wij zagen dat dit niet mogelijk was, minderden wij zeil en hielden den nacht door af en aan. Tusfchen agt en negen uren wierd de zee, zoo verre ons gezigt reiken kon, in eens, als het ware, verlicht, of, zoo als de zee-lieden zeggen geheel in vuur. Deeze vertooning van de zee is tot eenen zekeren graad zeer gemeen, maar de oorzaak is niet zoo algemeen bekend. De Heer BANKS en DOO-

tor SGLANDER hadden mij overtuigd dat het door water-infekten veroorzaakt wierd; doch de Heer FORSTER scheen dit gevoelen niet toegedaan te zijn. Ik liet dan enige putten water langs het schip scheppen, dat wij vol van eene ontelbare menigte kleine bol-ronde infekten vonden omtrent van de grootte van eene gemeene speldknop en geheel doorschijnende. Daar was geen twijfel of zij waren leevende dieren, als zij in hun eigen element waren, alſchoon wij geen leven in hun beſpeuren konden. De Heer FORSTER, wiens zaak het is dingen van deezen aart naauwkeuriger te beſchrijven, was nu wel overtuigd van de oorzaak van deeze zee-verlichting (11).

Eindelijk kwam de dageraat en bragt ons fraai weder; de *Tafel-Baai* ingezeild zijnde, in gezelschap van de *Avontuur*, kwamen wij in vijf vademmen water ten anker; wij vertuuden N. O. en Z. W., terwijl de *Groene Punt* aan den westliken hoek van de baai N. W. ten W. en de kerk met de valei tusschen den *Tafel-Berg* en het *Suikerbrood* of den *Leeuwenkop* in malkander Z. W. ten Z. van ons af waren, en wij op den afstand van eene Engelsche mijl van de landing-plaats bij het fort lagen.

Wij hadden niet zoo haast het anker laten vallen of wij kreegen een bezoek van den havenmeester of adſſistent, enige andere bedienden van de Compagnie en den Heer BRANDT. Deeze laar-

laatste bragt dingen mede, die niet misfen konden aangenaam te zijn voor perfoonen, die uit zee kwamen. De boodfchap van den adfiftent was om, volgens gewoonte, te vraſgen welke ſchepen het waren, onderzoek te doen naar de gezondheid van het volk, en bijzonderlijk of de kinder-pokjens aan boord waren, eene ziekte, die zij, op de *Kaap*, boven alle andere vreezen, waarom 'er ook altoos een heelmeeſter bij is.

Mijne eerſte zorg na dat ik geankerd had was eenen officier naar den Gouverneur, den Baron VAN PLETTENBERG, te zenden, om hem kennis van onze aankomſt te geeven en van de redenen, die mij deeze plaats deden aandoen. De officier ontvong een zeer beleefd antwoord en, bij zijne wederkomſt, groeteden wij de plaats met elf ſchooten, die beantwoord wierden. Kort daarop gong ik zelf aan wal den Gouverneur opwagten, verzeld van kapitein FURNEAUX en de twee Heeren FORSTER. Hij ontvong ons zeer beleefd en beloofde mij allen toevoer, dien de plaats kon opleveren. Ik vernam van hem dat twee Franſche ſchepen van *Mauritius*, omtrent agt maanden te vooren, land ontdekt hadden op 48° Zuider Breedte en in de middaglijn van dat eiland, langs welk zij veertig Engeliſche mijlen gezeild waren, tot dat zij aan eene baai gekoomen waren, welke zij wilden inloopen, wanneer zij 'er van af gedreven en van elkanderen geſcheiden

den wierden door eene sterke wind-vlaag, na dat zij enige van hunne sloepen en volk, die zij afgezonden hadden om de baal te peilen, verloren hadden. Een van de schepen, namelijk *La Fortune*, kwam kort daarna aan *Mauritius*, en de kapitein werd naar Frankrijk gezonden met een bericht van deeze ontdekking. De Gouverneur verhaalde mij ook dat, in Maart te vooren, twee andere Fransche schepen van het eiland *Mauritius* de *Kaap* aangedaan hadden op hunnen togt naar de Zuid-zee, daar zij ontdekkingen gongen doen, onder bevel van den Heer MARION. AOTOUROU, de man, dien de Heer DE BOUGAINVILLE van *Orahiti* had medegebragt, zou met den Heer MARION naar zijn land gekeerd zijn, als hij nog in het leven ware geweest.

Na dat wij den Gouverneur en enige andere voornaame perfoonen van de plaats bezogt hadden, namen wij onzen intrek ten huize van den Heer BRANDT, de gewoone woonplaats van de meeste officieren der Engelsche schepen. Deeze Heer spaart moeite noch kosten om zijn huis aangenaam te maaken voor degeenen, die hem met hun gezelschap vereeren en om hun alles wat zij nodig hebben te verschaffen. Ik overlegde met hem hoe de schepen best van levensmiddelen en alle andere noodwendigheden te voorzien, en hij begon onverwijld dezelve aantefschaffen, terwijl het zee-volk aan boord bezig was met het wand
klaar

klaar te maaken en de timmerlieden met de zijden en de dekken van de schepen te kalefaten.

De Heeren WALES en BAYLEY bragten alle hunne werktuigen aan den wal, ten einde sterrekundige waarneemingen te doen, om te zien hoe de uurwerken liepen en tot andere einden. De uitkomst van enige deezer waarneemingen toonden dat KENDALS uurwerk boven alle verwagting voldaan had, naardien het de lengte van deeze plaats tot binnen eene minuut tijds van de lengte, zoo als die in het jaar 1761 door de Heeren MASON en DIXON was waargenoomen, aanwees.

Drie of vier dagen na ons kwamen 'er twee Nederlandsche Oost-Indische schepen uit Holland alhier aan, na eene reis van tusfchen vier en vijf maanden, waarin het een door de scheurbuik en andere rot-ziekten, honderd en vijftig, en het ander een en veertig mannen had verloren. Zij zonden, bij hunne aankomst, veel volk in een droevigen staat naar het zieken-huis. Het is aanmerkenswaardig dat een van deeze schepen *Port Praya* had aangedaan en het verlaaten had eene maand voor wij aldaar aankwamen, en egter waren wij drie dagen voor hetzelfde hier. De Hollanders op de *Kaap*, die bevonden hadden dat hun zieken-huis te klein was om alle hunne zieken te bergen, gongen nu een nieuw bouwen aan

het oost-einde van de stad, van welke de eerste steen met groote plegtigheid gelegd wierd terwijl wij hier waren.

Naardien het volk van beiden de schepen bij onze aankomst zeer gezond was, meende ik mij maar eenen zeer korten tijd aan de *Kaap* optehouden. Dan, alzoo het brood, dat wij nodig hadden, nog gebakken en de drank, dien ik aldaar schaarsch vond, uit verschillende deelen van het land verzameld moest worden, was het de agttiende November eer wij alles aan boord hadden en de twee en twintigste voor wij in zee konden steeken. Geduurende dit verblijf kreeg het volk van beiden de schepen alle dagen versch rundvleesch of schaapen-vleesch, versch gebakken brood, en zoo veele groenten als zij lustten. De schepen wierden gekalfsat en geverwd en, in alle opzigten, in zulk eenen goeden staat gesteld als toen zij uit Engeland zeilden. Daar kwam enige verandering onder de officieren van de *Avontuur*. De Heer SHANK, de eerste luitenant, in eenen slegten staat van gezondheid geweest zijnde van toen wij uit *Plymouth* zeilden af en niet bevindende dat hij hier beter wierd, verzocht mij het schip te mogen verlaaten en naar huis te keeren tot herstelling van zijne gezondheid. Naardien zijn verzoek wel gegrond scheen, gaf ik hem daartoe verlof en stelde den Heer KEMP in zijne plaats als eersten luitenant aan en den Heer BURNAY, eenen

eezen van mijne adelborsten als tweeden luitenant,
in des Heeren KEMPS plaats.

De Heer FORSTER, die al zijnen tijd tot naspeuringen van natuurlijke historie en kruidkunde besteedde, ontmoette eenen Zweed, den Heer SPARMAN, die iers van deeze weetenschappen verstond, hebbende zig onder LINNAEUS geoeffend. Alzoo hij gaerne de reis met ons doen wilde, hield de Heer FORSTER sterk bij mij aan hem aan boord te neemen, meenende dat hij hem van grooten dienst zoude kunnen zijn in den loop van de reis. Ik bewilligde 'er eindelijk in en hij kwam bij ons te scheep als een helper van den Heer FORSTER, die zijne verteering aan boord betaalde en hem nog daarenboven een jaarlijks inkoopmen toeleigde.

De Heer HODGES hield zig hier bezig met een gezigt van de *Kaap*, de stad, en de omliggende strecken in olie-verw te schilderen, dat behoorlijk wierd ingepakt en, met nog enige andere schilderijen, aan den Heer BRANDT gelaten, om met het eerste schip, dat naar Engeland zoude zeilen, aan de admiraliteit gezonden te worden.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van de Kaap de Goede Hoop naar de Zuid-pool. Naspeuringen naar een zuidlijk land.

Na dat ik nu eindelijk alle mijne zaaken aan de Kaap verrigt en afscheid genoomen had van den Gouverneur en enige van de voornaamste amptenaaren, die mij met eene zeer verpligtende bereidwilligheid alle hulp verleend hadden, die ik verlangen konde, begaven wij ons den twee en twintigsten November aan boord en des namiddags ten drie uren ligteden wij het anker en gongen onder zeil met den wind N. ten W. Zoo dra het anker geligt was, begroeteden wij het kasteel met vijftien schooten, die onmiddelijk beantwoord wierden, en, na enige gangen gedaan te hebben, geraakten wij ten zeven uren de baai uit, op welken tijd de stad vier Engelsche mijlen Z. O. van ons af lag. Hierop stuurden wij den geheelen nacht westwaarts om vrij van het land te geraaken, hebbende den wind N. N. W. en N. W. met vlaagen van regen verzeld, hetwelk ons verpligte onze topzeilen te reeven. De zee was weder enigen tijd verlicht op dezelfde wijze als den nacht

nacht voor wij in de *Tafel-Baai* gekoomen waren.

Zoo dra wij in volle zee waren, rigtede ik mijne koers naar *Besnijdenis-Kaap*. De wind bleef in het N. W. met eene labber koelte tot den vier en twintigsten, wanneer hij naar het Oosten liep. Op den middag van deezen dag waren wij op de Zuider Breedte van $35^{\circ} 25'$ en $29'$ ten Westen van de *Kaap* en hadden overvloed van albatrosfen rondom ons, van welke wij verscheiden met haaken en lijnen vongen, die veelen van het volk wel smaakten, schoon zij te deezen tijd met versch schaapen-vleesch opgedischt wierden (1). Alzoo ik begreep dat wij weldra in de koude zouden koomen, liet ik lange broeken geeven aan degeenen, die dezelve nodig hadden, en ik gaf elken van het volk het dikke flanellen wambuis en broek, welke de Admiraliteit voor hun had mede geeven.

De wind bleef twee dagen oostlijk en woei eene labber koelte, die ons tot op de Breedte van $39^{\circ} 4'$ en 2° Lengte ten Westen van de *Kaap* bragt, zijnde den thermometer op 52° . Nu liep de wind W. en Z. W., zettende zig op den negen en twintigsten in het W. N. W. en groeide aan tot een storm, die, met nu en dan eens wat bedaarder weder, aanhield tot den zesden December (2), wanneer wij op de Zuider Breedte van $48^{\circ} 41'$ en op de Ooster Lengte van $18^{\circ} 24'$ waren.

ren. Deeze storm, die van regen en hagel verzeld was, woei somtijds met zulk eene hevigheid, dat wij geene zeilen konden voeren; waardoor wij verre oostwaarts van onze voorgenoomen koers gedreven wierden; zoo dat ik geene kans meer zag om *Besnijdenis-Kaap* te bezeilen. Maar het grootst ongeluk dat ons trof was het verlies van een groot gedeelte van ons leevend vee, dat wij van de *Kaap* medegenoomen hadden en dat uit schaapen, verkens en ganzen bestond. En inderdaad deeze schielijke overgang van warm zagt weder tot eene zwaare koude en vogtrigheid deed ieder in het schip aan; want nu was de kwik in dert thermometer tot 38° gezakt, terwijl zij aan de *Kaap* gemeenlijk op 67° of hooger stond. Ik vermeerderde thans het rantsoen van sterken drank van het volk een weinig, door hun een slok te geven als ik het nodig achtte en ik beval kapitein FURNEAUX hetzelfde te doen. De nacht was helder en stil en het was ook de eenigste, dien wij zoodanig gehad hadden zedert ons vertrek van de *Kaap*; den volgenden morgen gaf de opkoomende zon ons zulke vleisende hoop op eenen fraaien dag, dat wij aangemoedigd wierden om alle de reeven uit de top-zeilen los te maaken en de bramraas bij te haalen, om ons beste voordeel te doen met eene friske koelte uit het Noorden. Wij wierden egter weldra in onze hoop te leur gesteld; want voor agt uren was de helderheid van de lucht

lucht veranderd in eene dikke mist, verzeld van regen. Wyl de wind steeds toenam, waren wij genoodzaakt het groot zeil digt te maaken, alle de reeven in onze top-zellen te leggen en onze bram-raas te strijken. De barometer was op deez-
zen tijd ongemeen laag, hergeen eenen naderen-
den storm voorspelde en dit gebeurde ook; want
ten een uur na den middag woei de wind, die
N. W. was, zoo hard, dat wij genoodzaakt wa-
ren alle onze zellen te bergen, de bram-stengen
te strijken en de blinde raa intehaalen, en ik vond
goed voor den wind te wenden, en bij te leggen,
onder een bezaans stag-zeil met de boeg om de
N. O., wyl het schip het over deezzen boeg be-
ter tegens de zee kon uithouden, die verbaazend
hoog liep (3).

Des anderen daags, zijnde den agtsten, 's mor-
gens, wendden wij en legden het over den ande-
ren boeg; de storm was een weinig bedaard, maar
de zee liep te hoog om meer zeil te voeren dan
het stag-zeil van de fokke-steng. Des avonds,
op de Zuider Breedte van $49^{\circ} 40'$ en 1° Ooster
Lengte van de *Kaap* zijnde, zagen wij twee pin-
guins en enig zee- of rots-wier, dat ons deed
peilen, zonder grond te vinden met honderd vade-
men. Ten agt uren na den middag wendden wij
voor den wind om en lagen met de boegen N. O.
tot drie uren in den morgen van den negenden,
wanneer wij wederom zuidwaarts voor den wind
om

om wendden, terwijl de wind met vlaagen woel, van sneeuwbuien verzeld. Ten agt uren, het weder wat bedaarder zijnde, deed ik sein aan de *Avontuur* van zeil te maaken en kort daarop maakten wij ook zeil onder onze onder-zeilen en met dubbel gereefde top-zeilen. In den avond haalden wij de top-zeilen en het groot zeil in en lagen bij, onder de fok en de bezaan, op welken tijd de thermometer op 36° stond. De wind, die nog N. W. was, woel eene stijve koelte met eene zeer hooge zee. In den nacht hadden wij eene vrij sterke vorst met sneeuw.

In den morgen van den tienden maakten wij zeil met onze onderzeilen en geheel gereefde top-zeilen en deeden de *Avontuur* sein om zeil te maaken en vooruit te zeilen. Ten agt uren zagen wij een ijs-eiland ten Westen van ons (4), zijnde toen op 50° 40' Zuider Breedte en 2° 0' ten O. van de *Kaap de Goede Hoop*. Kort daarop bedaarde de wind en wij deeden alle de reeven uit de top-zeilen, hongen de blinde raa uit en zette de bram-steng weér op. Naardien het weder dampig wierd, riep ik de *Avontuur* door een sein onder mijne agtersteven; naauwlijks had hij daaraan voldaan of de mist groeide zoo sterk aan, van sneeuw met regen verzeld, dat wij een ijs-eiland, waarop wij regt aan hielden, niet zagen, voor wij 'er minder dan eene Engelsche mijl van af waren. Ik giste dat het omtrent vijftig voeten hoog

en

en eene halve Engelsche mijl in omtrek groot was; het was van boven plat en de zijden waren loodregt, terwijl de zee 'er zeer hoog tegens brak. Kapitein FURNEAUX zag dit ijs in het eerst voor land aan en loefde 'er van af, tot ik hem door een sein terug riep. Alzoo het weder mistig was, was het nodig met voorzigtigheid voorttestevenen; wij reefden dan onze top-zeilen en peilden, maar vonden geen grond met honderd en vijftig vademmen. Wij hielden het zuidwaarts met den wind N. tot den nacht, dien wij besteedden met korte gangen te doen; dan den eenen weg en dan den anderen met klein zeil; de thermometer stond gedurende deeze laatste vier en twintig uren van 36½ tot 31 graaden.

Den elfden, des morgens met den dageraak, stevenden wij zuidwaarts met den wind W., hebbende eene frisse koelte; verzeld van regen met sneeuw. Op den middag waren wij op de Zuider Breedte van 51° 50' en op de Ooster Lengte van 21° 3'; daar wij enige witte vogelen zagen; omtrent van de grootte van duiven, met zwartachtige pooten en snavels. Ik had die nog nooit gezien en de Heer FORSTER kende dezelve niet: Ik denk dat zij van het geslacht der onweersvogelen zijn en in deeze bevrozen zeeën t'huis behooren. Deezen dag, zelden wij tusschen twee ijs-eilanden door; die op eenen kleinen afstand van elkanderen lagen (5).

In den nacht liep de wind N. W., dat ons in flant felde Z. W. te stuuren. Den twaalfden hadden wij weder dik mistig weder met regen en sneeuw, zoo dat wij genoodzaakt waren met zeer veel voorzigtigheid te zeilen ter oorzaake van de ijs-eilanden. Wij voeren deezen dag zes derzelve voorbij; sommige waren ten naasten bij twee Engelsche mijlen in omtrek en zestig voeten hoog, en egter was de kragt en hoogte der golven zoo groot, dat de zee geheel over dezelve heen sloeg. Dit gaf eene vertooning, die voor enige oogenblikken behaaglijk voor het oog was; maar als wij aan het gevaar dagten, wierd onze geest met schrik vervuld; want zoo een schip tegens een van deeze eilanden dreef, als de zee hoog liep, zou het in een oogenblik aan stukken slaan. Toen wij onder de ijs-eilanden geraakten, verlieten ons de albatrossen, dat is, wij zagen slechts eenen nu en dan; ook vertoonden zig onze andere medgezellen de onweërs-vogelen, scheerwaters of zwarte onweërs-vogelen, de kleine graauwe vogelen, graauw-witte onweërs-vogelen (*Fulmars*) niet in zulke groote getalen, terwijl 'er daarentegens pinguins begonnen te koomen. Wij zagen deezen dag twee van deeze vogelen (6).

De wind liep in den nacht naar het Westen en bleef eindelijk in het Z. W. staan met eene friske koelte, verzeld van regen met sneeuw, die op onze zeilen en op ons wand bevroos, zoo als zij viel,

200 dat overal stukken ijs aan hongen. Wij bleeven zuidwaarts aan stevenen, voeren tot agttien ijs-eilanden voorbij en zagen nog meer pinguins. Den dertienden op den middag waren wij op de Zuider Breedte van 54° , dat de Breedte van *Besnijdenis-Kaap* is, door *BOUTET* in het jaar 1739 ontdekt; maar wij waren toen 10° Lengte ten Oosten van hetzelfde, dat is op deeze breedte omtrent honderd en agttien mijlen. Wij stevenden Z. Z. O. tot agt uren 'savonds, terwijl de lucht nog dik en mistig bleef met regen met sneeuw. Van den middag tot deezen tijd vertoonden zig twintig ijs-eilanden van verschillende uitgestrektheid, zoo in hoogte als in omtrek, aan ons gezigt; ten agt uren peilden wij, maar vonden geen grond met eene lijn van honderd en vijftig vademen.

Nu wendden wij en deden een gang noordwaarts tot middernacht, wanneer wij wederom zuidwaarts hielden, en den veertienden 'smorgens ten half zeven wierden wij gestuit door een onmeetlijk veld van laag ijs, aan welk wij geen eind konden zien, noch Oost, noch West, noch Zuid. Op verschillende plaatsen van dit ijs-veld waren eilanden of bergen van ijs, gelijk die, welke wij in zee drijvende hadden gevonden, en sommige aan boord dagten dat zij ook land zagen over het ijs in het Z. W. ten Z. Ik dagt het ook zelf, maar ik veranderde van gedagten, toen ik deeze

ijs-bergen en de verschillende vertooning, die zij maakten, als zij door de dampige lucht gezien wierden, nauwkeuriger gade sloeg; want het was te deezen tijd dampig en betrokken aan den gezigt-einder, zoo dat een voorwerp, dat verre af was, niet duidlijk kon gezien worden. Thans ons op 54° 50' Zuider Breedte en op 21° 34' Ooster Lengte bevindende en den wind N. W. hebbende, stevenden wij langs den zoom van het ijs, Z. Z. O. en Z. O. sturende, volgens de strekking van de noord-zijde van hetzelfde, daar wij veele walvisfchen, pinguins, enige witte vogelen, onweërs-vogelen en andere vogelen zagen (7).

Ten agt uren lagen wij bij onder eene punt van het ijs, daar wij slegt water hadden en ik zond om kapitein FURNEAUX, die bij mij aan boord kwam. Na dat wij bepaald hadden waar wij elkanderen weder zouden vinden, in gevalle wij gescheiden wierden en enige andere zaaken geregeld hadden, om te beter bij elkaër te kunnen blijven, keerde hij naar zijn schip en wij gongen weder onder zeil en stevenden langs het ijs. Wij vischten enige stukken op, die ons zoet water gaven. Op den middag hadden wij eene goede waarneeming en bevonden ons op 54° 55' Zuider Breedte.

Wij bleeven Z. O. stevenen langs den zoom van het ijs tot een uur, wanneer wij aan eene punt kwamen, die wij Z. Z. W. om loefden, terwijl de

de zee zig in die streek vrij van ijs vertoonde. Dan, na dat wij vier mijlen over deezen boeg gezeld hadden met het ijs aan stuurboord, bevonden wij ons geheel omsingeld; want het ijs strekte zig van N. N. O. rondom door het W. en Z. naar het O. uit in eene enkele vaste klomp. De lucht was vrij helder en egter konden wij 'er geen eind aan zien. Ten vijf uren loefden wij oostlijk op, den wind N. met eene labber koelte, om uit het ijs te geraaken. De uiterste oostlijke punt van hetzelfde lag, ten agt uren, O. ten Z. over welke zig eene vrije zee vertoonde. Wij besteedden egter den nacht met korte gangen te doen met klein zeil. De thermometer stond deeze laatste vier en twintig uren op van 32 tot 30 graaden.

Den volgenden dag, zijnde den vijftienden, hadden wij den wind N. W. met eene slappe koelte, dik mistig weder en veel sneeuw; de thermometer stond van 32° tot 27°, zoo dat onze zeilen en ons wand overal met ijs behangen waren. De mist was somtijds zoo dik, dat wij de lengte van het schip niet van ons af konden zien en het was zeer moeilijk de veele ijs-eilanden, die ons omringden, te vermijden. Op den middag, slechts weinig wind hebbende, heiften wij eene sloep uit om den stroom te onderzoeken, dien wij bevonden zuid-oostwaarts te loopen, omtrent drie vierde van eene Engelsche mijl in een uur. Op dien zelfden tijd stond een thermometer, die in de open

lucht op 32° stond, even in de zee gedompeld, op 30° en na vijftien of twintig minuten honderd vadem en diep gezonken geweest te zijn, opgehaald zijnde, op 34° , dat maar 2° boven het vriespunt is. Onze Breedte was op deezen tijd $55^{\circ} 8' (8)$.

De dikke mist bleef tot twee uren in den agtermiddag van den volgenden dag aanhouden, toen zij wat opklaarde en wij stevenden zuidwaarts, zijnde den wind nog in het N. W., met eene labber koelte. Wij hadden niet lang zuidwaarts gezeld of wij ontmoeteden het groot ijs-veld, dat zig van Z. Z. W. tot O. uitstrekte. Wij stevenden nu langs deszelfs zoom, maar loefden, toen de nacht kwam, noordwaarts met den wind W. N. W., met eene labber koelte van sneeuw verzeld.

Den zeventienden, des morgens ten zeven uren, stevenden wij wederom zuidwaarts; maar ik was andermaal genoodzaakt het draagende te houden, om het ijs, langs welks zoom wij tuschen O. en Z. Z. W. stuurden, in elke baai of opening loevende, in hoop van eenen doorgang naar het Zuiden te vinden; maar wij vonden overal het ijs gefloten. Wij hadden eene labber koelte uit het N. W. met sneeuw-buien. Op den middag waren wij, bij waarneeming, op de Zunder Breedte van $55^{\circ} 16'$. In den avond was de lucht helder en stil. Wij zagen geduurende deez-

zen

zen dag veel walfisſchen, een zee-kalf, pinguins, enige van de witte vogelen, eene andere ſoort van onweërs vogel, die bruin en wit is en niet veel van den gewoonen onweërs vogel verſchilt, en enige andere ſoorten, die ik alreeds heb opgegeeven. Wij vonden den zoom van het los ijs meer aan ſtukken dan gewoonlijk en het ſtrekte zig tot op einigen aſſand buiten het groot veld uit, zoodanig dat wij het grootſte gedeelte van den dag 'er door zeilden, en de hooge ijs-eilanden, die aan de andere zijde van ons waren, waren ontelbaar. Ten agt uren peilden wij, maar vonden geen grond met eene lijn van twee honderd en vijfſtig vademen. Daarna loefden wij digt bij den wind noordwaarts op, alzoó wij zien konden dat het ijs veld zig tot in het N. O. uitſtrekte. Maar dik was de noordlijke punt nog niet, want ten elf uren waren wij genoodzaakt te wenden om de zelve te mijden.

Den volgenden morgen ten twee uren ſtuurden wij wederom noordwaarts met den wind uit het N. W. ten W., meeniende dat wij het ijs over deezen boeg te boven zouden zeilen; maar wij hadden het slechts twee uren over denzelven gehouden, wanneer wij ons geheel omſingeld vonden, zijnde toen op $55^{\circ} 8'$ Breedte en $24^{\circ} 3'$ Lengte. Den wind meer noordlijk loopende, wendden wij en ſtevenden weſtwaarts met alle de zeilen, die wij voeren konden, hebbende eene fris-

fe koolte en heldere lucht, welke laatste egter maar van korten duur was; want ten zes uren wierd het dampig en kort daarop was 'er eene dikke mist; de wind liep naar het N. O., stak op, en bracht sneeuw met regen mede, die aan het wand bevroos, zoo dra zij gevallen was. Wij waren nu in staat om vrij van het ijs-veld te geraaken; maar wierden ondertusschen onder de ijs-eilanden gesleept op eene wijze, die even gevaarlijk was en het was zeer bezwaarlijk dat wij 'er vrij van geraakten.

Hoe gevaarlijk het is in eene dikke mist tusschen deeze drijvende klippen (als ik dezelve zoo noemen mag) te zeilen, is het egter nog beter dan in dezelfde omstandigheden tusschen onmeetlijke ijs-velden bezet te zijn. Het grootste gevaar dat men in het laatste geval te vreezen heeft is dat men in het ijs vast geraake, eenen toestand, die zeer schrikbaarende zou zijn. Ik had twee mannen aan boord, die op Groenland gevaaren hadden; de een had met een schip negen en de ander zes weeken in zulk ijs bezet geweest, dat zij gepakt ijs noemen. Dat zijlieden ijs-velden noemen is dikker en het geheel veld, hoe groot het ook zij, bestaat uit een stuk, daar integendeel dit ijs, dat ik, om deszelfs ontzaglijke uitgestrektheid, ijs-velden noem, uit veele stukken van verschillende grootte, zoo in dikte als oppervlakte, van dertig tot veertig voeten vierkant, tot drie

drie of vier voeten vierkant oppervlakte, bestaaf, in welke het digt op een gepakt en op sommige plaatsen op een gehoopt is. Dit zou, naar mijne gedagten, voor de zijde van een schip, dat 'er niet behoorlijk tegens gewapend ware, te hard bevonden worden. Hoe lang het hier mag gelegen hebben of nog liggen zal is niet gemakkelijk te bepalen. Zulk ijs vindt men in de Groenlandsche zeeën den geheelen zomer en ik geloof dat het daar in den zomer niet kouder kan zijn dan hiers: dit zij zoo het wil, het is zeker dat wij geen dooi-weder hadden: integendeel stond de kwik in den thermometer van FAHRENHEIT gemeenlijk onder het vriespunt, schoon het in het midden van den zomer was.

Men is, over het algemeen, van gedagten dat het ijs, van welk ik zoo even gesproken heb, in baaien en rivieren gevormd wordt. In deeze vooronderstelling waren wij geneigd te gelooven dat het land niet verre af ware en dat het zelf in het Zuiden agter het ijs lag, dat ona alleen belette de het te naderen. Naardien wij nu meer dan dertig mijlen langs den zoom van het ijs gezeild hadden zonder eene opening naar het Zuiden te vinden, besloot ik dertig of veertig mijlen oostwaarts te stevenen, dan te tragten zuidwaarts te zeilen en, zoo ik geen land vond, of geene andere beletselen ontmoetede, dan te tragten agter het ijs te koomen en de zaak buiten allen twijfel te beslisen.

Met dit insigt hielden wij het Noord-Westwaarts met den wind N. O. en N. en dik mistig weder, met sneeuw, en regen met sneeuw, tot des avonds ten zes uren, waarna de wind N. W. liep en wij het lieten wendden en oostwaarts stuurden, terwijl wij veele ijs-eilanden van verschillende grootten en enige losse stukken ontmoeteden: de thermometer stond van 30° tot 34° ; het weder was zeer dampig met sneeuw en regen met sneeuw en mortliker kouder dan de thermometer scheen aanteduiden, zoodanig dat al het volk klaagde. Om hen in staat te stellen dit weder beter te weerstaan, liet ik de mouwen van hunne wambuizen, die zoo kort waren dat hunne armen bloot waren, met baai verlengen en liet voor elken man eenen muis van dezelfde stof maaken, met zeildoek, die hun zeer te pas kwamen.

Naardien sommige van het volk enige tekenen van den scheurbuik schreenen te vertoonen, begonnen de heelmeeesters hun elken dag versche mout-sap te geeven, van de mout, die wij tot dat oogmerk aan boord hadden. Een man in het bijzonder was zeer scorbutiek en egter had hij reeds enigen tijd van de confers van citroenen en oranjen gebruik, zonder 'er baat bij te vinden. Aan den anderen kant zeide mij kapitein ROUNDELL dat hij twee mannen had, die, schoon reeds verre in die kwaal gevorderd, nu, om zoo te spreken, geheel 'er door geneezen waren.

Wij

Wij bleeven oostwaarts steevenen tot den een en twintigsten, 'smorgens ten agt uren, wanneer wij, op $53^{\circ} 50'$ Breedte en $29^{\circ} 24'$ Ooster Lengte zijnde, zuidlijk oploefden met den wind West, eene frisse koelte en dampig weder, met sneeuw. In den avond gong de wind leggen en het weder klaarde op, zoo dat wij enige mijlen rondom ons zien konden, zijnde op de Zuider Breedte van $54^{\circ} 43'$ en op de Ooster Lengte van $29^{\circ} 30'$.

Ten tien uren, veele ijs-eilanden voorait zijnde en het weder mistig wordende, met sneeuw, lieten wij het voor den wind wenden en stuurden noordwaarts tot drie uren 'smorgens, wanneer wij wederom zuidwaarts stuurden. Ten agt uren helderde het weder op en de wind liep W. Z. W., met welken wij alle zeilen bij zetteden die wij konden en zuidwaarts steevenden, hebbende nook minder dan tien of twaalf ijs-eilanden in het gezigt.

Des anderen daags hadden wij den wind af het Z. W. en Z. Z. W., eene kabbet koelte, met nu en dan sneeuw en hagel-bulen. In den morgen, zijnde op de Zuider Breedte van $55^{\circ} 20'$ en op de Ooster Lengte van $31^{\circ} 30'$, heiften wij eene sloep uit om te zien of 'er een stroom ware, maar wij vonden 'er geen. De Heer ROOSTER, die mede in de sloep gong, schoot enige van de kleine graauwe vogeltjens, van welke ik gesproken heb, die van het onweers-vogelen geslacht en om-

omtrent van de grootte van eene kleine duif waren. Hun rug en de boven-zijde van hunne vleugelen, hunne pooten en snavels zijn blaauwachtig graauw van kleur. Hun buik, en het onderste van hunne vleugelen zijn wit, een weinig met blaauw getint. Het bovenste van hunne slagpennen is donker blaauw, met zwart getint. Daar is eene streep van vederen, die bijna van die kleur zijn, langs het bovenste gedeelte van hunne vleugelen en dwarsch over den rug een weinig boven den staert. Het eind van de staert-pennen is ten naasten bij van dezelfde kleur. Hunne snavels zijn veel breeder dan bij alle andere vogelen van dat geslacht, die ik ken en hunne tongen zijn aanmerkelijk breed. Deeze blaauwe onweers-vogelen, gelijk ik hen noemen zal, worden nergens gezien dan in het zuider-halfond van omtrent 28° en hooger. De thermometer stond nu in de open lucht op 33°, in de zee digt bij de oppervlakte op 32° en op 34°, toen hij opgehaald was en zes minuten in het ophaalen was onder weg geweest van honderd vadem diepte, daar hij geduurende zestien minuten was verbleven.

Den vier en twintigsten woei de wind van uit het N. W. tot uit het N. O. met eene labber koelte en schoon betrokken weder. Op den middag waren wij, volgens onze waarneeming, op de Zuider Breedte van 56° 31' en op de Ooster Lengte van 31° 19', terwijl de thermometer op 35° stond.

stond. Mij bij een ijs-elland bevindende, dat omtrent vijftig voeten hoog was en vier honderd vademmen omtreks had, zond ik den stuurman met de jol om te zien of 'er ook water van af liep. Hij keerde binnen kort terug met bericht dat 'er geen droppel of enige schijn van doof was. In den avond zeilden wij door veel drijf-ijs of velden van los ijs, die in de rigting van Z. O. en N. W. lagen; wij hadden te zelfden tijd verscheiden van zulke eilanden in het gezigt.

Den vijf en twintigsten liep de wind uit het N. O. door het O. naar het Z. en het woei eene labber koelte, met welke wij W. Z. W. stevenden en op den middag bevonden wij ons op 57° 50' Zuider Breedte en op 29° 32' Ooster Lengte. Het weder was schoon en nevelachtig; de lucht scherp en koud met sterke vorst. En al schoon het hier nu midden in den zomer was, twijfel ik zeer of de dag wel kouder ware in enig gedeelte van Engeland. De wind bleef zuidlijk, woei eene frisse koelte met schoon betrokken weder tot den volgenden dag omtrent den middag, wanneer wij eene heldere zonneschijn hadden en bij waarneeming bevonden dat wij op de Zuider Breedte van 58° 31' en op de Ooster Lengte van 26° 57' waren.

Gedurende de laatste vier en twintig uren voeren wij door verscheiden velden van los gebrooken ijs. Zij waren gemeenlijk smal, maar
van

van eene aanmerkelijke lengte in de strekking van N. W. en Z. O. Het ijs was zoo dicht in malkander, dat het schip 'er naauwlijks door kon. De stukken waren plat, van vier tot zes of agt duimen dik en scheenen van dat slag van ijs te zijn, dat gemeenlijk in baaien of rivieren gevormd wordt. Andere waren weér verschillende, en de stukken vormden verscheiden takken als honigraaten, juist als koraal-rotsen en vertoonden zulk eene verscheidenheid van figuren dat men het naauwlijks kan begripen.

Wij gisten dat dit ijs van het groot veld, dat wij laatst verlaaten hadden, ware afgebrooken; ik had beslooten ten Zuiden van, of agter dat veld te zeilen, zoo het mogelijk ware, om vast te weeten of het al of niet aan enig land vast ware, gelijk men gegist had. Met dit inzicht hield ik het westwaarts, met eene labber koelte uit het Z. en Z. Z. W. en kort na zes uren 's avonds zagen wij enige pinguins, dat ons deed peilen; maar wij vonden geen' grond met honderd en vijftig vademmen (9).

Des morgens van den zeven-en twintigsten zagen wij meer los ijs, maar niet veele eilanden, en die, welke wij zagen, waren slechts klein. Den dag stil en aangenaam en de zee vlak zijnde, heersten wij eene sloep uit, uit welke de Heer FORSTER een pinguin en enige onweërs-vogelen schoot. Deeze pinguins verschillen niet van die, wel-

welke men in andere deelen van de wereld ziet, uitgezonderd in enige kleine bijzonderheden, die natuurkundigen alleen kunnen onderscheiden. Sommige van de onweërs-vogelen waren van de blaauwe soort, maar verschilden van de bovengenoemde daarin dat zij geenen breeden snavel hadden, en de tippen van hunne staert-vederen waren wit, in plaats van donker blaauw. Doch of dit slechts het onderscheid tusschen het mannetjen en het wijfjen ware was eene zaak, waarin het onze natuurkundigen niet eens waren. Wij waren nu op de Zuider Breedte van $58^{\circ} 19'$ en op de Ooster Lengte van $24^{\circ} 39'$ en namen de gelegenheid van de stilte waar om te peilen; maar wij vonden geen grond met eene lijn van twee honderd en twintig vademmen. Het bleef stil tot des avonds ten zes uren, wanneer 'er een ligt koeltjen uit het Oosten op kwam, dat naderhand tot eene friske koelte aangroeide.

In den morgen van den agt en twintigsten deed ik seën aan de *Avontuur* om zig vier Engelsche mijlen van mij aan stuurboord te verwijderen en op deeze wijze bleeven wij W. Z. W. aan houden tot des agtermiddags ten vier uren, wanneer het dampig weder, met sneeuw-buien verzeld, het voor ons noodzaakkijk maakte digter bij elkanderen te koomen. Kort daarna reefden wij onze top-zeilen, zijnde aan alle kanten van ijs-eilanden omringd. In den morgen van den negen en

twin-

twintigsten deden wij de reeven weder uit de zeilen en haalden de bram-zeilen bij, terwijl wij steeds onze koers westwaarts vervolgden en verscheidene pinguins ontmoeteden. Op den middag bevonden wij ons, volgens waarneeming, op de Breedte van $57^{\circ} 12'$ en op de Ooster Lengte van $19^{\circ} 1'$, dat drie graaden westliker is dan wij waren toen wij eerst het ijs-veld ontmoeteden, zoo dat het vrij klaar is dat het aan geen land vast was, gelijk wij gegist hadden.

Naardien ik het besluit genoomen had westwaarts te stevenen tot de middaglijn van *Besnijdennis-Kaap*, mits wij geene beletzelen ontmoeteden, naardien de afstand niet meer dan tagtig mijlen en de wind gunstig was en alzoo de zee tamelijk vrij van ijs scheen, zond ik om kapitein FURNEAUX om hem dit bekend te maaken, en na het middagmaal vertrok hij weder naar zijn schip. Ten een uure stuurden wij naar een ijs-eiland, met oogmerk om, zoo 'er enig los ijs rondom was, wat van hetzelfde aan boord te neemen en het tot zoet water te maaken. Ten twee uren legden wij bij dicht onder lij van het eiland, daar wij niet vonden dat wij nodig hadden, maar wij zagen zes en tagtig pinguins op hetzelfde. Dit stuk ijs was omtrent eene halve Engelsche mijl in omtrek en honderd voeten en meer hoog; want wij lagen enige minuuten onder hetzelfde met alle de zeilen slap. De zijde, waarop de pinguins waren, heet
schuinsch

schuinsch van de zee op, zoo dat zij 'er op konden kruipen.

Het is een aangenoomen gevoelen dat de pinguins nooit verre van land gaan en dat zij een zee-ker teken zijn dat 'er land in de nabuurschap is. Dit zal mischien doorgaan daar geene ijs-eilanden zijn; maar daar deeze gevonden worden, kunnen die vogelen, gelijk ook veele andere, welk zij gemeenlijk digt bij land blijven onthouden, eene roest-plaats op deeze eilanden vindende, door dezelve zeer verre van land gebragt worden. Men zal egter zeggen dat zij op het land moeten gaan om te broeden, dat waarschijnlijk de wijsfens aldaar waren, en dat wij hier alleen de mannetjens zagen. Dit zij zoo het wil, ik zal voortgaan met melding van deeze vogelen te maaken, zoo dikwijls wij die zagen en elk eenen voor zig zelve laten oordeelen.

Wij bleeven westwaarts koers houden met eene labber koelte uit het O. N. O., zijnde het weder somtijds vrij helder en op andere tijden dik en dampig met sneeuw. De thermometer stond zedert enige dagen van 31° tot 36° . Des anderen daags 'smorgens, zijnde den dertigsten, ten negen uren, schooten wij eenen van de witte vogelen, waarop wij eene sloep in het water lieten vallen om hem te haalen, en schooten bij die gelegenheid een pinguin, die elf en een half ponden woog. De witte vogel was van het onweers-

vogelen geslacht; de snavel, die vrij kort is, is van eene kleur tusfchen zwart en donker blaauw en hunne pooten en voeten zijn blaauw. Ik geloof dat zij dezelfde soort van vogelen zijn, welke BOUVET zegt gezien te hebben, toen hij op de hoogte van *Besnijdenis-Kaap* was.

Wij bleeven onze wester koers houden tot agt uren 'savonds, wanneer wij N. W. stuurden, de streek waarin ik rekende dat die Kaap lag. Te middernacht ontmoeteden wij los ijs, dat ons kort daarop noodzaakte te wenden en zuidlijk te stuurden. Den een en dertigsten, 'smorgens ten half drie uren, hielden wij 'er weder naar toe, met oogmerk om enig ijs in te neemen; maar dit wierd ondoenlijk bevonden; want de wind, die N. O. geweest was, liep nu Z. O., wies tot eene frisse koelte aan en maakte zulk eene hooge zee, dat het zeer gevaarlijk voor de schepen was in het ijs te blijven. Het gevaar wierd daarna nog grooter, toen wij in het Noorden een ontzagchelijk veld ontdekten, dat zig van het N. O. door het O. tot het Z. W. ten W. uitstreckte verder dan het gezigt reiken kon. Naardien wij 'er niet boven twee of drie Engelsche mijlen vandaan, en door los ijs omringd waren, was 'er geen tijd om ons te bedenken. Wij lieten het terstond voor den wind wenden, haalden de schooten aan, loefden zuidlijk op en raakten 'er dra vrij van, maar niet zonder verscheiden harde stooten ontvangen te heb-

hebben van de losse stukken, die van de grootste waren, en tusschen welke wij een zee-kalf zagen. In den agtermiddag verhief de wind zig zoo sterk, dat wij genoodzaakt waren de top-zeilen dicht te maaken en de bram-raas te strijken. Ten agt uuren wendden wij en stuurden oostwaarts tot middernacht, wanneer wij, op de Zuider Breedte van $60^{\circ} 21'$ en op de Ooster Lengte van $13^{\circ} 32'$ zijnde, weder westwaarts stuurden.

Des anderen daags, zijnde den eersten January 1773, tegens den middag, verslapte de wind, zoo dat wij top-zeilen met alle de reeven konden voeren; maar het weder bleef nog dik en dampig, met sneeuw en regen met sneeuw, die aan het wand bevroos, zoo dra het viel en het geheel en al met ijzel versierde, terwijl de thermometer over het algemeen beneden het vriespunt stond. Dit weder bleef aanhouden tot den volgende dag omtrent den middag, op welken tijd wij op $59^{\circ} 12'$ Zuider Breedte en $9^{\circ} 45'$ Ooster Lengte waren, daar wij enige pinguins zagen.

De wind was nu naar het Westen gelooopen en was zoo bedaard, dat wij twee reeven uit de top-zeilen konden doen. In den agtermiddag kreegen wij de maan in het gezigt, welker gelaat wij slechts eens gezien hadden zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop*, waaruit men kan oordeelen welk weder wij gehad hadden zedert wij die plaats verlaaten hadden. Wij verzuimden niet

de gelegenheid waarteneemen van verscheiden waarneemingen van de zon en de maan te doen. De lengte, welke wij 'er uit afleidden, was $9^{\circ} 34' 30''$ O., terwijl KENDALS uurwerk op dien tijd $10^{\circ} 6'$ O. opgaf en de breedte was $58^{\circ} 53' 30''$ Z.

Deeze is omtrent de Lengte, op welke men *Besnijdenis-Kaap* stelt, en toen de zon ondergong, waren wij omtrent vijf en negentig mijlen ten Zuiden van de Breedte, waarop men zegt dat zij ligt. De lucht was nu zoo helder, dat wij het land op veertien of vijftien mijlen afstand zondert hebben kunnen zien. Het is dan zeer waarschijnlijk dat hetgeen BOUVET voor land aanzag niet anders was dan ijs-bergen, van los ijs of ijs-velden omringd. Wij waren zelfs ongetwijfeld door deeze ijs-bergen bedrogen toen wij het eerst een ijs-veld ontmoeteden; ook was het geene onwaarschijnlijke gissing dat dat ijs aan land vast was. De waarschijnlijkheid was egter nu grootliks verminderd, zoo niet geheel voorbij; want de ruimte tusschen den noordlijken zoom van het ijs, langs welken wij zeilden, en onze koers westwaarts, toen wij ten Zuiden van hetzelfde waren, was nergens meer dan hondert mijlen en op sommige plaatsen geene zestig groot. Doch de kaart zal dit beter ophelderen. De lucht bleef niet langer helder dan tot den volgenden morgen ten drie uren, wanneer 'er eene dikke mist, sneeuw en

regen met sneeuw op volgden. De wind liep ook N. O. en woei eene friske koelte, met welke wij Z. O. koers hielden, en nam zoodanig toe dat wij voor den middag alle de reeven in de top-zeilen hadden. De wind draaide nog meer N. en bleef eindelijk in het N. W. staan, terwijl 'er somtijds tusschen beiden eene heldere lucht was.

Onze koers was nu O. $\frac{1}{2}$ N. tot des anderen daags op den middag, wanneer wij op de Zuider Breedte van $59^{\circ} 2'$ en ten naasten bij op dezelfde middaglijn waren, als toen wij, vijf dagen te voren, het laatste ijs-veld ontmoeteden, zoo dat wij, als het op dezelfde plaats gebleven was, nu in het midden van hetzelfde zouden moeten geweest zijn, daar wij integendeel zelfs geen ijs-veld zagen. Wij kunnen niet onderstellen dat een zoo groot ijs-veld als dit in zulk eenen korten tijd konde vernield worden; het moet dan noordwaarts gedreven zijn, en dit maakt het waarschijnlijk dat 'er geen land onder deeze middaglijn is tusschen de breedten van 55° en 59° , daar wij ondersteld hadden dat land leggen zoude, gelijk wij hier boven gezegd hebben.

Naardien wij nu slechts over een gedeelte van de zee zeilden, daar wij reeds te vooren geweest waren, nam ik mijne koers O. Z. O. ten einde meer naar het Zuiden te koomen. Wij hadden het voordeel van eene friske koelte en het nadeel van eene dikke mist, veel sneeuw en sneeuw met

regen, die, zoo als het viel, gelijk gewoonlijk, aan ons wand bevroos, zoo dat alle touwen met het fraaiste doorschijnend ijs bedekt was, dat ik ooit gezien heb. Dit was een vrij aangenaam gezigt voor het oog, maar deelde den geest een denkbeeld mede van veel zwaarer koude dan 'er wezenlijk plaats had; want het weder was vrij zagter dan het enigen tijd te vooren geweest was en de zee minder met ijs bezet. Maar het ergst was dat het ijs de touwen, zeilen en blokken zoodanig stijf maakte, dat zij zeer slecht te behandelen waren. Ons volk kwam nogtans deeze zwaarigheid met eene onbezweken standvastigheid te boven en weerstond deeze scherpe koude veel beter dan ik verwacht had.

Wij bleeven O. Z. O. stuuren met eene friske koelte uit het N. W. met sneeuw en sneeuw met regen verzeld, tot den agtsten, toen wij op de Zuider Breedte van $61^{\circ} 12'$ en op de Ooster Lengte van $31^{\circ} 47'$ waren. In den agtermiddag voeren wij meer ijs-eilanden voorbij dan wij zedert enige dagen gezien hadden. Zij waren ons ook nu zoo gemeenzaam geworden dat wij 'er dikwijls voorbij voeren zonder 'er eens acht op te slaan; maar meermaalen zonder die te zien, uit hoofde van het dampig weder. Des avonds ten negen uren kwamen wij aan een, om hetwelk eene menigte los ijs dreef. Naardien de wind maatig en het weder vrij schoon was, minderden wij zeil

lijk.
mee
at ik
n ge-
een
n 'er
vrij
was
ergst
zoo-
elen
arig-
bo-
eter

risse
met
de
ng-
oe-
dert
ook
ijls
an;
fde
gen
ne-
en
eil
en

J. D. Mulder. sculp.

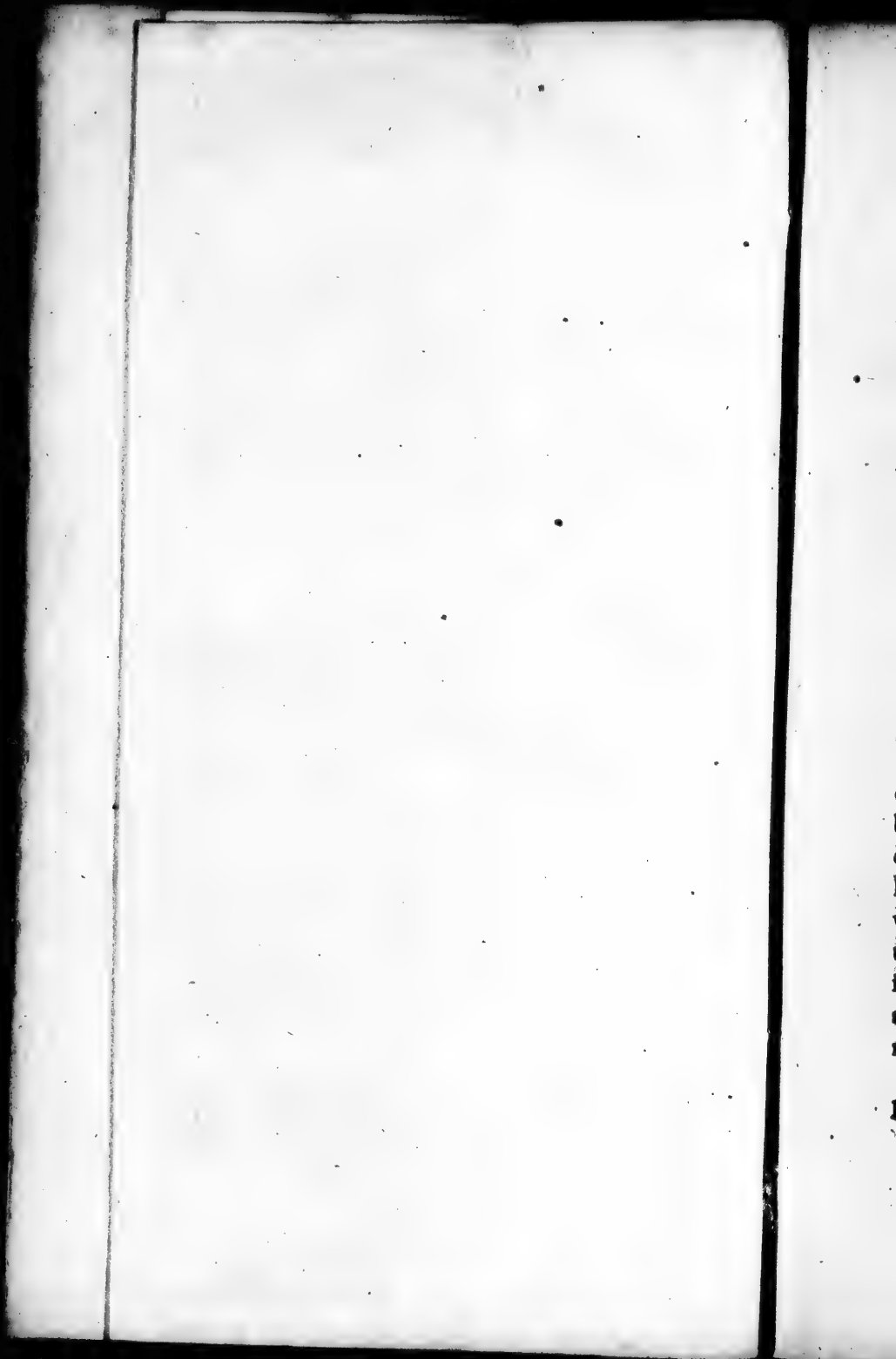
J. D. Widen, sculp.

Gezigt van eenen grooten Ys-klomp drijv

klomp drijvende in de ZUID-ZEE 9. Jan. 1773.

en hielden af en aan, met inzicht om een gedeelte aan boord te neemen, als het weder licht wierd. Maar des morgens ten vier uren, ons aan lij van dit ijs bevindende, lieten wij het afvallen naar een ijs-eiland aan lij van ons, om welk enig los ijs dreef, dat wij 'er gedeeltelijk van af zagen breeken. Hier maakten wij een bijlegger, hielden drie sloepen uit en vischten, in omtrent vijf of zes uren, zoo veel ijs op, dat wij 'er vijftien vaten goed zoet water van hadden. De stukken, die wij ophaalden, waren hard en vast als eené rots; sommige waren zoo groot, dat wij genoodzaakt waren dezelve met houweelen te breeken, eer zij in de sloepen konden gehaald worden.

Het zout water, dat aan het ijs was, was zoo weinig dat men het niet proeven kon en was 'er geheel af gelekt, toen het een weinig tijds op het dek gelegen had; het water, dat het ijs opleverde, was volmaakt zoet en goed van smaak. Wij braken een gedeelte van het ijs aan stukken en deden het in vaten; wij smolten een gedeelte in de ketels en vulden de vaten met het water, dat 'er van kwam en een gedeelte hielden wij op het dek tot ons gebruik. Het smelten en stouwen van het ijs is wat lastig en neemt enigen tijd weg; maar anders is het de spoedigste wijze van water in te neemen, die ik ooit ontmoet heb.

Deezen voorraad van water aan boord genomen hebbende en de *Avontuur* omtrent twee derden

zoo veel (dat wij zeer benodigd hadden) twijfelde ik, nu wij het ijs eens gebrooken hadden, niet of zij zouden meer kunnen krijgen, zoo dikwijls wij daar gebrek aan hadden. Ik nam dan, zonder aarfeling, mijne koers meer zuidwaarts, met eene labber koelte uit het N. W. naar gewoonte van sneeuw - buien verzeld. Den elfden 's morgens, wanneer wij ons op de Zuider Breedte van $62^{\circ} 44'$ en op de Ooster Lengte van 37° bevonden, was de afwijking van de kompasnaald $24^{\circ} 10'$ W. en den volgenden morgen, op de Zuider Breedte van $64^{\circ} 12'$ en op de Ooster Lengte van $38^{\circ} 14'$, was zij, op drie kompassen waargenoomen, niet meer dan $23^{\circ} 52'$ W. Op deeze hoogte zagen wij enige pinguins en, nabij een ijs-eiland zijnde, van welk enige stukken ijs afgebrooken waren, heiften wij twee sloepen uit en namen zoo veel van hetzelfde aan boord dat wij 'er alle onze ledige vaten mede konden vullen, en de *Avontuur* deed hetzelfde. Terwijl men hier mede bezig was, schoot de Heer FORSTER eene albatros, welkers vederen tusfchen bruin en donker graauw waren, terwijl de kop en de bovenzijde van de wicken meer naar het zwart hielden en hij had witte oogleden. Wij begonnen deeze vogelen te zien omtrent den tijd toen wij eerst ijs-eilanden ontmoeteden en zedert waren wij altijd van enige verzeld geweest. Deeze en de donker bruine foort met eenen geelen snavel waren de eenig-

eenigste albatrosfen, die ons nu niet verlaaten hadden.

Des agtermiddags ten vier uren heiften wij de floepen weder binnen boord en zeilden Z. O. met een labber koeltjen uit het Z. ten W. verzeld van sneeuw - buien.

Den dertienden, ten twee uren na den middag, wierd het stil. Wij namen de gelegenheid waar om eene floep uittezetten om den stroom waarteneemen, die wij bevonden dat N. W. liep, met de snelheid van ten naaften bij een derde van eene Engelsche mijl elk uur. Terwijl men den stroom waarnam, wierd 'er een thermometer van FAHRENHEIT in de zee nedergelaaten tot op honderd vademmen diepte, daar hij twintig minuten bleef. Toen hij opgehaald wierd, stond de kwik op twee en dertig graaden, dat het vriespunt is. Enigen tijd daarna in zee even onder water gehouden zijnde, rees hij tot $33^{\circ}\frac{1}{2}$ en in de open lucht tot 36° . De stilte bleef aanhouden tot vijf uren 'savonds, wanneer zij opgevolgd wierd door een ligt koeltjen uit het Z. en Z. O., met welk wij N. O. koers zetteden met alle onze zeilen bij.

Hoewel het schoon weder bleef, was egter de lucht, als gewoonlijk, betrokken. Des anderen daags 'smorgens egter, ten negen uren, was het helder en wij waren in staat om verscheiden afstanden tuschen de zon en de maan waarteneemen,

58 [Jan. 1773] REIZE RONDON

welker middelbaare uitkomst $39^{\circ} 30' 30''$ Ooster Lengte gaf, KENDALS uurwerk gaf, te zelfden tijd, $38^{\circ} 27' 45''$ op, dat $1^{\circ} 2' 45''$ ten Westen van de waarneemingen is, terwijl het integendeel op den derden deezer maand eene halve graad ten Oosten van dezelve was.

In den avond bevond ik de afwijking, door middel van azimuths, met GREGORYS kompas genoomen $28^{\circ} 14' 0''$
 Door middel van zes azimuths met een van Doctor KNIGHT . . . $28 \quad 32 \quad 0$
 En met een ander van denzelfden $28 \quad 34 \quad 0$

Onze Breedte was op deezen tijd $63^{\circ} 57'$ en onze Lengte $39^{\circ} 38\frac{1}{2}''$ Oost.

Den volgenden morgen, zijnde den vijftienden, wanneer wij op de Zuider Breedte van $63^{\circ} 33'$ waren, wierd de Lengte door de volgende perfoonen aldus waargenoomen:

Door mij, zijnde het gemiddelde van zes afftanden van de zon en maan $40^{\circ} 1' 45''$ O.
 Door den Heer WALES dito. $39 \quad 29 \quad 45$
 Door denzelfden dito . . . $39 \quad 56 \quad 45$
 Door luitenant CLERKE dito. $39 \quad 38 \quad 0$

Door

DE WAERELD. [Jan. 1773] 59

Door den Heer GILBERT dito. 39° 48' 45" O. .

Door den Heer SMITH dito. 39 18 15

Gemiddeld 39 42 12

KENDALS uurwerk gaf . . 38 41 30

Dat ten naaften bij hetzelfde verschil is als den
voorigen dag. Doch de Heer WALES en ik na-
men elk zes afftanden van de zon en maan waar
met telescopen aan onze sextanten, welke de
lengte ten naaften bij als het uurwerk opgaven.
De uitkomsten waren als volgt:

Door den Heer WALES . . 38° 35' 30" O.

Door mij 38 36 45

Het is voor mij onmogelijk te zeggen of deeze
dan wel de voorige nader bij de waarheid koo-
men; ook kan ik geene waarschijnlijke reden van
zoo groot een verschil geeven. Men kan zeeker-
lijk door de telescoop met meer naauwkeurigheid
waarneemen dan met het bloot oog, als het schip
stil genoeg ligt. Het gebruik van den telescoop
valt in het eerst moeilijk, maar een weinig ge-
woonte zal het gemakkelijk maaken. Door middel
van het uurwerk zullen wij in staat zijn de groot-
ste dwaaling te ontdekken, waaraan deeze wijze
van de lengte op zee waartentemen onderhevig
is, dat, op zijn hoogst, niet meer dan anderhal-

ve graad is en zelfs, over het algemeen, veel minder zal bevonden worden. Zoo groot is de verbetering, welke de scheepvaart ontvangt heeft van de sterrekundigen en wiskundige werktuigenmaakers van deeze eeuw, van de eerste door de onschatbaare tafelen, welke zij het algemeen hebben medegedeeld onder opzicht van het komptoir van de Lengte en vervat in de sterrekundige Ephemeriden, en van de laatste door de groote naauwkeurigheid, met welke zij de werktuigen vervaardigen, zonder welke de tafelen voor een groot gedeelte haar nut zouden verliezen. De voorgaande waarneemingen zijn gedaan door vier verschillende sextanten van verschillende konstenaaren. De mijne was gemaakt door den Heer BIRD, een van den Heer WALES door den Heer DOLLOND, de ander en die van den Heer CLERKE door den Heer RAMSDEN, gelijk ook die van de Heeren GILBERT en SMITH, die met hetzelfde werktuig waarnamen.

Wij hadden nu vijf schoone dagen agter elkan-
deren gehad. Dit was ons, behalven dat het ons gelegenheid gaf om de voorgemelde waarneemingen te doen, in veele andere opzigten van zeer grooten dienst en kwam op eenen zeer gepasten tijd, want eene goede hoeveelheid zoet water of ijs, dat hetzelfde was, aan boord hebbende, was het volk in staat om hunne klederen en linnen te wasschen en te droogen, iets dat men op alle lan-
ge

ge
win
koe
kw
te
ben
zor
In
was
der
aan
stuu
win
de
Ler
kon
dee
ster
kon
O.
en
nur
de
der
Zu
nu
tij

ge reizen niet genoeg kan in acht neemen. De wind woei, geduurende deezen tijd, mer lichter koelten en het weder was zagt; egter rees de kwik in den thermometer nooit boven 36° en zak- te dikwijls tot op het vriespunt.

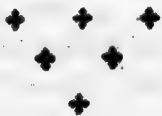
In den agtermiddag, slechts weinig wind hebbende, legde ik bij onder een ijs-elland en ik zond eene sloep uit om enig ijs op te vischen. In den avond verhief de wind uit het Oosten en was verzeld met sneeuw-buien en dik dampig weder, dat het grootst gedeelte van den zestienden aanhield. Naardien wij weinig ijs ontmoeteden, stuurden wij zuidwaarts en loefden dicht aan den wind op en des avonds ten zes uren, zijnde op de Zuider Breedte van $64^{\circ} 56'$ en op de Ooster Lengte van $39^{\circ} 35'$ vond ik de afwijking van het kompas van GREGORY $26^{\circ} 41'$ West te zijn. Op deezen tijd was de beweging van het schip zoo sterk, dat ik niet in staat was met enige van de kompassen van Doctor KNIGHT waar te neemen.

Naardien de wind onveranderlijk in het O. en O. ten Z. staan bleef, bleef ik zuidwaarts sturen en op den zeventienden, tuschen elf en twaalf uren, pasfeerden wij den Zuid-pool-cirkel op de Lengte van $39^{\circ} 35'$ O.; want wij waren, op den middag, volgens onze waarneeming, op de Zuider Breedte van $66^{\circ} 36' 30''$. Het weder was nu vrij helder geworden, zoo dat wij verscheiden mijlen in de rondte van ons af konden zien en eg-
ter

ter waren wij zedert den morgen slechts een ijs-eiland gewaar geworden. Doch omtrent vier uren na den middag, terwijl wij zuidwaarts stuurden, zagen wij de geheele zee, om zoo te spreken, met ijs bedekt, van de streek van Z. O. rond door het Zuiden tot in het Westen.

In deeze ruimte zagen wij agt en dertig ijs-eilanden, groot en klein, behalven eene menigte los ijs, zoo dat wij genoodzaakt waren voor het een stuk op te loeven en voor het ander het draagende te houden en, terwijl wij zuidwaarts bleeven voortstevenen, vermeederde het zoodanig, dat wij, een kwartier voor zeven uren, wanneer wij op de Zuider Breedte van $67^{\circ} 15'$ waren, niet verder voort konden, zijnde het ijs in het Zuiden geheel gesloten, in de gantsche uitgestrektheid van O. tot W. Z. W., zonder den minsten schijn van enige opening. Dit ontzagchelijk veld bestond uit verschillende soorten van ijs, gelijk hoogebergen, losse of gebroken stukken digt op een gepakt en gelijk de Groenlands-vaarers, geloof ik, ijs-velden noemen. Daar lag een veld van deeze soort van ijs ten Z. O. van ons, dat zoo groot was, dat ik uit de mast het eind niet zien kon. Het was ten minsten zestien of agtien voeten hoog en schein overal van eene vrij gelijke hoogte en oppervlakte. Wij zagen hier veele walvischen bij het ijs spelen en twee dagen te voren hadden wij verscheiden vlugten bruine en wit-

te pintados of onweërs-vogelen, die wij *Zuid-pool-onweërs-vogelen* noemden, omdat zij in die strecken schijnen te wonen, gezien. Zij zijn ongetwijfeld van het geslacht der onweërs-vogelen, zijn in alle opzigten van gedaante als pintados en verschillen van dezelve alleen in kleur. De kop en het voorste gedeelte van het lijf zijn bruin en het agterste gedeelte van het lijf, den staert en de tippen der wieken, zijn wit. De witte onweërs-vogel vertoonde zig ook in grooter getal dan te vooren, gelijk ook enige weinige donker graauwe albatrossen en onze volstandige medgezel de blaauwe onweërs-vogel; maar de gemeene pintados waren geheel en al verdwenen, zoo wel als veele andere soorten, die in laager breedten gemeen zijn.

DERDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de nasspeuringen naar een Zuidlijk Land tusfchen de middaglijn van de Kaap de Goede Hoop en Nieuw-Zeeland. Scheiding der twee Schepen. Aankomst van de Resolutie in de Donkere Baai aan Nieuw-Zeeland.

Toen ik dit ijs ontmoetede, kwam het mij niet raadzaam voor nog verder zuidwaarts te stevenen, bijzonderlijk nu de zomer reeds half voorbij was en het zou enigen tijd vereischt hebben agter het ijs om te zeilen, zoo het al doenlijk geweest ware, dat egter twijfelachtig is. Ik nam dan het besluit terstond naar het land te gaan zoeken, dat laatstlijk door de Franschen ontdekt was, en, al-zoo de wind nog O. ten Z. bleef, was ik genoodzaakt noordwaarts terug te keeren over een gedeelte van de zee, dat mij reeds bekend was en dat ik daarom zou gewenscht hebben te vermijden. Maar dit was ondoenlijk, alzo de koers, die wij gezeild hadden, weinig meer dan Noord was. In den nacht verhefte de wind tot eene stijve koelte van sneeuw met regen verzeld, en noodzaakte ons eene dubbele reef in onze top-zeilen te leggen. Des anderen daags, omtrent den middag, verslapte de koelte, zoo dat wij alle onze

ree

reeven konden missen; maar de wind bleef nog in zijne oude streek staan.

In den avond, op de Zuider Breedte van $64^{\circ} 19'$ en op de Ooster Lengte van $40^{\circ} 15'$, kwam een vogel van die, welke wij op onze eerste reis *Egmond-haven kennen* (*) genoemd hebben, om de groote menigte van dezelve, die men aan de *Egmond-haven* bij de *Falklands Eilanden* ontmoet, verscheiden maalen over het schip zweeven, verliet ons toen en vloog noord-oostwaarts weg. Het is een korte dikke vogel omtrent zoo groot als een groote kraai, donker bruin of van eene chocolaat kleur, met eene witachtige streep onder elken vleugel in de gedaante van eene halve maan. Men heeft mij gezegd dat deeze vogelen in groote menigte gevonden worden aan de Eilanden *Fero*, ten Noorden van Schotland en dat zij nooit verre van land vliegen. Het is zeeker dat ik hen te voren nooit verder dan veertig mijlen van land gezien heb; maar ik herinner mij niet immer minder dan twee bij elkanderen gezien te hebben, terwijl hier slechts een' enkele was, die, met de ijs-eilanden, verre van land kan gekoomen zijn.

Ten negen uren, wanneer de wind O. N. O. liep, wendden wij en stuurden Z. Z. O.; doch den

(*) Ziet Eerste Reis, D. II, bladz. 51 en 259.

den twintigsten, ten vier uren in den morgen, keerde hij naar zijne oude streek terug en wij hervatteden onze koers noordwaarts. Wij zagen deelen morgen eenen van de bovengenoemde vogelen, waarschijnlijk denzelfden, dien wij den avond te vooren gezien hadden, alzoo wij nog bijna op dezelfde plaats waren. Naar maate de dag vorderde nam de wind toe, met dik dampig weder en sneeuw met regen gemengd, dat ons eindelijk noodzaakte alle de reeven in onze top-zeilen te leggen en onze bram-raas te strijken. Maar in den avond verflaauwde de wind, zoo dat wij ongereefde top-zeilen en de bram-raas op konden voeren. Het dampig weder en sneeuw met regen vermengd bleef aanhouden.

In den agtermiddag van den een en twintigsten, zijnde op $62^{\circ} 24'$ Zuider Breedte en op $42^{\circ} 19'$ Ooster Lengte, zagen wij eene witte albatros met zwart getipte vleugelen en een pintado. De wind was nu zuidlijk en zuid-wesdijk met eene friske koelte. Wij stuurden 'er N. O. mede tegens eene zeer hooge zee, die geene nabijheid van enig land in die streek aanduidde en daar moesten wij het egter verwagten. Den volgenden dag hadden wij bij tuschenpoozen fraai weder; de wind was maa- tig en wij voerden onze lei-zeilen. In den morgen van den drie en twintigsten waren wij op $60^{\circ} 27'$ Zuider Breedte en op $45^{\circ} 33'$ Ooster Lengte. De sneeuw-buien bleeven aanhouden en het

we-

weder was zoo koud, dat het water in onze water-vaten op het dek verscheiden nachten te voren bevrozen was geweest.

Naardien wij bij tusſchenpoozen helder weder hadden, liet ik de ſchepen naast elkanderen op den aſtand van vier Engeliſche mijlen ſtevenen, ten einde alles, dat op onzen weg mögt liggen, te beter te ontdekken. Wij bleeven op deeze wijze tot des avonds ten zes uren voortzeilen, wanneer het dampig weder en de ſneeuw-buien ons noodzaakten zig weder bij den anderen te voegen.

Wij bleeven onze koers N. O. houden tot des morgens ten agt uren, wanneer de wind door het Westen en Noorden naar het N. O. ten O. geloopten zijnde, wij voor den wind wendden en N. W. koers hielden. Het was eene friſſe koelte, en egter vorderden wij weinig tegens eene hooge zee, die uit het Noorden kwam. Wij begonnen nu enige van die ſoorten van onweers-vogelen te zien, die bij de zeelieden zoo wel bekend zijn onder den naam van *Scheer-waters*, en wij waren op 58° 10' Breedte en op 50° 54' Ooster Lengte. In den agtermiddag liep de wind ten Zuiden van het Oosten en des avonds ten agt uren groeide hij aan tot een' ſtorm, met dik dampig weder en ſneeuw-buien met regen gemengd.

Gedurende den nacht voeren wij onder ons voor-zeil en groot bram-zeil met alle de reeven 'er in; des anderen daags morgens met den dage-

raat voegden wij 'er nog de voor- en bezaans-top-zeilen bij. Ten vier uren wierd het stil, maar wij hadden eene verbaazende hooge zee uit het N. O. en alles wat het slegrste weder kan maaken bij elkanderen, namelijk sneeuw, natte hagel en regen bleef met de stilte aanhouden tot des avonds ten negen uren; toen klaarde het weder op en wij kreegen een koeltjen uit het Z. O. ten Z. Hier mede stuurden wij N. ten O. tot des anderen daags 'smorgens ten agt uren, zijnde den zeven en twintigsten, wanneer ik de schepen verre van malkanderen liet zeilen en N. N. O. stuurde, met alle zeilen bij, hebbende eene friske koelte uit het Z. ten W. en helder weder.

Op den middag waren wij, volgens onze waarneming, op de Zuider Breedte van $56^{\circ} 28'$ en, omtrent ten drie uren in den agtermiddag, wanneer de zon en maan zig bij tuschenpoozen vertoonden, wierd derzelver afstand door de volgende perfoonen waargenoomen; en de Lengte, die 'er uit afgeleid wierd, was als volgt:

Door den Heer WALES (het gemiddelde uit twee reeksen) . . .	$50^{\circ} 59' 0''$
Door luitenant CLERKE . . .	$51 \quad 11$
Door den Heer GILBERT . . .	$50 \quad 14$
Door den Heer SMITH . . .	$50 \quad 50$
Volgens het uurwerk van KENDAL . . .	$50 \quad 50$

Des

Des avonds ten zes uren, wanneer ik op 56° 9' Zuider Breedte was, deed ik sein aan de *Avontuur* om onder mijnen agtersteven te koomen en des anderen daags 's morgens ten agt uren zond ik haar op den uitkijk aan stuurboord van mij, hebbende nu eene friske koelte uit het Westen en vrij helder weder. Doch dit duurde niet lang; want ten twee uren in den agtermiddag wierd de lucht dampig en betrokken; de wind groeide aan tot eene friske koelte, woei mer vlaagen van sneeuw, sneeuw met regen gemengd en stofregen verzeld. Nu deed ik de *Avontuur* sein onder mijnen agtersteven. koomen en legde nog eene reef in elk top-zeil. Ten agt uren geide ik het groot mars-zeil op en liep den geheelen nacht onder de fok- en twee bram-zeilen; onze koers was N. N. O. en N. O. ten N. met eene sterke koelte uit het N. W.

Den negen en twintigsten, op den middag, deeden wij eene waarneeming op 52° 29' Zuider Breedte, zijnde het weder fraai en vrij helder. Maar in den agtermiddag wierd het weder zeer dik en dampig met regen en de koelte nam zoo sterk toe, dat wij genoodzaakt waren onze bram-raas te strijken, alle de reeven in de bram-zeilen te leggen en die eindelijk te bergen. Wij besteedden een gedeelte van den nacht, die zeer duister en stormachtig was, met eenen gang naar het Z. W. te doen en in den morgen van den dertigsten

stevenden wij weder noord-oostwaarts, zijnde den wind N. W. en N. met eene zeer friske koelte, die verscheiden van onze kleine zeilen scheurde. Deezen dag zagen wij geen ijs, waarschijnlijk door de dikke dampige lucht. Ten agt-uuren 's avonds wendden wij en hielden westwaarts onder onze onderzeilen; doch, alzoo de zee hoog liep, maakten wij geene betere koers dan Z. Z. W.

Den volgenden morgen ten vier uren was de wind wat verflapt en W. ten Z. ingekrompen. Wij stevenden weder noordwaarts met onze onderzeilen en dubbel gereefde top-zeilen, hebbende eene zeer hooge zee uit het N. N. W., dat ons maar weinig hoop gaf van het land, dat wij zогten, te zullen vinden. Wij waren op den middag op 50° 50' Zuider Breedte en op 58° 48' Ooster Lengte en kort daarop zagen wij twee ijs-eilanden. Een derzelve voeren wij zeer dicht voorbij en bevonden dat het brak of aan stukken viel, door het kraaken dat het deed, dat zoo sterk was als de slag van een vierponder. Daar was een goed deel los ijs rondom hetzelfde en, zoo het weder gunstig geweest ware, zou ik bijgelegd en een gedeelte van hetzelfde opgevischt hebben. Na dat wij dit voorbij waren, zagen wij 'er geene tot wij weder zuidwaarts stevenden.

Het donker dampig weder bleef aanhouden en de wind bleef onveranderlijk in het N. W. staan, zoo dat wij onze koers niet beter konden maaken dan

dan N. O. ten N. en deeze koers hielden wij tot den eersten February des agtermiddags ten vier uren. Als toen op de Breedte van $48^{\circ} 30'$ en op de Ooster Lengte van $58^{\circ} 7'$, omtrent in den meridiaan van het eiland *Mauritius* en daar wij verwagten moesten het land, dat men zeide door de Franschen in 1772 ontdekt te zijn, te zullen vinden, van welk wij op deezen tijd geen het minste teken gewaar wierden, wendden wij den steven naar het Oosten (1).

Nu deed ik sein aan de *Avontuur* zig op den afstand van vier Engelsche mijlen aan stuurboord van mij te houden. Ten half zeven deed kapitein FURNEAUX sein dat hij mij spreken wilde en toen hij onder mijnen agtersteven was gekoomen, berigtte hij mij dat hij zoo even eene groote drift zee- of rots-wier gezien had, om welke verscheiden vogelen vloogen, zijnde duikers. Deeze waren zeekerlijk tekenen van de nabijheid van land; maar of het in het Oosten of Westen lag' was voor ons onmogelijk te weeten. Mijn voorneemen was geweest het op deeze breedte te houden tot vier of vijf graaden lengte ten Westen van den meridiaan, waarin wij thans waren en dan mijne naspeuringen naar het Oosten voortzetten; doch de Westen en Noord-Westen winden, die wij geduurende de vijf voorgaande dagen gehad hadden, beletteden mij dit ter uitvoer te brengen.

De aanhoudende hooge zee, welke wij de laat-

ste dagen gehad hadden uit het N. O., N. N. W., en W., liet mij geene reden over om te gelooven dat 'er land van enige uitgestrektheid in het Westen lag. Wij bleeven dan oostwaarts stuuren, slechts enige en weinige uren in den nacht bijleggende en in den morgen hervatteden wij onze koers vier Engelsche mijlen Noord en Zuid van den anderen verwijderd, alzoo het dampig weder ons niet toeliet ons verder van malkanderen te houden. Wij voeren voorbij twee of drie kleine stukken rots-wier en zagen twee of drie vogelen, bekend bij den naam van eier-vogelen; maar wij bespeurden geene andere tekenen van land. Op den middag deeden wij waarneemingen op $48^{\circ} 36'$ Zuider-Breedte en op $59^{\circ} 35'$ Ooster Lengte. Naardien wij maar enige weinige Engelsche mijlen verder zuidwaarts zien konden en alzoo het niet onmogelijk was dat 'er niet verre af in die streek land ware, gaf ik bevel Z. $\frac{1}{2}$ O. te stuuren en deed de *Avontuur* seil van te volgen, alzoo zij door deeze wending agter geraakte. Het weder bleef dampig tot des avonds ten half zeven uren, wanneer het opklaarde, zoo dat wij in staat waren vijf mijlen rondom ons te zien.

Nu op de Zuider Breedte van $42^{\circ} 13'$ zijnde, zonder het minste teken van land te zien, wendde ik voor den wind en stuurde weder oostwaarts; kort daarop sprak ik met kapitein FURNEAUX. Hij zeide mij dat hij dacht dat het land ten N. W.

van ons lag, alzoo hij eens opgemerkt had dat de zee effen was, toen de wind uit die streek waaide. Alſchoon dit niet overeenkwam met de waarnemingen, die wij op de zee gemaakt hadden, beſloot ik egter dit ſtuk opteholderen. Zoo de wind mij toeliet in eenen behoorlijken tijd westwaarts te koomen (2).

Den derden, des morgens ten agt uuren, op de Zuider Breedte van $48^{\circ} 56'$ en op de Ooster Lengte van $60^{\circ} 47'$ en meer dan 3° ten Oosten van den meridiaan van *Mauritius* zijnde, begon ik te wanhoopen land in het Oosten te zullen vinden en beſloot, alzoo de wind nu Noorden geloopt was, in het Westen naar hetzelfde te zoeken. Ik wendde dan en ſtevende westwaarts met eene friſſe koelte; deeze nam zoodanig toe dat wij nog voor den avond niet meer dan twee onderzeilen konden voeren en eindelijk genoodzaakt waren onder de fok bijteleggen, hebbende eene verbaazende hooge zee uit het W. N. W., niertegenſtaande de kragt van den wind uit het N. ten W. kwam. Den volgenden morgen ten drie uuren verminderde de wind; wij haalden de zeilen dan bij en bleeven westwaarts oploeven tot den zesden 's morgens ten tien uuren.

Wij waren nu op $48^{\circ} 6'$ Zuider Breedte en op $58^{\circ} 22'$ Ooster Lengte en de wind ſtond naar allen ſchijn vaſt in het W. N. W. Geene waarſchijnlijkheid ziende van land te zullen ontmoeten, liet

ik af van oploeven en deed het oostwaarts een weinig zuidlijk afvallen, terwijl ik overtuigd was dat, zoo 'er hier omstreeks enig land is, het slechts een eiland van weinig uitgestrektheid kan zijn. En het was even zoo waarschijnlijk dat ik het naar het Oosten als naar het Westen zoude vinden.

Terwijl wij hier oploefden, namen wij alle gelegenheden waar om de afwijking van de kompasnaald waarteneemen en bevonden dezelve van $27^{\circ} 50'$ tot $30^{\circ} 26'$ West te zijn. Waarschijnlijk is het gemiddelde van deeze twee uitersten naast aan de waarheid, alzoo het meest overeenstemt met de afwijking aan boord van de *Avontuur* waargenoomen. Bij het doen van deeze waarneemingen bevonden wij dat, als de zon aan stuurboord van het schip ware, de afwijking minst was, en als zij aan bakboord ware, grootst. Het was de eerste reis niet dat wij deeze waarneeming gedaan hadden, zonder in staat te zijn 'er reden van te geeven. Den zevenden des morgens ten vier uren deed ik de *Avontuur* sein vier Engelsche mijlen van mij aan stuurboord te blijven en bleef O. Z. O. stuuren. Alzoo het een fraaie dag was, liet ik alle de kooien en de plunje van het volk op het dek uitspreiden om te luchten en het schip tusfchen deks schoon maaken en berooken. Op den middag stuurde ik eene streek meer zuidlijk, zijnde op $48^{\circ} 49'$ Zuider Breedte en op $61^{\circ} 48'$ Ooster Leng-

Lengte. Des avonds ten zes uren riep ik de *Avontuur* tot mij en nam tegelijk verscheiden azimuths, die $31^{\circ} 28'$ Wester afwijking opleverden. Deeze waarneemingen konden egter niet met de grootste nauwkeurigheid gedaan worden, ter oorzaak van het slingeren van het schip, door eene zeer hooge westlijke deining veroorzaakt.

Den vorigen avond hadden wij bruine meeuwen of Egmond-Haven-Hennen gezien en dezen morgen vertoonde zig weder eene. In den avond en verscheiden maalen in den nacht hoorde men pinguins en in den morgen van den agtsten met den dageraat zag men verscheiden van dezelve en tweeërleie soorten van duikers, naar allen schijn zulke als men gewoonlijk op de kust van Engeland vindt. Dit deed ons peilen; maar wij vonden geen grond met eene lijn van twee honderd en tien vademen. Wij waren nu op de Zuider Breedte van $49^{\circ} 53'$ en op de Ooster Lengte van $63^{\circ} 39'$. Dit was ten agt uren. Op deezen tijd was de wind door het N. O. naar het Oosten omgeloopen, woei eene sterke koelte en was verzeld van dampig weder, dat kort daarop in eene dikke mist veranderde en de wind liep tegelfijk naar het Noord-Oosten.

Ik hield het bij den wind over bakboord en bleef om het half uur een kanon losfen tot op den middag, wanneer ik sein deed om te wenden en zulks ook deed. Doch, alzoo noch dit sein, noch

een van de voorige door de *Avontuur* beantwoord wierden, hadden wij maar al te veel reden om te denken dat wij gescheiden waren, schoon wij niet in staat waren te zeggen hoe het gekoomen was. Ik had kapitein FURNEAUX, last gegeven, in geval hij van mij mogt gescheiden geraaken, drie dagen te kruisen ter plaats daar hij mij laatst gezien had. Ik bleef dan korte gangen maaken en om het half uur een stuk kanon afvuuren tot den negenden in den agtermiddag, wanneer wij, het weder opgeklaard zijnde, verscheiden mijlen rondom ons zien konden en bevonden dat de *Avontuur* niet binnen de grenzen van onzen gezigt-einder was. Wij waren op deezen tijd omtrent twee of drie mijlen ten Oosten van de plaats daar wij ons bevonden hadden, toen wij haar laatst zagen, en hielden het westwaarts met eene zeer sterke koelte uit het N. N. W., verzeld van eene hooge zee uit dezelfde strek. Dit, met eene verheffing van wind, noodzaakte ons bij te leggen tot den volgenden morgen ten agt uren, geduurende welken tijd wij niets van de *Avontuur* vernamen, schoon het weder vrij helder was en wij den geheelen nacht waren voortgegaan met kanonschooten te doen en valsche vuuren te branden. Ik gaf het dan op om naar haar te zoeken, haalde de zeilen bij, en stuurde Z. O. met eene zeer frisse koelte uit het W. ten N., verzeld van eene hooge zee uit dezelfde strek.

Ter-

Terwijl wij hier heen en weder voeren, zagen wij dikwijls pinguins en duikers, hetwelk ons deed gissen dat het land niet verre af lag; maar in welke streek was ons onmogelijk te zeggen. Naar maate wij zuidwaarts vorderden, verlooren wij de pinguins en de meeste duikers en ontmoeten, als gewoonlijk, veele albatrosfen, blaauwe en groote zwarte onweërs-vogels of scheer-waters en andere.

Den elfden op den middag, en op $51^{\circ} 15'$ Zuider Breedte en op $67^{\circ} 20'$ Ooster Lengte, ontmoetteden wij wederom pinguins en zagen een eier-vogel, dien wij ook voor een teken van de nabijheid van land houden. Ik bleef Z. O. stuurren met eene frisse koelte uit het N. W., verzeld van eene lange holle deining en menigvuldige regen-hagel- en sneeuw-buien. Den twaalfden, in den morgen, op de Zuider Breedte van $52^{\circ} 32'$ en op de Ooster Lengte van $69^{\circ} 47'$ zijnde, was de afwijking van de kompas-naald $31^{\circ} 38'$ West. In den avond op de Breedte van $53^{\circ} 7'$ en op de Lengte van $70^{\circ} 50'$ was zij $32^{\circ} 33'$, en den volgende morgen, op de Breedte van $53^{\circ} 37'$ en op de Lengte van $72^{\circ} 10'$, was zij $33^{\circ} 8'$ West. Tot dus verre hadden wij aanhoudend een groot aantal pinguins om ons schip gehad, die scheenen te verschillen van die, welke wij bij het ijs gezien hadden, zijnde kleiner met roodachtige snavels en bruinachtige koppen. Het zien van zoo veele van

dec-

deze vogelen gaf ons enige hoop van land te zullen vinden en deed ons verschillende gissingen maaken omtrent de plaats daar het lag. De groote Wester delning, die nog bleef aanhouden, maakte het onwaarschijnlijk dat 'er enig land van groote uitgestrektheid in het Westen lag. Het was ook niet zeer waarschijnlijk dat 'er enig land in het Noorden zoude liggen, alzoo wij slechts honderd zestig mijlen ten Zuiden van TASMANS koers in 1642 waren en ik giste dat kapitein FURNEAUX die plaats zoude onderzoeken, gelijk ook geschiedde. In den avond zagen wij eene bruine meeuw, die in de streek van N. O. ten O. wegvloog en den volgenden morgen zag men een' zeehond, maar geen pinguin. In den avond, wanneer wij op de Zuider Breedte van $55^{\circ} 49'$ en op de Ooster Lengte van $75^{\circ} 52'$ waren, was de afwijking $34^{\circ} 48'$ West en in den avond van den vijftienden, op de Zuider Breedte van $57^{\circ} 2'$ en op de Ooster Lengte van $79^{\circ} 56'$, was zij 38° West. Deezen dag zag men vijf zee-honden en enige weinige pinguins, 't welk ons deed peilen zonder met eene lijn van honderd en vijftig vadem grond te vinden.

Den zestienden, 'smorgens met den dageraet, zagen wij een ijs-eiland in het Noorden, naar 't welk wij stuurden, met oogmerk om enig ijs aan boord te neemen; maar den wind in die streek loopende, konden wij dit niet ter uitvoer brengen.

gen.
op 8
land
een'
die
den.
ze v
en
vlieg
bijh
D
maa
ber
hebb
snee
sche
sche
men
het
van
geh
De
tijd
ge
ster
ker
het
den
zijn

gen. Wij waren nu op 57° 8' Zuider Breedte en op 80° 59' Ooster Lengte en hadden twee ijs-eilanden in het gezigt. Wij zagen deelen morgen een' pinguin, die van dezelfde soort sebeën als die welke wij voorheen digt bij het ijs gezien hadden. Maar wij waren nu zoo dikwerf door deze vogelen bedroogen geweest, dat wij dezelve, en andere zee-vogelen, die in hooge breedten vliegen, even min als zekere tekenen van de nabijheid van land konden beschouwen.

De wind bleef niet lang in het Noorden staan, maar liep naar het O. ten N. O. en woei eene labber koelte, met welke wij zuidwaarts stevenden, hebbende dikwijls buien van sneeuw en regen met sneeuw vermengd. Maar in den nacht hadden wij schoon weder en eene stille heldere lucht; tusschen middernacht en drie uren 's morgens zag men licht in de lucht even als dat, 't welk men in het Noorder halfmond ziet en dat onder den naam van Noorder Licht bekend is, maar ik had nooit gehoord dat men nog een Zuider Licht gezien had. De officier die de wacht had nam waar dat het somtijds in krullende stralen en in eene kringvormige gedaante uitschoot; dan was deszelfs licht zeer sterk en de vertooning fraai. Hij kon niet bemerken dat het enige bijzondere streek hield, want het vertoonde zig op verschillende tijden op onderscheiden plaatsen van de lucht en verspreidde zijn licht door den gantschen dampkring.

Ten

Ten negen uren 'smorgens lieten wij het afzakken naar een ijs-eiland, dat wij op den middag bereikten. Het was ten vollen eene halve mijl in omtrek groot en ten minsten twee honderd voeten hoog, maar daar was weinig los ijs bij. Doch terwijl wij in bedenking waren of wij onze sloepen al of niet zouden uitzetten om enig ijs op te vischen, brak 'er eene groote menigte van het eiland af. Hierop heiften wij de sloepen uit en gongen aan het werk om enig ijs in te neemen. De stukken ijs, groot en klein, die van het eiland afbraken, dreeven, naar ik zag, sterk naar het Westen, dat is, zij verlieten het eiland in die richting en waren, in weinige uren, wijd en zijd in zee verspreid. Dit wierd, gelijk ik niet twijfel, veroorzaakt door eenen stroom, die in die streek liep, want de wind kon slechts weinig uitwerking op het ijs doen, vooral naardien 'er eene groote holle zee uit het Westen liep. Deze omstandigheid belemmerde ons grootliks in het opvischen van ijs; het gelukte hun egter voor agt uren omtrent negen of tien tonnen binnen boord te krijgen, wanneer wij de sloepen weder inheiften en oostwaarts, een weinig zuidlijk, steven-den, met eene frisse koelte uit het Zuiden, die, kort daarop, naar het Z. Z. W. en Z. W. liep, met fraai maar betrokken weder. Deze koers bragt ons tuschen veele ijs-eilanden, zoo dat wij met veel voorzigtigheid moesten voortsteyenen.

In

In den nacht daalde de kwik in den thermometer tot twee graaden beneden het vriespunt en het water in de bakken op het dek was bevrozen. Naardien ik de hoogte van den thermometer in deeze laatste dagen niet heb opgegeeven, zal ik nu aamerken dat, naar maate wij noordwaarts stevenden, de kwik trapswijze tot 45 graaden rees, en weder daalde, naar maate wij zuidwaarts vorderden, tot op de hoogte als ik heb opgegeeven, en zij rees op het midden van den dag niet hooger dan tot op 34 of 35 graaden.

In den morgen van den agttlenden, wanneer wij op $57^{\circ} 54'$ Zuider Breedte en op $83^{\circ} 14'$ Ooster Lengte waren, was de afwijking van de kompas-naald $39^{\circ} 33'$ West. In den avond, op $58^{\circ} 2'$ Zuider Breedte en op $84^{\circ} 35'$ Ooster Lengte, was zij slechts $37^{\circ} 8'$ West, hetgeen mij deed denken dat zij aan het afneemen was. Maar in den avond van den twintigsten, op $58^{\circ} 47'$ Zuider Breedte en op $90^{\circ} 56'$ Ooster Lengte, nam ik negen azimuths met Doctor KNIGHTS kompas, die $40^{\circ} 7'$ afwijking opgaven, en nog negen met GREGORYS kompas, die $40^{\circ} 15'$ Westlijke afwijking opleverden.

Deezen dag, op den middag, omtrent op de zoo even gemelde Lengte en Breedte zijnde, meenden wij dat wij in het Z. W. land lagen. De schijn was zoo groot, dat wij niet twijfelden of het was 'er wezenlijk en dus wendden wij om 'er

naar toe te luyeren, hebbende een flap koeltjen uit het Zuiden en helder weder. Wij wierden egter weldra uit onze dooling geholpen en bevonden dat het maar wolken waren, die in den avond geheel verdweenen en ons eenen vrijen horizont lieten, zoo dat wij zeer verre rondom ons zien konden, in welke ruimte niets te zien was dan ijs-eilanden.

In den nacht maakte het Zuider Licht eene zeer schitterende en heldere vertooning. Eerst wierd het in het Oosten een weinig boven den horizont gezien en het verspreidde zig in korten tijd over den gantschen hemel (3).

Den een en twintigsten, in den morgen, weinig wind en eene slegte zee hebbende, twee gunstige omstandigheden om ijs in te neemen, stuurde ik naar het grootst ijs-eiland, dat voor ons was, 't welk wij omtrent den middag bereikten. Wij waren te deezer tijd op 59° Zuider Breedte en op $92^{\circ} 30'$ Ooster Lengte, hebbende omtrent twee uren te vooren drie of vier pinguins gezien. Albier eene groote menigte los ijs vindende, gaf ik bevel om twee sloepen uittezetten en zond dezelve af om een gedeelte van hetzelfde in te neemen. Terwijl dit verrigt wierd, keerde het eiland, dat niet minder dan eene halve Engelsche mijl in omtrek en drie of vier honderd voeten boven de oppervlakte der zee hoog was, ten naasten bij het onderst boven. Deszelfs hoogte wierd

door
groot
ijs a
kond
zeil
N. t
betre
wein
gend
tig
D
en,
woel
wij
en tw
der
Nu
zeer
waar
viel,
zijde
lijk
toen
te va
wij
die t
D
kere
men

door deze omstandigheid op het oog noch ver-
groot, noch verminderd. Zoo dra wij zoo veel
ijs aan boord hadden genoomen als wij bergen
konden, heiften wij de sloepen in en maakten
zeil naar het Z. O. met eene labber koelte uit het
N. ten O.; verzeld van sneeuw-buien en donker
betrokken weder. Wij hadden op deezen tijd maar
weinig ijs-eilanden in het gezigt, maar den vol-
genden dag zagen wij 'er zelden minder dan twin-
tig of dertig tegelijk.

De wind liep langzaamerhand naar het Oosten
en, eindelijk, in het O. ten Z. blijvende staan,
woei hij eene frisse koelte. Met deze stevenden
wij zuidwaarts tot agt uren 's avonds van den drie
en twintigsten, op welken tijd wij op $61^{\circ} 52'$ Zui-
der Breedte en op $95^{\circ} 2'$ Ooster Lengte waren.
Nu wendden wij en besteedden den nacht; die
zeer stormachtig, betrokken en dampig was, en
waarin veel sneeuw en sneeuw met regen gemengd
viel, met het doen van korte gangen. Aan alle
zijden van gevaar omringd zijnde, was het natuur-
lijk dat wij naar het dag-licht wenschten; maar,
toen het aanbrak, diende het alleen om onze vrees
te vergrooten, door de zwaare ijs-bergen, die
wij in den nacht voorbij gevaaren waren zonder
die te zien, aan ons gezigt te vertoonen.

Deeze ongunstige omstandigheden en de don-
kere nachten, in dit gevorderd jaargetijde, bena-
men mij geheel den moed om een besluit, dat ik

14 [Febr. 1773] REIZE RONDON

genoomen had, om andermaal den Zuid-pool-cir-
kel doortevaaren, ter uitvoer te brengen. Wij
wendden dan, 's morgens ten vier uren, den ste-
ven noordwaarts met eene zeer stijve koelte uit het
O. Z. O., met sneeuw en regen met sneeuw ge-
mengd en eene zeer hooge zee uit dezelfde streek,
die groote verwoesting onder de ijs-eilanden aan-
regtede. Deeze omstandigheid, verre van ons gun-
stig te zijn, vermeederde grootliks de stukken,
die wij te vermijden hadden. De groote stukken,
die van de ijs-eilanden afbrecken, zijn veel ge-
vaarlijker dan de eilanden zelve. De laatste zijn zoo
hoog uit het water, dat men die gemeenlijk zien
kan voor men 'er dicht bij is, tenzij het weder zeer
dampig en donker is, daar de andere in den nacht
niet kunnen gezien worden voor zij onder den
boeg van het schip zijn. Deeze gevaaren waren
ons egter nu zoo gewoon geworden, dat de vrees,
die zij veroorzaakten, van geen en langen duur
was en wierden enigermaate vergoed door den
voorraad van zoet water, welken deeze eilanden
ons zeer van pas opleverden (want zonder dat
zouden wij in groote verlegenheid geraakt zijn)
en ook door hunne schilderachtige vertooning,
die nog fraaler wierd door het slaan en schuimen
van de golven in de merkwaardige hollen en grot-
ten, welke in veele van dezelve gevormd wier-
den, terwijl het geheel een gezigt opleverde, dat
den geest met bewondering en schrik vervulde:

en

en waarvan alleen door de hand van eenen bekwaamen schilder een denkbeeld kan gegeven worden (*). Tegens den avond stilde de wind en wij hadden in den nacht twee of drie uren stilte, die gevolgd wierd door een slap koeltjen uit het Westen, met welk wij ooswaarts stuurden, met alle zeilen die wij voeren konden, terwijl wij vele ijs-eilanden ontmoeteden.

Wij zagen deezen nacht eene bruine meeuw en den volgenden morgen nog eene. Wij hadden de laatste dagen weinige vogelen gezien en geene andere dan albatrossen, groote zwarte en blaauwe onweërs-vogelen. Het is aanmerklijk dat wij geen eenen witten noch zuid-onweërs-vogel zagen zedert wij laatst tusfchen het ijs gekoomen waren. Alfchoon de wind den geheelen dag in het W. en N. W. bleef, hadden wij eene zeer hooge zee uit het Oosten, waaruit wij beslooten dat 'er die koers uit geen land digt bij kon zijn. In den avond, wanneer wij ons op $60^{\circ} 51'$ Zuider Breedte en op $95^{\circ} 41'$ Ooster Lengte bevonden, was de afwijking van de kompas-naald $43^{\circ} 6'$ West en den volgenden morgen, zijnde den zes en twintigsten, om-

(*) Wij voeren een voorbij, dat van buitengemeene grootte was en in het midden een gat had, naar een grot gelijkende, dat door en door gong, zoo dat men 'er den dag door zag. Andere geleecken naar kerktorens.

FORSTER.

omtrent anderhalven graad meer oostwaarts gevorderd zijnde, was zij $41^{\circ} 30'$, welke beiden waatneemingen door verscheiden azimuths berekend werden.

Wij hadden den geheelen agtermiddag fraai weder; maar de wind was veranderlijk en liep door het Noorden naar het Oosten om. Met deezen wind stevenden wij Z. O. en O. tot des agtermiddags ten drie uren, wanneer wij, op $61^{\circ} 21'$ Breedte en op $97^{\circ} 7'$ Lengte, wendden en O. en N. stevenden, alzoo de wind naar het Zuiden bleef loopen. In den avond verhief hij tot eene sterke koelte en woei met vlaagen, van sneeuw en sneeuw met regen en dik dampig weder verzeld, dat ons weldra alle de reeven in de topzeilen deed leggen.

Tusfchen den zes en twintigsten 'smorgens en den volgenden dag op den middag vervielen wij onder verscheiden ijs-eilanden, van welke zoo veel was afgebrooken, dat de zee rondom ons met de stukken geheel bedekt was, hetgeen het voortzeilen enigzints gevaarlijk maakte. Op den middag waren wij 'er eger geheel vrij van. In den avond verslapte de wind en liep Z. W., maar het weder klaarde niet op voor des anderen daags 'smorgens, wanneer wij alle onze zeilen konden voeren en slechts weinige ijs-eilanden ontmoetden, die ons hinderden. Waarschijnlijk had de wind, die voor enige dagen gewaaid had, een groot

groot gedeelte vernield. De wind was, toen hij van het O. naar het Z. W. liep, van zulk eene zwaare holle zee verzelde geweest, dat ik zeeker was dat 'er geen land van enige aanmerkelijke uitgestrektheid tuschen deeze twee strecken, binnen honderd en honderd en vijftig mijlen van de plaats daar wij waren, leggen konde.

De middelbaare hoogte van den thermometer was op den middag, enige dagen geleden, omtrent 35 graaden geweest, hetwelk wat hooger was dan hij gemeenlijk op dezelfde breedte omtrent eene maand of vijf weeken te vooren stond; bij gevolg was de lucht wat warmer. Als het weder wezenlijk warm was, was de wind niet alleen sterker, maar de buien waren menigvuldiger, met bijna aanhoudend mistig, vuil, nat weder. De dieren zelve, welke wij aan boord hadden, gevoelden 'er de uitwerkingen van. Negen biggen, welke eene zog in den morgen geworpen had, waren voor vier uren in den agtermiddag van de koude gestorven, ondanks alle de zorg, die wij voor dezelve droegen. Door dezelfde oorzaak had ik, zoo wel als verscheiden van mijn volk; winter-vingeren en toonen; zoodanig was het zomer-weder dat wij hadden.

De wind bleef veranderlijk, van het Zuiden naar het Westen loopende, en woei eene friske koelte tot in den avond; toen verslapte hij en kort daarop kwam 'er een koeltjen uit het Noor-

den, dat spoedig naar het N. O. en N. O. ten O. liep van eene dikke mist, sneeuw, regen en sneeuw met regen gemengd, verzeld. Met deezzen wind en dit weder voeren wij voort in eene Z. O. koers, tot des anderen daags, zijnde den eersten Maart, 's namiddags ten vier uren, wanneer het stil wierd, en bijna vier en twintig uren lang bleef. Wij waren nu op de Zuider Breedte van $60^{\circ} 36'$ en op $107^{\circ} 54'$ Lengte, en hadden eene ontzagchelijke hooge zee uit het Z. W. en tegelijk eene andere uit het Z. of Z. Z. O. Het slaan van de golven tegens elkanderen deed het schip zeer sterk slijngen en op en nedergaan; maar eindelijk kreeg de Noord-Wester golf de overhand. De stilte bleef aanhouden tot den volgende dag op den middag, wanneer zij gevolgd wierd van een labber koeltjen uit het Z. O., dat daarna verhefte en Z. W. liep. Met dit windjen stuurden wij N. O. ten O. en O. ten N. met alle zeilen, die wij konden bijzetten.

Den derden in den agtermiddag, op $60^{\circ} 13'$ Breedte en op $110^{\circ} 18'$ Lengte zijnde, was de afwijking $39^{\circ} 4'$ West; maar de waarneemingen, waardoor dezelve dus bepaald wierd, waren juist niet te best, alzoo wij genoodzaakt waren ons te behelpen met degeene, die wij doen konden gedurende de zeer weinige en korte tusschenpoozen, wanneer de zon zig vertoonde. Deezen dag wierden 'er enige pinguins gezien, maar niet zoo

veel

veele ijs-eilanden als gewoonlijk. Het weder was ook zagter, schoon zeer veranderlijk; de thermometer stond, van 36 tot 38 graaden. Wij bleeven eene N. W. zee houden, schoon de wind veranderlijk was en door het W. en N. naar het N. O. liep, verzeld van donkere regenachtige sneeuw en stofregen.

Wij vervolgden onze koers naar het Oosten, wat zuidlijk tot den vierden des agtermiddags ten vier uren, wanneer (terwijl wij op 60° 37' Breedte en op 113° 24' Lengte waren) de wind in eens Z. W. en Z. W. ten Z. liep. Ik gaf last om O. ten N. ; N. te stuurén; doch in den nacht stuurden wij O. ; Z. om den wind, die Z. Z. W. was, wat meer op zijde te hebben, om te beter te kunnen terug keeren, in gevalle wij in den duister enig gevaar mogten ontmoeten; want wij hadden geen tijd om bij te leggen.

In den morgen van den vijfden stuurden wij O. ten N. met alle zeilen bij die wij voeren konden; wij voeren voorbij een ijs-eiland en veele kleine brokken en ten negen uren schoot de wind, die zedert enigen tijd niet lang op een punt was blijven staan, in eens in het Oosten en woei eene labber koekte; wij stevenden 'er noordwaarts mede en waren nu op de Breedte van 60° 44' en op de Lengte van 116° 50'. De Breedte was berekend naar de middag-hoogte van de zon, die zig nu en dan, enige minuten, vertoonde tot 's ag-

termiddags ten drie uren. De lucht was ook over het algemeen zoo bewolkt en het weder zoo dik en dampig, dat wij zeer weinig yruht van de zon en maan hadden, en zeer zelden derzelver aanschijn zagen. En egter, onder deeze omstandigheden, kon het weder zedert enige dagen niet zeer koud genaamd worden; het geleek egter in het minst niet naar zomer weder, volgens mijne denkkeelden van zomer in het Noorder halfond tot 60° Breedte, dat omtrent zoo verre noordwaarts is als ik geweest ben.

In den avond hadden wij drie ijs-eilanden in het gezigt, die alle groot waren, bijzonderlijk een, dat het grootst was van alle, die wij tot nog toe gezien hadden. De zijde, die naar ons toe gekeerd was, scheen eene Engelsche mijl lang te zijn; zoo dat waar is, kon het niet minder dan drie mijlen in omtrek hebben. Zoo als wij het in den nacht voorbij voeren, hoorden wij een aanhoudend gekraak, dat ongetwijfeld veroorzaakt werd door stukken, die eraf braken; want in den morgen van den zesden was de zee, op enigen afstand in de rondte, met groote en kleine stukken bedekt, en het eiland zelf scheen zoo groot niet als des avonds te vooren. Het kon niet minder dan honderd voeten hoogte hebben en egter was de onstuimige kragt en hoogte der golven, die er tegens braken, op het eensklaps ontmoeten van zulk eenen wederstand zoo groot, dat zij nog
veel

veel hooger sloegen. Wij waren in den avond op $59^{\circ} 58'$ Zuider Breedte en op $118^{\circ} 39'$ Ooster Lengte. Den zevenden was de wind veranderlijk in de streken van N. O. en Z. O., met sneeuw en regenachtige sneeuw verzeld, tot in den avond. Toen wierd het weer schoon, de lucht helderde op en de nacht was zeer aangenaam, gelijk ook de morgen van den volgenden dag, die in helderheid van lucht en zagtheid en stilheid van weder voor geen en behoefde te wijken, dien wij gehad hadden zedert wij de *Kaap de Goede Hoop* verlaaten hadden. Hij was zoo als men in deeze zee weinig ziet en, dat hem nog aangenaamer maakte, wij hadden geen een ijs-eiland in het gezigt. De kwik in den thermometer rees tot 40 graaden. De Heer WALEs en de stuurman deeden enige waarnemingen op de maan en sterren, die ons overtuigden dat, zoo onze Breedte $59^{\circ} 44'$ was, onze Lengte $121^{\circ} 9'$ moest wezen. Ten drie uren in den agtermiddag wierd de stilte gevolgd van een koeltjen uit het Z. O. De lucht wierd te gelijker tijd in eens verduisterd en scheen eenen aannaderenden storm te voorspellen, die ook kwam; want, in den avond, schoot de wind in het Zuiden, woei met vlaagen, van regen en regenachtige sneeuw, en eene verbaazende hooge zee verzeld. Alleen voor ons zelven hebbende te zorgen, lieten wij het twee of drie streken afvallen en liepen eenen goeden gang O. N. O. onder on-

ze twee onder-zeilen en top-zeilen met alle reeven.

Deeze wind bleef aanhouden tot den tienden des avonds, en toen verslapte hij; de wind schoor West en wij hadden, gedurende den nacht, fraai weder en slechts weinig wind, verzeld van eene scherpe vorst. Des anderen daags 'smorgens, wanneer wij op $57^{\circ} 56'$ Zuider Breedte en op 130° Ooster Lengte waren, liep de wind N. O. en woeleene frisse koelte, met welke wij Z. O. stevenden, hebbende dikwijls buien van sneeuw en regenachtige sneeuw en eene lange holle zee uit het Z. Z. O. en Z. O. ten Z. Deze holle zee bedaarde niet dan twee dagen na dat de wind, die dezelve veroorzaakt had, niet alleen was gaan leggen, maar verschoten was en een goed gedeelte van dien tijd fris uit regen overgestelde strecken gewaaid had. Die dit aandachtig overweegt zal moeten besluiten dat 'er geen land naar het Zuiden kan liggen dan dat op eenen grooten afstand zoude moeten zijn.

Alsehoon 'er in die streek zoo weinig te verwagten was, bleeven wij egter zuidwaarts sterven tot den twaalfden, des 'smorgens ten drie uuren, wanneer wij door eene kalmte opgehouden wierden, zijnde toen op $58^{\circ} 56'$ Zuider Breedte en op $131^{\circ} 26'$ Ooster Lengte. Na enige uuren stilte kwam 'er een windjen op uit het Westen, met welk wij oostwaarts stevenden. De Z. Z. O.

zee nu gestild zijnde wierd opgevolgd door eene andere uit het N. W. ten W. Het weder bleef deezen geheelen dag zagt en de kwik rees tot $39\frac{1}{2}^{\circ}$. In den avond wierd het stil en het bleef zoo tot den dertienden, 'smorgens ten drie uuren, wanneer wij den wind uit het O. en Z. O. kreegen met eene frisse koelte, van sneeuw en regenachtige sneeuw verzeld. In den agtermiddag wierd het schoon weder en de wind liep Z. en Z. Z. W. In den avond, op $58^{\circ} 59'$ Breedte en op 134° Lengte, was het weder zoo helder aan den horizon, dat wij verscheiden mijlen rondom ons zien konden. Wij hadden maar weinig wind gedurende den nacht, enige sneeuw-buien en eene zeer scherpe vorst. Toen de dag aanbrak, wakkerde de wind aan uit het Z. O. en Z. Z. O. en kort daarna helderde de lucht op en het weder wierd helder en stil; maar de lucht bleef koud en de kwik in den thermometer rees slechts eene graad boven het vriespunt.

Het helder weder gaf den Heer WALS gelegenheid om enige waarneemingen op de zon en maan te doen. Derzelver uitkomsten op den middag overgebracht, wanneer onze Breedte $58^{\circ} 22'$ was, gaven ons $136^{\circ} 22'$ Ooster Lengte. KENDALS uurwerk gaf op denzelfden tijd $134^{\circ} 42'$ en dat van ARNOLD dezelfde. Deeze was de eerste en eenigste reis, dat zij dezelfde lengte aanwezen, zedert wij uit Engeland vertrokken waren.

ren. Het grootst verschil egter tusschen dezelve, zedert wij de Kaap verlaaten hadden, was niet veel meer dan twee graaden geweest.

Het bedaard, en ik mogt schier zeggen, aangenaam weder, dat wij de laatste twee of drie dagen bij tijden hadden, deed mij wenschen dat wij enige graaden zuidlijker ware, en bragt mij zelfs in verzoeking om den steven daarhenen te wenden; maar welhaast hadden wij een weder, dat ons deed zien dat wij ten vollen ver genoeg waren, en dat de tijd naderde dat deeze zeeën niet te bevaaren zouden zijn zonder eene scherpe koude te ondervinden, waaraan wij, om het in het voorbijgaan te zeggen, vrij wel gewend waren. In den agtermiddag wierd de lucht schielijk betrokken; de wind liep door het Z. W. naar het W. om en woei met sterke vlaagen, verzeld van dikke zwaare buien van hagel en sneeuw, die ons dek, zeilen en wand aanhoudend bedekte, tot den vijftienden, 'savonds ten vijf uren. Toen bedaalde de wind en liep Z. O.; de lucht helderde op en de avond was zoo stil en helder, dat wij verscheiden mijlen rondom ons zien konden, zijnde ons gezigt alleen bepaald door den horizon.

Wij waren nu op 59° 17' Zuider Breedte en op 110° 12' Ooster Lengte, en hadden zulk eene zwaare holle zee uit het W. Z. W., dat wij verzeekerd konden zijn in die strek geen land agter ons gelaaten te hebben. Ik was ook wel verzeekerd

kerd dat 'er geen land in het Zuiden lag, binnen 60° Breedte. Wij hadden eene scherpe vorst in den nacht, die merkwaardig door het Zuider Licht verlicht was.

Den zestienden 'smorgens ten tien uren, zoodra de zon zig vertoonde, op de Zuider Breedte van 58° 51', was onze Lengte 144° 10' Oost. Dit goed weder was, als gewoonlijk, van korten duur. In den agtermiddag van deezen dag hadden wij weder dikke sneeuw-buien, maar het was bij tuschenpoozen vrij helder en in den avond, op 58° 58' Zuider Breedte en op 144° 37' Ooster Lengte, bevond ik de afwijking van de kompas-naald door verscheiden azimuths 31' Oost te zijn.

Ik was niet weinig verheugd in staat te zijn dit punt van de lijn, waarop de kompas-naald geene afwijking heeft, met zoo veel juistheid te bepalen; want eene halve graad beschouw ik zoo veel als niets, zoo dat de snijding van de Lengte en Breedte, die ik zoo even heb opgegeeven, als dat punt mag gerekend worden, zonder merklijken mislag; want de lijn kan voorzeeker slechts zeer weinig ten Westen van hetzelfde loopen.

Ik bleef oostwaarts, wat zuidlijk, stuuren met eene frisse koelte uit het Z. W. tot des anderen daags 'smorgens ten vijf uren, wanneer ik, op 59° 7' Zuider Breedte en op 146° 53' Ooster Lengte zijnde, N. O. hield en op den middag N., alzoo ik het besluit genoomen had de hooge
zuid-

zuidlijke breedten te verlaten en naar *Nieuw-Zeeland* te stevenen om de *Avontuur* op te zoeken en mijn volk te ververschen. Ik had ook enige gedagten en zelfs een verlangen om de Oostkust van *Van Diemens-Land* te bezoeken, om zeker te weten of het aan de kust van *Nieuw-Zuid-Wales* vast ware.

In den nacht van den zeventienden liep de wind N. W. en woei met vlaagen, verzeld van dik dampig weder en regen. Dit hield den geheelen volgende dag aan, wanneer de lucht in den avond, toen wij op $56^{\circ} 15'$ Breedte en op 150° Lengte waren, opklaarde en wij de afwijking door verscheiden azimuths $13^{\circ} 30'$ Oost bevonden. Kort daarop haalden wij met de log-lijn een stuk rots-wier op, dat in een staat van verrotting en met lepaden bedekt was. In den nacht was het Zui-der Licht zeer helder.

Den volgende morgen zagen wij eenen zeehond en omtrent den middag enige pinguins en nog meer rots-wier, zijnde wij nu op $55^{\circ} 1'$ Breedte en op $152^{\circ} 1'$ Ooster Lengte. Op de Breedte van $54^{\circ} 4'$ zagen wij ook eene bruine meeuw en enig wier. De zee-lieden hebben dit alles als zekere tekenen van de nabijheid van land beschouwd; ik kan dit gevoelen egter niet bevestigen. Wij wisten op deezen tijd van geen land, en het is zelfs niet waarschijnlijk dat 'er land zij, dat nader bij is dan *Nieuw-Holland* of *Van Die-*

mens-

men's Land, van welk wij twee honderd en zestig mijlen af waren. Wij hadden op dienzelfden tijd verscheiden bruin vischen, die om het schip speelden, in eenen van welke de Heer Goona een harpoen wierp; dan, alzo het schip zeven knopen liep, brak, na dat wij hem enige minuten voortgesleept hadden, de steel, voor wij het schip in zijne vaart konden doen verslapen.

Alzo de wind, die tusschen het Noorden en Westen staan bleef, mij niet toeliet *Van Diemens-Land* aantedoen, zettede ik mijne koers naar *Nieuw-Zeeland* en, geene vrees voor enig gevaar hebbende, liet ik niet na zoo veel zeil te voeren als ik konde, zoo bij nacht als bij dag, terwijl ik het voordeel had van eene zeer sterke koelte, die verzeld was van dumpig regenachtig weder en eene zeer hooge zee uit het W. en W. Z. W. Wij ontmoeteden nog nu en dan eenen zee-hond, bruine meeuwen en zee-wier.

In den morgen van den twee en twintigsten liep de wind naar het Zuiden en bragt schoon weder mede. Op den middag bevonden wij ons op de Breedte van $49^{\circ} 55'$ en op de Lengte van $159^{\circ} 28'$, hebbende eene zeer hooge zee uit het Z. W. De kwik was, zedert drie dagen, in den thermometer tot 46 graaden gerezen en het weder was zeer zagt. Zeven of agt graaden Breedte hadden een verbaazend verschil in de gemaatigheid van

de lucht gemaakt, hetwelk wij met een aangenaam gevoel gevoelden.

Wij bleeven met eenen goeden voortgang noord-oostwaarts vorderen, hebbende eene stevige koelte van tusschen het Zuiden en het Oosten en zeehonden, bruisende meeuwen, eier-vogelen, zee-wier enz. ontmoetende en gestadig eene zeer hoogze see uit het Z. W. hebbende. Den vijf en twintigsten, des 'smorgens ten tien uren, kreeg men *Nieuw-Zeeland*, uit den top van de mast, in het gezigt en op den middag van het dek; het strekte zig van N. O. ten O. tot O. uit, op den afstand van tien mijlen. Alzoo ik voorneemens was in de *Donkere Baai* of in eene andere haven, die ik zoude kunnen vinden, op het zuidlijk gedeelte van *Tavai Poenammoo* te ankeren, stuurden wij naar land met alle zeilen bij, die wij voeren konden, hebbende het voordeel van eene friske koelte uit het Westen en vrij helder weder. Dit laatste was niet van langen duur; want, ten half vijf uren, was het land, dat niet meer dan vier Engelsche mijlen van ons af was, om zoo te spreken, geheel in eene dikke mist verdulsterd. Wij waren nu voor den ingang van eene baai, die ik verkeerd voor de *Donkere Baai* had aangezien, zijnde misleid door enige eilanden, die in derzelver mond liggen.

Alzoo ik met zulk dampig weder niet in durfde loopen op eene plaats, daar wij alle vreemd waren,

ren, en enige branding en gebrooken grond voor uit zag, wendde ik in vijf en twintig vademen water en hield het naar zee met eenen Noord-Westen wind. Deeze baai ligt aan de Zuid-Oost zijde van de *West-Kaap* en kan gekend worden aan een wit klif op een van de eilanden, dat in den ingang van de baai ligt. Dit gedeelte van de kust zag ik op mijne voorige reis slechts op eenen grooten afstand en wij zagen het nu onder zoo veel ongunstige omstandigheden, dat, hoe minder ik 'er van zegge, hoe minder mislagen ik begaen zal. Wij hielden naar zee, onder onze onderzeilen en top-zeilen met alle reeven 'er in, tot des nachts ten elf uren, wanneer wij voor den wind wendden en noordwaarts stevenden, hebbende eene zeer hooge en onregelmaatige zee. Des anderen daags 'smorgens ten vijf uren verflapte de wind en wij hielden naar land; ten agt uren lag de *West-Kaap* O. ten N. $\frac{1}{2}$ N. van ons; wij stuurden 'er naar toe en zeilden omtrent den middag de *Donkere Baai* in. Wij vonden in den ingang vier en veertig vademen water en eenen zandigen grond; de *West-Kaap* lag Z. Z. O. en *Vijfvingeren-punt* of de Noordlijke punt van de baai Noord. Hier hadden wij eene zwaare golf die uit het Z. W. in viel. De diepte van het water verminderde tot veertig vademen, daarna peilden wij weder geen grond met zestig vademen. Wij waren egter te verre gevorderd om terug te ke-

ren en zeilden daarom voort, niet twijfelende of wij zouden wel anker-grond vinden; want wij waren in deeze baai alle vreemdelingen; op mijne eerste reis had ik dezelve slechts ontdekt en eenen naam gegeven.

Na dat wij de baai omtrent twee mijlen opgezeld waren en verscheiden van de eilanden, die in dezelve liggen, voorbij zijnde, legde ik bij en heiste twee sloepen uit, van welke ik eene met eenen officier agter eene punt aan bakboord zond om eene anker-plaats te zoeken. Hij vond er eene en gaf het door een sein te kennen. Toen volgden wij met het schip en ankerden in vijftig vadem water, zoo dicht bij het land, dat wij het met eene paerden-lijn bereiken konden. Dit was op vrijdag den zes en twintigsten, des agtermiddags ten drie uren, na honderd en zeventien dagen in zee geweest te zijn, in welken tijd wij drie duizend zes honderd en zestig mijlen gezeild hadden, zonder eene eentge reis land in het gezigt te hebben.

Men kan met reden vermoeden dat, na een zoo lang verblijf op zee, op eenè hooge zuidlijke Breedte, veele van mijn volk aan de scheurbuik ziek moesten liggen. Het tegendeel was evenwel waar. Ik heb reeds gezegd dat wij degeenen, die van deeze kwaal aangedaan waren, zoet ongegist bier of gekookte mout-sap gegeven hadden. Dit had in zoo verre de verlangde uitwerking dat wij slechts

slechts eenen man aan boord hadden, die men kon
 zeggen dat zeer ziek aan deeze kwaal was, welke
 hoofdzakelijk veroorzaakt was door eene kwaade
 gesteldheid van het ligchaam en eenen samenloop
 van andere ongemakken. Wij schreeven den al-
 gemeenen goeden staat van gezondheid bij het
 volk niet geheel aan de gekookte mout toe, maar
 ook aan het dikwerf luchten van het schip en het
 zuiveren van hetzelfde door vuuren enz. Wij mo-
 gen ook bekennen dat de vleeschnar, koekjens en
 de zuur-kool 'er enig deel aan hadden. Deeze
 laatste kan niet genoeg worden aanbevoelen.

Na dat het schip vast gemeerd was, was mijne eerste zorg eene sloep met volk uit te zenden om te vischen; ondertusschen doodden enige van de Heeren eenen zee-hond van veele, die op eene klip zaten, welke ons een versch maal verschafte.

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in de Donkere Baai. Ontmoetingen met de inboorlingen.

Naardien de plaats, daar wij geankerd waren, mij niet aanstond, zond ik den luitenant PICKERSGILL over naar de Zuid-Oost zijde van de baai om eene betere te zoeken en ik gong zelf naar de over-zijde met hetzelfde oogmerk; ik vond 'er eene kleine zeer gemaklijke haven, maar buiten dat niets aanmerkenswaardigs. De Heer PICKERSGILL berichtete, bij zijne terugkomst, dat hij eene goede haven gevonden had, die alle vereischten bezat. Naardien ik de ligging van deeze beter vond dan die, welke ik zelf had opgespeurd, besloot ik mij in den morgen daarhenen te begeeven. Die met de sloep uit vischen waren hadden eene zeer goede vangst en keerden met zoo veel visch terug, dat 'er voor al het volk genoeg was voor hun avondmaal en in den morgen vongen zij in weinige uren genoeg voor het middagmaal (1). Dit gaf ons eene ontwijfelbaare hoop dat wij van dit artijkel overvloedig zouden voorzien worden. De kusten en de bosschen scheenen ook niet ontbloot van wild gevoelte, zoo dat wij hoopten met gemak te zullen kun-

kunnen genieten dat in onzen toestand lekkernijen kon gemaamd worden. Dit deed mij besluiten mij enigen tijd in deeze taal opthouden om haar geheel opteeneemen, alzoo niemand ooit voor mij hier of ergens op de zuidlijke deelen van dit land aangeland was.

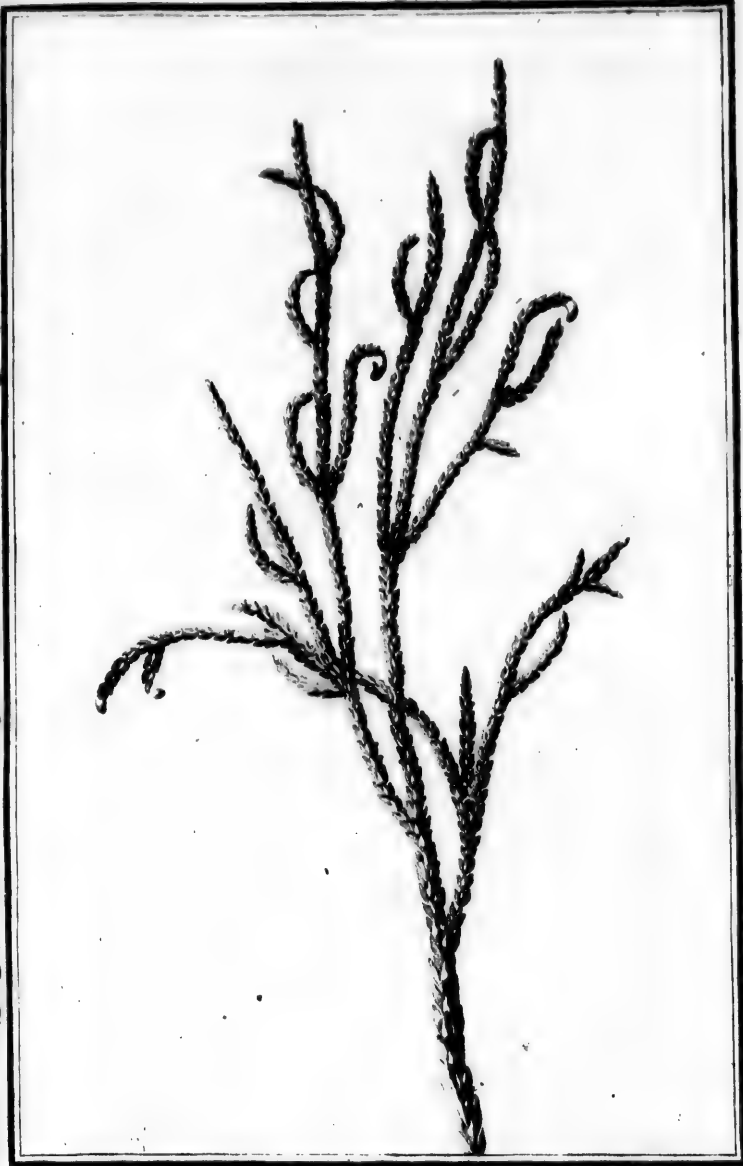
Den zeven en twintigsten, 'smorgens ten negen uren, gongen wij onder zeil met een ligt koeltjen uit het Zuid-Westen en over werkende naar *Pickersgills-haven*, voeren wij 'er in door een kanaal, naauwlijks tweemaal zoo breed als het schip en meerden het schip in eene kleine kreek voor en agter zoo dicht aan den wal, dat wij dien met eene brug of stellaadjen bereiken konden, welke de natuur, om zoo te spreken, voor ons bereid had in eenen grooten boom, welkers eind of top ons hoord bereikte. Daar was hier zoo gemaklijk brand- en ander hout te krijgen; dat onze maas in de takken der boomen verward geraakten en omtrent drie honderd voeten van onzen agtersteeven was eene fraaie beek van zoet water. Ons dus gelegd hebbende, begonnen wij plaatsen in de boschen opteruimen om de werktuigen van den sterrekundigen, onze smits om het ijzer-werk te versmeeden, tenten voor de zeilenmakers en kuipers om de zeilen in te lappen en de water-vaten in te kuipen, optezetten; wij begonnen onze ledige water-vaten te lossen en te vullen, en brandhout te kappen, alle noodzaak-

lijke bezigheden. Wij begonnen ook hier te brouwen van de takken en bladeren van een boom, die veel naar den zwarten pijnboom van Amerika gelijkt. Naar de kennis, die ik van dien boom had en deszelfs gelijkenis naar den pijnboom, giste ik dat hij, als men 'er verdikt sap van mout en suiker-schuim bij deed, een zeer gezond bier geeven en het gebrek van groenten vergoeden zoude welke deeze plaats niet opleverde en de uitkomst leerde dat ik mij niet bedrogen had.

Nu ik van het verdikt mout-sap gesproken heb, zal het niet ongepast zijn den lezer hier te berichten dat ik 'er verscheiden proeven op genomen had zedert mijn vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* en dat ik bevonden had dat het in eene koude luchtstreek boven alle verwagting voldeed. Hét sap, in warm water verdund, in evenredigheid van twaalf deelen water bij een deel sap, maakte een zeer goed en wel smaakend dun bier. Eénig sap, dat de Heer F. L. HAM zelf bereid had, kon zestien deelen water lijden. Als men van warm water gebruik maakt ('t geen ik denk dat men altijd doen moet) en het op eene warme plaats houdt, als het weder koud is, zal men geestesmoethe hebben om het aan het gisten te krijgen. Een weinig grond-sap van sterk of dun bier zal zoo goed werken als gist.

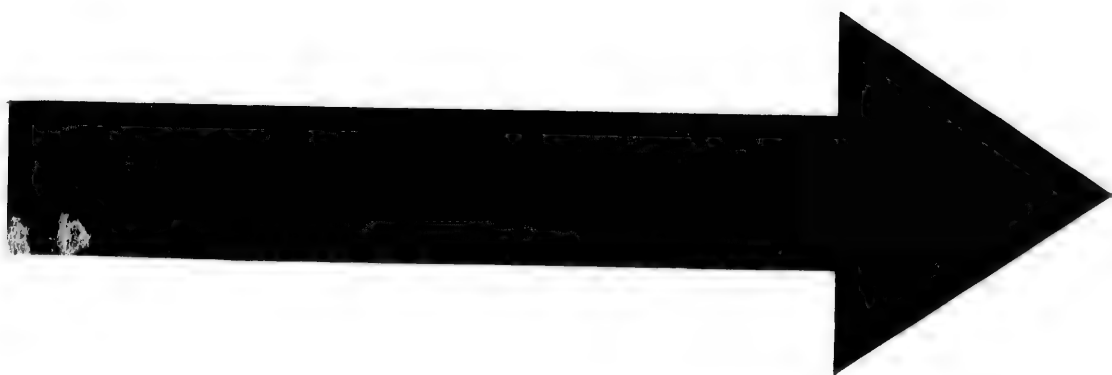
De weinige schaaopen en geiten, die wij nog overig hadden, schenen zoo goed voedsel niet te

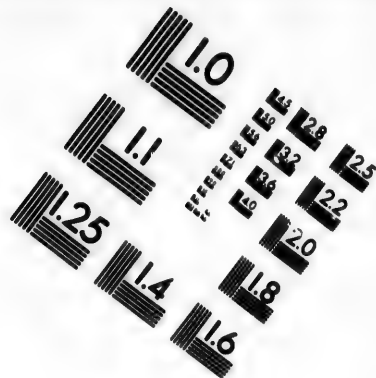
zul-

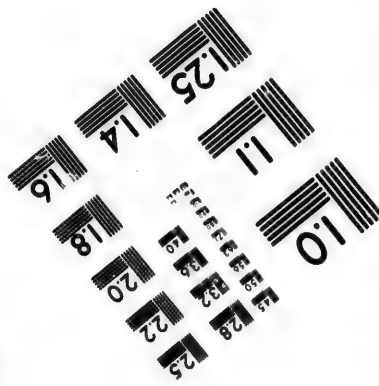
J. J. A. M. J. J. J.

De zwarte Pynboom van NIEUW--ZEELAND.

6"

Photographic Sciences Corporation

**23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503**

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

gallen vinden als wij, want daar was hier geen
 gras dan dat grof en hard was. Het was evenwel
 zoo! segg' niet of wij verwagten dat zij het met
 groote gretigheid zouden verflinden en waren dus
 idel te meer verwondend te zien dat zij het niet wil-
 den proeven. Zij scheeden ook niet te graag naar
 de bladeren van tederer plantten. Bij nadere ont-
 derzoek vonden wij dat hunne tanden los stonden
 en dat verscheiden hunner alle andere tekenen van
 eenen verouderden zed- scheur buik hadden. Van
 vier ootlen ontwee rammen die ik van de Klaap
 had medegenomen, mer oogmerk om dezelve in
 dit land aan 't zal te zetten, had ik slechts een een
 en de overigen behouden en deze waren zelfs
 in zulk eenen slechten staat, dat het twijfelachtig
 was of zij ooit herstellert zouden. Schoon men al-
 le mogelijke zorg voor huij gedaagen had, ogino
 Den agt en twintigsten gingen enige van de
 officiers in eenen kleine sloep de baai op, om de schie-
 ten van de grinswoenen te ontdekken; haerden
 zij voor den middag terug om het daarvan bericht
 te geven; want tot hier toe hadden wij geen het
 minste spoor van menschen gezien. Zij waren
 pas oven aan boord, wanneer er eens een kom-
 pene punt een Engelsch mijl van ons van dan
 kwam, misse aanstonds weder agter de punt terug
 keerde buiten ons gezigt, waarschijnlijk om esne
 rogen buit welke toon visch; want zoo dra die
 voorbij was, kwam de kana weder te voorschijn

en naderde tot binnen eene snaphaan-schoot van het schip. Daar waren zeven of agt menschen in. Zij bleeven enigen tijd naar ons staaren en keerden toen terug; alle vriendschap-tekenen, welke wij doen konden, konden hen niet overhaalen om nader te koomen. Na het middagmaal nam ik twee sloepen en gong naar hen zoeken in den inham, daar zij eerst gezien waren, van verscheiden van de officieren en de Heeren verzeld. Wij vonden de kano (ten minsten eene kano) op den wal gehaald, bij twee kleine hutten, daar verscheiden vuur-plaatsen waren, enige visch-netten, enige visch, die op strand lag, en enige in de kano (s); maar wij zagen geene menschen; zij waren waarschijnlijk in de boschen gegaan. Na ons eenen korten tijd aldaar opgehouden, en enige legpenningen, spiegeltjens, glazen korallen enz. aldaar nedergelegd te hebben, gingen wij weder in de sloep en roeiden naar het diep van den inham, daar wij niets aannemkenswaardigs vonden. Bij onze terugkomst gingen wij weder op dezelfde plaats aan wal, maar zagen nog geen volk. Zij konden egter niet verre af zijn, alzoo wij den rook van vuur rooken, schijnt wij het niet zagen. Maar ik wilde niet verzoeken, of hen dwingen tot eene onderhandeling, die zij scheenen te willen vermijden; alzoo ik wel wist dat de weg, om daar toe te koomen, was den tijd en de plaats aan hun overteelaaten. Het

scheen

schon niet dat 'er iets van hetgeen ik aldaar gelaars had aangerukt was; ik legde 'er egter nu eens bij en keerde tegen den avond naar boord.

Den negen en twintigsten regende het met buien tot in den agtermiddag, wanneer enige officieren langs de baai op wandelden, terwijl de Heer FORSTER en zijn gezelschap aan het zoeken van planten waren. Beiden gezelschappen keerden in den avond terug, zonder iets aanmerkenswaardigs ontmoet te hebben, en de twee volgende dagen moesten wij alle aan boord blijven om het regenachtig en stormend weder.

Den eersten April gong ik, in den agtermiddag, verzeeld van verscheiden van onze Heeren, sien of 'er ook van de dingen, die ik voor de Indianen nedergelegd had, iets weggenoomen ware. Wij vonden alles nog in de kano en het scheen dat 'er sedert niemand geweest was. Na enige vogelen geschoten te hebben, waar onder een sand met blaauw-graauwe vederen en eenen zachten snavel, keerden wij in den avond naar het schip terug.

Des anderen dags, toen het een aangename morgen was, voeren de lakenants CLERKE en HOBENUS en de twee Heeren FORSTER in een sloep de baai op, om naar de voortbrongzelen der natuur te zoeken en ik, luitenant PICKERTHILL en de Heer HOBENUS, gongen de noord-west zijde van de baai bezien. Onder weg doeden

den wij de Zee-honden klip aan en doodden die zee-honden, op een van deeze moesten wij lang jacht maken. Ne dat wij verscheiden ellanten roothijgevairen waren, kwamen wij een de noordliks en westliks armen van de baai zop als die door het land van *Vyslingeren* punt gevormd wordenv. In het diept van deesen arm of inham wonden wij veel zenden, bosch hoenderen en ander wild gevogelte, van welke wij enige schooten en ten dien uren 's avonds keerden wij naar boord, daar het ander gezelschap reeds verscheiden uren voor ons aangekoomen was, hebbende eenen vrij slegte jacht gehad. Zij hadden eenen zwarten hond medegenoomen, dien wij aan de Kaap opgedaan hadden en die op de eerste schoot die wij deden, in het bosch liep en 'er niet weder uit wilde koomen. De drie volgende dagen waren regenachtig, zoo dat niemand van ons het land in gong.

Den zenden, 's morgens vroeg, gingen enige officieren uit schieten in den *Ganzen-toban*, de plaats, daar ik den tweeden geweest was, en ik, met de twee Heeren *Forster* en *Mogges*, vertrokken om de baai sterder opteneemen. Mijne aandacht was gerigt op de noordzijde, daar ik eenen fraaien ruimen inham ontdekte, in welkers bodem eenen zoot water rivier is, aan de west zijde zijn verscheiden fraaie kleine water-vallen, en de kanten zijn zoo steil, dat het schip

nab

digt

digte genoege aan wal zonde kunnen liggen om 'er het water door eenen slang in te brengen. In deezeh inham schrooten wij veertien eenden, behalven andere vogelen, hetgeen mij denzelven den naam van *Eenden-inham* deed geeven.

Toen wij in den avond op onze terugreis waren, hadden wij eene korte onderhandeling met drie van de inboorlingen, eenen man en twee vrouwen. Zij waren de eerste die zigzelve vertoonden op de noord-oost-punt van het *Indiaden Eiland*, dat bij deeze gelegenheid dien naam verkreeg. Wij zouden voorbij gevaaren zijn zonder hen te zien, zoo de man ons niet gepraaid had. Hij stond met zijne knods in de hand op de punt van eene rots en agter hem, aan den zoom van het bosch, stonden de twee vrouwen, elke met eene speer. De man kon niet nalaaten grootte tekenen van vrees te laten blijken, toen wij de rots met onze sloep naderden. Hij hield evenwel stand, en hij bewoog zig niet om enige dingen, die wij hem op het land toe wierpen, op te raapen. Eindelijk stapte ik aan wal, gong naar hem toe, omhelsde hem en bood hem aan hetgeen ik bij mij had, waardoor ik zijne vrees terstond deed verdwijnen. Kort daarop kwamen de twee vrouwen, de Heeren, die bij mij waren, en enige van de matroozen, bij ons. Wij bleeven omtrent een half uur te zaamen praaten, zonder agter veel van malkanderen te verstaan, terwijl de jong-

jongste der twee vrouwen verre het grootste aandeel aan het gesprek had. Dit deed een' van de matroozen zeggen dat de vrouwen in alle deelen van de waereld eene goede tong hadden. Wij booden hem visch en gevogelte aan, die wij in onze sloep hadden, maar zij wierpen die weder in de sloep, terwijl zij ons te verslaan gaven dat zij zulke dingen niet nodig hadden; de avond die viel noodzaakte ons afscheid van hun te neemen, wanneer de jongste van de twee vrouwen, welker vlugheid van tong alles te boven ging wat ik ooit gehoord had, ons een' dans schonk; maar de man bekeek ons met veel aandacht. Enige uren daarna kwamen wij aan boord, en het ander gezelschap keerde ook terug, na eene siegte jagt gehad te hebben.

Des anderen daags 'smorgens gaf ik den inboorlingen een tweede bezoek, van de Heeren FORSTER en HODGES verzeld, verscheiden dingen met mij neemende, die ik hun aanbood en die zij met groote onverschilligheid aannamen, uitgezonderd bijlen en groote spijkers; deese waardeerden zij het meest. Deze saamenkomst viel op dezelfde plaats voor als die van den vorigen avond en nu zagen wij het geheele huzegzin. Het bestond uit den man, zijne twee wijven (gelijk wij ondersfelden) de jonge vrouw, van welke reeds gesproken is, een jongetjen van omtrent veertien jaaren en drie kleine kinderen, van wel-

J. P. Klauber sculp.

Inboorlingen van de Donker-B

Donker-e-Baai op NIEUW-ZEELAND.

J. A. Wandelaar fecit

wel
er
een
seer
den
gelo
in l
van
de,
noe
de a
de l
Hoe
hem
ven
dere
het
ding
gulin
als e
hem
niet
van
sijn
rood
het
oph
D
Hoe

welke het jongste aan de boorn was. Zij sagten 'er alle wel uit, uitgezonderd eene vrouw, die eene grooten wen aan haare onderlip had, die haar zeer lelijk stond en zij scheen om die reden door den men groetlijks verwaarloosd te worden. Zij geleidden ons naar hunne woning, die niet verre in het bosch stond en uit twee geringe hutten, van booms-bast gemaakt, bestond. Hunne kano, die eene kleine dubbele was, even groot genoeg om het geheel gezin van de eene plaats naar de andere te brengen, lag in eene kleine kreek bij de hutten. Gedurende ons verblijf tekende de Heer HOBONS de meests van hun uit, hetwelk hem door hen den naam van *Tee-Tee* deed geven, welk woord wij gissen dat tekenen of schilderen betekent. Toen wij afscheid namen, bood het hoofd van het gezin mij een stuk doek of kleeding van hun eigen maakzel en enige andere beusselingen aan. In het eerst dagt ik dat hij het gaf als een tegengescchenk voor de geschenken, die ik hem gedaan had; maar hij hielp mij weldra uit mijne dooling door te kennen te geeven dat hij een van de kleeden uit onze sloep verlangde. Ik vernam zijne meening en liet 'er hem een maaken van roode bast, zoo dra ik aan boord kwam, daar het regnachtig weder mij den volgenden dag ophield.

Den negenden, toen het schoon weder was, bleeden wij den Inboorlingen een ander bezoek en wij

Wij gaven onze nadering te kennen door hun toetseroepen; maar zij antwoordden ons niet en kwamen ons, als naar gewoone, op den hant niet te gemoot. Welken zagen wij de reden? Want wij vonden hen in hunne wooningen alle gekleed of bezig om zig te kleeden in hunne allerbeste klederen; met hun hant gekemd en gezelfd, op de kruin van hunne hoofden opgebonden en met witte vederen bestooken. Sommige droegen een vlegel van vederen om hunne hoofden, en alle hadden bosfen witte vederen in hunne ooren gestookt: dus gekleed en alle overeind staande, ontvingen zij ons met groote beleefdheid. Ik bood het hoofd van het gezin het kleed aan dat ik voor hem had laten maken; dat hem zoo wel scheen te behaagen dat hij zijn *Rattapatten* uit zijnen gordel nam en mij gaf. Na een kort verblijf namen wij afscheid en het overige van den dag besteed hebbende aan het verder opneemen van den baai, keerden wij met den avond naar boord terug (3).

Nardien 'er de twee volgende dagen zeer zwaare regen viel, werd 'er geen werk gedaan; maar de dag van den twaalfden was helder en stil en gaf ons eene bekwaame gelegenheid om onze zeilen en linnen te droogen, twee dingen, die zeer nodig waren, alzo wii geen goed weder genoeg daartoe gehad hadden zedert wij in deeze baai gekoomen waren. De Heer FORSTER en zijn

zijn gezelschap nam dezen dag ook waar om plan-
ten te zoeken.

Omtrent tien uren kreegen wij een bezoek
van het gezin inboorlingen. Ziende dat zij het
schip met groote omzigtigheid naderden, voer ik
hun te gemoet in eene sloep, die ik verliet toen
ik bij hen gekoomen was, en ik stapte in hunne
kano over. Egter kon ik hen niet overhaalen om
tegens het schip te koomen liggen, en was einde-
lijk genoodzaakt hen hunnen eigen zin te laten
volgen. Eindelijk gongen zij aan land in eene
kleine kreek dicht bij ons en kwamen daarna en
gongen op het strand neder zitten regt over het
schip, dicht genoeg om met ons te spreken. Ik
liet den doedelzak speelen en den trommel met het
fluitjen gaan. Op den doedelzak en het fluitjen
floegen zij geen acht, maar de trommel wekte
enigzints hunne aandacht; niets kon hen egter be-
weegen aan boord te koomen; maar zij traden
met veel gemeenzaamheid in gesprek (waarvan
weinig verstaan wierd) met de officieren en ma-
troozen, die tot hen kwamen, en zij betoonden
sommigen meer achting dan anderen en die had-
den wij reden te gelooven dat zij voor vrouwen
aanzagen. Eenen man in het bijzonder betoonde
de jonge vrouw eene buitengewoone genegen-
heid, tot dat zij zijne kunne ontdekte, waarna zij
hem niet nabij haar wilde laten koomen. Of dit
ware omdat zij hem eerst voor eene van haare

kunne had aangezien, dan of de man, om zig te ontdekken, enige vrijheid met haar genoomen had, over welke zij dus haar ongenoegen wilde toonen, weet ik niet te zeggen.

In den agtermiddag bragt ik den Heer HODGES bij eenen grooten waterval, die, aan de zuid-zijde van de baai, van eenen hoogen berg valt, omtrent eene mijl boven de plaats daar wij lagen (4). Hij maakte 'er eene tekening van op papier en schilderde dien naderhand in olie-verw, hetgeen in eens eene betere beschrijving van de zelve geeft dan ik met woorden kan doen (*). Aan den voet van deezen waterval lagen groote hoopen steenen, die afgebrooken en door den stroom van het nabij gelegen gebergte af gevoerd waren. Deeze steenen waren van verschillende soorten; geene derzelve egter bevattede, naar gedagten van den Heer FORSTER, die ik geloof dat een bevoegd rechter is, metaalen of andere mijnstoffen. Ik nam egter monsters van elke soort mede, naardien het gantsche land, dat is het rotsachtig gedeelte van hetzelfde uit deeze steenen en uit geene andere scheen te bestaan. Deeze waterval is op de oostlijke punt van eenen inham, twee Engelsche mijlen zuid-westwaarts liggende, dien

(*) Het gezigt van deezen waterval is niet voor de oorspronkelijke uitgave gegraveerd.

VERTAALER.

dien ik *Waterval-Bogt* noemde. Daar is goede ankergrond in en men kan 'er zig van andere noodwendigheden voorzien. Aan den ingang ligt een eiland, en men kan ter weder-zijde van hetzelfde invaaren, de doorgang aan de oost-zijde is verre de breedste. Een weinig boven het eiland en digt aan den Zuid-Ooster wal zijn twee klippen, die bij hoog water onder staan. Het was in deezen inham dat wij de inboorlingen eerst zagen.

Toen ik des avonds aan boord kwam, bevond ik dat onze vrienden, de inboorlingen, hun verblijf omtrent drie honderd voeten van onze waterplaats genoomen hadden, dat een groot blijk was van het vertrouwen, dat zij in ons stelden. Deezen avond voeren enige officiers naar de noord-zijde van de baai over om te gaan schieten, den kleinen kotter bij zig hebbende, om hen van de eene plaats naar de andere overtevoeren.

Den volgenden morgen gong ik met den Heer FORSTER in de pinas de eilanden en klippen optekenen, die in den mond van de baai liggen. Ik begon eerst met die, welke aan de Zuid-Oost zijde van *Anker-Eiland* waren. Hier vond ik eenen zeer naauwen inham, die voor alle winden beschut was en dien wij *Namiddagmaal-bogt* noemden, omdat wij 'er ons middagmaal hielden met kreeften, aan een aangenaam beekjen, door de boomen voor den wind en de zon beschut. Na

den maaltijd roeiden wij de bogt uit naar de buitenste eilanden, daar wij veele zee-honden zagen, van welke wij veertien doodden en mede namen; wij zouden 'er nog veele gekregen hebben, als de golf ons niet belet had op alle de klippen veilig te landen (5). Den volgenden morgen gong ik weder uit om het verdere opteeneemen, van den Heer FORSTER verzeld. Ik meende wederom aan wal te gaan op de zee-honden eilanden, maar daar liep zulk eene hooge zee dat ik 'er niet bij kon koomen. Wij roeiden met enige moeite naar zee en de Zuid-West-punt van *Anker-Eiland* om. Het was zeer gelukkig dat ik bijgeval deeze koers nam, want wij vonden de sloep van onze jagers drijvende en vatteden haar op het tijdstip dat zij tegens de rotfen zoude zijn verbrijzeld geworden. Ik behoefde niet lang te gissen hoe zij daar kwame en ik was in het geheel niet bedugt voor de Heeren, die met dezelve uitgegaan waren: na ons ververscht te hebben met hetgeen wij hadden te eeten en te drinken, en de sloep in eene kleine kreek vast gelegd te hebben, gongen wij naar de plaats daar wij gisten dat zij waren; wij bereikten dezelve omtrent ten zeven of agt uren 's avonds en vonden hen op een klein eiland in *Ganzen-inham*, daar wij, alzo het laag water was, met onze sloep niet in konden koomen voor de vloed kwam. Alzo de vloed niet voor 's morgens ten drie uren inviel,

land-

landden wij op een kaal strand, niet wetende waar eene betere plaats te vinden en, enigen tijd daarna vuur gemaakt en enige visch gebraden hebbende; deeden wij een hartig avondmaal; hebbende tot saus eene goede appetijt; toen legden wij ons te slaapen, hebbende een steenachtig strand tot bed en de hemel tot bedekzel. Eindelijk liet het getij ons toe de jagers aftehaalen; wij gongen met hun in de sloep en voeren naar de plaats, daar wij hunne boot gelaaten hadden, die wij weldra bereikten, hebbende een fraai koeltjen wind in ons voordeel, met regen verzeld. Toen wij aan de kreek kwamen, die aan de Noord-West zijde van *Anker-Eiland* lag, vonden wij 'er eene ontzagchelijke menigte blaauwe onweers-vogelen, sommige vliegende, andere in de boschen, in holen in den grond, onder de wortelen der boomen en in de spleeten der rotten, daar wij hen niet krijgen konden en daar wij gisten dat zij hunne jongen hadden. Alzoo 'er bij dag geen een te zien was, is het waarschijnlijk dat de oude op dien tijd buiten in zee zijn om aas te zoeken, dat zij in den avond aan hunne jongen brengen. Het geluid, dat zij maakten, was als het kwaaken van veele kikvorschen. Zij waren, geloof ik, van de soort met den breeden snavel, die niet zoo veel in zee gezien worden als de andere. Zij zijn hier egter in groote menigten en, alzoo zij in den nacht veel herom vloogen, zagen enige van onze

Heeren hen in het eerst voor vledermuizen aan. Na dat wij de jagers in hunne boot gezet hadden, keerden wij alle naar het schip, dat wij ten zeven uren in den morgen bereikten, niet weinig vermoeid van onzen togt. Hier hoorde ik dat onze vrienden de inboorlingen in den nacht in hunne wooning waren terug gekeerd, waarschijnlijk voorziende dat 'er regen op handen was, die ook deezen geheelen dag aanhield.

Den vijftienden, wanneer het weder opgeklaard en schoon geworden was, vertrok ik 's morgens met twee sloepen om de Noord-West zijde van de baai verder opteneemen, verzeld van de twee Heeren FORSTER en verscheiden van de officieren, welke ik in de eene sloep naar den *Ganzen-inham* zond, daar wij voorneemens waren den nacht door te brengen, terwijl ik met de andere sloep de havenen en eilanden, die op mijnen weg lagen, gong onderzoeken (6). Ik schoot ontrent een twintig stuks wilde vogelen en vong genoeg visch voor ons gantsch gezelschap. Een weinig voor den donker onze bestemde plaats bereikende, vond ik dat alle de Heeren aan het schieten van eenden waren. Zij kwamen egter dra terug, niet met wild overlaaden. De koks hadden nu hun werk verrigt, waartoe weinig konst vereischt wierd, en na een hartig maal van hergeen de dag had opgeleverd, legden wij ons neder ter ruste; maar droegen zorg des anderen daags 's morgens

gens vroeg op te staan, om nog eens eene kans op de eenden te waagen, voor wij den inham verlieten.

Wij mankten ons dan, met het kriecken van den dageraat, tot den aanval gereed. Degeene, die de plaats te vooren opgenoomen hadden, plaatsten zig gevoeglijk, terwijl ik met nog een in de sloep bleef en naar het diepst van den inham roemde, om het wild op te jaagen, dat wij zoo wel deden dat wij, uit verscheiden honderden eenden, maar een voor ons behielden en alle de overige naar degeene, die beneden geplaatst waren, toe joegen. Daarop gong ik in het diepst van den inham aan land en liep dwars over de smalle landengte, waardoor hij van de zee gescheiden is, of liever van eenen anderen inham, die omtrent eene Engelsche mijl uit zee in loopt en voor de Noorden winden open legt. Hij had egter al het voorkoomen van eene goede haven en veilige ankerplaats. Boven in dien inham is een fraai zandig strand, daar ik een ontzagchelijk getal boschoenderen vond, van welke ik tien koppels mede bragt, die mij beloonden voor de moeite van de land-engte over te gaan door de natte bosschen, tot aan mijn middel in het water. Omtrent negen uren kwamen wij alle bij een, wanneer wij zagen hoe ieder geslaagd was, dat geenzints aan onze verwagting voldeed. Het is waar, de morgen was zeer ongunstig om uit schieten te

gaan, alzoó het bijna al den tijd, dat wij uit waren, regenachtig was. Na het ontbijt vertrokken wij om naar het schip terug te keeren, dat wij des avonds ten zeven uren bereikten, met omtrent zeven dozijnen wilde vogelen en twee zeehonden, meest geschoten toen ik herom roeide en de havenen en inhammen, die ik op mijnen weg vond, opnam; elke plaats leverde iets op, voornamelijk voor ons, bij welke niets te onpas kwam.

Den zeventienden regende het den geheelen dag; maar den agttienden was het helder en schoon weder: in den avond kreegen wij weder een bezoek van onze vrienden de inboorlingen (7) en den volgenden morgen lieten de man en zijne dogter zig overhaalen om aan boord te koomen, terwijl de andere in de kano uit vischen gingen. Voor zij aan boord kwamen, toonde ik hun onze geiten en schaapen, die aan land waren, en welke zij eenen oogenblik met eene soort van stomme ongevoeligheid bezagen. Hierop bragt ik hen bij de brug; maar voor de man 'er zijnen voet op zettende om in het schip te koomen, nam hij een groen takjen in de hand, met welk hij verscheidn maalen op den boord van het schip sloeg, terwijl hij eene aanspraak of een gebed uitsprak. Toen dit gedaan was, wierp hij den tak in de rusten en kwam aan boord. Deeze gewoonte en, als het ware, wijze van vrede te maaken (8) is
bij

bij alle de natiëen in de Zuid-zee, die ik gezien heb, in gebruik.

Ik nam hen beiden mede naar beneden in de kajuit, daar wij aan het ontbijt waren. Zij gongen met ons aan tafel zitten, maar wilden niet van ons eten proeven. De man moest weten waar wij slapen en zelfs in alle hoeken van de kajuit snuffelen, en hij bezag alles met enige verwondering; maar het was niet mogelijk zijne aandacht een enkelen oogenblik bij eene zelfde zaak te bepalen. De werken van konst vertoonden zig aan hem in hetzelfde licht en waren even verre boven zijn begrip. Dat hen meest trof was het getal en de sterkte van onze dek-balken en andere deelen van het schip. De man bood mij, voor hij aan boord kwam, een stuk doek en eene bijl van groene talk aan; den Heer FORSTER gaf hij ook een stuk doek en het meisje schonk een stuk aan den Heer HODGES. Deze gewoonte van geschenken te doen, voor zij enige ontvangen hebben, is gemeen bij de inboorlingen van de eilanden in de Zuid-zee, maar ik had die nooit te vooren in *Nieuw-Zeeland* gezien. Van alle de verschillende dingen, die ik mijnen gast schonk, waren bijlen en groote spijkers in zijn oog de waerdigste. Deeze wilde hij nooit uit zijne handen geeven als hij die eens gevat had, terwijl hij veele andere dingen ergens zorgloos neder legde of ten minsten agter liet (9).

Zoo dra ik van hun ontslaagen kon geraaken, wierden zij in de constapels kamer gebragt, daar ik hen liet, en ik vertrok met twee sloepen om den bodem van de baai te onderzoeken; ik in de eene, verzeld van de Heeren FORSTER en HODGES, en de luitenant COOPER in de andere. Wij voeren langs de Zuid-zijde op en kwamen bij het ondergaan van de zon, zonder iets merkwaardigs ontmoet te hebben, aan het diepst van de baai, daar wij ons nacht-verblijf namen op de eerste plaats daar wij landen konden, want de ondiepten beletteden ons geheel aan het eind te koomen (10).

Des morgens met den dageraat nam ik twee mannen met mij in de kleine sloep, en gong met den Heer FORSTER het vlak land aan het eind van de baai bezigtigen, waar omtrent wij den nacht doorbragten. Wij gongen aan de eene zijde aan land en gelastten de sloep aan de andere zijde bij ons te koomen; maar wij hadden niet lang aan land geweest of wij zagen enige eenden, die, door de struiken kruipende, onder schot kwamen, en wij doodden 'er een' van. Zoo dra wij geschoten hadden, zetteden de Inboorlingen, die wij nog niet ontdekt hadden, op twee of drie plaatsen dicht bij ons, een ijslijk geschreeuw op. Wij riepen hun op onze beurt toe, en begaven ons tegelijk naar onze sloep, die wel eene halve Engelsche mijl van wal was. De inboorlingen blec-

bleeven met hun gefchreeuw aanhouden, maar volgden ons niet; en wij bevonden naderhand dat zij dit niet konden doen, omdat 'er een tak van de rivier tufchen hen en ons was; wij vonden ook hun getal niet groot genoeg naar het gerugt dat zij gemaakt hadden. Zoo dra wij aan onze floep gekoomen waren en bevonden dat 'er eens rivier was, die diep genoeg voor ons zoude zijn, roeide ik 'er in en wierd wel dra door den Heer COOPER met de andere floep gevolgd. Met deeze verfterking voer ik de rivier op en fchoot wilde eend-vogelen, die 'er in groote menigten waren, en wij hoorden onder weg nu en dan de inboorlingen in de bofchen. Eindelijk vertoonden 'er zig twee op de oevers van de rivier, een man en eene vrouw, en de laafte wapperde iets wits met haare hand als een teken van vriendschap (11). Alzoo de Heer COOPER digt bij hen was, riep ik hem toe dat hij aan land zou gaan, alzoo ik het getij moest waarneemen om zoo hoog optevaaren als mogelijk was, dat niet veel verder dan eene halve Engelsche mijl was, wanneer ik gefluit wierd door den fterken froom en door groote fteenen, die in het bed der rivier lagen (12).

Bij mijne terugkomst vernam ik dat de inboorlingen, ziende dat hij niet aan wal kwam, roen zij hem verwagteden, weder in de bofchen gegaan waren; maar nu verfcheenen 'er twee andere
aan

aan den overkant. Ik deed mijn best om met hun te spreken, maar ik kon daar niet toe koomen; want, toen ik den wal naderde, weeken zij steeds dieper in de boschen, die zoo dik waren dat wij hen niet meer zien konden. Het vallend water noodzaakte mij mij uit de rivier te begeeven naar de plaats, daar wij den nacht doorgebracht hadden. Daar ontbeeten wij, waarna wij te scheep gongen om naar het schip terug te keeren; maar zoo als wij wilden vertrekken, zagen wij twee mannen aan den overkant, die ons toeriepen, dat mij noopte om naar hen over te roeijen. Ik stapte met twee andere ongewapend aan land, terwijl de twee inboorlingen omtrent drie honderd voeten van den waterkant stonden, elk met eene speer in zijne hand. Als wij met ons drie naderden, gongen zij terug; maar stonden stil, als ik alleen nader bij kwam.

Het leed eenen kleinen tijd eer ik hen konde overhaalen om hunne speeren afteleggen. Eindelijk deed het een van hun en kwam mij te gemoet met eene gras-plant in zijne hand, van welke hij mij een eind in de hand gaf, terwijl hij het ander vast hield. Op deeze wijze staande, begon hij eene aanspraak, van welke ik geen woord verstond; dan zweeg hij eenen langen tijd, naar ik gis, op een antwoord van mij wagtende, want, als ik dan sprak, dan gong hij weder voort. Zoo dra deeze plegtigheid voorbij was, die niet lang duur-

duurde, omhelsden wij elkanderen. Toen nam hij zijn *hahou* of kleed van zijn lijf en legde het mij op de schouderen, waarna de vrede vast scheen gesloten te zijn. Het maakte hen nu in het geheel niet bevreesd dat 'er meer volk bij ons kwam; integendeel, zij omhelsden elk eenen, die aan kwam.

Ik schonk elk' hunner een bijltjen en een mes, alzo ik niets anders bij mij had; mogelijk waren deeze de beste dingen die ik hun geeven kon; zij waren ten minsten de nuttigste. Zij wilden dat wij mede naar hunne wooning zouden gaan, ons zeggende dat zij ons wat te eeten zouden geeven, en het speet mij dat het getij en andere omstandigheden ons niet wilden toelaaten hunne nodiging aanteneemen. Wij zagen nog meer volk aan den zoom van het bosch, maar geen van hun kwam bij mij; deeze waren waarschijnlijk hunne wijven en kinderen. Toen wij afscheid namen, volgden zij ons naar onze sloep en, ziende de snaphaanen over de agtersteven leggen, deeden zij tekenen dat men die weg zoude neemen; zoo dra dit geschied was, kwamen zij aan de sloep en hielpen ons dezelve van wal stooten. Wij moesten nu wel op hen passen, want zij wilden alles wegneemen dat binnen hun bereik was, uitgezonderd de snaphaanen. Zij droegen zorg deeze niet aanteraaken, alzo zij geleerd hadden door de slagting, die zij ons onder het wild gevogelte hadden zien

zien maaken, dezelve als werktuigen des doods te beschouwen.

Wij zagen geene kanos of andere booten bij hen; twee of drie stukken hout, aan elkanderen vastgebonden, dienden hun daartoe en waren ook genoeg voor de vaart op de rivier, op welker oevers zij woonden. Daar was visch en gevogelte in zulk eenen overvloed, dat zij niet verre behoefden te gaan om hun voedsel te zoeken en zij hebben maar weinig nabuuren, die hen zouden kunnen stooren. Alle de Nieuw-Zeelanders, die hier waren, bedroegen, geloof ik, niet meer dan drie huisgezinnen.

Het was middag toen wij van deeze twee mannen afscheid namen, en naar de Noord-zijde van de baai af voeren, die ik onder weg opnam, gelijk ook de eilanden, die in het midden liggen. De avond overviel ons egter en noodzaakte mij eenen arm onbezogt te laten en naar het schip te spoeden, dat wij ten agt uren bereikten. Daar hoorde ik dat de man en zijne dogter den voorigen dag tot den middag aan boord waren gebleven en dat hij, van ons volk verstaan hebbende welke dingen door ons in *Waterval-inham*, de plaats daar wij hen eerst gezien hadden, gelaaten waren, er om gezonden had en dezelve had laten haalen. Hij en zijn gezin bleeven digt bij ons tot deezen dag, wanneer zij alle vertrokken en wij zagen hen niet weder, dat te zonderlinger was, omdat hij
ons

ons nooit met leêge handen verliet. Hij kreeg van den eenen en anderen niet minder dan negen of tien bijtjens, drie of vier maalen zoo veele groote spijkers, behalven veele andere dingen. Voor zoo verre als deeze dingen in *Nieuw-Zeeland* rijkdommen genaamd kunnen worden, is hij de rijkste man in dat land; want hij bezit thans meer bijlen en bijltjens dan 'er buiten deeze in het geheele land zijn.

In den agtermiddag van den een en twintigsten gong ik met een gezelschap naar de eilanden op de zee - kalveren jagt. De branding was zoo sterk, dat wij slechts op eene plaats aan land konden koomen, daar wij 'er tien doodden. Deeze dieren dienden ons tot drie einden; de vellen gebruikten wij voor ons wand; het vet verschaftte olie voor onze lampen en het vleesch aten wij op. De afval van deeze dieren is zoo goed als die van een varken en het vleesch van sommige is weinig minder dan gebraden lapjens van osen - vleesch. Den volgenden dag wierd 'er niets aanmerkenwaardigs verrigt.

Den drie en twintigsten, in den morgen, gingen de Heeren PICKERSGILL, GILBERT en twee andere naar de *Waterval-bogt*, om eenen van de bergen te beklimmen, welkers top zij ten twee uren in den agtermiddag bereikten, gelijk wij zien konden aan het vuur, dat zij maakten. In den avond kwamen zij weêr aan boord en berichteden dat 'er binnen 'slands niets te zien

was

was dan dorre bergen, met zwaare hooge steilten; door valeien of liever afgronden, vreeslijk om te zien, gescheiden. Aan de Zuid-Oost zijde van *West-Kaap*, vier mijlen in zee, ontdekten zij een rif van klippen, waarop de zee zeer hoog brak. Ik denk dat deeze klippen dezelfde zijn, welke wij zagen in den avond dat wij eerst het land ontwaarden (13).

Nog vijf van de ganzen overig hebbende die wij van de *Kaap de Goede Hoop* hadden medegenoomen, gong ik den volgenden morgen met dezelve naar den *Ganzen-inham* (om die reden zoo genaamd) en zettede die daar neder. Ik verkoos deeze plaats om twee redenen; vooreerst zijn 'er geene inwooneren om hen te stooren en ten tweede is hier het meeste voedsel, waarom ik niet twijfel of zij zullen broeden en kunnen met den tijd zig over het geheele land verspreiden en ten vollen aan het oogmerk, dat ik met hen daar te laten had, beantwoorden. Wij bragten den dag met schieten in en omtrent den inham door en kwamen 's avonds, omtrent tien uren, weder aan boord. Een van ons gezelschap schoot een witten reiger, die naauwkeurig overeenkwam met de beschrijving, welke PENNANT in zijne *Britisch Zoology* geeft van de witte reigers, die nu in Engeland zijn, of 'er voorheen gevonden wierden.

Den vijf en twintigsten was de agste fraaie dag,
dien

dien wij nu agter malkanderen gehad hadden, eene omstandigheid, die, geloof ik, zeer ongemeen is op deeze plaats, vooral in dit jaargetijde. Dit fraai weder gaf ons gelegenheid om het verder benodigde hout en water inteneemen, het wand in orde te brengen, het schip te kalfaten en het in staat te stellen om zee te kiezen. Het fraai weder was egter nu voorbij; want het begon deezen avond te regenen en hield daar mede aan, zonder ophouden, tot den volgenden middag, wanneer wij de touwen los wierpen, het schip uit de kreek voor anker wonden en met eene paerden-lijn aan den wal vast maakten.

Den zeven en twintigsten was het dampig weder met regen-buien. In den morgen vertrok ik, verzeld van den Heer PICKERSGILL en de twee Heeren FORSTER, om den arm, of den inham, welken ik den dag, dat ik van het bovenst van de baai terug keerde, ontdekte, te onderzoeken. Na denzelven omtrent twee mijlen op, of liever nederwaarts geroeid te hebben, bevond ik dat hij gemeenschap had met de zee en eenen beteren uitgang voor schepen, die naar het Noorden moesten, opleverde dan die, welken ik ingekoomen was. Na dat wij deeze ontdekking gedaan en ons met gebraden visch en wild gevogelte versocht hadden, vertrokken wij naar het schip en kwamen des avonds ten elf uren aan boord, latende nog twee armen, die wij ontdekt hadden.

en die oostwaarts inliepen, onbezogt. Op deez-
zen togt schooten wij vier en veertig vogelen,
schot-aaksters, eenden enz., zonder eenen voet
uit onzen weg te gaan, of meer tijd te verliezen
dan om hen opteraapen.

Den agt en twintigsten de renten en alle ander-
re scheeps-behoefsten aan boord genoomen heb-
bende, wagtten wij alleen maar naar eenen goe-
den wind, om de haven uit te zeilen en door
het *Nieuw-Kanaal* in zee te loopen. Toen
alles van wal aan boord was, stak ik het kreu-
pelhout enz. in brand, om een stuk van den
grond, dien wij beslaagen hadden, opteruimen,
dat ik des anderen daags 's morgens liet omspit-
ten en met verscheiden soort van tuin-zaaden
bezaaide. De grond beloofde niet veel goeds
maar het was de beste dien wij vinden konden.
Des agtermiddags ten twee uren ligteden wij het
anker met een fraai koeltjen uit het Zuid-Westen
en zeilden de baai op naar het *Nieuw-Kanaal*.
In korten tijd, na dat wij 'er door gezeild waren
tuschen het oostlijk eind van *Indiaan-en-Eiland*
en het westelijk eind van het *Lang-Eiland*, wierd
het stil, dat ons noodzaakte in drie en veertig
vademen water ten anker te koomen, onder de
noord-zijde van het laatste eiland.

In den morgen van den dertigsten ligteden wij
weder het anker met een ligt koeltjen uit het Wes-
ten, dat, met alle onze sloepen vooruit om te
boog-

hoegseeren, naauwlijks sterk genoeg was om den vloed dood te zeilen; want na tot 'savonds ten zes uren gewerkt te hebben en niet verder kunhende koomen dan vijf Engelsche mijlen van onze laatste anker-plaats, ankerden wij onder de noord-zijde van het *Lang-Eiland*, niet meer dan drie honderd voeten van land, aan hetwelk wij eene paerden-lijn vast maakten.

Den eersten Mey, met het kriecken van den dagertat, gongen wij weder onder zeil en tragteden aan het opper te koomen, hebbende een ligt koeltjen de baai af. In het eerst wonnen wij wat; maar op het laatst stilde het koeltjen, wanneer wij weldra meer verlooren dan gewonnen hadden en genoodzaakt waren in eene bogt te vaaren, aan de noord-zijde van *Lang-Eiland*, daar wij op negentien vademen water in eenen modderigen grond ankerden: in deeze bogt vonden wij twee hutten, die niet lang geleden bewoond geweest waren en bij dezelve twee zeer groote vuur-haarden of ovens, even gelijk die welke zij op de *Societeit-Eilanden* hebben. In deeze bogt wierden wij opgehouden door stilte, met aanhoudenden regen verzeld tot den vierden in den agtermiddag; wanneer wij, met hulp van een klein koeltjen uit het Z. W. het rak, of het kanaal, naar zee ten einde kwamen. Toen verliet ons het windjen en wij ankerden onder de oost-punt voor een zandig strand in dertig vademen water; maar dee-

ze anker-plaats had niets dat zig aanbeval gelijk die, van welke wij kwamen, die alles had wat voordeelig was (14).

In den nacht hadden wij enige zwaare windvlaagen, met regen, hagel en sneeuw en einigen donder verzeld. De dageraat vertoonde ons alle de bergen en heuvelen met sneeuw bedekt. Ten twee uren in den agtermiddag kwam 'er een klein koeltjen uit het Z. Z. W., dat ons, met hulp van onze sloepen, het kanaal af naar onze voorgenoomen anker-plaats bragt, daar wij, ten agt uren, ankerden in zestien vadem water en ons met eene paerden-lijn aan den wal vast meerden onder de eerste punt aan stuurboord, als men uit zee koomt, voor welke wij door de punt gedeckt waren.

In den morgen van den zesden zond ik den luitenant PICKERSGILL met de twee Heeren FORSTER om den tweeden arm, die naar het Oosten inloopt, te onderzoeken, terwijl ik door verkouwdheid aan boord moest blijven. Ik liet ondertuschen alles van tuschen deks naar boven brengen, het dek tedeeg schoon maaken en zuiveren met vuuren, eene zaak, die nooit lang uitgesteld moet worden bij nat vogtig weder. Het fraai weder, dat deezen geheelen dag had aangehouden, wierd in den nacht gevolgd van eenen storm uit het N. W., die in sterke vlaagen woei, met regen verzeld en die ons noodzaakte onze
bram-

bram-raas en onder-raas te strijken en nog eene paerden-lijn aan den wal vast te maaken. Het slegte weder bleef den gantschen dag en den volgenden nacht aanhouden, waarna het stil wierd met schoon weder.

Den agsten, ten zeven uren 'smorgens, kwam de Heer PICKERSGILL met zijne reisgezellen in niet al te goeden staat van gezondheid terug. Hij was aan het boven-eind van den arm, dien hij onderzoeken moest, geweest en giste dat hij omtrent agt Engelsche mijlen in liep. Daar is goede anker-plaats, hout, zoet water, gevogelte en visch. Ten negen uren vertrok ik om het ander kanaal, of het digst aan zee is, te onderzoeken en beval den stuurman GILBERT het kanaal naar zee te gaan opneemen, terwijl die aan boord alles in gereedheid bragten om te vertrekken. Ik voer het kanaal op tot 'sagtermiddags ten vijf uren, wanneer het slegt weder mij noodzaakte terug te keeren eer ik aan het eind geweest was. Alzoo dit kanaal ten naaften bij op eene lijn met de zee-kust liep, was ik van gedagten dat het mischien gemeenschap hadde met *Twijfelachtige-Haven* of het een of ander kanaal naar het Noorden. De schijn was egter hier tegens en het slegte weder verhinderde mij het stuk te onderzoeken, schoon het in weinige uren geschieden kon. Ik was 'er omtrent tien Engelsche mijlen in en dagt dat ik het eind zag: ik vond aan

de noord-zijde drie inhammen, in welke, gelijk ook aan de zuid-zijde, tusſchen het groot land en de eilanden, die omtrent vier Engelfche mijlen diep in den inham liggen, goede anker-grond is, en hout, water en wat men nog meer verwagſen kan, als viſch en wild gevogelte; van de laaſte ſchooten wij, op deezen togt, drie dozijnen. Na een zeer harde roeiſing tegens wind en regen, kwamen wij des avonds omtrent negen uren aan boord zonder eene drooge draad aan ons lighaam.

Dit ſlegt weder hield egter niet langer aan dan den volgenden morgen, wanneer het fraai wierd en de lucht ophelderde. Doch alzoó wij geen wind hadden om naar zee te gaan, gongen wij in twee partijen uit ſchieten; ik, verzeld van de twee Heeren FORSTER en enige andere, voeren naar den arm, in welken ik daags te vooren geweest was, en het ander gezelfchap gong naar de inhammen en eilanden, door den Heer GILBERT ontdekt, toen hij uit was geweest en daar hij veel wild gevogelte gevonden had. Wij hadden eenen fraaien dag en des avonds kwamen wij alle weder aan boord; ik met mijn gezelfchap hadden eene goede jagt; maar het ander had weinig opgedaan.

Den gehaelen voormiddag van den tienden hadden wij ſterken wind uit het Westen, van zwaare regen-buien verzeld en met zulke rukwinden van over de hoogten koomende aan waaien, dat het
voor

voor ons niet raadzaam was onder zeil te gaan. In den agtermiddag was de wind meer bedaard en het wierd zelfs fraai weder, waarom ik, de Heer WOOPEL en enige andere in de sloepen naar de klippen voeren, die aan deezen mond van de baai liggen, om zee-honden te dooden. Het weder was niet al te gunstig voor deeze jagt en de zee liep hoog, zoo dat het moeilijk was te landen; wij doodden 'er egter tien; maar hadden slechts tijd om vijf mede te brengen, met welke wij aan boord kwamen.

Des anderen daags 's morgens, terwijl wij onder zeil gongen, zond ik eene sloep om de andere vijf zee-honden te haalen. Ten negen uren ligteden wij het anker met een ligt koeckjen uit het Z. O. en liepen in zee, de sloep onder weg opvangende. Het was middag eer wij vrij van het land waren, op welken tijd wij waarnamen dat wij op 45 34 30" Zuider Breedte waren; de mond van de baai lag Z. O. ten O. en Zee-braker Eilanden (de buitenste eilanden, die aan de Zuid-punt van den mond van de baai liggen) lagen Z. Z. O. op den afstand van drie Engelsche mijlen; de zuidlijkste of *Vyf-vingeren-punt* lag Z. 42° W. en het noordlijkst land N. N. O. Op deeze plaats hadden wij eene ontzagchelijke zwarte zee uit het Z. W., die met groot geweld brak op alle de stranden, die 'er voor bloot lagen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

*Onderrigtingen om in en uit de Donkere Baai te
zeilen. Beschrijving van het omliggende land,
deezelfs voortbrengzelen en inwooneren. Ster-
re- en zeevaartkundige Waarneemingen.*

Naardien ik op weinige plaatsen in *Nieuw-Zee-land* geweest ben, die de nodige ververschingen zoo overvloedig opleveren als de *Donkere Baai*, zal eene korte beschrijving van dezelve en van het omliggend land van nut kunnen wezen voor toekomstende zee-vaarers, zoo wel als aangenaam voor den nieuwsgierigen lezer. Want alſchoon dit land verre van het handel-drijvend gedeelte van de waereld ligt, kunnen wij egter geenzints zeggen welk gebruik men in toekomstende eeuwen zal maaken van de ontdekkingen, die in de onze gedaan zijn. De lezer weet reeds dat 'er twee ingangen in deeze baai zijn. De zuidlijke ingang ligt ten Noorden van *West-Kaap* op de Zuider Breedte van $45^{\circ} 48'$. Hij wordt ten Zuiden gevormd door het land van de *Kaap* en ten Noorden door *Vyf-vingeren-punt*. Deeze punt is aanmerklijk door verscheiden puntige klippen, die omtrent dezelve liggen, die, uit zekeren stand gezien, enige gelijkenis hebben met de vijf vin-
ge-

Donkere Baai in ZEELAND

1773.

geren van eens menschen hand, waarvan zij dan ook haaren naam heeft. Het land van deeze punt is nog aanmerkliker door de weinige gelijkheid, die het heeft met de andere omliggende landen, zijnde een smal schier-eiland, Noord en Zuid liggende van eene tamelijke en even gelijke hoogte en geheel met bosch bedekt.

Langs deezen ingang de baai intezeilen is in het geheel niet moeilijk, want ik weet niet dat 'er gevaar is of het wijst zig van zelf; de ergste zwaa-
righeid is de diepte van het water, die niet toelaat te ankeren, dan in de bogten en havenen en zeer digt aan den wal en dit laatste kan zelfs op veele plaatsen niet geschieden. De anker-plaatsen zijn evenwel talrijk genoeg en zoo veilig als gemakkelijk. *Pickersgills-haven*, daar wij lagen, is niet minder dan enige andere baai voor twee of drie schepen geschikt: zij ligt aan den zuiderwal, over het westlijk einde van *Indiaanen-Eiland*, welk eiland van de andere onderkend kan worden door deszelfs ligging digter bij dien wal. Daar is een doorgang in de haven ter wederzijde van het eiland, dat 'er voor ligt. De meeste ruimte is aan de boven- of oost-zijde, maar men moet acht slaan op eene blinde klip, digt bij het vast land, regt over dit eind van het eiland, digt langs het eiland houden en dan zal men niet alleen de klip vermijden, maar zelfs in anker-grond blijven. De volgende plaats aan deeze zijde is de

Waterval-bogt, daar plaats genoeg is voor een vlood schepen en ook een doorgang naar binnen ter wederzijde van het eiland, dat in den mond ligt; men moet zorg draagen eene blinde klip te vermijden, die digt bij den zuid-oostlijken wal, een weinig boven het eiland, ligt. Deeze klip, zoo wel als die in *Pickersgills-haven*, kan ter halver eh gezien worden

Het is nodeloos alle de anker-plaatsen in deeze ruime baai optenoemen; eene of twee aan elke zijde zal genoeg zijn. Zij, die met meerdere bekend willen zijn, hebben slechts de hier bijgevoegde kaart te raadpleegen, die zij kunnen vertrouwen, alzo 'er geene gebreken van belang in zijn. Denzulken, die deeze baai aandoen en daarna naar het Zuiden bestemd zijn, zou ik liever *Gemaklijke Haven* aanraaden. Om deeze haven in te zeilen, zoo houd digt langs de binnen-zijde van het land van *Vyf-vingeren-punt*, tot dat gij aan het eind van de eilanden, die over het midden van dat lang liggen, zijt. Vaar om de noordelijke punt van deeze eilanden en gij zult de haven in het Oosten voor u hebben. Maar de kaart zal een genoegzaame loots zijn, niet alleen om in deeze, maar ook in alle de andere anker-plaatsen te zeilen, zoo wel als om door te zellen van den noordlijken naar den zuidlijken ingang. Ik zal egter enige onderrigtingen voor deeze vaart geven. Als gij den zuidlijken ingang in koomt,

zoo houd langs den zuider-wal tot gij het west-
 lijk eind van *Indiaanen-Eiland* ontmoet, dat gij
 kennen zult, niet alleen door deszelfs schijnbaa-
 re maar wezenlijke nabijheid aan het land. Van
 deeze plaats zal het zig vertoonen als eene punt,
 die de baai in twee armen verdeelt. Laat dit ei-
 land aan stuurboord en vervolg uwe koers de baai
 in, die O. ten N. $\frac{1}{2}$ N. is, zonder u ter regter- of
 slinkerhand te wenden. Als gij regt over of bo-
 ven het oostlijk eind van dit eiland zijt, zult gij
 de baai van eene aanmerkelijke breedte vinden en
 gij zult zien dat zij hooger op door twee uitslee-
 kende punten vernaauwd wordt. Drie Engelsche
 mijlen boven de eene, aan de noord-zijde en regt
 over twee kleine eilandjens, is de uitgang naar
 zee, of naar den noorder-mond en deeze ligt om-
 trent in de streek van N. ten W. en Z. ten O.

De noordlijke mond ligt op $45^{\circ} 38'$ Zuider
 Breedte en vijf mijlen ten Noorden van *Vyf-vin-
 geren-punt*. Om deezen mond wel te zien, zal
 het nodig zijn het land tot op enige Engelsche
 mijlen te naderen, alzoo al het land van binnen
 en ter wederzijde van eene aanmerkelijke hoogte
 is. Deszelfs ligging kan egter op eenen grooter
 afstand gezien worden, naardien hij onder de eer-
 ste steile bergen ligt, welke ten Noorden van het
 land van *Vyf-vingeren-punt* oprijzen. De zuid-
 likste van deeze bergen is aanmerklijk, hebbende
 op zijne kruin twee kleine heuveltjens. Als dee-

ze berg in het Z. Z. O. van u af ligt, zult gij voor den mond zijn, aan welks zuid-zijde verscheiden eilanden liggen. Het westlijkste en buitenste is het aanmerklijkste, zoo in hoogte als in uitgestrektheid; en dit eiland heb ik *Breck-Zee-Eiland* genoemd, omdat het deeze opening zoo kragtig beschut voor het geweld van de zuid-westlijke zee, waaraan de andere mond zoo zeer is blootgesteld. Bij het inzeilen laat gij dit eiland, zoo wel als alle de andere, in het Zuiden liggen. De beste anker-plaats is in den eersten of noordlijken arm, die aan bakboord is, als men in zeilt, in eenen van de inhammen of agter de eilanden, die onder den zuid-ooster-wal liggen.

Het land is zeer bergachtig, niet alleen omtrent de *Donkere Baai*, maar door dit geheel zuidlijk gedeelte van deeze westlijke kust van *Tavai Poenammoo*. Men vindt zelden een gezigt met steiler en ruuwer bergen; want binnens lands ziet men niets dan de toppen der bergen van eene verbaazende hoogte en bestaande uit rotsen, die geheel dor en kaal zijn, uitgezonderd daar zij met sneeuw bedekt zijn. Maar het land dat aan de zee-kust grenst en alle de eilanden zijn digt met bosch bedekt, bijna tot aan den zoom van het water. De boomen zijn van verschillende soorten van die in andere deelen van dit land gemeen zijn en waren goed voor den scheeps-timmerman, huis-timmerman, kabinet-werker en voor vele andere

ge-

gebruiken. Uitgezonderd in de rivier de *Theems* heb ik geen schooner timmerhout in geheel *Nieuw-Zeeland* gezien: zoo hier als in die rivier is de grootste de Pijnboom, gelijk wij dien noemde om de gelijkenis van zijn loof met den Amerikaanschen Pijnboom, schoon het hout zwaarer is en grooter gelijkenis heeft met den Pik-pijnboom. Veele van deeze boomen zijn van zes tot agt en tien voeten in omtrek en van zestig tot tagtig of honderd voeten in lengte, groot genoeg voor de groote mast van een schip van vijftig stukken.

Daar zijn hier, even als in alle andere deelen van *Nieuw-Zeeland*, veele specerijachtige boomen en heesters, meest van het myrten geslacht; maar onder alle deeze verscheidenheid heb ik geen gevonden, welke vrugten droeg, die goed om te eeten waren.

De boschen zijn op veele plaatsen zoo overgroeid met bosch-touw, dat het naauwlijks mogelijk is 'er door te koomen. Ik heb 'er verscheiden gezien die vijftig of zestig vadem lang waren (1).

De grond bestaat uit eene diepe zwarte aarde, haarblijklijk bestaande uit gewassen die vergaan zijn en zoo mul, dat hij op elken tred onder de voeten weg zinkt; en dit is mischien de reden waarom men zoo veele groote boomen vind, die omverre gewaaid zijn, zelfs in het digtst der boschen.

schen. De geheele grond is onder de bodmen met mos en varen bedekt, van welke 'er eene groote verscheidenheid is; maar buiten de vlas- of hennip-plant, en enige weinige andere planten, zijn 'er zeer weinige kruiden en wij vonden geene die eetbaar waren dan omtrent een handvol waterkers en omtrent dezelfde hoeveelheid celerij. Dat de *Donkere Baai* in den grootsten overvloed heeft is visch; eene sloep met zes of agt mannen vong met de hoek en lijn alle dagen genoeg om al het scheepsvolk te spijzen. En de verscheidenheid is bijna zoo groot als de overvloed, en zelfs van die soorten als aan de noordlijker kust gemeen zijn; maar sommige zijn beter van hoedanigheid, bijzonderlijk de kole-visch, gelijk wij hem noemden, die grooter en fijner van smaak is dan alle die ik te vooren gezien had en die, naar gedagten van de meeste aan boord, de grootste lekkernij was, welke de zee ons opleverde. De schulpvischen zijn mosfelen, kokhaanen, mantels en kreeften en veele andere soorten, alle dezulke als op veele andere deelen van de kust gevonden worden. De eenigste tweeflachtige dieren zijn zee-kalven. Deeze worden in groote menigten omtrent deeze baai gevonden op de kleine klippen en eilanden aan de zee-kust.

Wij vonden hier vijf verschillende soorten vaneend-vogelen, sommige van welke ik mij niet herinner ergens elders gezien te hebben. De
groot-

J. P. Schimper del.

DE NIEUW-ZEELANDSCHE VLAS-OF HENNIP-PLANT.

grootste zijn zoo groot als een Moscovische eend, met eene zeer fraaie veelkleurige tekening van vederen, waarom wij die de *geschilderde Land* noemde; beiden mannetjen en wijfjen hebben eene gróote witte vlek op elken vleugel; de kop en hals van het wijfjen is wit, maar alle de andere vederen, zoo wel als die op den kop en den hals van den waard, zijn van eene donkere verwisselende kleur. De tweede soort heeft bruine vederen met helder groene vederen in de vleugelen en zijn ómtrent zoo groot als een Engelsche tamme eend. De derde soort is de blaauw-grauwe eend, van welke hier boven melding is gemaakt of de sluitende eend, gelijk sommige haar noemden naar het sluitend geluid, dat zij maakte. Dat bij deeze soort het aanmerklijkste is, is dat de punten van hunne bekken zagt en van eene velsachtige of, eigenlijk gezegd, kraakbeenige zelfstandigheid is. De vierde soort is wat grooter dan een taling en geheel zwart, uitgezonderd dat het mannetjen enige witte vederen in zijne vleugelen heeft. Van deeze soort zijn 'er maar weinige en wij zagen dezelve nergens anders dan in de rivier aan het boven-eind van de baai. De laatste soort gelijkt veel naar een taling en is, naar men mij gezegd heeft, in Engeland zeer gemeen. Het ander gevogelte, zoo zee- als land-vogelen, zijn dezelfde die in het gemeen in andere deelen van dit land gevonden worden, uitgezonderd de blaau-

blauwe onweërs-vogel, van welken te vooren melding gemaakt is, en de water- of bosch-hoenderen. Deeze laatste, schoon hier talrijk genoeg, zijn zoo schaarsch op andere plaatsen dat ik die niet eens gezien heb. De reden zal mischien zijn dat zij, alzoo zij niet vliegen kunnen, de zoomen van de boschen bewoonen en op het zee-strand aazen en zij zijn zoo mak of dom, dat zij ons stil stonden aantekijken tot dat wij hen met een' stok dood sloegen. De inboorlingen zullen hen mischien, om zoo te spreken, uitgeroeid hebben; zij zijn eene soort van rallen, omtrent zoo groot als en veel gelijkende naar eene gemeene boeren hen; de meeste zijn vuil zwart of donker bruin van kleur en zijn zeer goed om te eeten in eene pastij of *fricassee*. Onder de kleine vogelen moet ik niet vergeeten te spreken van den lel-vogel, den poy-vogel en den waaier-staert, om hunne zonderlingheid, vooral omdat ik vind dat in de beschrijving van mijne eerste reis niet van dezelve gesproken is.

De lel-vogel, dus genaamd omdat hij twee lellen onder aan zijn' bek heeft zoo groot als die van eenen kleinen boeren haan, is grooter, voornamelijk in lengte, dan een Engelsche merel. Zijn snavel is kort en dik en zijne vederen van eene donkere lood-kleur; zijne lellen zijn dof geel en bijna oranje van kleur.

De poy- of orlietten-vogel is kleiner dan de
 lel-

J. J. Klauber fecit

DE POIJ-OF ORLETTEN-VOGEL.

h
f
t
o
g
n
h
d
v
v
l
t
v
h
t
v
h
f
z
d
f
v
o
w
E
d

tel-vogel. De vederen zijn van een fraai blauw, behalven die van zijnen hals, die van een zeet fraai zilver-grauw zijn en twee of drie korte witte, die aan het gelid van den vleugel zijn. Onder aan zijne keel hangen twee kleine bosjens van gekrulde sneeuw-witte vederen, zijne *pōyes* genoemd, dat in het Otahitisch oor-ringen betekent, waarom wij dezen vogel dien naam gaven, die niet minder aanmerkelijk is om de schoonheid van zijne vederen dan om zijn zoet gezang. Zijn vleesch is ook allerlekkerst en was de grootste lekkernij, welke ons de boschen opleverden.

Van den waaler-staert zijn verschillende soorten; maar de aanmerklijkste is naauwlijks grooter van lijf dan eene goede hazelnoot, en egter spreidt hij een' staert uit van de allerschoonste vederen; ten vollen drie vierden van eenen halven cirkel en van ten minsten vier of vijf duimen straal (2).

Drie of vier dagen na dat wij in *Pickersgills-haven* gekoomen waren, en terwijl wij de boschen opruimden om onze tenten optezetten enz., zagen drie of vier van ons volk een viervoetig dier; doch alzoo geen twee hunner dezelfde beschrijving van hetzelfde gaven, kan ik niet zeggen van welk geslacht het zij. Alle kwamen daarin overeen dat het omtrent zoo groot als eene kat was, met korte pooten en muis-vaal van kleur. Een der matroozen, en die het het best zag, zei de dat het eenen rugen-staert had en van alle de

dieren die hij kende meest naar den jakhals geleek. Het waarschijnlijkste is dat het van een nieuw geslacht zij. Dit zij zoo het wil, wij zijn ten minsten nu verzekerd dat dit land niet zoo geheel van viervoetige dieren ontleet is als wij eerst gedacht hadden.

De schadelijkste dieren alhier zijn de kleine zwarte zand-vliegen, die zeer talrijk en zoo lastig zijn, dat zij alles, wat ik van dien aart oolt ontmoet heb, te boven gaan. Overal daar zij bijten veroorzaakt het eene zweelling en zulk eene ondraaglijke jeuking, dat het niet mogelijk is dat men zig van krabben onthoude, dat eindelijk zweeren veroorzaakt als de kinderpokken.

De bijna aanhoudende regen mag ook onder de ongemakken van deze baai gerekend worden, schoon zij misschien alleen in dit jaargetijd plaats heeft; egter schijnt de ligging van het land en de groote hoogte en nabijheid van de bergen het in alle tijden een regennachtig land te moeten maaken. Ons volk, dat dagelijks aan den regen was blootgesteld, kreeg 'er geen ongemak van; integendeel werden die ziek en ongesteld geweest waren, toen wij 'er in kwamen, dag aan dag beter en al het volk werd weldra sterk, dat alleen aan de gezondheid dier plaats en de versche levensmiddelen, die zij opleverde, kan toegeschreven worden. Het hier bragt 'er zekerlijk niet weinig aan toe. Ik heb reeds aangemerkt dat wij het

eerst

eerst van een afkookzel van pijnboomen-bladeren
 maaken; maar ziende dat deeze alleen het bier te
 veel zaamentrekkende maaken; mengden wij 'er
 naderhand even veel van de thee-plant bij (een
 naam, welken die plant in mijne voorgige reis ge-
 kregen heeft, omdat wij haar toen als thee dron-
 ken, gelijk wij ook nu deden) die de zaamen-
 trekkende hoedanigheid van de eerste gedeeltelijk
 vernietigde en het bier zeer smaaklijk maakte, zoo
 dat ieder, die aan boord was, 'er veel van hield.
 Wij brouwden het op dezelve wijze als het bier
 van pijnboomen-bladeren en men gaat daarin al-
 dus te werk. Maak eerst een sterk afkookzel van
 de kleine takkens van de pijn-boomen en van de
 thee-planten, door dezelve drie of vier uren te
 kookken, of tot dat de bast gemakkelijk van de takken
 kan afgeschild worden; neem dezelve dan uit de
 ketel en doe 'er eene behoorlijke hoeveelheid sul-
 ker-schulm in; vijf en veertig flessen (tien gal-
 lons) van dezelve zijn genoeg voor een ton van
 duizend en tagtig flessen (twee honderd veertig
 gallons) bier; laat dit mengzel even kookken;
 doe het dan in de vaten en 'er eene gelijke hoe-
 veelheid koud water bij, min of meer, naar ma-
 te het afkookzel sterk is, of naar uwen smaak; als
 het lauww is, doe 'er dan wat grond-sop van bier,
 of, als gij het heet, gist, of iets anders dat gis-
 ting veroorzaken zal, bij, en in weinig dagen zal
 het bier goed zijn om gedronken te worden. Als

'er twee of driemaal in de vaten gebrouwen is, zal het bier gemeenlijk van zelf gisten, vooral als het warm weder is. Alzoo ik verdikt sap van mout aan boord had en het tot geen beter einde wist te gebruiken, gebruikten wij het met suiker schuim of suiker, op dat deeze twee artikelen verder mogten strekken; want van de eerste had ik maar een vat en van de laatste kon ik weinig missen voor deeze brouwerij. Hadde ik geweten, hoe wel dit bier gelukt zoude zijn en van welk een groot nut het voor het volk zoude wezen, zou ik 'er mij beter van voorzien hebben. Het is waar ik was 'er gedeeltelijk van afgeschrikt door eene proef, op mijne vorige reis genomen, die toen niet gelukte, hetgeen, gelijk ik nu geloof, door de eene of andere verkeerde handelwijze moet gekoomen zijn.

Elk die de minste kennis heeft aan de Amerikaanse pijnboomen zal den boom, dien ik met dien naam genoemd heb, vinden. Daar zijn drie soorten van, die, welke de kleinste bladeren en donkerste kleur heeft, is de soort, met welke wij brouwden, maar zekerlijk zullen zij alle drie daar toe dienen kunnen. De thee plant is een kleine boom of heester met eene bloem met vijf witte bloem-bladeren in de gedaante van die van eene roos, met kleinere van dezelfde soort tusschen beiden en twintig of meer meel-draadjens. De boom groeit somtijds tamelijk hoog en is gemeen-

J. B. Harding sculp.

DE THEE--MYRTE.

meenlijk van onderen kaal en heeft veele kleine takjens die naar de kruin digt bij malkanderen groeijen. De bladeren zijn klein en spits als die van de myrten; hij draagt een droog rondachtig zaad-huisjen en groeit gemeenlijk op drooge plaatsen digt bij het strand. De bladeren wierden, gelijk ik reeds aangemerkt heb, bij veele van ons als thee gebruikt, die een zeer aangenaam bitter en eene geur hadden, als zij versch waren, maar die iets van beiden verliezen, als zij gedroogd worden. Als wij die sterk lieten aftrekken, gaf zij sommigen van ons neigingen tot braaken op dezelfde wijze als groene thee.

De bewooners van deeze baai zijn van hetzelfde ras van menschen als die in de andere deelen van dit land, spreken dezelfde taal en hebben ten naasten bij dezelfde gewoonten. Deeze hebben egter de gewoonte van geschenken te doen voor zij giften ontvangen, waarin zij nader bij de Otahitiërs koomen dan de overige van hunne landslieden. Wat drie of vier gezinnen (want ik geloof niet dat 'er meer zijn) konde aanlokken om zig zoo verre van die maatschappij van hunne overige mede-schepzelen aftezonderen is niet gemakkelijk te raaden. Uit het ontmoeten van inwooneren te deezer plaatse schijnt het waarschijnlijk dat 'er over dit geheel zuidlijk eiland menschen verspreid zijn. Maar de veele spoorren van hun op verschillende plaatsen van deeze baai, vergele-

ken met het getal van die wij daadlijk zagen, toont dat zij een zwervend leven leiden; en, zoo men uit den schijn en de omstandigheden mag oordeelen, leeven zij, hoe weinige zij ook in getal zijn, niet in volkoomen vriendschap, het een gezin met het ander; want zoo zij dat deden, waarom zouden zij zig dan niet tot de eene of andere maatschappij vormen? iets dat niet alleen den mensch natuurlijk eigen, maar zelfs bij het stomme vee in zwang is (3).

Ik zal deeze beschrijving van de *Donkere Baai* met enige waarneemingen besluiten, door den Heer WALES gedaan en mij medegedeeld. Hij vond door eene groote menigte verschillende waarneemingen dat de Breedte van zijne waarneeming plaats in *Pickersgills-haven* $45^{\circ} 47' 26''$ Zuid en, door middel van verscheiden afstanden van de maan en de zon, dat de Lengte van dezelve $166^{\circ} 18'$ Oost was, dat omtrent eene halve graad minder is dan zij op mijne kaart in de voorige reis getekend staat. Hij bevond, door middel van drie verschillende kompas-naalden, dat de afwijking van de naald $13^{\circ} 49'$ Oost en de duiking van de Zuid-pool $70^{\circ} 5\frac{1}{4}'$ was. Hij bevond dat het bij volle en nieuwe maanen hoog water was ten $10'' 57'$ en dat het getij bij volle maan agt voeten rees en daalde en bij nieuwe maan vijf voeten en agt duimen. Dit verschil in het rijzen van de getijen bij nieuwe en volle maan,

is enigzints buitengemeen en wierd waarschijnlijk op deezen tijd voortgebracht door de eene of andere toevallige oorzaak, als winden enz.; doch, dit zij zoo het wil, ik ben wel verzeekerd dat 'er geen mislag in de waarneemingen was.

Ondersteld dat de lengte van de waarneeming-plaats zij als boven, dan zal de afwijking van KENDALS uurwerk in lengte 1' 48' minus zijn en van dat van ARNOLD 39' 25". Het eerste werd bevonden 6'', 461 op een' dag op den middelbaaren tijd vooruit te loopen en het ander 99'', 361 te vertraagen. Volgens deezen loop moesten wij 'er de lengte mede bepalen tot 'er weder gelegenheid kwam dezelve te beproeven.

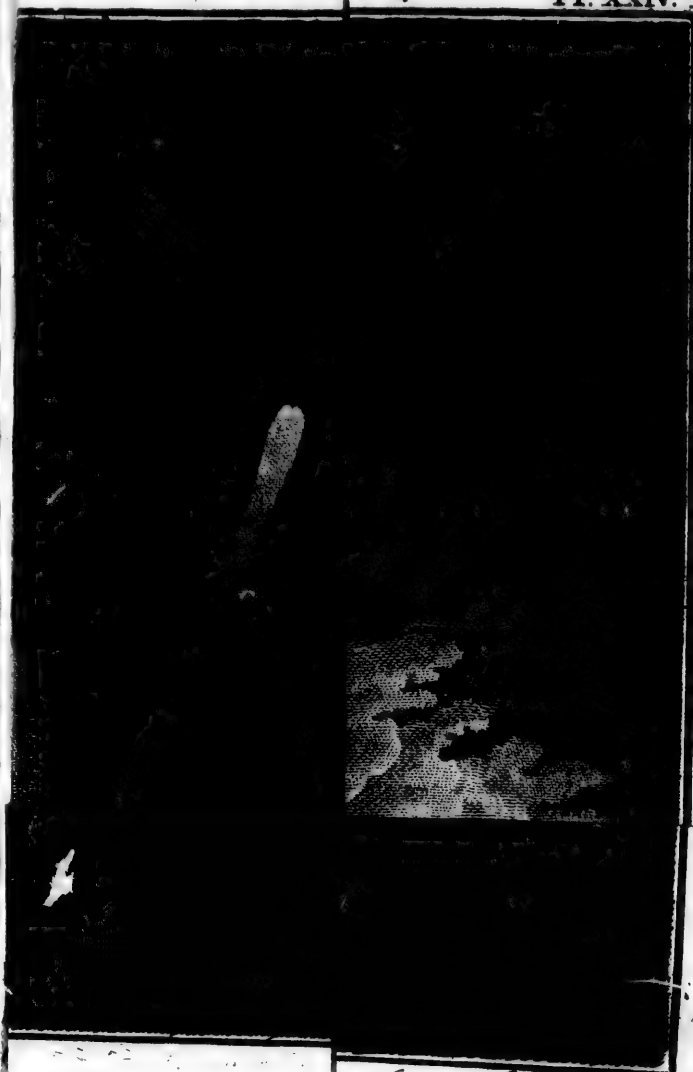
Ik moet aanmerken dat wij, de Lengte neemende met het uurwerk van KENDAL, onderstelden dat het volgens den middelbaaren tijd gegaan had van de *Kaap de Goede Hoop*. Had men deszelfs gang aan de *Kaap* vereffend, dan zou het verschil zoo groot niet geweest zijn.

ZESDE HOOFDSTUK.

Togt van de Donkere Baai tot Koningin Charlotte Kanaal. Beschrijving van enige water-hoozen. Ontmoeting van de twee schepen.

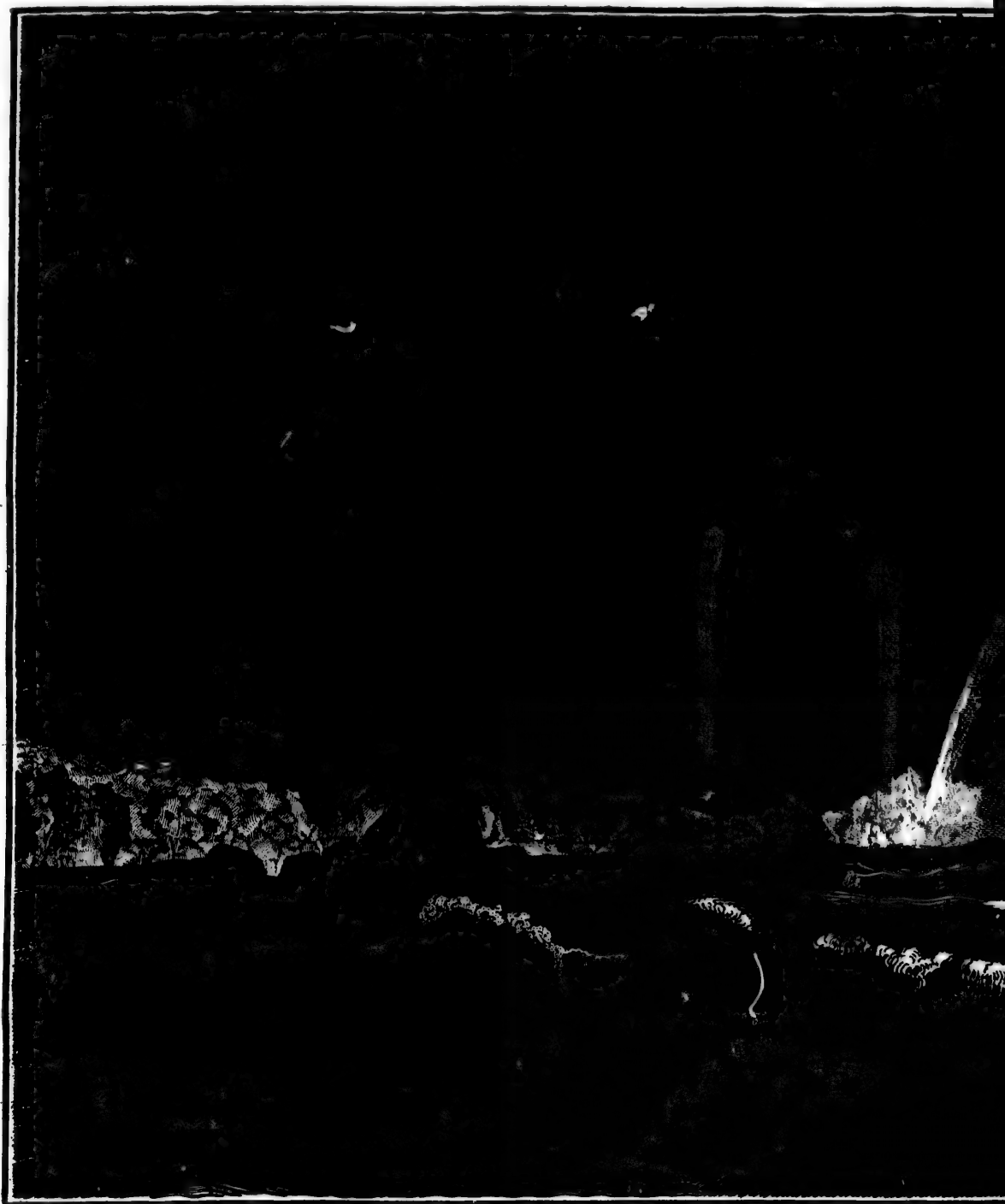
Na dat ik, gelijk ik gezegd heb, de *Donkere Baai* had verlaaten, nam ik mijne koers langs de kust naar *Koningin Charlotte Kanaal*, daar ik verwagtede de *Avontuur* te zullen vinden (1). In deezen overtocht bejegende ons niets aanmerkenswaardigs tot den zeventienden des agtermiddags ten vier uren. Wij waren op dien tijd omtrent drie mijlen ten Westen van *Kaap Stephens*, hebbende eene labber koelte uit het W. ten Z. en helder weder, wanneer de wind in eens geheel gong leggen en de lucht eensklaps verduisterd wierd door dikke donkere wolken, terwijl zij veel wind scheen te voorspellen. Dit deed ons alle onze zeilen oprollen en kort daarop zagen wij zes water-hoozen. Vier derzelve reezen op en verdweenen tusfchen ons en de kust, dat is ten Zuid-Westen van ons; de vijfde was aan de andere zijde van ons; de zesde verscheen eerst in het Z. W. op den afstand van ten minsten twee of drie Engelsche mijlen van ons. Derzelver voortgaande beweeging was naar het Noord-Oosten, niet in eene

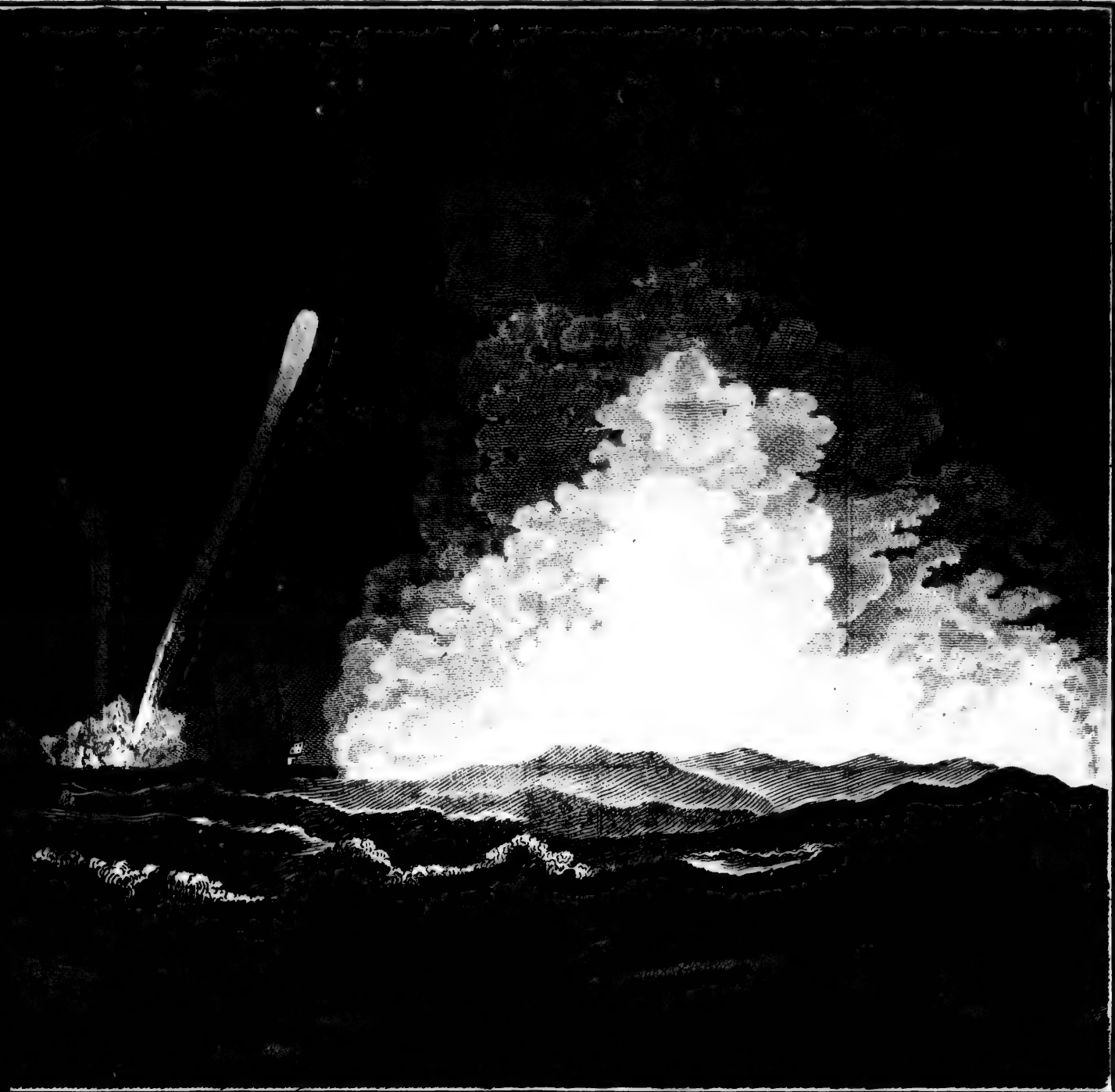
aan de Kust

J. J. M. van der Meer, 1880.

toch atty
dan geen
dat zij el
zende be
andere o

Gezicht van WATERHOOZEN aan

J. D. Blauw, del.

OZEN aan de Kust van NIEUW-ZEELAND.

et
m
b
g
ze
of
ze
U
lig
be
wi
da
ge
va
de
wi
van
die
we
ver
win
re
sch
en
toe
dan
dau
zen
and

ZEN

eene regte maar in eene kromme lijn en gong op minder dan twaalf roeden onzen agtersteven voorbij, zonder dat wij iets van derzelver uitwerking gevoelden. De middel-lijn van den voet van deeze hoos was, naar mijne gissing, omtrent vijftig of zestig voeten; dat is, de zee was in die ruimte zeer beroerd en schuimde tot eene groote hoogte. Uit dit schuim vormde zig eene buis of een rond lighaam, door welk het water, of de lucht, of beiden in eene krullende straal tot in de wolken wierd opgevoerd. Sommige van ons volk zeiden dat zij eenen vogel in die, welke digt bij ons was, gezien hadden, die rond draaide als een vlieger van een spit en zoo opgevoerd wierd. Geduurende den tijd, dat deeze hoozen duurden, hadden wij nu en dan ligte zugtjens wind uit alle strecken van het kompas, met enige ligte regen-buien, die gemeenlijk in groote druppels vielen en het weder bleef enige uren daarna dik en dampig met veranderlijke koeltjens. Eindelijk zettende zig de wind in zijne oude streek en de lucht hernam hare vorige stilheid. Sommige van deeze hoozen scheenen, op verschillende tijdstippen, stil te staan en dan weder snel, doch ongelijk voorttegaan, toch altijd in eene kromme lijn, dan deezen weg dan geenen, zoo dat wij eens of tweemaal zagen dat zij elkanderen voorbij trokken. Uit de oprijzende beweging van den vogel, en verscheiden andere omstandigheden, kwam het ons zeer klaar

voor dat deeze hoozen door dwarlwinden veroor-
 zaakt wierden en dat het water in dezelve met ge-
 weld naar boven gedreven werd en niet uit de
 wolken daalde, gelijk ik sommige heb hooren be-
 weeren. Eerst bescéurt men haer aan de hevige
 beroering en het oprijzen van het water; en ter-
 stond daarop ziet men eene ronde kolom of buis,
 die uit de wolken daar boven gevormd wordt, die
 schijnt te daalen tot dat zij het beroerd water be-
 neden ontmoet; ik zeg schijnt, omdat ik niet ge-
 loof dat het wezenlijk zoo is, maar dat de buis
 reeds geformeerd is door het beroerd water bene-
 den en oprijst, schoon zij in het eerst te klein of
 te dun is om gezien te worden. Als de buis ge-
 vormd is of zichtbaar wordt, groeit derzelver
 schijnbaare dikte aan tot dat zij vrij dik is; dan
 neemt dezelve weder af en eindelijk breekt zij of
 wordt zichtbaar naar het onderst gedeelte. Kort
 daarop neemt de zee beneden haaren natuurlij-
 ken staat weder aan en de buis wordt zagtjens
 opgetrokken in de wolken, daar zij verdwijnt.
 Dezelfde buis had somtijds eene loodregte en som-
 tijds eene kromme of schuinsche rigting (*).
 Het best bericht, dat ik van water-hoozen gelee-
 zen heb, was in het Zeevaart-kundig Woorden-
 boek van FALCONER, dat hoofdzakelijk getrok-
 ken is uit de wijsgeerige Schriften van den schran-
 deren Doctor FRANKLIN. Ik heb wel gehoord
 dat het afschieten van een stuk kanon dezelve doet
 ver-

verdwijnen, en het spijt mij zeer dat ik 'er de proef niet van genoomen heb, alzoo wij nabij genoeg waren en een stuk gereed hadden; maar zoo dra het gevaar over was, dagt ik 'er niet meer om, terwijl ik te aandachtig naar deeze buitengemeene luchtverschijnzelen stond te kijken. Toen dit gebeurde stond de barometer op $29^{\circ} 75'$ en de thermometer op 56° .

Terwijl ik van *Kaap Vaarwel* naar *Kaap Stephens* zeilde, had ik een beter gezigt van de kust dan ik op mijne vorige reis, toen ik hier voorbij voer, gehad had en ik nam waar dat 'er, omtrent zes mijlen ten Oosten van de eerstgemelde *Kaap*, eene ruime baai is, die door eene laage land-punt voor de zee gedeekt wordt. Deeze baai is, geloof ik, dezelfde, waarin kapitein TASMANN op den 18 December 1642 ankerde en die door hem de *Moordenaars-baai* genoemd is, omdat 'er enige van zijn volk door de inboorlingen vermoord wierden. De *Blinde Baai*, gelijk zij door mij in mijne vorige reis genoemd is, ligt ten Z. O. van deeze en schijnt verre zuidwaarts naar binnen 's lands te loopen, zijnde het gezigt in deeze streek door geen land gesluit. Den wind weder naar het Westen geloopt zijnde, gelijk reeds gezegd is, hervatteden wij onze koers oostwaarts en des anderen daags 'smorgens, met het kriecken van den dageraat, bevonden wij ons op de hoogte van *Koningin Charlotte Kanaal*, daar wij

wij onze reisgezellin, de *Avontuur*, ontdekten aan de seinen, die zij ons deed, eene gebeurtenis, die ieder met een aangenaam genoegenvulde. De friske westlijke wind verslapte nu en werd gevolgd van ligte koeltjens uit het Z. en Z. W., zoo dat wij 'er ons met de sloepen in moesten laten boegseeren. Terwijl wij zulks deden, ontdekten wij eene klip, die wij op mijne voorgaande reis niet gezien hadden. Zij ligt in de rigting van Z. ten O. $\frac{1}{2}$ O. vier Engelsche mijlen van den buitensten van de *Twee Gebroeders* en op eene zelfde lijn met de *Witte Klippen* en het middenste van *Lang-Eiland*. Zij is gelijk met de oppervlakte van de zee en overal rondom dezelfde is diep water. Op den middag kwam luitenant KEMP van de *Avontuur* aan boord, van welken ik vernam dat zijn schip hier omtrent zes weken gelegen had. Met hulp van een ligt koeltjen, onze sloepen en het getij, kwamen wij des avonds ten zes uren bij de *Avontuur* ten anker in de *Schips-bogt*, wanneer kapitein FURNEAUX aan boord kwam en mij het volgend verslag van zijn wedervaaren, van den tijd dat wij gescheiden waren tot mijne aankomst alhier, overgaf.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

*Verslag van kapitein FURNEAUX van zijn weder-
dervaaren sedert het scheiden van de twee
schepen tot derzelver ontmoeting in Koningin-
Charlotte Kanaal. Beschrijving van Van Die-
mens-Land.*

Den zevenden February in den morgen, wan-
neer de *Resolutie* omtrent twee Engelsche mijlen
vooruit was, liep de wind naar het Westen en
bragt eene zeer dikke mist voort, zoo dat wij
haar uit het gezigt verlooren. Kort daarop hoor-
den wij een kanon-schot, en wij dagten dat de
slag aan bakboord was; wij soefden Z. O. op en
staken elk half uur een vier-ponder af; maar wij
kreegen geen antwoord en zagen haar niet weder;
toen hielden wij de koers, die wij gestuurd had-
den voor de mist op kwam. In den avond be-
gon het sterk te waaien en het was, bij tusschen-
poozen, helderer, maar wij kwamen niets van
haar te zien, dat ons zeer ongerust maakte. Toen
wendden wij en stuurden westwaarts om te kruis-
sen ter plaatse daar wij haar laatst gezien hadden,
volgens onze afspraak, ingevalle van scheiding;
maar den volgenden dag kwam 'er een zeer zwa-
re wind en dik weder, dat ons noodzaakte bij te
leg-

ekten
eure-
ver-
u en
Z. en
moe-
dee-
mijne
igt in
e mij-
ers en
n het
t met
m de-
luite-
van
nt zes
koel-
ij das
n an-
FUR-
ver-
t wij
over-

ZE-

leggen en ons daardoor belette de bedoelde plaats te bereiken. De wind egter bedaarder wordende en de mist enigzints opklaarende, kruisten wij zoo nabij de plaats als wij koomen konden, drie dagen lang, wanneer ik, alle hoop van weder bij de *Resolutie* te koomen opgeevende, weg stevende naar de winter-kwardieren, die nog veertien honderd zee-mijlen van mij af lagen, door eene geheel onbekende zee en ik verminderde het rantsoen van water tot op een kwart of pint daags.

Wij hielden het ruscchen 52 en 53 graaden Zinder-Breedte, hadden veele westlijke winden, harde vlaagen met rukwinden, sneeuw en sneeuw met regen vermengd, met eene lange holle zee uit het Z. W., zoo dat wij oordeelden dat 'er in die streek geen land ligt. Na dat wij de Ooster Lengte van 95 graaden bereikt hadden, vonden wij dat de afwijking zeer sterk verminderde; doch tot een naauwkeuriger bericht hiervan zal ik den lezer naar de tafel, aan het eind van dit werk, verwijzen.

Den zes en twintigsten in den nacht zagen wij een luchtverschijnsel dat ongemeen helder was in het N. N. W. Het nam zijnen loop naar het Z. W. met een zeer groot licht in de lucht in het Zuiden, gelijk dat herwelk in het Noorden onder den naam van Noorder-Licht bekend is. Wij zagen dat licht verscheiden nachten schieten, en, dat aanmerkenswaardig is, bespeurden maar een ijs-

ijs-eiland na dat wij van de *Resolutie* gescheiden waren tot dat wij land ontwaarden, schoon wij meestentijds twee of drie graaden ten Zuiden van de Breedte waren, waarop wij het eerst ijs zagen. Wij waren dagelijks verzeld van eene menigte zee-vogelen en zagen dikwijls bruin-vischen, die aardig wit en zwart gespikkeld waren.

Den eersten Maart wierden wij verrascht door het geroep van land, van den man uit de mast, en wel aan bakboord, dat ons zeer verheugde. Wij loefden 'er onmiddèlijk naar toe, maar wierden tot onze spijt, binnen weinige uren, te leuf gesteld; want dat wij voor land aanzagen bleek niet anders te zijn dan wolken, die verdweenen toen wij 'er naar toe zeiden. Toen lieten wij het weder afvallen en sturden koers naar het land, dat in de kaarten met den naam van *Van Diemens-Land* bekend staat, door TASMÁN in het jaar 1642 ontdekt en dat geplaatst wordt op 44° Zuider Breedte en op 140° Ooster Lengte, terwijl men onderstelt dat het aan *Nieuw-Holland* vast is.

Den negenden, met aangenaam weder en weinig wind, omtrent ten negen uren voor den middag, zijnde op de Zuider Breedte van 43° 37' en, volgens waarneeming van de maan, op de Ooster Lengte van 145° 36' en naar onze rekening op 143° 10' Ooster Lengte van *Greenwich*, zagen wij het land in het N. N. O. omtrent agt of negen mijlen van ons. Het vertoonde zig tamelijk hoog,

en

en oneffen digt aan zee; de heuvelen meer landwaarts in maakten eene dubbele kust en waren veel hooger. Daar scheenen verscheiden eilanden of gebrooken land naar het N. W. te liggen, gelijk de kust strekte; maar door de wolken, die 'er over hongen, konden wij niet met zeekerheid bepaalen of het niet aan het groot land vast ware. Wij loefden 'er onmiddelijk naar toe en waren het op den middag tot op drie of vier mijlen genaderd, Eene punt, die veel naar het *Rams-hoofd* te *Plymouth* geleek, en die ik voor dezelfde houde, welke TASMAN de *Zuid-Kaap* noemt, lag vier mijlen ten Noorden van ons. Het land loopt van deeze *Kaap* regt oostwaarts; omtrent vier mijlen langs den wal liggen drie eilanden van twee Engelsche mijlen lang, en verscheiden klippen, naar de *Meeuw-steen* gelijkende, bijzonderlijk eene, die wij ook zoo noemden, omtrent vier of vijf mijlen O. Z. O. $\frac{1}{2}$ O. van de bovengemelde *Kaap*, van welke TASMAN niets gemeld of welke hij in zijne kaarten niet afgetekend heeft. Als gij deeze eilanden voorbij zijt, ligt het land, volgens het kompas, ten naasten bij O. ten N. en W. ten Z. Het is eene steile kust, die verscheiden baaien of anker-plaatsen schijnt te hebben, maar ik geloof dat 'er diep water is. Van de *Zuid-West-Kaap*, die op de Zuider Breedte van $43^{\circ} 39'$ en op de Ooster Lengte van $145^{\circ} 50'$ ligt, tot de *Zuid-Kaap*, die op de Zuider Breedte van

43° 36' en op de Ooster Lengte van 147° gelegen is, zijn 'er ten naasten bij zestien mijlen en van agt en veertig tot zeventig vademmen diepte, met zand en gebrooken schulpen drie of vier mijlen van de kust. Het land is alhier heuvelachtig en vol boomen, de kust rotsachtig en moeilijk om te landen, omdat de wind hier aanhoudend uit het Westen waait, dat zulk eene branding geeft, dat het zand niet op het strand kan blijven liggen. Wij zagen hier geene inwooneren.

Den tienden in den oggend, wanneer het stil was en het schip omtrent vier Engelsche mijlen van land, zond ik den grooten kotter met den tweeden luitenant naar den wal, om te zien of 'er eene haven of goede baai ware. Kort daarop, wanneer het zeer sterk begon te waaien, deed ik de sloep verscheiden maalen sein van terug te koomen, maar zij hoorden en zagen 'er niets van; het schip was ondertuschen drie of vier mijlen verre in zee, zoo dat wij niets van de sloep zien konden, dat ons zeer veel ongerustheid verwekte, alzoo 'er eene zeer hooge zee liep. Ten half twee uren na den middag keerde de sloep, tot onze groote blijdschap, behouden terug. Zij waren geland, maar met zeer veel moeite, en zagen verscheiden plaatsen daar de Indiaanen geweest waren, en eene, die zij kort te vooren verlaaten hadden, daar zij vuur gemaakt hadden, en daar een groot getal paerl-oesters-schulpen rondom

lagen, welke schulpen zij aan boord bragten met enige gebrande houten en groene takken. Daar was een pad van hier het bosch in, dat naar alle waarschijnlijkheid naar hunne woningen liep, maar het weder liet hun niet toe het in te gaan. De grond geleek zeer rijk; het land wel met bosch bedekt, bijzonderlijk aan de zijde van de bergen onder den wind; daar was overvloed van water, dat in fraaie watervallen van rotsen, twee of drie honderd voeten loodregt, in zee nederstortte; maar zij zagen niet het minste teken van eene plaats, daar men veilig konde ankeren. Zij heiften de sloep in en stevenden naar *Frederik Hendrik Baai*; wij voeren van den middag tot des namiddags ten drie uren langs den wal O. ten N., wanneer wij regt over de westlijkste punt van eene zeer diepe baai waren, door *TASMAN Storm-baai* genoemd. Tusschen de westlijke en oostlijke punt van deeze baai liggen verscheiden kleine eilanden en zwarte klippen, die wij de *Monnikken* noemden. Terwijl wij deeze baai over voeren, hadden wij zeer zwaare rukwinden en dik weder; bij tijden, wanneer het opklaarde, zag ik verscheiden vuuren in het diepst van de baai, die omtrent twee of drie mijlen diep is, en, twijfel ik niet, goede anker-plaatsen heeft; dan, alzoo het weder zoo slegt was, vond ik het niet raadzaam dezelve in te zeilen. Van de *Monnikken* strekt het land omtrent N. ten O. vier mijlen.

Wij

Wij hadden slegt water en hielden het dicht langs den wal, hebbende eene regelmaatige diepte van twintig tot vijftien vademen water. Ten half zeven uren loefden wij om eene hooge steele punt, daar de klippen naar gegroefde pijlaaren geleeken en hadden tien vademen water; en fraai zand, tot op eene halve Engelsche mijl van land. Ten zeven uren, tegt over eene fraale baai zijnde, en weinig wind hebbende, kwamen wij ten anker met het vertul-anker in vier en twintig vademen, zandigen grond. Zoo als wij geankerd waren, zijnde het een fraale heldere avond, hadden wij eene goede waarneeming van de ster *Antares* en de maan, die ons eene letigte gaf van $147^{\circ} 34'$ Oost, zijnde op de Zuider Breedte van $43^{\circ} 20'$. Wij hielden deeze baai eerst voor die, welke TASMAN *Frederik Hendrik Baai* genoemd heeft, maar bevonden naderhand dat de zijne vijf mijlen ten Noorden van deeze geplaatst is.

Des anderen daags 's morgens, met het aanbreeken van den dag, zond ik den stuurman naar den wal, om de baai te peilen en eene waterplaats te zoeken; hij kwam ten agt uren terug, hebbende eene alleruitmuntendste haven gevonden, met eenen zuiveren grond van den eenen tot den anderen kant, van agttien tot vijf vademen water door de geheele baai, trapswijze afneemende, naar maate men den wal nadert. Wij ligteden het anker en draaiden de baai in; alzoo de wind

L 2 West.

westlijk en zeer flauw was, hinderde zulks onmerklijk in het inzeilen. Des avonds ten zeven uren ankerden wij in zeven vadem water met het vertul-anker, en verruiden met het werp-anker naar het Westen, zijnde de noordlijke punt van de baai N. N. O. $\frac{1}{2}$ O. (die wij voor TASMANS punt houden) en de oostlijkste punt (die wij *Pinguin-Eiland* noemden, naar eenen merkwaardigen vogel van die soort, welken wij daar vongen) N. O. ten O. $\frac{1}{4}$ O. en de water-plaats W. $\frac{1}{2}$ N., omtrent eene Engelsche mijl van wal ter wederzijde, en *Marias-Eiland*, dat omtrent vijf of zes mijlen van den wal ligt, aan beiden de punten sluitende, zoo dat men geheel van land omringd is in eene zeer ruime haven.

Wij lagen hier vijf dagen, welke tijd besteed werd met hout en water inteneemen (dat gemakkelijk te krijgen is) en met het wand te herstellen. Wij vonden het land zeer aangenaam; de grond eene zwarte en rijke aarde, maar dun, het hangen der bergen met zwaare boomen bedekt, die zeer dik waren en zeer hoog groeijen eer zij in takken uitloopen. Zij zijn altijd groen en verschillen van alle die ik ooit gezien heb; het hout is zeer broos en splijt gemakkelijk; daar is weinig verscheidenheid van soorten, want wij hebben maar tweeërleie gezien. De bladeren van de eene zijn lang en smal en het zaad, van welk ik een weinig bekwam, is van gedaante als een knoop en

en heeft eene zeer aangename reuk. De bladeren van de andere zijn als die van de wijffens-laurier en zij heeft een zaad als de witte doorn, met eene aangename specerijachtige smaak en reuk. Uit de boomen, die wij tot brand-hout kaptten, liep enige gom, welke de Heelmeester gom-lak noemde. De boomen zijn meest van onderen gebrand of gezengd, dat daardoor veroorzaakt wordt dat de inboorlingen het laag hout op de plaatsen, die zij meest bezoeken, in brand steeken, waardoor zij gemaakt hebben dat men gemakkelijk door de boschen kan gaan. De land-vogelen, die wij zagen, zijn een vogel als een' raaf, enige van het kraaien-geslacht, zwart, met de tippen der vederen van den staert en de vleugelen wit, den snavel lang en zeer scherp, enige papegaaien en verscheiden soorten van kleine vogeltjens; de zeevogelen zijn eenden, talingen en de brandgans. Ik moet niet vergeeten gewag te maaken van eenen grooten witten vogel, dien een van de Heeren schoot, omtrent van de gröotte als eenen grooten kuikendief, van het adelaars-geslacht. Wat de viervoetige dieren aanbelangt; wij zagen 'er slechts een, dat een opossum was; maar wij zagen de mist van sommige, die wij gisten van het harten-geslacht te zijn. Visch is schaarsch in de baai; die wij vongen waren meest haaien, hond-visch en een visch, bij de matroozen *Minnemoeders* genaamd, naar den hond-visch gelijkende, maar

vol kleine witte vlekjens, en enige kleine vischen, de sprout niet ongelijk. De meiren, die brak zijn, waren vol forellen en verscheiden andere soorten van vischen, van welke wij enige met lijnen vongen, maar daar zij vol stronken van boomen waren, konden wij den zegen niet trekken.

Terwijl wij hier lagen, zagen wij verscheiden maalen rook en groote vuuren, omtrent agt of tien Engelsche mijlen in het land naar het Noorden; maar wij zagen geene van de inboorlingen, schoon zij dikwijls in deeze haal koomen, alzo 'er verscheiden hutten stonden, waarin wij enige zakken en natten, van gras gemaakt, vonden, waarin zij, volgens mijn godachten, hunnen voorraad en andere noodwendigheden draagen. In eene derzelve was een steen, waarmede zij vuur slaan en zonder van boom-bast gemaakt, maar van welken boom konden wij niet onderscheiden. Wij vonden in eene van hunne hutten eene van hunne speeren, die aan een eind gescherpt was, ik gaf met eene schulp of eenen steen. Wij namen deeze dingen mede en lieten in derzelve plaats pennningen, vuur-steenen, enige spijkers en een oud ledig vat met ijzeren hoepen. Zij schijnen geen een metaal te kennen. De takken, van welke hunne hutten gemaakt zijn, zijn of gebrooken of gespleten en met gras in eene ronde gedaante saamen gebonden, met het dikste eind in den grond

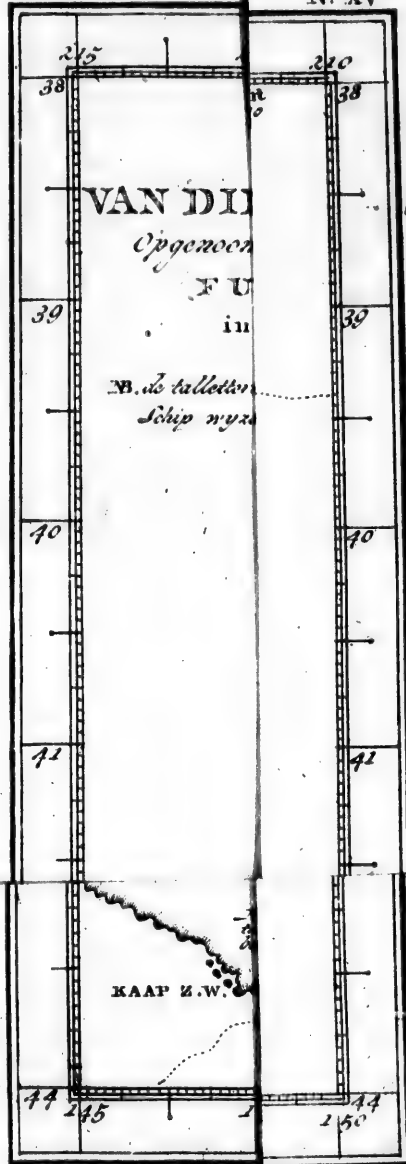
grond gestookten, terwijl de dunne eindden van boven in eene punt bij elkanderen koomen en met varen en bast gedekt, zoo armzalig gemaakt, dat zij naanwlijks tegens eene regen-bui dekken. In het midden is de haard-stede, omringd van hoo- pen met mosfel- en paerl- oester- schulpen en kreeften-schaalen, die ik geloof dat hun voor- naamste voedzel uitmaaken, schoon wij geene van dezelve vinden konden. Zij slaapen op den grond op droog gras rondom het vuur en ik geloof dat zij geene vaste woonplaats hebben, alzoo hunne huizen maar voor enige weinige dagen scheenen gebouwd te zijn, maar in kleine benden van plaats tot plaats omzwerven om de kost te zoeken, en dat zij geen ander doel hebben. Wij vonden nooit meer dan drie of vier hutten op eene zelfde plaats, en elke hut kon slechts drie of vier menschen be- vatten en, dat aanmerklijk is, nooit zagen wij de minste tekenen van kano of boot, en men geloofst algemeen dat zij geene hebben, zijnde, naar wij over hen oordeelen konden, over het geheel een zeer onweetend en ellendig ras van volk, schoon inboorlingen van een land, dat in staat zou zijn alle noodwendigheden des levens voorttebrengen en onder eene luchtstreek, die de schoonste van de waereld is. Wij vonden geene de minste teke- nen van mijnstoffen of metaalen.

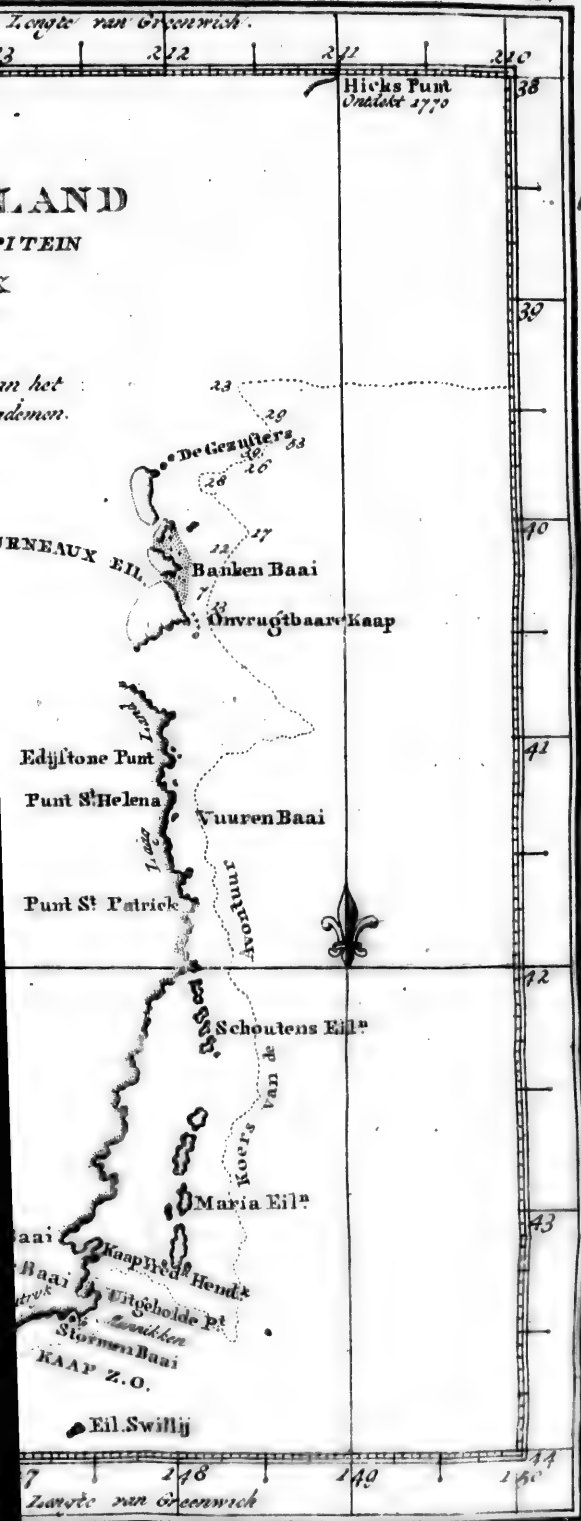
Ons hout en water ingenoomen hebbende, zeilden wij uit de *Avontuur-Baai*, met voornee-

men om de kust langs te zeilen tot wij het land vinden zouden, dat door kapitein COOK gezien was en ontdekt zouden hebben of *Van Diemens-Land* aan *Nieuw-Holland* vast ware. Den zestienden voeren wij voorbij *Marias-Eilanden*, door *TASMAN* zoo genaamd; zij schijnen hetzelfde als het vast land te zijn. Den zeventienden, *Schoutens-Eiland* voorbij gevaaren zijnde, loefden wij naar het groot land en stevenden langs den wal op den afstand van twee of drie mijlen. Het land schijnt hier zeer dik bewoond, alzo 'er aanhoudend vuur langs de kust was, terwijl wij voorbij zeilden. Het land hier omstreeks is veel aangenaamer, laag en effen; maar geen teken van haven of baai, waarin een schip veilig zou kunnen ankeren. Naardien het slegt weder was en sterk woei uit het Z. Z. O., konden wij geene sloep naar den wal zenden om gemeenschap met de inboorlingen te hebben. Op de Zuider Breedte van $40^{\circ} 50'$ wijkt het land weg naar het Westen, hergeen, naar ik geloof, eene diepe baai maakt, alzo wij van het dek op verscheidene plaatsen agter de eilanden, die 'er voor lagen, rook zagen opgaan, wanneer wij geen het minste teken van land uit de mast zien konden.

Van $40^{\circ} 50'$ tot $39^{\circ} 50'$ Zuider Breedte is niets aan eilanden en banken; het land is hoog, rotsachtig en dor. Den negentienden, op de Zuider Breedte van $40^{\circ} 30'$, omtrent eene halve Engelsche

Nº XV *

v
te
o
g
H
ce
w
Z
hi
re
ik
N

Yche mijl naar den wal branding ziende, peilden wij en, slechts agt vademen water vindende, loefden wij terstond af, kreegen dieper water tot vijftien vademen, lieten het toen weder afvallen, en hielden het weder langs de kust. Van 39° 50' tot 39° Zuider Breedte zagen wij geen land, maar hadden eene regelmaatige diepte van vijftien tot dertig vademen. Toen wij noordwaarts aan stевenden, kreegen wij weder land in het gezicht op omtrent 39 graaden, waarna wij onze noordlijke koers verlieten, alzoo wij den grond zeer oneffen en op enigen afstand slegt water zagen. Ik geloof dat het eene zeer gevaarlijke kust is om te naderen.

De kust van de *Avontuur-Baai* tot de plaats, van waar wij het naar *Nieuw-Zeeland* begonnen te zetten, ligt in de rigting van Z. $\frac{1}{2}$ W. en N. $\frac{1}{2}$ O. omtrent vijf en zeventig mijlen, en ik ben van gedagten dat 'er geene straat tuschen *Nieuw-Holland* en *Van Diemens-Land* is, maar wel eene zeer diepe baai. Ik zou nog verder noordwaarts gestevend zijn, maar de wind sterk uit het Z. Z. O. waaiende en het zig latende aanzien dat hij naar het Oosten zoude omloopen, wanneer hij regt op het land aan zou gewaaid hebben, vond ik het raadzaamer de kust te verlaten en naar *Nieuw-Zeeland* te stevenen (1).

Na dat wij *Van Diemens-Land* vaarwel gezegd hadden, hadden wij zeer ongestadig weder,

met regen en zeer zwaare wind-vlaagen. Den vier en twintigsten wierden wij verrascht door eenen zeer geweldigen rukwind, die ons in den tijd van een uur van onze bram-zeilen tot enkel gereefde onder-zeilen bragt. De zee liep zeer hoog, zoo dat wij veel golven over het schip kreegen; eene derzelve vulde den grooten kotter met water en sloeg de kleine sloep van het touw los naar vooren in het schip, en het was niet dan met de grootste moeite dat wij beletteden dat zij over boord sloeg. Deeze bui duurde twaalf uren, waarna wij bedaarder weder, met stilte tusschen beiden, hadden. Wij heiften de sloepen dikwijls uit om de stroomen naar te gaan en vonden in het algemeen eenen geringen stroom naar het W. Z. W. Wij schooten veele vogelen en hadden, over het geheel, goed weder; maar toen wij nabij land kwamen, wierd het verscheiden dagen agtereen dik en vuil weder tot dat wij de kust van *Nieuw-Zeeland* in het gezigt kreegen op 40° 30' Zuider Breedte, hebbende vier en twintig graaden lengte gezeild, van de *Avontuur-Baai* af, in den tijd van vijftien dagen.

Wij hadden veele zuidlijke winden in deezen overtocht en ik was enigzints bedugt niet in staat te zullen zijn de *Straat* te bezeilen, dat ons zoude genoodzaakt hebben naar *Georges-Eiland* te stuur-
ren; Ik zou daarom alle, die naar deeze landen zeilen, raden het zuidwaarts te houden, voorna-
me-

melijk op het einde van het jaar, wanneer de Zulden en Zuid-Oosten winden meest waaien.

Het land vertoonde zig, toen wij het eerst in het gezigt kreegen, hoog en vormde eenen verwarden hoop heuvelen en bergen. Wij stuurden langs de kust noordwaarts, maar wierden zeer in onzen vaart vertraagd door de golven, die uit het N. O. kwamen. Den derden April, op den middag, was *Kaap Vaarwel*, die de zuidlijke punt van den mond aan de west-zijde van de *Straat* is, O. ten N. $\frac{1}{2}$ N., volgens het kompas, op den afstand van drie of vier mijlen. Omtrent ten agt uuren zeilden wij de *Straat* in en stuurden N. O. tot middernacht; toen legden wij bij tot het aanbreeken van den dag en peilden van vijf en veertig tot agt en vijftig vadem en zand en gebrooken schulpen. Toen de dag aankwam, gongen wij onder zeil en stuurden Z. O. ten O. met ligte koeltjens. De berg *Egmont* N. N. O. op elf of twaalf mijlen afstands en *Stephens-punt* Z. O. $\frac{1}{2}$ O. zeven mijlen van ons. Op den middag lag de berg *Egmont* N. ten O. twaalf mijlen van ons, en *Stephens-Eiland* Z. O. vijf mijlen. In den agtermiddag wierpen wij het net over boord in vijf en zestig vadem, maar wij vongen niets dan enige weinige kleine mantels, twee of drie oesters en gebrooken schulpen.

Terwijl wij oostwaarts stевenden naar *Koningin Charlotte Kanaal*, met een ligt koeltjen uit het N.

N. W., in den morgen van den vijfden, en *Stephens-Eiland* vier mijlen Z. W. ten W. van ons af lag, vielen onze zeilen tegens door eenen sterken oostlijken wind, dat ons noodzaakte zuid-oostwaarts opteloeven en tegens den wind op te werken onder *Jacksons-punt*. De koers van *Stephens-Eiland* tot *Jacksons-punt* is ten naaften bij Z. O. op het kompas en elf mijlen verre, terwijl de diepte van het water omtrent dertig tot twee en dertig vademen is met eenen zandigen grond. Terwijl wij laveerden, deden wij verscheiden kanon-schooten, maar zagen geene tekenen van inwooneren. In den agtermiddag, ten half drie, bevindende dat het getij het schip westwaarts dreef; ankerden wij met een werp-anker in negen en dertig vademen water, modder grond; *Jacksons-punt* lag Z. O. $\frac{1}{2}$ O. drie mijlen van ons; de oostlijke punt van eene opening (omtrent vier mijlen ten Westen van *Jacksons-punt* en die eene goede haven schijnt te zijn) Z. W. ten W. $\frac{1}{2}$ W. Ten agt uren na den middag, wanneer het getij verslapte, ligteden wij het anker en gongen onder zeil (hebbende, terwijl wij ten anker lagen, verscheiden vischen met den hoek en de lijn gevangen) en vonden dat het getij westwaarts liep met de snelheid van derdehalve knoop in een uur. Oostwaarts koers houdende, vonden wij geen grond op zeventig vademen, twee mijlen N. N. W. van *Jacksons-punt*. Den
vol-

volgenden morgen ten agt uren hadden wij het kanaal open voor ons; doch de wind ons tegen zijnde, waren wij genoodzaakt onder den westerval op te laveeren, alzoo het getij daar sterk gaat, als het in het midden van het kanaal afloopt. Ten tien uren, het getij af zijnde, was ik genoodzaakt met het plegt-anker ten anker te koomen in agt en dertig vadem water, digt bij enige witte klippen, zijnde toen *Jacksons-punt* N. W. $\frac{1}{2}$ N., de noordlijkste van de *Gebroeders O.* ten Z. en het midden van *Ingang-Eiland* (dat aan de noord-zijde van de *Straat* ligt) N. O. Wij hadden $15^{\circ} 30'$ oostlijke afwijking in de *Straat*. Terwijl wij het kanaal inzeilden, zagen wij de toppen van hooge bergen met sneeuw bedekt, dat 'er het geheel jaar op blijft liggen. Toen het getij verslapte, ligteden wij het anker en zeilden het kanaal op, en den zevenden, om trent vijf uren, ankerden wij in *Schips-bogt*, op tien vadem water, modder grond, en vertuinden het schip met het plegt-anker naar het N. N. O. en het vertui-anker naar het Z. Z. W. In den nacht hoorden wij het gehuil van honden en volk op den ooster-wal schreeuwen.

De twee volgende dagen wierden doorgebracht met een stuk grond op het eiland *Motuara* schoon te maaken, om de tenten voor onze zieken op te zetten (hebbende toen verscheiden van ons volk aan boord, die zeer van de scheurbuik aangedaan

wa-

waren) als ook eene voor de zeilen-makers en kuipers. Op den top van het eiland stond eene paal, die door het volk van de *Endeavour* was opgericht, waarop deszelfs naam en de tijd van hun vertrek stond aangerekend.

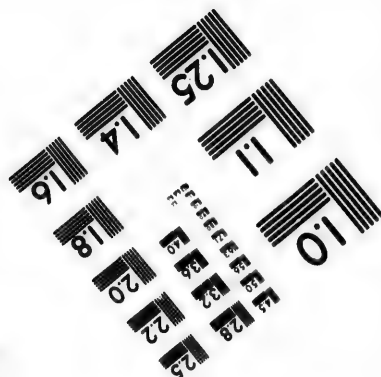
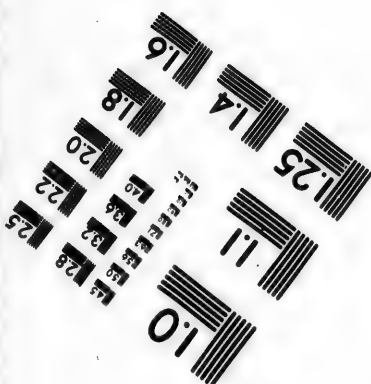
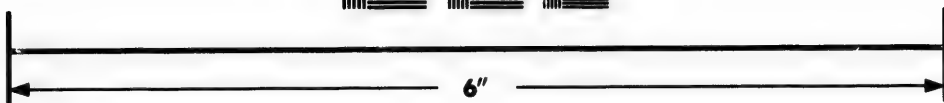
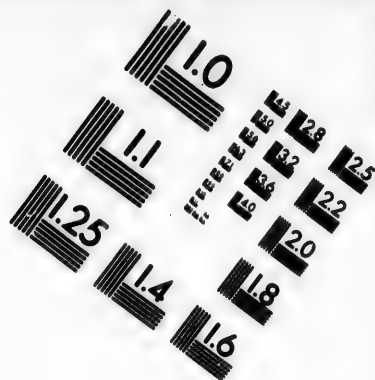
Den negenden wierden wij bezocht door drie kanos met omtrent zestien inboorlingen en om hen aantemoedigen om ons visch en andere levensmiddelen te brengen, gaven wij hun verscheiden dingen, met welke zij uitnemend in hun schik scheenen. Een van onze jonge Heeren, iets ziende dat beter ingepakt was dan gewoonlijk, had de nieuwsgierigheid om te zien wat het ware en bevond, tot zijne groote verwondering, dat het het hoofd van een, nog kort geleden, gedood mensch was. Zij waren zeer bedugt dat men het hun af zoude neemen en hij in het bijzonder, die 'er het meest belang bij scheen te hebben, sidderde aan alle zijne leden, uit vrees van door ons gestraft te zullen worden, alzoo kapitein COOK zijn groot afgrijzen van deeze onnatuurlijke daad had te kennen gegeven. Zij stelden alle middelen in het werk om het hoofd te verbergen, door het van de eene hand in de andere te laten gaan en tragten ons door tekenen te overtuigen dat 'er geen hoofd was, schoon wij het enige minuten te vooren gezien hadden. Toen namen zij afscheid en voeren naar den wal.

Zij spraken dikwijls van TUPIA en, toen wij
hun

hun zeiden dat hij dood was, scheenen sommige hunner daar over zeer getroffen en wilden, voor zoo veel wij konden verstaan, weeten of wij hem gedood hadden dan of hij eenen natuurlijken dood gestorven ware. Uit deze vraagen blijkt dat zij dezelfde bende zijn, welke kapitein COOK gezien heeft. In den agtermiddag keerden zij weder met visch en varen-wortel, die zij voor spijskers en andere beuzelingen verkogten, schoon zij het meeste werk van de spijskers maakten. De man en vrouw, die het menschen-hoofd hadden, kwamen niet weder mede. Eene naamlijst van woorden in hunne taal hebbende, noemden wij verscheiden dingen met naam, dat hen ten uitersten verwonderde. Zij zouden die gaerne gehad hebben en booden 'er eene groote menigte visch voor.

Des anderen daags 'smorgens kwamen zij weder vijftig of zestig in getal, met hun opperste aan het hoofd (zoo wij onderstelden) in vijf dubbele kanos. Zij gaven ons hunne oorlogs-wapenen, steenen bijlen en klederen enz. voor spijskers en oude fleschen, aan welke zij eene groote waarde hechteden. Daar kwamen verscheiden opperhoofden bij ons aan boord, en het was met enige moeite dat wij hen goedschiks uit het schip kreegen; maar toen 'er een snaphaan met een bajonet voor den dag kwam, sprongen zij alle zeer schielijk in hunne kanos. Wij wierden dagelijks
door

Photographic Sciences Corporation

**23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503**

1.5 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0 5.6 6.3 7.1 8.0 9.0 10.0 11.2 12.5 14.0 16.0 18.0 20.0 22.5 25.0 28.0 32.0 36.0 40.0 45.0 50.0 56.0 63.0 71.0 80.0 90.0 100.0

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

door meer of min van huf bezogt, die ons overvloed van visch voor spijkers, glazen koraal en andere beuzelingen bragten en die zig zeer vreedzaam gedroegen.

Wij plaatsten den Sterrekundige met zijne werktuigen en eene genoegzaame wagt op een klein eiland, dat bij laag water aan *Moswara* vast is, de *Hippa* genoemd, daar een oud versterkt vlek was, dat de inboorlingen verlaaten hadden. Ons volk gong hunne huizen bewoonen en door dezelve van binnen een voet uittegraaven, maakten wij 'er zeer goede woningen van. Dit gedaan zijnde, streeken wij onze tenten op *Moswara* en het schip dieper in de bogt naar den wester-wal gehaald hebbende, meerden wij het vast voor den winter. Toen zetteden wij onze tenten op digt bij de rivier of water-plaats en bragten al het hout, en al wat op het dek was, aan land, om het te laten kalfaaten, wij herstelden het wand en wij gaven het schip eene winter-huid om de romp te bewaaren.

Den elfden Mey gevoelden wij twee sterke schokken van eene aardbeëving, maar wij leeden geene schade (2). Den zeventienden wierden wij verrascht door het schieten van het volk op de *Hippa* en de sloep afgezonden hebbende, had deeze, zoo dra zij voor den mond van het kanaal kwam, het vermaak van de *Resolutie* voor hetzelfde te zien. Wij zonden terstond de sloepen af

[illegible]

AGTSTE HOOFDSTUK

Verrigtingen in Koningin Charlotte Kanaal. Aantekeningen over de inwooneren van het land.

Wetende dat 'er in dit land lepelblad, celerij en andere kruiden gevonden worden, gong ik zelf, daags na mijne aankomst, met het kriecken van den dag, uit om naar dezelve te zoeken en keerde, tegens den tijd van het ontbijt, met eene sloep vol van dezelve aan boord terug. Nu gerust zijnde, dat 'er genoeg van te krijgen was voor het volk van beiden de schepen, gaf ik bevel dat men die zoude kookten met tarwen-meel en soep-koekjens alle dagen voor het ontbijt, en met erweten en soep-koekjens voor het middagmaal, alzoo ik bij ondervinding wist dat deeze kruiden, dus toebereid, zeer goed zijn om alle scorbutieke ongemakken te geneezen (1).

Ik heb alreeds gezegd dat ik verlangde *Van Diemens-Land* te bezoeken, om te ontdekken of het aan *Nieuw-Holland* vast ware en ik zoude het ook voorzeel gedaan hebben, zoo de wind gunstig geweest ware. Dan, alzoo kapitein FURNEAUX dit vraagstuk grootendeels had opgehelderd, had ik daar niets te doen en besloot daarom onze naspeuringen oostwaarts voorttezet-

ten tusschen de Breedten van 41 en 46 graaden. Dit maakte ik kapitein FURNEAUX bekend en beval hem zijn schip klaar te maaken, om zoo spoedig mogelijk in zee te loopen.

Den twintigsten, des morgens, zettede ik, aan de water-plaats bij de tent van de *Avontuur*, den eenigsten ram en ool, welke ik nog overig had van die ik van de *Kaap de Goede Hoop* had medegebragt om hier in dit land te laaten, aan wal. Kort daarop bezogt ik de tuinen, die kapitein FURNEAUX had laten aanleggen en die hij met verscheiden gewassen beplant had, die alle in eenen bloelenden staat waren en die, zoo de inboorlingen op dezelve pasten, hun zeer nuttig kunnen worden. Den volgenden dag zettede ik enige mannen aan het werk om eenen tuin op *Lang-Eiland* te maaken, die ik met tuin-zaden, wortelen en andere gewassen beplante (2).

Den twee en twintigsten, des morgens, wierden de ram en ool, die ik met zoo veel zorg en moeite herwaarts gebragt had, beiden dood gevonden, hetwelk men meende veroorzaakt te zijn doordien zij van de eene of andere vergiftige plant zouden gegeten hebben. Dus wierd mijne hoop van in dit land een ras van schaapen te planten, in eenen oogenblik verijdeld. Op den middag wierden wij, de eerste reis zedert mijne aankomst, door enige van de inboorlingen bezogt, die met ons het middagmaal hielden en dat zij versloeden

was niet weinig. In den avond wierden zij met geschenken terug gezonden (3).

Den vier en twintigsten, vroeg in den morgen, zond ik den stuurman GILBERT af om te peilen rondom de klip, die wij, bij het inzeilen van het kanaal, ontdekt hadden. Ik, verzeld van de Heeren FURNEAUX en FORSTER, gong in eene sloep naar de *West-Baai* uit schieten (4). Wij ontmoeteden onder weg eene groote kano, waarin veertien of vijftien personen waren. Eene der eerste vragen, die zij deden, was naar TUPIA (*) en, toen wij hun zeiden dat hij dood was, scheenen zij enige blijken van droefheid te geeven. Dit volk had kapitein FURNEAUX, toen hij eerst aankwam, dezelfde vraag gedaan en, toen ik des avonds weder aan boord kwam, zeide men mij dat 'er eene kano aan het schip geweest was, waarin volk was, dat vreemd scheen en dat ook naar TUPIA gevraagd had. De Heer GILBERT keerde laat in den avond terug, hebbende rondom de klip gepeild, die hij zeer klein en steil had gevonden.

Daar viel niets aanmerkenswaardigs voor tot den negen en twintigsten, wanneer verscheiden van de inboorlingen ons kwamen bezoeken en eene menigte visch medebragten, die zij voor spij-

(*) Doeze naam wordt als *Tupala* uitgesproken.

spijkers en andere dingen vermangelden. Eenen van dit volk nam ik mede naar *Motuara* en toonde hem enige aardappelen, welke de Heer FANNEN, stuurman van de *Avontuur*, aldaar gepoot had. Daar scheen geen twijfel of zij zouden wel slaagen, en de man was 'er zoo wel mede in zijn schik, dat hij uit zigzelven de aarde rondom de planten begon om te krabben. Wij bragten hem vervolgens naar de andere ruinen en toonden hem de knollen, de geele en witte peen-wortelen, die, met de aardappelen, hun van meer wezenlijken dienst zullen zijn dan alle de andere gewassen, die wij gezaaid hadden. Het was gemakkelijk hun een denkbeeld van deeze wortelen te geeven, door dezelve te vergelijken met andere, die hun bekend waren.

Daar kwamen zig nu twee of drie gezinnen van dat volk digt bij ons nederzetten, die zig dagelijks bezig hielden met vischen en ons van de vrugten van hunnen arbeid voorzagen, waarvan wij weldra de goede uitwerkingen gewaar wierden; want wij waren in het geheel niet zulke bedreven vischers als zij, en onze wijzen van vischen waren op verre na zoo goed niet als de hunne.

Den tweeden Juny, toen het schip ten naasten bij gereed was om in zee te loopen, zond ik aan de oost-zijde van het kanaal eene geit en een' bok aan den wal. De bok was wat meer dan een jaar

oud, maar de gelt was veel ouder. Zij had twee fraale geitjens geworpen, kort voor wij in de *Donkere Baai* aangekoomen waren, die van koude gestorven waren, gelijk reeds gezegd is. Ook zettede kapitein FURNEAUX in de *Menscheneters-bogt* eenen beer en twee zогgen, die jongen droegen, aan land, zoo dat wij reden hebben om te hoopen dat dit land, met den tijd, van deeze dieren zal voorzien zijn, zoo zij niet door de inboorlingen gedood werden voor zij wild zijn geworden, want als dan hebben zij geen nood; doch alzo de inboorlingen niet wisten dat wij die agter gelaaten hadden, zal het wel enigen tijd aanloopen eer zij ontdekt worden.

Op ons toechjen naar het Oosten ontmoeteden wij den grootsten zee-hond, dien ik immer gezien had. Hij zwom boven water, en liet ons nabij genoeg koomen om op hem te schieten; maar te vergeefs; want, na eene jacht van bijna een uur, waren wij genoodzaakt hem te verlaten. Naar de grootte van dit dier was het waarschijnlijk eene zee-leeuw; het geleeke zeer veel naar de afbeelding in de Reis van Lord ANSON; wij hadden eenen zee-leeuw gezien, toen wij op mijne eerste reis het kanaal in voeren, hetgeen dit nog waarschijnlijker maakte, en ik denk dat zij hun verblijf houden op de klippen, die in de Straat of omtrent de *Admiraliteit-Baai* liggen.

Den

Den derden zond ik eene sloep met den timmerman over naar de oost-zijde van het kanaal, om enige sparren te kappen, die wij nodig hadden. Toen zij terug keerde, wierd zij gejaagd door een grootte dubbele kano vol volk; maar met wat oogmerk was ons onbekend. Den volgenden morgen vroeg bragten enige van onze vrienden ons eenen grooten voorraad van visch. Een huaner wilde met ons mede gaan; maar naderhand, toen het er op aan kwam, veranderde hij van zin, gelijk ook enige andere deden, die beloofd hadden met de *Avontuur* mede te vaaren.

Mien had zelfs gezegd dat sommige huaner hunne kinderen te koop hadden gewild; ik bevond egter dat dit een misverstand was. Het gerugt ontfond eerst aan boord van de *Avontuur*, daar zij niets van hunne taal en gewoonten wisten. Het gebeurde zeer dikwijls dat dit volk hunne kinderen mede bragt en ons dezelve aanhooft, in verwagting dat wij hun geschenken zouden doen; dit was mij den voorigen morgen gebeurd. Een man bragt zijnen zoon, eenen jongen omtrent tien of tien jaaren oud, mede en bood mij hem aan. Alzoo het gerugt, dat zij hunne kinderen wilden verkoopen, toen liep, dacht ik in het eerst dat hij wilde dat ik den jongen zoude koopen. Maar ik bevond eindelijk dat hij wilde dat ik hem een wit hemd zoude geeven, hetgeen ik deed. De jongen was zoo blijde met zijne nieuwe kleeding,

dat hij overal over het schip liep en zig aan ieder eenen, dien hij ontmoette, vertoonde. Deze vrijheid mishagde onzen euden-bok, die hem een' stoot met zijne hoornen gaf en hem agter over op het dek smeet. Hij zou hem nog een' stoot geeven hebben, zoo 'er niet enig volk tot zijne hulp ware toegeschoten. Het ongeluk was egter in zijne oogen onherstelbaar; het hemd was vuil en hij durfde niet bij zijn vader in de kajuit komen, tot dat de Heer ROSTER hem binnen bracht, wanneer hij eene droevige historie vertelde tegens *Gourey*, den grooten hond (want zoo noemden zij alle de viervorstige dieren) die wij aan boord hadden, en hij was niet te vreden te stellen tot zijn hemd gewaschen en gedroogd was. Dit geval, schoon in zichzelf zeer beuzelachtig, toont hoe ligt men zig omtrent de meening van dat volk kunne bedriegen en hun gewoonten toefschrijven, die zij nooit, zelfs in gedachten, kenden.

Omtrent negen uren kwam 'er eene groote dubbele kano, in welke twintig of dertig personen waren, in het gezigt. Onze vrienden, die aan boord waren, scheenen zeer bevreesd te worden en zeiden ons dat het hunne vijanden waren. Twee hunner, de een met eene speer en de ander met eene steenen bijl in de hand, klommen op de wapen-kist op de plegt, en daagden, in eene soort van tating, deeze vijanden uit, terwijl de

andere, die aan boord waren, in hunne kano sprongen en naar den wal voeren, waarſchijnlijk om de vrouwen en kinderen in veiligheid te ſtellen (5).

Wat ik deed, ik kon de twee, die gebleven waren, niet overhaalen om deeze vreemdelingen aan boord te roepen; zij waren integendeel onvergenoegd dat ik zulks deed en wilden dat ik op hen zoude ſchieten. Het volk in de kano ſcheen zeer weinig acht te ſlaan op die aan boord, maar bleeven langzaam het ſchip naderen en kwamen eindelijk, na de gewoone plegtigheden verrigt te hebben, aan hetzelfde leggen: men haalde toen het opperhoofd ligt over om aan boord te koomen en hij wierd door veele andere gevolgd, en onmiddelijk was de vrede van weſkanten gemaakt. Het kwam mij ook niet voor dat dit volk enig voorneemen hadde om hunne broederen te bevegten. Ten minſten, zoo zij het hadden, waren zij verſtandig genoeg om te weten dat dit de tijd noch de plaats was om vijandlikheden te beginnen.

Eene van de eerſte vragen, die deeze vreemdelingen deden, was naar TUPIA, en toen ik hun zeide dat hij dood was, drukte een of twee van hun hunne droefheid uit door eene ſoort van klaaggalm, die mij voorkwam meer gemaakt dan natuurlijk te zijn. Daar begon weldra een handel tuiſſchen hen en ons volk. Het was niet mogelijk

ons volk te beletten hunne klederen van hun lijf te verkoopen voor de geringste beuzelingen, voor dingen, die noch nuttig, noch merkwaardig waren. Dit deed mij de vreemdelingen vroeger wegzenden dan ik anders zoude gedaan hebben. Toen zij vertrokken, voeren zij over naar *Mosura*, daar wij, met hulp van onze verrekijker, vier of vijf kanos en verscheiden perfoonen op den wal ontdekten. Dit deed mij met mijne sloep overvaaren, van den Heer FORSTER en eenen van de officieren verzeld. Wij wierden wel ontvangen van het opperhoofd en de geheele bende, die uit tuschen negentig en honderd perfoonen bestond, zoo mannen en vrouwen als kinderen, hebbende zes kanos en al hun huisraad bij zig, hetgeen het waarschijnlijk maakte dat zij gekoomen waren om zig aan dit kanaal ter neder te zetten. Doch dit is slechts eene gissing; want het is bij hen zeer gemeen, al gaan zij niet verre af, dat zij allen hunnen eigendom met zig meemen, alzoo alle plaatsen hun eenerlei zijn, als zij hun slechts het nodig onderhoud opleveren, zoo dat men naauwlijks zeggen kan dat zij ooit van huis zijn, waaruit wij gemakkelijk reden kunnen geeven van de verhuizing van die weinige gezinnen, welke wij in de *Donkere Baai* vonden (6).

Dus in kleine benden verspreid blevende en geen hoofd kennende dan het opperste van het gezin of de bende, wiens gezin maar zeer klein zal zijn,

zijn, gevoelen zij verscheiden ongemakken, aan welke wel geregelde maatschappijen, onder een enkel hoofd, of onder enigen anderen regering-vorm vereenigd, niet onderhevig zijn. Deze maaken wetten en reglementen voor hun algemeen welzijn; zij zijn niet bedugt op de verschijning van elken vreemdeling, en, als zij door eenen openbaaren vijand aangenast worden, of dezelve eenen inval bij hen doet, hebben zij sterkten om zig in te bergen, daar zij zigzelve, hunnen eijendom en hun land met voordeel kunnen verdedigen. Dit schijnt de toestand van de meeste inwooneren van *Eshel-nemaunwe* te zijn, terwijl die van *Tayai-poenanmoo*, een zwervend leven bij kleine benden leidende, van de meeste deezer voordeelen verstoken zijn; dat hen in eeuwigduurende ongerustheid houdt. Wij vonden hen gemeenlijk op hunne hoede, reizende en werkende, als het ware, met de wapenen in de handen. Zelfs de vrouwen zijn niet ontslaagen van de wapenen te draagen, gelijk bleek uit mijne eerste ontmoeting met het gezin in de *Donkere Baai*, daar elke van de twee vrouwen niet eene speer, niet minder dan agttien voeten lang, gewapend was.

Ik ben tot deeze aanmerkingen gebragt, door dat ik geen een ongezicht hekkende van die ik hier over drie jaaren gezien had. En het bleek ook niet dat iemand van hun de minste kennis aan mij had, of aan iemand van mijn volk, die toen ter tijd

dijd met mij hier geweest waren. Het is dierhalven ten hoogsten waarschijnlijk dat het grootst gedeelte van het volk, die dit kanaal in het begin van het jaar 1770 bewoonde, zedert daarvandaan is gejaagd, of, uit zichzelf, naar ergens elders verhuisd is. Het is ten minsten zeker dat hier nu geen derde gedeelte van de inwooneren was, die 'er toen waren. Hunne sterkte op de punt van *Motuara* was lang verlaaten geweest en wij vonden veele verlaaten wooningen in alle deelen van het kanaal. Wij kunnen hier egter niet zeker uit besluiten dat deeze plaats weleer zeer volkrijk geweest zij; want elk gezin kan, tot zijn gemak, als zij van de eene plaats naar de andere trekken, meer hutten dan eene of twee gehad hebben.

Men zal mischien vragen: zoo dit volk de *Endeavour* noch iemand van dat schip gezien heeft, hoe konden zij dan den naam van TUPIA kennen, of dingen bezitten (gelijk veele deden) die zij alleen van dat schip konden gekregen hebben? Hierop moet ik antwoorden dat de naam van TUPIA zoo gemeen was onder hen, toen de *Endeavour* hier was; dat het geen wonder zoude zijn zoo dezelve thans door het grootste gedeelte van *Nieuw-Zeeland* bekend was, en zoo gemeenzaam bij de goene, die hem nooit zagen, als bij hen, die hem gezien hadden. Zoo 'er hier schepen van andere natiën gekoomen waren, zouden zij bij dezelve ook naar TUPIA vernoomen heb-

hebben. Op dezelfde wijze konden veele van de dingen, welke de *Endeavour* hier gelaaten had, nu in bezit zijn van personen, die dat schip nooit gezien hadden. Ik kreeg van eenen van het volk, dat chams hier was, een oor-sierfel van glas, zeer wel gevormd en gepolijst. Het glas moeten zij van de *Endeavour* bekoomen hebben (7).

Na omtrent een uur op *Motuara* met dit volk doorgebracht en enige geschenken onder hen uitgedeeld, en het opperhoofd de tuinen, die wij aangelegd hadden, getoond te hebben, keerde ik naar boord terug en besteedde het overige van 's Konings geboortedag tot het houden van een feest, hebbende kapitein FURNEAUX en alle zijne officieren ten eeten. Een dubbel rantsoen stelde de matroozen in staat om in de algemeene vreugde te deelen.

Beiden schepen nu gereed zijnde om in zee te loopen, gaf ik kapitein FURNEAUX een schriftelijk bericht van de koers, die ik meende te houden, welke was oostwaarts te stevenen tusschen de Zuider Breedten van 41° en 46° , tot ik op de Wester Lengte van 140° of 135° zou koomen; dan, als 'er geen land ontdekt was, naar *Osahiti* te zeilen; van daar wedet herwaarts langs den kortsten weg en, na alhier hout en water ingenoomen te hebben, zuidwaarts te stevenen, om alle de onbekende deelen der zee tusschen de mid-daglijn van *Nieuw-Zeeland* en *Kaap Hoorn* te door-

doorzoeken. Ik bepaalde dan, in geval van scheiding voor wij *Orakli* bereikten, dat elland tot de plaats onzer bijeenkomst, daar hij mij wachten moest tot den twintigsten Augustus: zoo ik voort dien tijd niet bij hem kwame, moest hij zig weder naar *Koningin Charlotte Kanale* spenden, daar hij tot den twintigsten November moest wachten, waarna hij, zoo hij mij niet zag opdraagen, in zee moest loopen en de bevelen van de Admiraliteit ter uitvoer brengen.

Sommige zullen zig verwonderen dat ik het besluit nam om, in het midden van den winter, tot 46° Züder Breedte op ontdekkingen uittegaan. Doch schoon ik bekennen moet dat de winter geeneints gunstig is voor het doen van ontdekkingen, kwam het mij evenwel noodzaaklijk voor dat 'er iets in dat seizoen gedaan zoude worden, ten einde het werk, waaraan ik arbeidde, te vermindern, uit vrees dat ik anders niet in staat zoude zijn de ontdekking van het zuidlijk deel van de *Stille Zuid-zee* in den volgenden zomer te eindigen. Daarenboven, zoo ik enig land in mijne koers oostwaarts ontdekte, zou ik mer den zomer gereed zijn om te beginnen het opteneemen. Al le deeze aanmerkingen ter zijde gezet, had ik ook weinig te vreezen, hebbende twee goede schepen, wel van alles voorzien, en gezond volk. Waar zoude ik dan mijnen tijd beter besteeden? Zoo ik niet meer deed, had ik ten minsten hoop dat

dat ik in staat zoude zijn de nakoomlingschap te toonen dat deese zeeën in het midden van den winter kunnen bevaaren worden en dat het doenlijk is, zelfs in dat seizoen, op ontdekkingen uittegaan.

Ik had gedurende ons verblijf in het kanaal opgemerkt dat het tweede bezoek aan dit land de zeden van de Inboorlingen van beiden de kunnen geenzints verbeterd had. Ik had de vrouwen van *Nieuw-Zeeland* altoos beschouwd als Kuischer dan de Indische vrouwen in het gemeen. Welke gunten enige van haar het volk van de *Endeavour* verleid moogen hebben, geschiedde het egter gemeenlijk in het geheim en de mannen scheenen er niet veel belang in te stellen. Maar nu verhaalde men mij dat zij er eenen schandelijken handel mede dreeven en dat zij voor eenen grooten spijker of iets anders, waarop zij prijs stelden, de vrouwen noodzaakten zig overtegeeven, of zij wilden of niet, en zelfs zonder de afzondering, welke de betamelijkheid vereischte.

De Heer WALKER liet, gedurende ons verblijf alhier, geene gelegenheid voorbijgaan, gelijke hoogten van de zon waarneemen, om te zien hoe de uurwerken gingen. De uitkomst van zijnen arbeid toonde dat het uurwerk van KENDAL 9^h, 5^m sdaags vooruit liep en dat die van ARNOLD 94^h, 158^m sdaags op den middelbaaren tijd vertraagde.

NE-

NEGENSE HOOFDSTUK.

Koets van Nieuw-Zeeland tot Otaheiti. Beschrijving van enige laage eilanden, denklijk dezelfde, welke door DE BUGAINVILLE gezien zijn.

Den zevenden, des morgens ten vier uren, den wind gunstiger vindende, smeeten wij de touwen los en ten zeven uren ligteden wij het anker en liepen in zee in gezelschap van de *Avontuur*. Wij waren niet zoo haast het kanaal uit of wij kreegen den wind Zuid, zoo dat wij door de *Straat* moesten laveeren. Omtrent den middag begon de eb in ons voordeel te gaan, hetwelk onze gangen voordeeliger maakte, zoo dat des avonds ten vijf uren *Kaap Palliser* op het eiland *Eaheihomauwe* Z. Z. O. ' Z. en *Kaap Kaamaroo* of de zuid-oost-punt van het kanaal N. ten W. 1 W. van ons af lagen; kort daarop wierd het stil en, de vloed ons tegen zijnde, dreef ons sterk noordwaarts terug. Een weinig voor hoog water wierd de kalmte gevolgd van een koeltjen uit het Noorden, dat weldra tot eene sterke koelte aanwies. Deeze bragt ons met de eb, den volgenden morgen ten agt uren, geheel de *Straat* door, *Kaap Pal*

Palliser was nu O. N. O. van ons en op den middag N. ten W. zeven mijlen (1).

Deezen dag, op den middag, het uurwerk van *ARNOLD* willende opwinden, weigerde de snel te dralen, zoo dat wij, na veele vergeeffsche pogingen, genoodzaakt waren het af te laten loopen.

Toen ik de *Straat* uit was, rigtede ik mijne koers Z. O. ten O., hebbende eene labber koelte, doch veranderlijk, tuschen het Noorden en het Westen. Alzoo de Zuid-Oosten winden, die laatst gwaaid hadden, eene deining uit die streek veroorzaakt hadden, die in enige dagen niet stilde, hadden wij weinig hoop van in die streek land te zullen ontmoeten. Wij bleeven egter Z. O. sturen en passeerden op den elfden de middaglijn van 180 graaden en kwamen dus in de Wester Lengte, volgens mijne rekening.

Den zestienden, 's morgens ten zeven uren, den wind Z. O. gelooopen zijnde, wendden wij en loefden N. O., zijnde nu op $47^{\circ} 7'$ Zuider Breedte en op 173° Wester Lengte. Op deeze plaats hadden wij eene zwaare deining uit het Noord-Oosten.

De wind bleef uit het Z. O. en Z. Z. O. waeren en bloes bij tusschenpozen fris door, verzeld van somtijds fraai, somtijds regenachtig weder tot den twintigsten, op welken dag, zijnde wij op de Zuides Breedte van $44^{\circ} 30'$ en op de Wester Lengte

et van 163° 45', de wind West liep, eens labber koelte waalde en van fraai weder verzeld was. Met dit koeltjen stuurden wij O. ten N., O. ten Z. en O. tot den drie en twintigsten op den middag, wanneer wij, op de Zuider Breedte van 44° 38' zijnde, enige uren kalmte hadden. Deze kalmte wierd gevolgd van wind uit het Oosten, met welken wij noordwaarts stevenden (8). De wind nam toe en woet met rukwaden, van regen verzeld, dat ons eindelijk alleen tot onze onder-zeilen bragt en den volgenden dag, des agtermiddags ten twee uren, waren wij genoodzaakt onder de fok bij te leggen, hebbende eenen zeer harden wind uit het O. N. O. en een hoogt zee uit dezelfde streek.

Den vijf en twintigsten, des morgens ten zeven uren, den wind wat bedaard zijnde, maakten wij weder zeil onder onze onder-zeilen en in den agtermiddag zetteden wij de bram-zeilen met alle reeven bij. Te middernacht, den wind meer noordlijk gelooopen zijnde, wendden wij en loefden zuid-oostwaarts, zijnde, te daezen tijd, op de Zuider Breedte van 42° 53' en op de Wester Lengte van 163° 20'.

Wij bleeven zuid-oostwaarts loeven met een friske koelte en fraai weder tot den volgenden dag des agtermiddags ten vier uren, wanneer wij wederom N. O. stevenden tot middernacht rustchen den zeven en agt en twintigsten. Toen hadden

1773. 1. 19 wij

wij enige weinige uren kalmte, die gevolgd wierd van zwakke koeltjens uit het Westen. Wij waren nu op $42^{\circ} 32'$ Zuider Breedte en op $161^{\circ} 15'$ Wester Lengte. De wind bleef niet lang westlijk, voor hij door het Noorden naar het Oosten keerde en tuschen Z. O. en N. O. staan bleef, terwijl hij egter niet sterk waalde.

Den tweeden July, op $43^{\circ} 3'$ Zuider Breedte en op $156^{\circ} 17'$ Wester Lengte zijnde, hadden wij weder eene kalmte, die den wind weder naar het Westen terug deed loopen, maar dit duurde niet langer dan te voeren; want den volgenden dag liep hij wederom O. en Z. O. en woot bij tijden fris door, en met rukwinden, van regen verzeld.

Den zevenden, op $41^{\circ} 42'$ Zuider Breedte en op $150^{\circ} 12'$ Wester Lengte zijnde, hadden wij twee uren kalmte, wanneer de Heer WALEs aan boord van de *Avontuur* gong, om de uurwerken te vergelijken, en hij bevond dat zij gelijk waren, als men het verschil van de singheid van hunnen gang 'er af rekende, een waarschijnlijk, zoo niet zeker, bewijs dat zij goed gingen zedert wij in deze zee waren.

Op deze kalmte volgde een Zuiden wind, tuschen welke strêek en die van het N. W. hij staan bleef gedurende de zes volgende dagen, doch niet sterk waalende. Hij was egter verzeld van eene zwaare holle zee uit het Z. W. en W., een seker teken dat 'er geen groot land in die strêek

nabij was. Wij stuurden nu O. wat Z. en op den
 tienden, op $43^{\circ} 39'$ Zuider Breedte en op 144°
 $43'$ Wester Lengte zijnde, bevond men de afwij-
 king van het kompas, door verscheiden azimuths,
 niet meer dan drie graaden Oost te zijn; maar den
 volgenden morgen wierd zij $4^{\circ} 5' 30''$ bevonden,
 en in den agtermiddag $5^{\circ} 56'$ Oost. Denselfden
 dag, op den middag, waren wij op $43^{\circ} 44'$ Zui-
 der Breedte en op $141^{\circ} 56'$ Wester Lengte.

Den twaalfden, des morgens ten negen uren,
 wierd de Lengte waargenoomen als volgt:

Door mij, eerste reeks van	
waarneemingen	. $139^{\circ} 47' 15''$
Door mij, tweede reeks.	. $140^{\circ} 7' 30''$
Door WALES, eerste reeks.	$141^{\circ} 22' 15''$
Door WALES, tweedereeks.	$140^{\circ} 10' 00''$
Door CLERKE	. $140^{\circ} 56' 45''$
Door GILBERT	. $140^{\circ} 2' 0''$
Gemiddeld	. $140^{\circ} 24' 17\frac{1}{2}''$ W.

Dit verschildte slechts af graad van mijne reke-
 ning. Den volgenden morgen, op $43^{\circ} 3'$ Breed-
 te en op $139^{\circ} 20'$ Wester Lengte zijnde, hadden
 wij verscheiden waarneemingen van de maan, wel-
 ke met die van den vorigen dag overeenstemden,
 als men den weg, dien het schip in dien tijd had
 afgelegd, mede rekende. In den agtermiddag
 hadden wij, enige uren, ligte veranderlijke wind-
 jens,

jens, omtrent stilte, waarna wij den wind uit het N. O. kreegen, fris en met rukwinden waaiende, verzeld van donker betrokken weder en enigen regen.

Wij loefden naar het Z. O. tot vijf uren in den agtermiddag van den veertienden, wanneer wij, op $43^{\circ} 15'$ Breedte en $137^{\circ} 39'$ Wester Lengte zijnde, wendden en onder onze onder-zeilen noordwaarts stevenden, hebbende eenen zeer harden wind met sterke rukwinden, van regen verzeld, tot den volgenden dag omtrent den middag, wanneer hij op eene stilte uitliep. Wij waren op deezen tijd op $45^{\circ} 39'$ Breedte en op $137^{\circ} 58'$ Wester Lengte. In den avond wierd de kalmte gevolgd door een koeltjen uit het Z. W. dat kort daarop tot eene frisse koelte aanwies en in het Z. Z. W. bleef staan; wij stuurden met hetzelfde N. O. : O. Op de Breedte van $41^{\circ} 25'$ en op $35^{\circ} 58'$ Wester Lengte zagen wij een blok hout in zee drijven, dat met lepden bedekt scheen, zoo dat wij niet konden gissen hoe lang het in zee mag geweest zijn, of van waar of van hoe verre het gekoomen ware.

Wij bleeven N. O. : O. sturen voor eenen zeer sterken wind, die met vlaagen woei, verzeld van regen- en hagel-buien en eene zeer hoogte zee uit dezelfde streek tot den zeventienden op den middag. Zijnde toen op de Breedte van $39^{\circ} 44'$ en op $133^{\circ} 31'$ Wester Lengte, dat anderhalven graad

oostliker was dan ik voornoemens ware geweest en zeilen; omtrent in het midden zijnde tuschen mijne koers noordwaarts in het jaar 1769 en mijne terugvaart zuidwaarts in hetzelfde jaar (gelijk uit de kaart zal blijken) en geene tekenen van land ziende, stuurde ik noord-oostwaarts, met insigt om dat gedeelte van de zee, dat tuschen de zoo even gemelde koersen ligt, te doorzoeken, tot de Breedte van 37 graden, eene ruimte, die, zoo veel ik wist, nog door geenen vorigen zeevaarer was bezogt geweest.

Den negentienden, op $36^{\circ} 34'$ Breedte en $133^{\circ} 7'$ Wester Lengte zijnde, stuurden wij N. W., hebbende nog het voordeel van eene sterke koelte uit het Zuiden, die des anderen daags naar het Z. O. en O. liep, sterk en bij vlaagen woei, verzeld van regen en dik mistig weder. Dit hield aan tot des avonds van den een en twintigsten, wanneer de koelte verslapte, het weder ophelderde en de wind naar het Z. en Z. O. keerde.

Wij waren nu op $32^{\circ} 30'$ Breedte en op $133^{\circ} 20'$ Wester Lengte, van deze plaats namen wij onze koers N. N. W. tot des anderen daags 's middags, wanneer wij eene strek westliker stuurden, zijnde nu op $31^{\circ} 6'$ Breedte en op $134^{\circ} 12'$ Wester Lengte. Het weder was nu zoo warm, dat wij dunner klederen moesten aantrekken; de kwik rees in den thermometer op den middag tot 63 graden. Hij was op dien tijd van den dag nooit.

nooit laager dan 46 en zelden hooger dan 54 graden geweest, zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden.

Deeze dag was aanmerkelijk daar door dat wij geen eenen vogel zagen. Daar was anders geen dag voorbij gegaan zedert wij het land verlaaten hadden, of wij hadden enige albatrossen, groote zwarte onweersvogelen, pintados, blaauwe onweersvogelen of bruine meeuwen (of Egmondhaven-hennen) gezien. Maar deeze vogelen bevinden zig overal in den Zuider Oceaen op hooge breedten; wij zagen noch vogel, noch iets anders, dat ons konde doen denken dat wij immer in de nabijheid van enig land geweest waren.

De wind bleef rond loopen van het Z. door het W. naar het N. N. W., met welken wij noordwaarts koers zetteden tot des anderen daags 's middags, wanneer wij, op $29^{\circ} 22'$ Breedte zijnde, wendden en westwaarts stevenden. De wind groeide dra aan tot eene zeer sterke koelte, met regen verzeld, en woei met zulke hevige rukwinden, dat de meeste van onze zeilen scheurden. Dit weder hield aan tot den vijf en twintigsten in den morgen, wanneer de wind bedaarder wierd en naar het N. W. en W. N. W. liep, met welken wij N. O. stuurden en koers zetteden, zijnde toen op $29^{\circ} 51'$ Breedte en op $136^{\circ} 28'$ Wester Longte. In den agtermiddag klaarde de lucht op en het weder wierd fraai en vast. Wij ontmoeteden

nu den eersten keerring-vogel, dien wij in deezee zee gezien hadden.

Op den zes en twintigsten, in den agtermiddag, op $28^{\circ} 44'$ Breedte zijnde, hadden wij verscheiden waarneemingen van de zon en maan, die de Lengte van $135^{\circ} 30'$ West opleverden. Mijne rekening was te zelfden tijd $135^{\circ} 27'$, en ik had goene gelegenheid gehad om dezelve te verbeteren, zedert ik het land verlaaten had. Wij bleeven noordwaarts stevenen met ligte koeltjens uit het Westen, tot des anderen daags 'smiddags, wanneer wij door eene kalmte gestuit wierden, zijnde wij toen op de Breedte van $27^{\circ} 53'$ en op $135^{\circ} 17'$ Wester Lengte. In den avond wierd de kalmte gevolgd van een koeltjen uit het N. en N. W., met welk wij noordwaarts laveerden.

Den negen en twintigsten zond ik aan boord van de *Avontuur* om te verneemen hoe het volk voer, naardien ik gehoord had dat zij ziekelijk waren, en ik bevond dat dit maar al te waar was. De kok was dood en omtrent twintig van het beste volk lagen in de kool aan de scheurbuik en de loop. Op deezen tijd hadden wij maar drie mannen op de zieken-lijst en onder deeze maar eenen die door de scheurbuik was aangetast; verscheiden andere egter begonnen 'er verschijnzelen van te vertoonen, welken men dierhalven mout-sap, peen-moes, en confers van limoenen en oranjen, doorgaande begon toetediene.

Ik weet geen reden te geeven waarom de scheur-
 buik meer op het een schip woedde dan op het
 ander, tenzij het daaraan zij toeteschrijven dat
 het volk van de *Avontuur* scorbutieker was, toen
 het in *Nieuw-Zeeland* kwam, dan wij en dat het
 weinige of geene groenten at, terwijl het schip
 in *Koningin Charlotte Kanaal* lag, deels omdat
 zij de regte soorten niet kenden, en deels omdat
 het eene nieuwe kost was, dat alleen genoeg was
 voor matroozen om het te verwerpen. Als men
 enig nieuw artikel van voedsel onder de matroo-
 zen wil invoeren, hoe zeer het tot hun best mag
 zijn, wordt daartoe het voorbeeld en het gezag
 van den kapitein vereischt; want zonder dat zul-
 len zij het laten vaaren voor het volk 'er de goe-
 de uitwerkingen van gewaar wordt. Zoo het na-
 dig ware, zou ik vijftig voorbeelden kunnen bij-
 brengen, om deeze aanmerking te bewijzen. Vee-
 le van mijn volk, zoo officieren als matroozen,
 hadden in het eerst een tegenzin in calerij, lepel-
 blad enz. in de erweten en mout-sap gekookt,
 en sommige weigerden het te eeten; doch alzoo
 ik mij daardoor niet liet weêrhouden, sleet dat
 stijfhoofdig vooroordeel af; zij begonnen het zoo
 wel als de andere te lusten en nu was 'er, geloof
 ik, naauwlijks een man in het schip, die het niet
 aan het bier en de groenten, welke wij in *Nieuw-
 Zeeland* genuttigd hadden, toeschreef dat wij zoo
 vrij van de scheurbuik waren. In het vervolg vond

Ik het zelden nodig mijn volk te gelasten groenten te plukken, als wij ergens kwamen daar 'er te krijgen waren en, als zij zeldzaam waren, was hij gelukkig, die dezelve eerst magtig kon worden. Ik stelde eenen van mijne matroozen tot kok op de *Avontuur* aan en schreef aan kapitein RUGNEAUX, hem verzoekende al wat in zijn vermogen was aan te wenden, om den voortgang van die kwaal onder het volk te stuiten, en hem alle middelen voorstellende, die ik meende dat daartoe dienstig zouden zijn. Maar ik bevond daarna dat dit alles vergeeffsche moeite geweest was, alzoo zij alle middelen gebruikt hadden, die zij bedenken konden.

De wind bleef in het N. W. staan en woei bij tijden fris door, met regen; wij stевenden noord-oostwaarts. Den eersten Augustus, op den middag, bevonden wij ons op 25° 1' Breedte en op 134° 6' Wester Lengte en hadden eene zwaare holle zee uit het N. W. De plaats, daar wij nu waren, was omtrent dezelfde, welke kapitein CARTERET geeft aan *Pitcairns-Eiland*, door hem in het jaar 1767 ontdekt. Wij keeken 'er daarom scherp naar uit, maar zagen niets. Volgens de Lengte, waarop hij het geplaatst heeft, moeten wij het omtrent vijftien mijlen ten Westen voorbij gezeild zijn; dan, alzoo dit onzeker was, vond ik het niet raadzaam, om den toestand, waarin het volk van de *Avontuur* was, tijd

tijd te verliezen met naar hetzelfde te zoeken. Het gezigt van hetzelfde zou egter van nut geweest zijn om niet alleen de lengte van dit eiland te bevestigen of te verbeteren, maar ook van de andere, welke kapitein CARTERET in deeze nabuurschap ontdekt heeft, alzoo zijne lengte, zoo ik geloof, niet door Sterrekundige Waarneemingen bevestigd is, en dus aan mislagen kan onderworpen zijn, welke hij door gebrek aan middelen niet kon verbeteren.

Naardien wij nu ten Noorden van de koers van kapitein CARTERET gekoomen waren, verdween alle hoop van een vast land te zullen ontdekken. Eilanden waren alles wat wij verwagten konden te vinden, tot dat wij weder naar het Zuiden zouden keeren. Ik had nu, dat is op deeze en mijne voorige reis, deezen Oceaan doorkruisd, op de Breedte van 40 graaden en meer, zonder iets te ontmoeten dat mij in het minst aanleiding konde geeven om te denken dat ik vinden zoude hetgeen ik zocht. Integendeel alles liep te zaamen om mij te doen gelooven dat 'er geen zuidlijk vast land is tuschen de middag-lijn van *Amerika* en *Nieuw-Zeeland*, ten minsten leverde deeze overtocht geene ontwijfelbaare tekenen van zulk een land, gelijk uit de volgende aanmerkingen zal blijken.

Na dat wij de kust van *Nieuw-Zeeland* verstaaten hadden, zagen wij dagelijks rots-wier in zee drij-

drijven, in de ruimte van agttien graaden lengte. Op mijnen togt naar *Nieuw-Zeeland*, in het jaar 1769, zagen wij ook van dat wier in de ruimte van twaalf of veertien graaden lengte, voor wij het land ontwaardden. Het wier is zonder twijfel een voortbrengzel van *Nieuw-Zeeland*, omdat, hoe nader men bij de kust is, hoe meer men 'er van ziet. Op den grootsten afstand van de kust zagen wij het slechts in kleine stukken, gemeenlijk rot-tiger, en met lepaden bedekt, een ontwijfelbaar teken dat het lang in zee gelegen had. Zoo dit niet ware, zou men op de gedagten kunnen koomen dat 'er enig ander groot land in de nabuurschap ligt; want het kan geene kleine kust zijn die zoo veel wier voortbrengt dat het zulk eene groote oppervlakte van de zee bedekt. Ik heb reeds gezegd dat wij niet zoo haast uit de *Straat* waren of wij kreegen eene zwaare holle zee uit het Z. O., die aanhield tot wij op de *Wester Lengte* van 177° en op 46° Breedte kwamen. Daar hadden wij zwaare golven uit het N. en N. O. vijf dagen agter den anderen en tot wij vijf graaden lengte meer oostlijk kwamen, schoon de wind een groot gedeelte van den tijd uit verschillende strecken woei. Dit was een sterk teken dat 'er geen land was tuschen ons en mijne koers naar het Westen in het jaar 1769. Daarna hadden wij, gelijk gewoonlijk in alle groote zeeën, zwaare golven uit alle strecken, waaruit de wind

eene

een
uit
met
brag
heid
land
bree
her
Het
ze v
stree
gene
ik g
N
waar
waar
oost
graa
wen
booe
met
ik v
loop
was
geva
brag
toe.
wind
ring

eene frisse koelte woel, maar meer bijzonderlijk uit het Z. W. Deze golven verdweenen niet met de oorzaak, die haar eerst in beweging bragt, een zeker teken dat wij niet in de nabijheid van een groot land waren en dat 'er geen vast land in het Zuiden is, tenzij op eene zeer hooge breedte. Maar dit was een te gewigtig punt om het op gedagten en gissingen te laten aankoomen. Het moest door daadzaaken beslist worden en deeze waren alleen te bekoomen door de zuidlijke streken te bezoeken, dat het werk van den volgenden zomer moest zijn, volgens het plan, dat ik gemaakt had.

Naardien de wind uit het N. W. en W. bleef waaien, hadden wij geene andere keuze dan noordwaarts te stevenen, dagelijks wat min of meer oostwaarts afhoudende. Op de Breedte van 21 graaden zagen wij vliegende vischen, kok-meeuwen en eier-vogelen. Den zesden zettede ik eene boot uit en zond om kapitein FURNEAUX om met mij het middagmaal te houden, van welken ik vernam dat zijn volk veel beter was en dat de loop hen verlaaten had en de scheurbuik tot staan was gekoomen. Enige appeldrank, dien hij bij geval had en dien hij aan zijne scorbutieken gaf, bragt niet weinig tot deeze gelukkige verandering toe. Het weder was van daag betrokken en de wind zeer veranderlijk. Dit scheen de aannadering van den zoo gewenschten pasfaat-wind aan-

te-

tekondigen, dien wij des avonds ten agt uren; na twee uren stilte en enige zwaare regen-buien; werkelijk uit het Z. O. kreegen. Wij waren op deezen tijd op $19^{\circ} 36'$ Zuider Breedte en op $131^{\circ} 32'$ Wester Lengte. Het is geene vreemde zaak in deeze zee dat men den Zuid-Ooster pasfaat niet vroeger ontmoet (3). Naardien wij denzelven nu gekregen hadden, rigtede ik mijne koers naar het W. N. W., zoo om in het sterkste van denzelven te blijven als om ten Noorden van de eilanden; die ik op mijne voorige reis ontdekt had, te koomen, op dat ik, zoo'er enige andere eilanden in die koers lagen, eene kans zoude hebben om dezelve te ontdekken. Gedurende den dag zerteden wij alle zeilen bij, die wij konden, maar in den nacht maakten wij klein zeil of lagen bij. Wij zagen dagelijks vliegende vischen, albatrossen, dolphijnen enz., maar wij konden noch door harpoenen, noch met hoek en lijn, van dezelve vangen; dit vereischte enige konst, welke geen van mijn' volk bezat (4).

Den elfden, met het aanbreeken van den dag, ontwaarde men land in het Zuiden. Wij vonden, toen wij nader bij kwamen, dat het een eiland was van omtrent twee mijlen uitgestrektheid, in de rigting van N. W. en Z. O., met hout bedekt, boven welk de kokosnooten-boomen hunne hooghe kruinen verhieven. Ik was van gedagten dat het een van de eilanden was door DE BOUGAIN-

VILLE ontdekt. Het ligt op $17^{\circ} 24'$ Breedte en op $141^{\circ} 39'$ Wester Lengte, en ik noemde het naar het schip *Resolutie-Eiland*. De ziekelijke staat van het volk van de *Avontuur* noodzaakte mij om met allen spoed naar *Otahiti* te stevenen, daar ik verzeekerd was ververschingen te zullen vinden. Ik hield mij dan ook niet op om dit eiland opteeneemen, dat te klein scheen om onze behoeften te vervullen, maar vervolgde mijne koers naar het Westen, en des avonds ten zes uren wierd 'er uit de mast land ontwaard, dat in het W. ten Z. lag. Dit was waarschijnlijk ook eene van DE BOUGAINVILLES ontdekkingen. Ik noemde het *Twijfelachtig Eiland* (*Doubtful Island*); het ligt op $17^{\circ} 20'$ Breedte en op $141^{\circ} 38'$ Wester Lengte. Het speet mij dat ik geen tijd had om ten Noorden van de koers van DE BOUGAINVILLE te stevenen; maar eene plaats te bereiken, daar wij ververschingen zouden kunnen krijgen, was op dit tijdstip meer mijn doel dan het doen van ontdekkingen.

Gedurende den nacht stuurden wij W. ten N. om het bovengemeld eiland ten Noorden voorbij te zeilen. Den volgende morgen, met het aanbreeken van den dag, ontdekten wij land regt voor uit omtrent twee Engelsche mijlen van ons, zoo dat het dag-licht ons maar juist bij tijds voor het gevaar waarschuwde. Dit bleek wederom een van deeze laage of half verdronken eilanden
of

of liever groote koraal-banken te zijn van on- trent twintig mijlen omtreks. Een zeer klein ge- deelte was land, dat uit kleine eilandjens bestond, die langs de noord-zijde lagen en door zand-ban- ken en brandingen aan elkanderen verbonden wa- ren. Deeze eilandjens waren niet hout bewassen, onder welk de kokosnooten-boomen alleen te on- derscheiden zijn. Wij voeren dit eiland of deeze bank aan de zuid-zijde voorbij, op den afstand van eene of twee Engelsche mijlen van de koraal- bank, op welke de zee met eene vreeslijke brand- ing brak. In het midden is een groot meir of binnenlandsche zee, in welke eene kano onder zeil was.

Dit eiland, dat ik naar kapitein FURNEAUX noemde, ligt op $17^{\circ} 5'$ Breedte en op $143^{\circ} 16'$ Wester Lengte. De ligging is omtrent dezelfde als aan een van die, welke door DE BOUGAIN- VILLE ontdekt zijn, wordt toegeschreven. Ik moet hier aanmerken dat, onder deeze laage en half verdronken eilanden (die in dit gedeelte van den Oceaan talrijk zijn) de door DE BOUGAIN- VILLE ontdekte niet kunnen onderkend worden met dien graad van naauwkeurigheid, die nodig is om dezelve van andere te onderscheiden. Wij waren genoodzaakt zijne kaart te raadpleegen voor de Lengten en Breedten van de eilanden, die hij ontdekt heeft, alzoo in zijne reis noch van de eene, noch van de andere gewag gen-akt wordt.

Zon-

Zonder ons optehouden met dit eiland opteneemen bleeven wij westwaarts koers houden, met alle zeilen bij, tot des avonds ten zes uren, wanneer wij onze zeilen tot drie top-zeilen verminderden en ten negen uren legden wij bij.

Des anderen daags 's morgens ten vier uren, maakten wij weder zeil en bij het aanbreeken van den dag zagen wij weder een ander van deeze laage eilanden op $17^{\circ} 4'$ Breedte en op $144^{\circ} 30'$ Wester Lengte liggende, dat den naam van *Avontuur-Eiland* verkreeg. De Heer DE BOUGAINVILLE noemt deeze groep laage ondervloeiende eilanden zeer eigenlijk den *Gevaarlijken Archipel*. De effenheid van de zee overtuigde ons genoegzaam dat wij van dezelve omringd waren en hoe noodzaaklijk het was met de grootste voorzigtigheid voorttestevenen, bijzonderlijk in den nacht (5).

Ten vijf uren, namiddag, zagen wij weder land in het Z. W. ten Z., dat wij daarna bevonden *Keten-Eiland* te zijn, dat ik op mijne vorige reis ontdekt had. Dan, naardien ik op dit tijdstip daarvan niet zeker was en de vertraaging wenschte te vermijden, welke het bijleggen in den nacht veroorzaakte, liet ik den kotter uitzetten en met eenen officier en zeven mannen bemannen, met last het schip vooruit te zeilen met een licht aan de mast, zoo verre als een sein te onderscheiden was, dat zij doen moesten in ge-

val zij enig gevaar ontmoeteden. Op deeze wijze bleeven wij den geheelen nacht voort loopen en des anderen daags 's morgens ten zes uren, riep ik hen terug en heilte denzelven binnen boord; want het was niet waarschijnlijk dat wij dien weder tot dat einde zouden nodig hebben, alzo wij nu eene zwaare deining uit het Zuiden hadden, een zeeker teken dat wij vrij waren van de laag eilanden, waarom ik het regt op *Otahiti* aanzettede, zonder voor enig gevaar te dugten.

EINDE VAN HET VIERDE DEEL.

AANTEKENINGEN

GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL

VAN

G. FORSTER,

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE EAST ASIAN DEPARTMENT

7
2
o
u
m
d
o
e
s
i

A A N T E K E N I N G E N

OP HET

E E R S T E N B O E K S

E E R S T E H O O F D S T U K .

Bladz. 7, Noot (1). Den agt en twintigsten, des morgens ten zes uuren, zagen wij het eiland *Porto-Santo*, dat omtrent vier, of vier en eene halve Duitſche mijlen lang, onvrugtbaar en ſlegt bewoond is. Daar is maar een vlek op, dat denzelfden naam voert en aan de oostlijke kust in een dal ligt, 't welk geheel bebouwd en, naar het uiterlijk aanzien, vol wijnbergen is. Voor het overige is dit klein eiland onder het bestuur van den Gouverneur van *Madera* en het getal inwooneren beloopt omtrent zeven honderd zielen.

Kort daarop kwamen wij op de hoogte van *Madera* en de *Ilhas desertas*, die onze zee-lieden gewoon zijn *de Deserteurs* te noemen. De stad *Santa Cruz* op het eiland *Madera* lag, 's namiddags ten zes uuren, regt voor ons. Hier zagen wij de bergen met veele diepe klooven en dalen doorneden en op derzelver ruggen verscheiden lusthuizen, welker ongemeen aangename ligging tusſchen wijnbergen en hooge cypressen die streek een zeer romanesk aanzien gaf.

Den negen en twintigsten 's morgens wierden wij door het schilderachtig gezigt der stad *Funchial* zéer aangenaam verrascht. Zij ligt rondom de reede op eenen van de *Kaap* zagt oplopenden grond en heeft de gedaante van een amphitheater. Door deeze ligging vallen de huizen en andere gebouwen zoo veel te voordeeliger in het oog; zij zijn over het algemeen wit aangestroken; veelc zijn twee verdiepingen hoog en hebben platte daken, die dezelve enigzints de eenvoudigheid van de Oosterfche gebouwen geeven, welke onze Europifche kleine huizen met hoo-ge fcherp toeloopende en met eene geheele rei van fchoorfteenen beplante daken geheel ontbreekt. Aan den water-kant ziet men verfcheidene batterijen met gefchut beplant; de reede wordt ook van een oud kasteel bestreken, dat op eene fteile zwarte rots ligt, die bij hoog water van de zee omringd is en door de Engelschen de *Lea-rots* genoemd wordt. Agter de stad is nog een ander kasteel *St. Joanno do Pico* genaamd. De omliggende hoogten, op welke men overal wijngaarden, omtuinde gronden, plantfoenen en boschjens, benevens luthuizen en verfcheiden kerken ziet, voltooiën de fchoonheid van het landschap. Alles verwekte het denkbeeld van een beto-verd eiland en gaf ons eene fchets van de hangende tuinen van *Semiramis*.

De stad beantwoordt egter op verre na niet aan het denkbeeld, dat derzelver uiterlijk aanzien van de reede verwekt; want de ftraaten zijn eng, flegt geplaveid en morsfig; de huizen zijn wel van gehouwen of gebakken fteenen, maar van binnen donker. Die, welke den Engelschen kooplieden of anderen aanzienlijken inwooneren toebehooren, zijn alleen met glazen raamen voorzien, de andere hebben ge-meen-

meent
hengz
als he
De be
gen vo
zen be

Wat
flegte
kunde
fmaak
in koor
flikker
zijn.

maar d
De n
leefd a
enige o
maakte

Het
gelfche
tweeder
ZALE
dat het
genaam
fchen b

neer ver
fleden
twee ge
het and
welke g
gellacht
Ook hie
Maxico
Behal

meenlijk blinden van latwerk, die boven aan met hengzels vast zijn, en die als vensters geopend en, als het nodig is, ook afgenoomen kunnen worden. De beneden-kamers dienen gemeenlijk tot woonningen voor bedienden, of zijn tot winkels en pakhulzen bestemd.

Wat de kerken en kloosters betreft, deeze zijn slegte gebouwen, die niet veel kennis van de bouwkunde verraden; het binnenste is zonder enige smaak, want het weinigen licht, dat 'er van buiten in kooft, vertoont het oog niets dan eene menigte slikerende sieraadjen, die in alle opzigten Gothisch zijn. Het Franciskaaner klooster is net en ruim; maar de tuin scheen niet in goede orde te zijn.

De nonnen van *St. Clara* ontvongen ons zeer beleefd aan de spreektralie, maar zonden naderhand enige oude vrouwen af, om ons de door haar gemaakte bloemen aantebieden.

Het eiland *Madera* is omtrent vijf en vijftig Engelsche mijlen lang en tien breed. Het werd den tweeden July 1419 eerst ontdekt door JOAO GONZALES ZARCO; want de fabelachtige vertelling, dat het door eenen zekeren Engelschman, MACHIN genaamd, zoude ontdekt zijn, heeft geen historischen bewijsbaaren grond. Het is in twee *Capitanas* verdeeld, die, naar de twee in dezelve gelegen steden *Funchial* en *Maxico* heeten. De eerste bevat twee gerichtshoven, van welke het een te *Funchial*, het ander te *Calheta* zit, het laatste is een stadjen, welks gebied den titel van graaffschap heeft en het geslacht van CASTELLO MELHOR toebehoort. Ook hierin bevinden zig twee gerichtshoven, een te *Maxico* en het ander te *San Vincente*.

Behalven *Funchial*, die de eenigste stad op dit ei-

land is, zijn 'er nog zeven andere stadjes. Vleesch van dezelve, als *Calhetta*, *Camara de Lobos*, *Ribeira Braba* en *Ponta de Sol*, zijn in het kapiteinschap *Funchial*, dat in zes en twintig kerspelen verdeeld is. De andere drie, namelijk *Maxico*, *San Vincenzo* en *Santa Cruz*, liggen in het kapiteinschap *Maxico*, dat zeventien kerspelen heeft.

De Gouverneur is het hoofd van alle burgerlijke en krijgs-bestuuren op het eiland, op *Porto Santo*, op *Salvages* en op de *Ilhas desertas*. Het gerichtshof staat onder den *Corregidor*, aan welken ook alle beroepen van de mindere gerichtshoven koomen. De Koning, die deeze plaats naar goeddunken kan schenken en weder ontnemen, plagt gemeenlijk personen uit Lisfabon tot dit ampt te benoemen. Elk gerichtshof bestaat uit eenen Senaat, welkers leden zig eenen richter tot voorzitter kiezen; te *Funchial* wordt deeze *Juiz da Fora* genoemd, en hij wordt, bij afwezenheid of bij afsterven van den *Corregidor*, als deszelfs plaatsvervanger beschouwd. De vreemde kooplieden kiezen hunnen eigen richter, *Providor* genaamd, die ook de koninglijke tollén en inkomsten ontvangt. Deeze belooopen in alles omtrent honderd en twintig duizend ponden sterling en worden grootendeels tot bezoldiging der koninglijke bedienden en krijgsbenden, als ook tot onderhoud der openbaare gebouwen besteed. Zij bestaan in vrugt-tienden, welke den Koning, als Grootmeester der Christus-orde toebehooren, in eene belasting van tien ten honderd op alle inkomende waaren, de levensmiddelen alleen uitgezonderd, en eindelijk in eene belasting van elf ten honderd op alle uitgaande goederen. Daar is maar eene compagnie regelmatige troepen van honderd mannen, op het eiland;

de land-militie is daarentegens drie duizend mannen sterk en in compagnieën verdeeld, die elke haaren kapitein, eenen luitenant en eenen vaandrig heeft. Noch officieren, noch gemeene van deeze land-militie worden bezoldigd; doch alzoo men daardoor eenen zekeren rang verkrijgt, zorgt ieder dat hij onder dezelve worde aangenoomen. Zij koopt eens 'sjaars bij een en wordt dan eene maand lang geoefend.

De waereldlijke Priesters op dit eiland beloopt een getal van twaalf honderd; veele worden als huis-onderwijzers gebruikt. Zedert de verdrijving der Jesuiten zijn hier geene ordelijke openbaare scholen, behalven een kweekschool, waarin tien studenten, op kosten des Konings, van eenen daartoe gestelden Priester onderwezen worden. Deeze studenten draagen, over den gewoonen zwarten studenten-rok, nog eenen rooden mantel; doch die als Priester wil gewijd worden, moet op de nieuw ingerigte Universiteit van *Coimbra* in Portugal studeeren. Daar is te *Madera* ook een kapittel onder eenen Bischof, wiens inkomsten aanmerklijker zijn dan die des Gouverneurs, want zij bestaan in honderd en tien pijpen wijn en veertig mudden koren. Dit brengt hem, in een gewoon jaar, in geld gerekend, omtrent drie duizend ponden sterling op. Daar zijn hier ook van zestig tot zeventig Franciskaanen in vier kloosters, waarvan een te *Funchial* is, en omtrent drie honderd nonnen, in vier kloosters verdeeld; zij behooren tot de orden van de *Genade*, *St. Clara*, van de *Invliesching* en van den *Goeden Jhesus*. De nonnen van de laatstgemelde orde mogen het klooster verlaten en trouwen.

In het jaar 1768 bestond het getal der inwooneren van

van de drie en veertig kerspelen, op *Madera* uit drie en zestig duizend negen honderd en dertien zielen, of een en dertig duizend drie honderd een en veertig perfoonen van het manlijk en twee en dertig duizend vijf honderd twee en zeventig van het vrouwlijk geslacht. Maar in dat jaar stierven 'er vijf duizend twee honderd drie en veertig perfoonen en daar wierden daarentegens slechts twee duizend honderd agt en negentig kinderen geboren, zoo dat 'er drie duizend vijf en veertig sterfgevallen meer waren dan geboren kinderen. Het is zeer waarschijnlijk dat dit van eene besmetlijke ziekte gekoomen is, want anders moest het eiland reeds lang ontvolkt zijn, welks luchtstreek evenwel zeer goed is, wijl het weder gemeenlijk zagt en de hitte zelfs in den zomer in de hooge strecken zeer maatig is, waarom de aanzienlijke lieden des zomers ook aldaar hun verblijf neemen. In den winter zijn deeze bergachtige strecken wel veele dagen lang met sneeuw bedekt; maar in de laagelanden blijft zij nooit langer dan een' of twee dagen liggen. Voor het overige kan men zig op de juistheid van mijne opgave van geborene en gestorvene verlaaten, wijl wij gelegenheid hadden, door eenen geheimschrijver van den Gouverneur, een uittreksel uit het kerkboek te bekoomen.

Het gemeen volk is zwartachtig van kleur en wel gemaakt, maar zij hebben groote voeten, dat denkelijk van het beklimmen der steile en steenachtige wegen op de bergen koomen zal. Zij zijn lang van tronie, hebben zwarte oogen en zwart hair, dat natuurlijk krult, maar dat bij enige wolachtig begint te kroezen, eene eigenschap, die men mischien aan hunne vermenging met Negers zoude kunnen toeschrijven. Zij zijn over het geheel lomp, doch,
niet

niet lelijk gevormd. De vrouwen zijn lelijk; zij hebben die bloozende kleur niet, welke bij eene bevallige regelmaatige gestalte het vrouwlijk geslacht van onze noordlijke landen den voorrang boven alle andere vrouwen geeft. Hier in *Madera* zijn zij klein en grof van gebeente, zelfs in het gezigt, maar bijzonderlijk aan de voeten. Daarbij hebben zij niets bevalligs in haare houding en beweegingen, en in kleur behooren zij tot de donkerste bruinetten. Maar de juiste evenredigheid van haare wel gemaakte handen en haare groote levendige oogen vergoeden haar enigzints dat gebrek. De arbeidslieden draagen des zomers linnen schippers broeken, een grof hemd, eenen grooten hoed en laarzen. Enige hadden een kort kamisfool van laken en eenen langen mantel, dien zij somwijlen over den arm slaan. De vrouwen draagen rokken en korte nauwe lijffens, eene dragt, die wel zeer eenvoudig is, maar veele perfoonen niet kwalijk staat. Zij draagen ook nog wel eenen korten wijden mantel, maar het hoofd blijft geheel ongedekt en de ongetrouwde binden het haar boven op de kruin van het hoofd te zaamen.

De landlieden zijn zeer sober en leeven slegt. Zij leeven meestendeels slechts van brood en uien of andere wortelen en een weinig vleesch. Maar hoe ellendig zij zig ook behelpen moeten, eeten zij tog niet ligt ingewanden of ander afval van vleesch, zij noemen de ellendigste bedelaars *pens-fokkers*. Hun gewoone drank is water of een dunne drank, dien zij uit wijn-moer en water bereiden en dien zij door gisting wat scherp en zuur laten worden; maar hij kan niet lang bewaard worden. Den wijn, welke dit eiland zoo beroemd gemaakt heeft en die hunner handen arbeid is, krijgen zij zelden voor

voor hunnen mond. Hunne voornaamste bezigheid is de wijn-teelt; doch alzoo deeze het grootste gedeelte van het jaar geene oppassing behoeft, kunnen zij zig gerust aan hunne neiging tot ledig loopen overgeeven, die in warme en vrugtbaare landen zoo natuurlijk is. De Portugeesche regeering schijnt tot hier toe nog de beste middelen daartegens niet aangewend te hebben. Daar is onlangs wel een gebod uitgegaan dat 'er olijvenboomen moesten aangeplant worden, daar het land voor den wijnbouw te droog en onvrugtbaar is; maar men is 'er niet op bedagt geweest den landman te ondersteunen, of belooningen te belooven, die zijn vooroordeel tegens nieuwigheden konden overwinnen en hem gewillig tot den arbeid zouden maaken.

De wijnbergen worden in pagt en altoos maar voor een jaar uitgegeeven. De pagters krijgen vier tiende deelen van het gewas; vier andere tiende deelen moeten aan den grondheer, een aan den Koning en een aan de geestlijkheid uitgereikt worden. Eene zoo geringe winst en het vooruitzicht dat zij enkel voor anderen arbeiden, moet natuurlijker wijze hunne moed en hunne hoop ter neder slaan, en evenwel zijn zij bij alle onderdrukking vrolijk en vergenoegd, zingen onder hun werk en koomen des avonds bij elkanderen, om op het geluid van eene slaap-verwekkende cyter te dansen en te springen.

De stedelingen zijn nog lelijker dan de landlieden en daarbij dikwijls bleek en mager. De mannen gaan naar de Fransche wijze en meest in het zwart gekleed; maar gemeenlijk passen hun de klederen niet en schijnen op zijn minst reeds vijftig jaaren uit de mode geweest te zijn. De juffers zijn fijner en bevallig van gelaat; maar de jaloezij, welke den man-

nen hier als aangeboren is, houdt haar steeds opgesloten en berooft haar van het geluk, dat de vrouwen van de landlieden ongestoord genieten. De voorname lieden maaken eene soort van adel uit; maar hunne trotschheid op hunne geboorte maakt hen ongezellig en onwetend en doet hen eene belagchelijke gemaakte deftigheid aanneemen. De landgoederen behooren aan enige oude familieën, die te *Funchial* en in de overige steden van het eiland woonachtig zijn.

Het eiland *Madera* bestaat uit eenen eenigen grooten berg, die zig aan alle zijden van de zee naar het midden des eilands verheft en daar zelfs in eene punt te zaamen loopt, waarop eene diepte zoude gevonden worden, die van de inwooneren *Val* genaamd wordt en, naar hun zeggen, met een sijn, altijd groenend gras bewassen is. De steenen, welke wij gelegenheid hadden te onderzoeken, scheenen alle in het vuur geweest te zijn, waren met gaatsjes en zwart van kleur, in kort, het grootste gedeelte was lava. Enige geleeken naar die soort van steen, die van de berglieden in *Derbyshire Dunsford* genoemd wordt. De grond bestaat op het gantsche eiland uit een tras, die met klei en zand gemengd is en naar zekere soorten van aarde gelijkt, die wij daarna ook op het Eiland *Ascension* aantroffen. Uit alle deeze omstandigheden geloof ik met recht te kunnen besluiten dat een vuurspuuwende berg deeze lava en oker-aarde heeft voortgebracht en dat de diepte op de kruin van den berg, van welke ik gewag gemaakt heb, de crater of opening van den volkaan geweest is. Bij het eerste aanzien van *Madera* was ik egter van een ander gevoelen, doch de zwarte *Loo-ross*, gelijk ook die, waarop het kasteel

St. Joan staat, en verder de gesteldheid van de steenen aard-soorten en eindelijk de voor beschreven verdieping overtuigden mij dat hier alles eene geweldige verandering van het vuur moet hebben geleden.

Daar zijn verscheiden beeken, die van de hoogste strecken in diepe kloopen afstroomende, het eiland doorsnijden. Maar vlakten, gelijk andere reizigers voor ons zouden gezien hebben (*), konden wij hier nergens vinden. In de bedden der beeken liggen, op veele plaatsen, eene menigte groote en kleine steenen, welke het water uit de hooge landen, vooral 's winters bij sterken regen of bij het smelten der sneeuw, naar beneden voert. Het water wordt, tot bevordering van den wijn-teelt, door dammen en kanaalen, in de wijnbergen geleid, waar van ieder wijngaardenier op eenen bepaalden tijd gebruik kan maaken. Enige hebben het voor een geheel jaar; andere wekelijks driemaal, andere tweemaal, en nog andere maar eens. Alzoo door de heete luchtstreek geen wijnberg zonder bewatering bestaan kan, kunnen dezelve ook niet zonder groote kosten en dan nog maar in zulke strecken aangelegd worden, daar men water kan krijgen van degeene, die genoeg voor het gantsche jaar en nog overig hebben.

Daar in de hooge strecken slegts ergens maar een stukken effen lands aantetreffen is, of door handenarbeid effen gemaakt kan worden, daar planten zij Karaïbische kool (*Arum esculentum* LINNEI) en om-

(*) Ziet de Engelsche reizen om de waereld door HAWKESWORTH uitgegeeven.

omr
met
ge
der
de l
ten
lijks
jen,
de l
lande
en g
ke p
mind
dertu
toere
ners
van
waar
tegen
gedee
van
hier
gebra
aanzie
Hunn
leggen
de gro
De so
wordt
pe vu
getrok
osfen
het st
ult de

omringen het, om het te bewateren, met een dammetjen van aarde, omdat deeze plant best in vogtige gronden tiert. De bladeren gebruiken zij tot voeder voor de varkens; maar de wortelen worden door de lieden op het land zelve gegeten. Zoete patatten (*Convolvulus Batatas* LINNEI) worden insgelijks daartoe geplant en maaken, benevens kastanjen, het hoofd-artikel van hun voedzel uit. Van de laatste vindt men groote bosfchen in de hooge landen, daar de wijngaard niet meer groeit. Tarw en garst wordt 'er ook gezaaid, voornamelijk op zulke plaatsen, daar de wijngaarden van ouderdom verminderen, of daar eerst nieuwe geplant worden. Ondertusfchen is hun gantsche graan-oogst naauwlijks toereikende voor drie maanden, waarom de inwoonders zig van andere levensmiddelen, bijzonderlijk van Noord-Amerikaansch koren bedienen moeten, waarvan ook jaarlijks veele laadingen ingevoerd en tegens wijn ingeruild worden. Dit gebrek nu koomt gedeeltelijk van het gebrek aan mist en gedeeltelijk van den luien aart van het volk; doch, al wierd hier de akkerbouw tot de hoogste volkoomenheid gebragt, dan zelfs zou 'er nog, naar het uiterlijk aanzien, geen graan genoeg gewonnen worden. Hunne dorsch-vloeren maaken zij cirkel-rond en leggen die op eenen hoek van hun veld aan, waartoe de grond aldaar gezuiverd en vast gestampt wordt. De schooven worden in de rondte gelegd en daar wordt een vierhoekig bord, van onderen met scherpe vuur-steenen bezet, door een paar ossen over getrokken. Om het bord zwaarer te maaken gaat de ossen-drijver 'er boven op staan. Hierdoor wordt het stroo tot hakzel gebrooken en het koren tegelijk uit de airen gehaald.

De

De grootste en voordeeligste oogst op *Madera* bestaat in wijn, door welken het eiland ook beroemd is. Daar de grond, de ligging en het water het gedoogen, wordt wijn geteeld. Elke wijnberg wordt door een of meer paden van drie tot zes voeten breed doorsneden en deeze zijn met muuren van twee voeten hoogte ingesloten. Langs deeze gangen, die met latwerk van zeven voeten hoog overwelfd of bedekt zijn, worden op even gelijke tusschenwijdten paalen opgericht, waaraan men een traliwerk van bamboes-riet vast maakt, dat van beiden zijden van den bedekten gang tot omtrent twee voeten van den grond af loopt en op deeze hoogte den gantschen grond van den wijnberg bedekt. Op deeze wijze worden de ranken in de hoogte gehouden en de arbeiders hebben ruimte om het opkruid, dat tusschen de ranken opschiet, uittewieden. In den wijn-oogst kruipen zij onder het latwerk, snijden de druiven af en verzamelen die in manden. Ik zag hier trosfen, die meer dan zes ponden woogen. Deeze wijze om den grond zuiver van onkruid en vogtig te houden en de druiven zelve in de schaduwe te laten rijpen, geeft den *Madera* wijn die uitmuntende smaak en dat lijf, of die eigenschap van den mond regt te vullen, die denzelven zoo bijzonder eigen is. Maar uit deeze behandeling van den wijngaard spruit ook de noodzaaklijkheid dat 'er zekere plaatsen tot het planten van bamboes moeten aangelegd worden, wijl het latwerk niet zonder bamboes-riet kan gemaakt worden. Wanneer dus de een of andere wijnberg, door zijne ligging, gebrek aan dit onontbeerlijk riet heeft, kan hij niet behoorlijk bebouwd worden en blijft dierhalven ook dikwerf geheel braak liggen.

De wijn is verschillend in deugd en prijs. De bes-

te wordt van eene soort van druiven gemaakt, van welke de ranken, op last van den Infant van Portugal *Don HENDRIK*, uit Candia herwaarts gebragt en aangeplant zijn geworden. Hij heet *Malvesia Madera*. De pijp wijn kan op de plaats zelve niet onder veertig of twee en veertig ponden sterling ingekogt worden. Hij is een kostlijke zoete wijn; maar hij valt slechts schaarsch. De naast bij kooimende soort is een drooge wijn, die meest naar Londen vervoerd wordt; van deezē geldt de pijp van dertig tot een en dertig ponden sterling. Mindere soorten voor de Oost- en West-Indiē en voor Noord-Amerika kosten, naar gelang van hunne deugd, van twintig tot agt en twintig ponden sterling. Daar worden, het een jaar door het ander gerekend, jaarlijks omtrent dertig duizend pijpen ingeogst. Daar worden dertien duizend pijpen van de beste soort uitgevoerd; het overige wordt deels op het eiland zelf verbruikt, deels tot brandewijn gestookt, die naar Brasiliē gaat en deels wordt 'er wijn-azijn van gemaakt.

De wijnbergen zijn of met muren of met heggen van granaaten, myrten, braam-struiken en wilde roozen omringd. In de tuinen worden persikken, abrikoozen, kweeē, appelen, peeren, okkernooten, kastanjen en andere Eutopische vrugten geteeld, somwijlen ook enige gewassen van onder den keerkring, als pisangs, gojaven en ananassen.

De tamme dieren, die wij in Europa hebben, zijn ook op *Madera* te vinden, en, ofschoon de schape en osen, die 'er zijn, niet groot zijn, is hun vleesch egter smaaklijk. De paerden zijn ook klein, maar vast op de beenen. Zij klauteren met de grootste vaerdigheid de steilste voetpaden op;

IV. DEEL.

P

want

want andere wegen zijn hier niet. Van rijdtuigen met raderen weet men hier te lande in het geheel niet; doch in de stad ziet men eene soort van sleden, welke uit twee door dwarshouten aan malkanderen verbonden planken bestaan, die van vooren eenen scherpen hoek maaken; men spant 'er ossen voor en bedient 'er zig van om wijn-vaten en andere zwaare goederen te vervoeren.

Van wild gevogelte zijn hier meer soorten dan van ander wild, van welk anders talrijk geslacht het konijn alleen de plaats bekleedt. Wij zagen voornamelijk den Sperwer (*Falco nisus*) verscheiden Kraaien (*Corvus corono*) Aaksters (*Corvus pica*) Bosch- en Veld- Leeuwrikken (*Alauda arvensis* & *arborea*) Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*) Geelvinken (*Emberiza citrinella*) gemeene en Berg-Muschen (*Fringilla domestica* & *montana*) gele Kwikstaarten (*Motacilla flava*) Roodborstjens (*Motacilla rubecula*) en wilde Duiven, welker soort wij niet bepalen konden; ons kwam ook de Huis-Zwaluw (*Hirundo rustica*) en de Gier-Zwaluw (*Hirundo apus*) voor en enige Heeren van de Engelsche factorij verzeeckerden ons dat zij ook nog de Boeren-Zwaluw (*Hirundo urtica*) gezien hadden. De Zwaluwen blijven hier den gantschen winter door en verdwijnen bij koud weder maar een paar dagen, gedurende welke zij zig in de klooven der rotsen versterken en bij den eersten warmen dag koomen zij weder te voorschijn. De roode Patrijs (*Tetrao rufus*) is in de binnenste deelen van het eiland ook gemeen, denklijk omdat zij daar minder dan in andere streken gekoord wordt. In de vogelen-vlugt van den Heer LOUHOHNANS zag ik den Rood-bek of Senegali (*Loxia afrild*) gewoone Vinken (*Fringilla*

voels) Distelvinken (*Fringilla carduelis*) Indische Grogningen (*Fringilla butyracea*) en Kanariovogels (*Fringilla canaria*) die alle op het eiland gevangen waren. Tam gevogelte, als Kalkoenen, Ganssen, Benden en Hoenderen zijn zeldzaam, veel ligt omdat 'er gebrek aan graan is.

Daar is hier geen eenige soort van Slangen; maar alle huizen, wijnbergen en tuinen krioelen van Hagedissen. De monnikken van een klooster klaagden dat zij hun veel schade in de tuinen deden; om hen kwijt te worden hadden zij eenen grooten koperen ketel in den grond gegraven, waarin deeze dieren, die altijd om aas herom loopen, bij honderden storteden en moesten sterven, omdat zij door de gladheid van het metaal 'er niet weder uit konden krui-
pen.

Langs de kusten van *Madera* en het nabij gelegen Eiland *Salvages* en de *Ilhas desertas* ontbreekt het de zee niet aan vischen; doch, wijl zij nog niet toereikende zijn om de vasten te houden, voeren hun de Engelsche schepen van *Gothenburg* haring en van *Nieuw-York* en andere plaatsen in Amerika gezouten visch en stokvisch toe.

Wij zagen weinige insecten; wij zouden 'er egter mischien meer gevonden hebben, zoo wij hier langer gebleven waren. Zij waren alle bekende en zelfs niet van veele onderscheidene soorten. Ik moet bij deeze gelegenheid eene aanmerking maaken, die op alle eilanden toepaslijk is, welke wij op deeze reize bezocht hebben. Viervoetige en tweestachtige dieren en insecten zijn op die eilanden, die verre van het vaste land liggen, niet menigvuldig; van de eerste zijn 'er in het geheel geene, als zij 'er niet door menschen gebragt zijn geworden. Vischen en vo-

gelen daarentegens, die zonder vreemde hulp, door lucht en water den weg daarheen vinden kunnen, zijn menigvuldiger en in meerdere verschillende soorten aantetreffen. Grootte vaste landen daarentegens zijn rijk aan alle bovengenoemde soorten van dieren, gelijk ook aan vogelen en vïaschen, die, gelijk gezegd is, overal gemeener zijn. Afrika leverde ons, op deeze reize, in weinige weeken, eene menigte verschillende soorten van viervoetige dieren, tweeslachtige dieren en insekten, waarvan wij evenwel in alle de andere landen geen een eenige ontdekking hebben kunnen maaken.

Bladz. 8 (2). *Palma* behoort onder die eilanden, welke de Ouden onder den naam van *Geluklige Eilanden* kenden, en een derzelve heetede reeds toen *Canaria* (*). Zij waren in gantsch Europa vergeeten tot omtrent het einde der veertiende eeuw

(*) Het is waarschijnlijk dat niet alleen de *Kanarische Eilanden*, maar ook *Madera* en *Porto-Santo* den Ouden zijn bekend geweest en, als men dit aanneemt, laten zig hunne verschillende narichten van het getal deezer eilanden zeer wel verklaaren, *PLINIUS, Histor. Natur. Lib. VI, Cap. 37.* De beschrijvingen van de Ouden stemmen ook met de nieuwe overeen. *VOSSIUS ad Melam Cap. X, 20. Ex iis quoque insulis cinnabaris Romam advehebatur, sane hodie etiamnum frequens est in Insulis Fortunatis arbor illa quae Cinnabarin gignit. Vulgo Sanguinem Draconis appellant.* Ook hebben wij van *PLINIUS* naricht, *Lib. VI, Cap. 36,* dat *JUBA*, Koning van Mauritanie, op deeze eilanden, regt over de landen der Autolollers, purper liet verwen.

eeuw de zucht tot de scheepvaart en tot ontdekkingen weder ontwaakte. Omtrent deelen tijd vonden enige gelukzoekers dezelve op nieuw, en Bisciaafsche zeevaarders landden op het Eiland *Lancerota* en voerden honderd en zeventig inboorlingen van hetzelfde weg. LOD. DE LA CERDA, een Spaansch Edelman van de koninglijke familie in Castille, verkreeg het recht van eigendom op deese eilanden, door eene pauselijke bulle, en voerde, ingevolge van dezelve, van het jaar 1344 af aan, den titel van *Prins van de Gelukkige Eilanden*, zonder nogtans van deese zijne Staaten werkelijk bezit te neemen. Hierop wierden zij in het jaar 1402 nogmaals bezocht door JOHAN BARON VAN BETHENCOURT uit Normandy. Deese nam enige derzelve in bezit en noemde zig Koning der Kanarische Eilanden. Maar zijn neef stond alle recht op dezelve af aan DON HENDRIK, Infant van Portugal, en eindelijk wierden zij aan den Spanjaarden afgestaan, die dezelve ook nog heden bezitten.

Bladz. 80 (3). Om deelen tijd besloegen onze boeken en ons gereedschap met schimmel en het ijzer en staal begon in de open lucht te roesten. Om deese gestelsheid der lucht liet de kapitein het schip naastig met buskruid en wijn- azijn berookten. Het is zeer waarschijnlijk dat de lucht zout- deeltjes bevatte, want enkele vogtigheid of vogtige damp brengt zulk eene uitwerking niet voort (*). Hoe

(*) Deese meening is door ELLIS, in zijne Reize naar de *Hudsons-Baat*, met veel scherpsinnigheid onderzocht.

egter de zwaare zout-deeltjens in damp opgelost en in de lucht opgeheven kunnen worden, mogen de Wijsgeeren uitmaaken. Daar zou ondertusschen voornamelijk te onderzoeken staan of niet de veelvuldige dierlijke zelfstandigheden, die dagelijks in de zee verrotten, eene, tot verklaring van dat verschijnsel, toereikende menigte van vlug loogzout voortbrengen? De groote hitte tusschen de Keerkringen schijnt het zee-zout-zuur, dat zig in zout water zoo wel als in keuken-zout onthoudt, vlug te maaken; want men heeft opgemerkt dat, bij voorbeeld, aan doeken, die, in opgelost loogzout gedoopt, over de gewoone zout-pannen gehangen worden, zig in korten tijd kristallen van een midden-zout aanzetten, die uit zout-zuur en dat loogzout, met welk de doeken te vooren waren bevochtigd geworden, bestond. Hieruit schijnt te volgen dat het zee-zout-zuur door de hitte van deeze strecken vlug gemaakt wordt en alsdan, in de dampen van de lucht zijnde, de oppervlakte van ijzer en staal aangrijpt; voor het menschlijk lighaam egter, dat door de hitte van het haete aardrijk zeer verswakt wordt, moet dit ongemeen voordeelig zijn, in zoo verre het, bij het inademen, de longen versterkt en door zijne zagt zaamentrekkende werking op de huid de al te groote uitwasseming voorkomt.

Bladz. 12 (4). De kommandant van *St. Jago* gaf ons enig bericht van deeze eilanden. ANTONIO NOLLI, waarschijnlijk dezelfde, die door andere ook ANTONIOTTO genoemd wordt, een Genuees, die bij *Don HENDRIK*, Infant van Portugal, in dienst was, ontdekte, in het jaar 1449, enige deezer eilanden en landde op den eersten Mey op

op een derzelve, die ook, ter eere van den dag van dezelve ontdekking, den naam van *Mayo* kreeg. Hij zag te gelijker tijd *St. Jago*. In het jaar 1460 wierd 'er weder eene reize daarhenen ondernoomen, om 'er bezit van te nemen, eene volkplanting op dezelve aan te leggen en zig 'er vast neder te zetten, bij welke gelegenheid ook de andere eilanden volkoomen ontdekt wierden. *St. Jago* is het grootst en omtrent zeventien mijlen lang. De hoofdstad van denzelfden naam ligt binnen 's lands en is de zetel van den Bisschop van alle de *Kasp-Ferdische Eilanden*. Dit eiland is in elf kerspelen verdeeld, van welke het volkrijkste omtrent vier duizend huizen bevat, zoo dat het, over het geheel genomen, maar slecht bevolkt is.

Porto-Praya ligt op eene steile rots, die wij langs een kronkelend pad opklommen. Aan de zee-zijde bestaan de vestingwerken uit oude vervallen muuren en naar de land-zijde slechts uit opgeworpen losse steenen, die nauwelijks eens halven mans hoogte bereiken. Digt bij het fort staat een tamelijk aanzienlijk gebouw, dat eene maatschappij van kooplieden te Lissabon toebehoort, die een uitsluitend octrooi van handel op deeze eilanden hebben en tot dat einde hier eenen agent houden, die den armen inwooneren de ellendigste waaren tot ongehoorde prijzen verkoopt.

St. Jago heeft weinige inwooneren; zij zijn van middelmaatige grootte, lelijk en bijna gantsch zwart, hebben wollig gekroest hair en uitstaekende lippen, in kort, zij zien 'er als de lelijkste Negers uit. De schrijver van de *Wijsgeerige naspouringen over de Amerikanen*, DE PAU, schijnt het voor uitgemaakt te houden dat zij van de eerste Portugeesche

volkplanters aflamwen en van langzaamerhand, door nieuwe geslachten, dat is, in omtrent drie honderd jaaren, hunne tegenswoordige zwarte kleur aangenoomen hebben, welke wij evenwel nog veel donkerer vonden dan hij die beschreven heeft. Of nu deze, volgens zijn gevoelen en dat van den Abt DE MANET (*), enkel door de warmte van de heete luchtsreek voortgebracht wordt, dan of zij niet veel eer door hunne huwelijken met Zwarten van de nabuurige Afrikaansche kust ontstaan zij, zal ik niet beslissen. Het zij zoo het wil, daar zijn thans zeer weinige Blanken onder hen en wij hebben 'er niet meer dan vijf of zes gezien. Op enige deezer eilanden zijn zelfs de Gouverneurs en de Priesters Zwarten. De aanzienlijke draagen oude, afgesletene Europeische klederen, die zij nog voor de oprigting van de bevoorrechte handelsmaatschappij ingeruild hebben. De andere vergenoegen zig met enkele stukken van kledij, als een hemd, een kamifool, een broek of een hoed, en schijnen met hunnen opschik, zoo die zij, wel vergenoegd. De vrouwen zijn lelijk en draagen enkel een stuk gestreept katoen over de schouderen, dat voor en agter tot aan de knieën afhangt; maar de kinderen loopen, tot dat zij tot huwbaare jaaren koomen, gantsch naakt. Door de willekeurige overheersching der Gouverneurs, door de leiding van bijgeloovige blinde Priesters, en door de zorgloosheid der Portugeesche regeering, is dit volk werkelijk in bijna nog ellendiger staat dan zelfs de zwarte volkeren in Afrika, en deze zelfde hinder-

(*) *Nouvelle Histoire de l'Afrique Française, Vol. II. in 12mo, Par. 1762, pag. 224.*

erniafen zullen het in het vervolg steeds beletten zig uittebreiden en te vermenigvuldigen, waarin tog de waare rijkdom van een land bestaat. Het is natuurlijk dat de bewooners van heete landen eene neiging tot luiheid hebben; maar zij worden daarin versterkt en moeten noodwendig voor alle verbeteringen van hunnen toestand, waaraan moeite verknogt is, onverschillig worden, als zij vooraf weten dat alle poogingen daartoe hen slechts meer zullen doen kwellen en hen ongelukkiger zullen maken. Zij geeyen zig dan ook met eene stomme gevoeloosheid aan de bedelarij over, als den eenigsten stand, die hen tegens de gierige klaauwen van hunne dwinglanden beschutten kan. En waarom zouden zij ook, ten kosten van hunne rust en hunnen slaap, deeze eenigste verkwikkingen in hunnen bedrukten staat, arbeiden, daar zij weten dat het loon hun niet zal geworden, maar alleen den schat van andere zal vermeerderen?

Droevige uitzigten, die zelfs geen hoop tot geluk doen sikkeren, zijn waarlijk geene aanlokzelen om te trouwen en de bezwaarlijkheid om het nodig, schoon nog zoo gering, onderhoud te vinden, zijn even zoo veele toereikende gronden om de huis- en kinder- zorgen te ontwijken. Hierbij koomt nog dat de vrugtbaarheid en de oplevering van den dorren grond enkel daarvan afhangen dat op zekere tijden van het jaar het nodige regenwater valle; doch blijft de regen ongelukkig ook maar in het geringste weg, moet op velden en weiden alles verdorren en verschroeijen en de hongersnood is onvermijdblijk. Men kan wel begrijpen dat diergelijke rampen de inwooneren afschrikken van het genoegens des huwelijksstands te begeeren, wijl zij bedugt zijn dat ellende

en slavernij het lot van hunne ongelukkige kinderen zal worden.

Toen wij, op onze terug reis naar Engeland, in het jaar 1775, weder aan de *Kaap de Goede Hoop* kwamen, verhaalde men ons dat deeze eilanden in de beiden voorgaande jaaren van eenen algemeenen hongersnood bezogt waren geworden. Daar waren enige honderden inwooneren van honger gestorven en de kapitein van een Hollandsch schip, dat in deezen tijd voor *St. Jago* ten anker lag, had een groot aantal van dezelve, met vrouwen en kinderen, aan boord genoomen, die zig als lijf-eigenen aan hem overgegeeven hadden, enkel om den honger te ontgaan. Hij maakte zig hunnen nood te nutte, bragt hen aan de *Kaap* en verkogt hen daar, maar zoo dra de Hollandsche regeering aan de *Kaap* naricht van deezen schandelijken handel kreeg, ontvong hij bevel deeze ongelukkige weder op zijne eigene kosten inkooppen, hen naar hun vaderland terug te voeren en een bewijs van de Portugeesche regeering te brengen dat zij daar gekoomen waren.

De *Kaap-Verdische Eilanden* zijn bergachtig, maar op de laage bergen, die zagt naar den zee-oever afloopen, en ruime dalen tusschen beiden hebben, is alles groen. In het geheel ontbreekt het deezen eilanden aan water, want, behalven op *St. Jago*, dat eene tamelijke rivier heeft, die zig bij *Ribeira-grande*, een daarnaar genoemd vlek, in zee stort, is op enige derzelve alleen bron-water. Zoo is, bij voorbeeld, te *Porto-Praya* maar eene eenige bron, die slechts met veld-steenen zonder muurwerk slegt aangelegd was en niet alleen troebel en brak water gaf, maar ook zoo weinig, dat wij haar da-

dagelijks twee maalen droog schepten. Het dal nevens het fort schijnt eenen eenigzints vogtigen grond te hebben en is hier en daar met kokosnooten-boomen, suiker-riet, banannen, katoen, gojaven en papaya-boomen beplant; doch het grootst gedeelte is met kreupelbosch begroeid of bestaat uit vee-hoederijen.

Deeze laatste omstandigheid zoude veelligt hoop kunnen geeven dat deeze eilanden gewigtig en voordelig zouden kunnen gemaakt worden, als zij een arbeidzaam, onderneemend en handeldrijvend volk toebehoorden. De cochenille-plant, indigo, enige specerijen en mischien ook de koffij zouden, naar uiterlijk aanzien, in deeze brandend heete luchtstreek wel tieren en gewis ten vollen toereikende zijn om den planters en den overigen inwooneren niet alleen de noodwendigste behoeften, maar ook alle genoeglijkheden des levens te verschaffen, als zij, namelijk, eene zoo welddaadige en vrije regering genooten als de Engelsche. Dan zoude, in plaats van het schraal onderhoud van wortelen, dat zij nu hebben, hunne disch met overvloed van spijzen bezet en hunne ellendige hutten in gemaklijke huizen veranderd worden.

Enige der laage heuvelen waren zoo dor en onvruchtbaar, dat men naauwliks hier en daar wat groen op dezelve zag; op andere, daarentegens, zagen wij nog enige planten, offchoon het tegens het eind van het drooge jaargetijde liep. In de dalen is de grond vruchtbaar genoeg en bestaat uit uitgebrande verweerde slakken en okerverwige asch; maar overal is de aarde met eene menigte steenen bedekt, die verbrand en eene soort van lava schijnen; de rotten aan de kusten zijn ook zwart van kleur en zien

zien 'er insgelijks als verbrand uit. Uit dit alles is het waarschijnlijk dat dit eiland groote veranderingen van het uitbreeken van vuurspuuwende bergen geleden hebbe en hetzelfde kan men mischien van de overige nabuurige eilanden zeggen, te meer, wijl een derzelve, namelijk *Fuogo*, nog tot op den huidige dag uit eenen werkelijk vuurspuuwenden berg bestaat. De binnen 'slands gelegen bergen zijn hoog, ook scheenen enige derzelve zeer steil en zij zullen mischien van oudere oorsprong zijn dan de overblijfselen van vuurspuuwende bergen aan de kusten, welke wij alleen konden onderzoeken.

Des avonds, naar boord gaande, moesten wij door het water waaden, dat egter niet zonder vrees geschieden kon, ter oorzaake van de haaien, die in menigte in deeze haven zijn. De kapitein, de sterrekundigen en stuurlieden hadden den dag, met het maaken van eene kaart van de haven, doorgebracht en daartoe sterrekundige waarneemingen gedaan op een klein eiland, dat in de haven ligt en, om de menigte van kwakkelen, die 'er zijn, *Ile des Codornizes* of het *Kwakkel-Eiland* genaamd wordt. De kommandant verhaalde ons dat, voor enigen tijd, de officiers van een Fransch fregat op deeze zelfde plaats waarneemingen gedaan en verscheiden uurwerken van eene nieuwe uitvinding bij zig gehad hadden. Dit was het fregat de *Iffs* geweest, onder bevel van den Heer FLEURIEU, aan wiens boord zig de Heer PINOË bevond; het dag-verhaal van die reis en de op dezelve gedaane Waarneemingen zijn in twee deelen in quarto uitgegeeven.

Op onze kruidkundige wandelingen hadden wij aldaar enige planten van onder den Keerkring, maar meest

meest van bekende soorten; gevonden; onder de insecten, vischen en vogelen daarentegens waren enige nieuwe. Onder de laatste behoorde voornamelijk eene soort van paerl-hoenderen, die zelden vliegen, maar des te sneller loopen en, als zij oud zijn, een zeer hard droog vleesch hebben. Kwakels en roode patrijzen zouden 'er, naar het zeggen der inwoonders, ook gemeen zijn; maar de merkwaardigste, dien wij hier zagen, was eene soort van ijsvogel (*). Hij voedt zig met groote blaauwe en roode land-krabben, die zig alhier in menigte ophouden en in den droogen dorren grond ronde en diepe gaten tot hunne wooningen maaken. Onze matroozen kogten 'er vijftien of twintig apen, die *St. Jago Apen* of *Groene Apen* (†), *Simia Sabana*, genoemd worden. Zij waren wat kleiner dan katten en van eene groenachtige bruine kleur, met zwarte koppen en pooten. Zij hadden zakken in den mond. De kuuren van deeze dieren waren vermaaklijk genoeg, zoo lang dat spel nog nieuw was; maar het duurde niet lang, en men werd hem moede; men sloeg de arme dieren dikwijls op eene wreede wijze van den eenen hoek van het schip naar den anderen en liet hen eindelijk uit gebrek aan versch voedzel van honger sterven, zoo dat maar drie derzelve levendig aan de *Kaap* kwamen.

Bladz.

(*) Deeze zelfde soort wordt in *Gelukkig Arabie* gevonden. Zie FORSKALS *Fauna Arabica*; zoo ook in *Abysinie*. Zie de voortreffelijke tekeningen van J. BRUCE.

(†) De schoone groene Meerkat, de *Callitriche*.

VERTAALER.

Bladz. 12 (5). Den zestienden, des avonds ten agt uren, zagen wij een helder vuurig luchtverschijnsel van eene langwerpige gedaante en blaauwachtig van kleur. Het bewoog zig zeer snel naar den gezigts-einder, liep noord-westwaarts en verdween weinige oogenblikken daarna onder den gezigts-einder. Op den middag waren wij ten minsten vijf en vijftig Engelsche zee-mijlen van *St. Yago* verwijderd en tog volgde eene zwaluw het schip altoos na. Tegen den avond zettende zij zig op eene van de schiet-gaten; doch, wijl zij daar altoos ontrust wierd, zoo dikwerf de zeilen omgehaald of ingenoomen wierden, nam zij naderhand 's nachts haare huisvesting in het beeldwerk aan den spiegel en volgde ook de twee volgende dagen het schip. Gedurende deezen gantschen tijd zagen wij veele Boniten om ons. Dikwijls schooten zij met de grootste snelheid naast ons voorbij; maar alle poogingen om haar met angels en harpoenen te vangen waren vergeefs; het gelukte daarentegens onzen matroozen eenen haai, van vijf voeten lang, aan den haak te vangen. Zijnen gewoonlijken geleider, het Lootsmannetje (*Gasterosteus ductor*) en den Zuigvisch of Remora (*Echeneis remora*) zagen wij wel bij hem, maar met dit onderscheid, dat de eerste zig zorgvuldig wagtte van gevangen te worden; maar de laatste daarentegens zoo vast aan het lighaam van den haai zat, dat 'er tegelijk met denzelven vier op het dek gehaald wierden. Den volgenden dag aten wij iets van den haai en vonden dien, gebakken zijnde, van eene tamelijk goede smaak, maar om het vet zwaar te verteeren.

Bladz.

Bladz. 14 (6). Onze kapitein heeft door eene veeljaarige ondervinding opgemerkt dat op lange zee-reizen eene rijklijke uitdeeling en een overvloedig gebruik van versc water ongemeen veel toebrengt om het volk gezond te houden. De reden daarvan is ook gemakkelijk te verklaaren, want, als het rijklijk gedronken en ook tot het wascchen van het ligbaam en het linnen gebruikt wordt, verdunt het niet alleen het bloed, maar door de zuiverheid en het dikwijls veranderen van linnen blijven ook de zweet-gaten van de huid steeds open, en dus wordt de, tot de gezondheid nodige, onmerkbaare uitwaasfeming niet afgebrooken. Daardoor wordt het gevaar van rotaartige ziekten op tweeërleie wijzen voorkoomen, eensdeels omdat de uitwaasfemingen van het ligbaam niet weder door de huid ingezogen kunnen worden, en anderdeels omdat de door het aanhoudend zweeten verloren vogtigheid door veel drinken weder vergoed wordt, bij welker gebrek de verdikte vogten ligt ziltig en scherp worden, dat men eigenlijk als de oorzaaken van de ontsteeking-koorts opgeeft.

De regen had onze arme zwaluw door nat gemaakt. Zij zettede zig op de leuning van het dek neder en liet zig geduldig vangen. Ik droogde haar en liet haar in het stuur-ruim vliegen; zij vergastede zig op de vliegen die zij daar vond en vloog zedert in en uit de kajuit en het ruim; eindelijk verdween zij; denklijk wierd zij door den eenen of anderen gevoelloozen matroos gevangen, om een lekker beetjen voor eene geliefde kat te worden. Deeze vogel toont zeer duidlijk hoe enkele vogelen zoo verre weg in zee gebragt kunnen worden. Het schijnt dat zij de schepen, die van land afstrekken, onbemerkt op de
open

open zee volgen en zij moeten dan nabij het schip, als het eenigst vast punt, dat hun het onoverzienbaar vlak van de zee aanbiedt, blijven. Zeilen een of meer schepen met elkanderen, zoo kan men ook gemakkelijk begrijpen waarvandaan het koome dat men verre van land land-vogelen aantreft. Zij volgden veelligt het een schip en geraakten naderhand ook bij dat, waarop zig de waarneemer bevond. Maar behalven dit leert de ondervinding dat niet alleen enkele vogelen, maar zelfs gantsche vlugten door zware stormen verre van land en tot op de open zee gejaagd worden, daar zij dan ook op de schepen zoeken te rusten. Dit bevestigde mij kapitein COOM uit eigen ondervinding. Hij bevond zig eens tusschen Noorwegen en Engeland in eenen hevigen storm, gedurende welken eene vlugt van veele honderden vogelen zig in het wand kwam nederzetten. Behalven eene menigte kleine vogelen, waren 'er ook enige havikken onder, die op de kleine aanvielen en een rijklijk maal hielden.

Den drie en twintigsten zagen wij enige walvischen van vijftien tot twintig voeten lang naar het Noorden en Noord-Westen voorbij het schip zwemmen. Men hield hen voor Noord-kapers (*Delphinus orca*). Twee dagen daarna zagen wij vischen van dezelfde soort, benevens enige kleinere van eene bruine kleur, die om hun springen uit het water *Springers* genoemd worden.

De wind was zedert enige dagen N. W. en nodigde ons naar het Z. O. te stevenen, zoo dat wij nu zuidwaarts van de kust van *Guinea* waren. Enige van onze zee-lieden, die den Atlantischen Oceaan dikwerf overgevaaren waren, zagen dit als iets bijzonders aan; en het is ook indedaad zonderling dat,

al-

af
ze
w

en
tro
na
mij
me
de
oor
wij
ma
die
opg

B
wij
Ook
ten
van
tot a
heeft
de 2
lijke
ren,
dat z
is, s
degee
te on
onden
Der
de vis
IV

alſchoon de wind tuſſchen de Keerkringen voor zeer beſtendig, ja bijna onveranderlijk gehouden wordt, hij evenwel ſomtjds van de regel afwijkt.

Bladz. 14 (7). In deeze ſtreek zagen wij ook enige Fregat-vogelen (*Pelecanus aquilus*). De matroozen houden dezelve voor een teken dat 'er land nabij is; wij waren egter nu meer dan honderd zee-mijlen van de naaſte kuſt en bijgevolg heeft deeze meening even zoo weinig grond als veele andere oude vooroordeelen. Elke wederlegging van een vooroordeel is een gewin voor de wetenſchap en elk bewijs dat eene heerſchende meening des gemeenen mans eene dwaaling is, is een ſtap tot de waarheid; die alleen verdient tot voordeel van het menſchdom opgetekend en bewaard te worden.

Bladz. 15 (8). Den eerſten September zagen wij verſcheiden Doraden (*Coryphaena hippurus*). Ook zagen wij niet verre van het ſchip eenen grooten viſch, dien WILLOUGHBY uit de berichten van J. NIEUWHOF ontleend, in zijn *Aanhangzel tot de historie der Viſchen* bladz. 5. op Pl. IX. Fig. 3, heeft laaten afbeelden. Hij wordt bij de Hollanders de *Zee-duivel* genaamd en ſchijnt, naar zijne uiterlijke gedaante, tot het geſlacht der roggen te behooren, maar van eene nieuwe ſoort te zijn, een bewijs dat zelfs de bekendſte zeeën, gelijk de Atlantiſche is, ſtof tot nieuwe ontdekkingen geeven, als maar degeene, die het bekende van het onbekende weten te onderſcheiden, gelegenheid hadden om de nodige onderzoeking te doen.

Den derden zagen wij groote ſcholen van vliegen-de viſſchen en vongen eenen Boniet (*Scomber pelamis*)

mys Y die terstond klaar gemaakt wierd, maar die drooger en onsmaklijker was dan waarvoor men hem gewoonlijk houdt; twee dagen daarna gelukte het ons eene Dorade te krijgen. Voor de tafel is ook deze visch, als zeer droog zijnde, van weinig waarde; maar des te meer behaagt hij, als men hem ziet slachten, het gezigt door de onbeschrijflijk schoone speeling van kleuren op zijne huid. Deeze verandert dan onophoudlijk en eene heerlijke vermenging van kleuren wisselt met elkander af, zoo lang de visch slechts enig spoor van leven heeft. Naar het mij voorkomt is dit een der pragtigste vertooningen, welke een reiziger in de zeeën van de heete luchtstreeken kan aantreffen.

Terwijl wij in de sloep voeren, hadden wij ook gelegenheid eene soort van kwallen of zee-netelen te onderzoeken, welke LINNEUS *Medusa pelagica* genoemd heeft. Ook vongen wij een ander zee-dier *Doris laevis* of de gladde Zee-flak genoemd en maakte naauwkeuriger tekeningen van dezelve als men tot hier toe gehad heeft.

Bladz. 15 (9). Wij vongen den negenden verscheiden Doraden en een vliegende visch, die volkoomen een voet lang was, viel op het dek neder. Zedert den agtsten hadden zig aanhoudend verscheidene soorten van Zee-vogelen, als Fregat-vogelen (*Pelecanus aquilus* & *sula*) Storm-vogelen, Meeuwen en Keerkring-vogelen (*Phaëton aethereus*) laten zien. Ook was de zee dikwijls met weeke zeedieren bedekt. Onder deeze laatste was eene soort die blaauw, omtrent als eene tuin-flak, van gedaante en met vier armen voorzien was, die in verscheiden takken verdeeld waren. Wij noemden haar

Glau-

Gl
sch
vee
W
we
ma
ken
Josh
tall
men

B
ook
kree
twe
wen
gel
D
en e
ne k
die v
hebb
eerste
(Pro
W
flakke
(Hel
meen
een v
wor
om de

(*)
(†)

Glaucus atlanticus. Eene andere soort was doorschijnende als glas, en van deese hongen dikwijls vele, als aan eene snoer geregen, aan mekanderen. Wij bragten dezelve tot het geslacht *Dagisa*, van welke ook in de eerste Reize van COOK gewag gemaakt wordt (*). Nog twee andere soorten van slakken, door de Hollanders *Bozaantjens* genoemd (*Helothuria physalis*) en zellende kwallen (*Medusa jelly*) waren aan alle zijden van het schip in groote menigte.

Bladz. 16 (10). Onder andere viel ons heden ook eene nieuwe soort van kwal in handen, en wij kreegen ook gelegenheid eenen vogel, die zig sedert twee dagen had laten zien, nu nader te beschouwen, wanneer hij de gewoone groote onweersvogel (*Procellaria puffinus*) bleek te zijn.

Den vierden October zagen wij, met koud weder en eene scherpe lucht, groote hoopen van de gemeene kleine onweersvogelen (*Procellaria pelagica*) die van eene rosbruine kleur zijn en witte stuiten hebben. Den volgenden dag vertoonde zig ook de eerste Albatros (*Diomedea exulans*) en Pintaden (*Procellaria capensis*).

Weinige dagen daarna bekwamen wij nog enige slakken en eene paarsche slak, het kwallebootje (*Helix janthina*) welke laatste om hare buktengemeene dunne schaal merkwaardig is. Ik moet alhier een verkeerd voorreeven van den Heer HAWKSWORTH, schrijver van de eerste Reize van COOK om de Waereld, omtrent dit diertjen aanstippen (†); hij

(*) Deel I, bladz. 3 en 4.

(†) Deel I, bladz. 22.

hij schijnt te twijfelen of dit dier niet de *purpura* der Ouden zij. Die *PLINIUS* slechts heeft ingezien kan geen het minste vermoeden hebben dat dat dun-schaalig hoorntjen de purper-slak der Ouden zoude kunnen wezen. Zij kenden verscheiden slakken, die purper leverden, maar deeze waren enkel klip-horens: *Earum genera plura, pabulo & solo discreta* XI, 61. *Exquiruntur omnes scopuli, gaetuli muricibus ac purpuris* V, 1. Even zoo duidlijk en onloochenbaar is het dat de gestalte en hardigheid van hunne purper-slakken van de kleine *helix janthina*, gantsch verschillend waren. *Purpura vocatur cuniculatum procurrens rostra & cuniculi latere introrsus tubulato qua proferatur lingua* IX, 61. *Lingua purpurae longitudine digitalis qua pascitur perforanda reliqua conchylia tanta duritia aculeo est* IX, 60. *Praeterea clavatum est ad turbinem usque aculeis in orbem septenis fere* IX, 61. *Don* ANTONIO D'ULLOA's Reize naar Zuid-Amerika verdient hier over nagelezen te worden.

Bladz. 22 (11). Naauwlijks was het donker geworden of de zee vertoonde rondom ons een groot bewonderingswaerdig gezigt. Zoo verre wij zien konden scheen de gantsche Oceaan in vuur te zijn. Elke breekende golf was op den top met eenen helderen glans verlicht, die het licht van den *Phosphorus* geleck en langs de zijden van het schip veroorzaakte het slaan van de golf eene lijn als van vuur. Wij konden ook groote lichtende lighaamen in het water onderscheiden, die zig, dan snel, dan langzaam, nu in eene zelfde rigting met het schip, dan weder van ons weg bewoogen. Somwijlen zagen wij zeer duidlijk dat deeze lighaamen de gedaanten

van

van vischen hadden en dat de kleine voor de grooten uit den weg gingen. Om dit wonderbaar verschijnsel naauwkeuriger te onderzoeken, lieten wij eenen emmer zulk lichtend see-water op het dek haalen; men bevond dat ontelbaare lichtende lighaamtjens van eene ronde gedaante, die 'er met groote snelheid in om zwommen, die glinsterende vertooning voortbragten. Na dat het water eene wijl tijds gestaan had, scheen het getal der vonken te verminderen; maar zoo dra wij het op nieuw roerden, wierd het weder zoo lichtend als van te vooren. Ook merkten wij op dat, als het water langzaamerhand stil wierd, die lichte lighaamen tegens de trillende beweging of den stroom van hetzelfde zwommen, althoos zij, bij sterk roeren, de rigting, in welke zig het water dan bewoog, niet wederstaan konden, maar met hetzelfde wierden voortgesleept. Om nog nader te bepaalen of deeze diertjens een eigen vermogen om zig te beweegen hadden, dan of hunne beweging veelligt enkel van het slingeren van het schip kwame, lieten wij den emmer vrij ophangen. Deeze proef zettende hunne zelfstandige bewegingskracht buiten allen twiifel en bewees tegelijk dat de beweging van het water het lichten wel niet voortbrengt, maar egter bevordert; want als het water geheel stil was, verminderde het vonken langzaamerhand en bij de geringste beweging kwam het weder en nam in even dezelfde evenredigheid toe als dezelve vermeerderde. Terwijl ik het water met de hand omroerde, bleef een deezer heldere lighaamtjens 'er aan hangen, en deeze omstandigheid maakte ik mij ten nutte om het met het gewoon glas van het verbeterd mikroskoop van RAMSDEN te onderzoeken. Hier vertoonde het zig van eene kogelronde gedaante.

te, wat bruinachtig en doorschijnend als gelei, maar met het sterkst glas ontdekten wij aan dit deeltjen dan mond van eene kleine opening, en in dezelve vier of vijf darm-sakken, die met elkanderen en met die opening zaamenhongen. Na dat ik op deeze wijze verscheidene derzelve had waargenoomen, die alle van dezelfde gestalte waren, tragtete ik enige in een dropjen waters te vangen om hen in een hol glas, in hun element, onder het mikroskoop te brengen, daar ik dan hunne natuur en bewerktuiging nader zoude hebben kunnen waarneemen; maar zij wierden door de geringste aanraaking gemeenlijk zeer beschadigd en, zoo dra zij dood waren, zag men niets meer aan hun dan eene niet te zaamenhangende klomp vezelen. Na omtrent twee uren hield de zee geheel op met lichten, en, alſchoon wij nog binnen dien tijd eenen emmer water hadden laten ſchep- pen, waren, dog alle herhaalde proeven, om een van deeze deeltjens levendig onder het glas te brengen, ſteds vergeefsſch. Wij verzuimden dan ook niet langer van het eerſt waargenoomen bollatjen eene teke- ning te maaken en onze waarneemingen opteſchrij- ven, waaruit men met waarſchijnlijkheid kan gissen dat deeze kleine dieren miſſchien het kuit van eene ſoort van kwal zijn; maar zij kunnen ook wel een eigen geſlacht uitmaaken (*).

Daar

(*) Het verſchijnzel van het vonken en lichten van het zee-water heeft de aandacht der Natuurkundigen zeer ſterk bezig gehouden en hetgeen onze doorlugtige reizigers in verlegenheid bragt was reeds zeer lang voor hun beredeneerd geworden. ARISTOTELES ſchreef dat licht toe aan de vette en olſeuchtige hoedanigheid van het zee-water. Daar wordt van geſproken bij SAGO in zijn *Nervum Organum*.

in

Daar was in dit verschijnzel iets zoo wonderbaars en groots, dat wij ons niet onthouden konden met eerbiedige verwondering aan den Schepper te denken,

in de Verhandeling van BOYLE over de oorsprong der gedaanten en hoedanigheden, in de Verhandeling of de *Phosphori* van OZANAM, in de *Memoires de l'Académie des Sciences* van de jaaren 1703 en 1723, bij BARTHOLOMÆUS, de *Luci animalium*, bij DONATI, in zijne *Natuurlijke Historie der Adriatische Zee*, in een werk, getiteld *Dell' Eletticismo*, te Venetie in het jaar 1746 uitgegeven door eenen officier van de Koninginne van Hongarys, in de *Memoires de l'Académie des Sciences* van 1750, door den Abt NOLET, in het derde Deel van de *Memoires présentés à l'Académie par des Savants étrangers*, door de Heeren LE ROY van Montpellier en de Commandeur SOUBEHEU van Riville over deezc zaak gehandeld hebben; in een werk van VIANELLI, getiteld *Nuove scoperte intorno le luci notturne dell' acqua marina*; in eene Verhandeling van GRIZELINI, Geneesheer van Venetie, dat ten tijtel voert: *Nouvelles Observations sur la scolopendra Marine*; in eene Verhandeling van FOUGET, Luitenant Generaal van de Admiraliteit van Cette, in het jaar 1767 in de Academie voorgelezen over het vonken van het zee-water, maar die niet gedrukt is; bij LINNEUS in zijne *Amoenitates Academicæ*, *Dissert.* 39. en in de *Philosophical Transactions* van 1769, door CANTON. Deze laatste Verhandeling bevat proeven, welke bewijzen dat het licht van de zee van de verrotting van dierlijke zelfstandigheden koomt. Een klein wit vischjen, in zee-water gelegd, maakte het lichtende in agt en twintig uren. Deze proeven gelukken even zeer in gemeen water, waarin men een dergelike van deszelfs gewigt zout doet. DE BUFFON heeft mij gezegd dat zoet water, waarin hij hout liet woe-

ken, wiens Almacht dit schonwspel bereid had. De Oceaan wijd en breed met duizend millioenen van deeze kleine diertjens bedekt! Alle tot het leven be-
werk-

ken, ook lichtend wierd. De Heer CADET heeft mij ook gezegd dat gedistilleerde olie van hartshoorn het water lichtend maakte. De Heer RIGAUD verzeekert in het *Journal des Savans* van Maart 1770 (*pag. 148 in 4to*) dat het licht van de zee van de haven van Brest tot de Antilles van eene ontzagchelijke menigte kleine ronde polypen koomt van een vierde lijn middellijn en die maar eenen arm van omtrent een zesde van eene lijn lengte hebben.

Het schijnt zeker dat 'er in de zee verscheiden soorten van dieren zijn, die ook lichten; die, welke door GRIZELINI en VIANELLI beschreven zijn, verschillen met elkanderen en van die van den Heer GODENEU: de phoeladen, de zee-netels, de polypen, de verrotte vissen geven licht. De Heer ADANSON heeft verscheiden soorten van pisbedden gezien, die ook lichten; maar hij zei de den tienden January 1767 in de Academie dat zelfs het zand op Senegal, als het zee-water 'er af geloopen is, licht geeft, als men 'er den voet van opligt en dat de zee lichtend is zonder dieren. De Heer TURGOT wierd met zijn gezelschap op zee nat gemaakt en alle gaven zij licht van zig, hunne klederen waren des anderen daags nog lichtend, als men die wreef. De Heer FOUGEROUX, die ook de lichtende dieren heeft waargenoomen, stemt toe dat het moeilijk zij al het licht van de zee aan dezelve toe te schrijven; maar dat men moet toestaan dat 'er eene phosphorische stof is, die uit de verrotting voortkoomt. De Heer LE ROY heeft vonken voortgebragt door het mengen van verschillende vogten en vooral van wijngeest, en hij besluit 'er uit dat dit verschijnsel moet toegeschreven worden aan eene phosphorische stoffe, die brandt en verteert,
als

werk-
te b-
ligha-
hunn-
haas-

als z-
korrel-
Heer
men,
welke-
zelf li-
beschr-
de zee-
zeeker-
gedagt-
ven, c-
volg w-
de oor-
het vo-
gen zeg-
dere o-
het lic-
heeft h-
lijk dat
doen li-
water
tijds o-
zoo ve-
verteor-
zomer.

werktuig! Alje bogaafd met het vermogen van zig te beweegen, naar willekeur te schitteren, andere lighaamen enkel door aanraaking te verlichten en hunne eigene lichtende eigenschap afteleggen, zoo haast zij willen! Deze bespiegelingen drongen zig uit

als zij licht geeft, die zig onder de gedaante van kleine korreltjens vertoon, die geenzints dieren schijnen. De Heer GODERHEU heeft eene soort van visch waargenoomen, die naar de Thonijn gelijkt, de *Bonide* genaamd, in welken eene olie is, die uit haar zelve licht en, na dat hij zelf lichtende infekten in het zee water waargenoomen en beschreven heeft, is hij nog overtuigd dat het lichten van de zee van het vet en de olie kooft, waarmede zij voorzeeker vermengd is. De Abt NOLLET had langen tijd gedagt, gelijk de schrijver van het werk in 1746 uitgegeven, dat dat licht van de elektriciteit kwame; in het vervolg was hij geneigd te gelooven dat de kleine diertjens 'er de oorzaak van waren, of onmiddellijk, of ten minsten door het vogt, die zij in zee uitgeeven; ik heb hem egter hooren zeggen dat hij niet durft ontkennen dat het eene andere oorzaak konde hebben; men heeft dikwijls gezegd dat het licht van de zee sterker was als het stormde, maar dat heeft hij niet bemerkt; wat 'er van zij, het is waarschijnlijk dat een groot getal oorzaaken toebrengen om de zee te doen lichten en dat het licht, dat men voortbrengt door het water te roeren, verschillend is van dat, hetwelk men somtijds over de geheele oppervlakte van de zee verspreid ziet, zoo verre men zien kan, en dat het zonderlingst schouwspel vertoont, vooral onder de verzengde luchtstreek en in den zomer.

*Aantekening door den Heer DE LA LANDE
medegedeeld aan den Vertaaler van de
Fransche Uitgave.*

AANTER. OF HET I BOEK, I HOOFDST.

uit het binnenste van ons hart voort en geboden
 ons den Schepper in zijne kleinste werken te eeren.
*Turrigeres elephanterum miramur humeros taurorum-
 que colla, tigrum rapinar, leonum iugas; cum re-
 tum natura nusquam magis quam in minimis tota sit.*
*Quapropter, quæso, ne nostra legentes, quoniam ex
 his spernunt multa, etiam relata fastidio damnent,*
*cum in contemplatione naturas nihil possit videri su-
 pervacuum.* PLINIUS *Histor. Natur. Lib. XI,*
Cap. 1, §. 2.

Uit het binnenste van ons hart voort en geboden
 ons den Schepper in zijne kleinste werken te eeren.
 Turrigeres elephanterum miramur humeros taurorum-
 que colla, tigrum rapinar, leonum iugas; cum re-
 tum natura nusquam magis quam in minimis tota sit.
 Quapropter, quæso, ne nostra legentes, quoniam ex
 his spernunt multa, etiam relata fastidio damnent,
 cum in contemplatione naturas nihil possit videri su-
 pervacuum. PLINIUS *Histor. Natur. Lib. XI,*
Cap. 1, §. 2.

Uit het binnenste van ons hart voort en geboden

ons den Schepper in zijne kleinste werken te eeren.

Turrigeres elephanterum miramur humeros taurorum-

que colla,

A A N-

B
 van
 tien
 met
 was
 zwa
 te st
 Spik
 kort
 zonn
 neve

B
 den
 ding
 Diep
 kam
 ste;
 de k
 offic
 lijke
 in h
 le de

A A N T E K E N I N G E N .

O P H E T

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz. 29 (1). Enige deezer Albatrossen waren van de eene tip der vlerken tot de andere meer dan tien voeten breed. De vederen der jonge waren met vele bruine vederen vermengd; maar de volwassenen waren geheel wit tot aan de vleugelen, die zwartachtig en aan de bovenste gelederen met zwarte streepen gestreept en met enkele vederen zwart gespikkeld waren. Deezen zelfden dag liet zig, eenen korten tijd, een groote bruine visch, die met den zonne-visch (*Tetrodon mola*) veel gelijkenis had, nevens het schip zien.

Bladz. 29 (2). Gedurende deezen storm en in den nacht geraakte het geheele schip in opschudding. Een onder-officier, die voor in het ruim sliep, ontwaakende, hoorde water door zijne slaapkamer ruischen, dat hevig tegens de kisten kletsste; hij sprong het bed uit en bevond zig tot aan de knien in het water. Oogenbliklijk gaf hij den officier, die de wacht had, bericht van deeze vreeslijke omstandigheid en in weinig minuten was alles in het schip op en in beweeging. Men gong met alle de pompen aan het werk, terwijl de officieren met

ON

ongewoone goede woorden het volk aanmoedigden; maar het water scheen desnietteenstaande de overhand te neemen; ieder was in vrees en schrik; eindelijk ontdekte men, tot ons groot geluk, dat het water niet door een verborgen en ongenaakbaar lek inkwam, gelijk elk dughte, maar dat het 'er in de bootsmans-kamer door een venster of lucht-gat in liep, dat niet vast genoeg was toegemaakt geweest, en door het geweld der golven was ingeslaagen. Dit wierd ras verholpen en nu was alle gevaar voorbij; doch, zoo de onder-officier niet door een bijzonder geluk ontwaakt ware, voor het water de overhand had, zou alle tegenswoordigheid van geest van onze officieren en alle moed van het volk vergeefsch geweest zijn; men zou het schip niet boven water hebben kunnen houden, en wij zouden te grond gegaan zijn, zonder dat ons door de duisterheid van den nacht en de hooggaande zee enige de minste hulp van het ander schip hadde kunnen toegebracht worden.

Bladz. 31 (3). Eene menigte onweers-vogelen van verschillende soorten en zee-zwaluwen waren ons, dan in kleine dan in groote hoopen, van de *Kaap* gevolgd, zonder zig aan het stormen van den wind en de zee te stooren, dat hen integendeel ja nog grooter aantal scheen te doen koomen. De voornaamste soorten waren de *Kaap-onweers-vogel* (*Procellaria capensis*) en de blaauwe, zoo genaamd, omdat hij blaauw-graauwe vederen heeft en dwarsch over de vleugelen met eene zwartachtige streep getekend is. Ook lieten zig van tijd tot tijd de bovengenoemde soorten van Albatrossen, en, schoon zelden, nog eene derde soort zien, dien wij den ros-

ver.

ver
gra
zag
van
gen
men
land

bij
land
hon
hoo
derd
ven
het i
gen
kund
ter i
een t
ons
wees
het a
het g
Reke
hond
ten,
hond
Die
naar

(
pag. 2

verwigen, maar onze matroozen, wegens zijne graauw-bruine kleur, den *Kwaker* noemden. Wij zagen ook voor de eerste maal Pinguins en hoopen van zee-gras, dat zee-bamboes of trompet-gras genaamd wordt (*Fucus buccinalis* LINNÆI) die men verkeerdlijk voor tekenen van een nabij zijnde land aanziet.

Bladz. 3a (4). Des namiddags voeren wij voorbij een ander ontzagchelijk groot vierkant ijs-eiland, dat omtrent twee duizend voeten lang, vier honderd voeten breed en ten minsten nog eens zoo hoog als onze groote mast, dat is omtrent twee honderd voeten hoog, was. Daar nu, volgens de proeven van BOYLE en MAIRAN (*), de klomp van het ijs omtrent tot het zee-water staat als tien tot negen, zoo moet, volgens de bekende water-weegkundige wetten, de klomp van het ijs dat boven water is tot die welke zig onder water bevindt, als een tot negen zijn. Als nu het stuk ijs, dat wij voor ons zagen, van eene geheel regelmaatige gestalte geweest is, dat wij eens aanneemen willen, dan moet het agttien honderd voeten diep in het water en in het geheel twee duizend voeten hoog geweest zijn. Rekenen wij nu de breedte op de bovengestelde vier honderd voeten en de lengte op twee duizend voeten, dan moet deeze eene klomp een duizend en zes honderd millioenen kubiek voeten ijs bevat hebben.

Diergelijke ontzagchelijke ijs-klompen drijven, naar alle waarschijnlijkheid, slechts zeer langzaam en

(*) MAIRAN, *Dissertation sur la Glace*, Par. 1749, pag. 261.

151 AANTERKENINGEN OP HET

en onmerkbaar; want, wijl het grootste gedeelte vijf dezelve onder water is, kan het geweld van wind en golven weinig indruk op dezelve maaken. Stroomen in zee zijn veelligt de voornaamste kragten, waardoor zij in beweeging gebragt worden; egter zal de kracht deezer stroomen niet sterk genoeg zijn om dezelve in vier en twintig uren twee Engelsche mijlen verre voorttestuuen. Dat wij ons op deezen eersten togt naar de Zuid-pool van den oorsprong van dit drijvend ijs voorstelden, liep toen nog slechts op gissingen uit, die, zonder verdere ondervinding, ten hoogsten voor waarschijnlijk hadden kunnen opgegeven worden; doch nu wij onze Reis om de Waereld geheel volbragt hebben, zonder het zuidlijk vast land te vinden, waaraan men in Europa doorgaans geloofd heeft, zijn wij in onze voormalige vermoedens versterkt geworden en houden het thans voor meer dan waarschijnlijk dat dit drijf-ijs onmiddellijk in zee voortgebragt wordt, te meer, daar het, volgens herhaalde en beslissende proeven, uitgemaakt is dat zee-water bevrozen kan.

Dit drijf-ijs bewees ons ook dat 'er tusschen de luchtstreek van het noordlijk en zuidlijk half-rond een groot onderscheid is. Wij waren midden in de maand December, die in dit zuidlijk half-rond met Juny bij ons overeenkooimt. Onze waargenoomene Breedte was $51^{\circ} 5'$ Zuid, die omtrent met de Pools hoogte van London overeenkooimt, en evenwel hadden wij reeds verscheiden bergen van drijf-ijs ontmoet en onze thermometer stond op 36 graaden. Het gebrek aan een vast land op het zuidlijk half-rond schijnt deeze grootere koude van deeze waereldstreek te veroorzaaken, in zoo verre hier, namelijk, niet dan zee is, die, als een doorzigtig vloeibaar lighaam,

flaa
kna
aard

. B
ijs-
gele
ons
uure
de s
zen;
lang
voor
van
gevo
hieru
voer
het h
gena
brake
het e
floeg
het e
hoog
heen
zeer f
het ijs
vast,
om he
verkla

Blaa
Storm
wilt me

naam, de stralen der zon verslindt en niet terug-
kaatst, gelijk op het noordlijk half-rond door het
aardrijk geschiedt.

Bladz. 33 (5). Des namiddags voeren wij een
ijs-eiland voorbij, dat ten minsten eene halve En-
gelsche mijl lang was, en dat boven den wind van
ons lag. De thermometer op het dek, die ten twee
uuren op omtrent 36 graaden gestaan had, was door
de schoone zonne-schijn tot op 41 graaden gere-
zen; maar toen wij over het ijs kwamen, zonk hij
langzaamerhand tot op 37½ graad en zoo dra wij het
voorbij waren, kwam hij weder op het vorig punt
van 41 graaden. Dit onderscheid van vier graaden
gevoelden wij ook aan ons ligchaam en wij zagen
hieruit oogschijnlijk dat, behalven de reeds aange-
voerde oorzaak, deeze groote ijs-klompen insgelijks
het hunne bijdraagen om de lucht van deeze onaangenaame
zeeën zoo koud te maaken. De golven
braken zoo geweldig tegens dat ijs-eiland, als of
het eene onbeweeglijke vaste rots geweest ware, en
floegen, onaangezien het niet veel laager was dan
het eerst beschreven ijs-eiland, 'er evenwel zoo
hoog tegens, dat dikwijls het schuim 'er verre over
heen spattede, dat bij het schoon helder weder een
zeer fraai gezicht gaf. Het zee-water, dat dus op
het ijs geworpen wordt, vriest daar waarschijnlijk
vast, eene omstandigheid, die ongemeen dienstig is
om het ontstaan en het vergrooten van dezelve te
verklaaren.

Bladz. 34 (6). In het bijzonder zagen wij eenen
Storm-vogel van de grootte van eene duif, geheel
wit met eenen zwarten snavel en blaauwachtige pooten,

ten, die altijd om de ijs-eilanden zweefde en dus als een voorbode van het ijs kan beschouwd worden. Een noord-kaper en enige walvischen, die zig tusschen het ijs lieten zien en de treurige zee in dit ijs-koud klimaat enigzints verlevendigden, bragten ons op de gedagten dat wij, zoo niet wat beters, tog veelligt nog een zuidlijk Groenland te wagten hadden.

Bladz. 36 (7). Wij zagen hier gantsche troepen van Pinguins, Pintados, Mallemukken, Sneeuw- en blaauwe Onweers-vogelen (*Aptenodytes antarctica*, *Procellaria capensis*, *glacialis*, *nivea* & *vittata*) en verscheiden soorten van Walvischen bliesen rondom ons water in de hoogte. Twee derzelve, die korter dan de gewoone Walvisch waren, kwamen ons, om hunne bijzondere dikte en hunne witte of liever vleesch-kleur, aanmerkenswaardig voor.

Bladz. 38 (8). Terwijl mijn vader met den Heer WALEs bezig waren in eene kleine boot de proeven over de warmte van de zee op groote diepten te herhaalen, wierd de mist zoo dik, dat zij beiden de schepen uit het gezigt verlooren. Hoe zij te moede waren kan men ligt raaden. In eene kleine floep, waarin zij ongelukkig noch mast, noch zeil, maar niet dan twee riemen hadden, bevonden zij zig op den onmeetlijken Oceaan, verre van alle bewoonde kusten, overal met ijs omringd en zonder levensmiddelen! En dus in eenen toestand, die van zig-zelfen verschriklijk was en door het vooruitzicht van het toekomende nog vreeslijker gemaakt wierd. Zij tosiden, onder een gestadig roepen, eene wijl dan
herv

h
le
m
de
te
ze
bu
de
lul
mu
ger
de
ver
lang
koo
war
toen
den
beid
den
den
zoo
ze
man
ontsta
alles
Zij
midde
henen
en he
de om
vercer
weinig
geeten
IV.

herwaarts, dan derwaarts, maar te vergeefsch; alles was rondom hen dood stil en zij konden door de mist niet de lengte van de sloep vooruit zien. In deese onzekerheid hielden zij het voor het best stil te blijven liggen en hoopten dat, als zij op eene zelfde plaats bleeven, het schip door de stilte niet buiten het bereik van het gezigt zoude drijven. Eindelijk hoorden zij op eenen grooten afstand eene klok luiden. Dat was voor hunne ooren een hemelsch muziek. Zij roeiden 'er terstond naar toe en kreegen eindelijk op hun gestadig roepen antwoord van de *Avontuur*. Zij ijlden naar boord, ten hoogsten verblijd dat zij het oogschijnlijk gevaar van eenen langzaamen en vreeslijken dood zoo gelukkig ontcoomen waren. Na dat zij eene wijl tijds aan boord waren geweest, lieten zij een sein-schot doen, en toen zij door het antwoorden met een schoot bevonden dat de *Resolutie* zoo nabij was, dat men van de beiden schepen elkanderen toeroepen konde, keerden zij met de sloep weder naar hunne vogtige bedden en bouwvallige kajuiten, die hun nu nog eens zoo waard waren dan te vooren. Men ziet bij deese gelegenheid aan hoe veele ongevallen de zee-man blootgesteld is en hoe dikwijls zelfs gevaaren ontstaan daar men die minst vreest; maar ook hoe de alles bestierende Voorzienigheid over ons lot waakt. Zij is niet alleen in stormen zichtbaar, als zij ons midden door blinde klippen en banken gelukkiglijk henen voert, of als zij ons van de woede der baaren en het vuur redt, maar ook bij zulke kleine treffende omstandigheden moeten wij haar erkennen en vereeren, op welke reizigers en lezers gemeenlijk weinig acht slaan, of die zij ten minsten spoedig vergeeten; zoo dra zij gelukkig afgehoopen zijn.

Bladz. 46 (9). Het was ons bijna onmogelijk de Pinguins, waarop wij jagt maakten, met hagel dood te schieten, wij moesten 'er een' kogel toe gebruiken; de hagel stootte op hunne harde gladde vederen af; want dit dier, dat als een middenflag tusfchen een vogel en een tweeflachtig dier is, heeft een zeer dik pluimaadjen, dat uit lange fmalle vederen bestaat, die, als fchubben, digt over elkanderen liggen, om den Pinguin tegens de natheid en de koude van het water te befchutten. Daarenboven heeft hem de natuur nog eene dikke huid gegeven, die hem, benevens het veelvuldig vet, waarmede hij ook bedekt is, den aanhoudenden winter van deeze onaangenaame luchtftreek des te draaglijker maakt. Het gantsche overige maakzel van zijn lighaam toont even zoo veele wijze inzigten der natuur. Hij heeft eenen breeden buik, met wijd naar agteren fttaande pooten en vinnen, die hem in plaats van vleugelen dienen. Dit alles is voortreffelijk ingerigt om zijn plomp lighaam des te ligter in het water te beweegen. Die, welken wij nu eindlijk gefchoten hadden, woog elf en een half pond. De blaauwe Onweers-vogelen, die men op deezen gantschen ontzagheijken Oceaan overal vindt, en die voornamelijk in deeze ftrek bij troepen van veele honderden op de gladde oppervlakte van de zee begonnen neder te ftrijken, waren niet minder wel tegens de koude uitgerust. Zij hebben, als de Pinguins, een zeer digt en dik pluimaadjen. Uit elken wortel groeijen, in plaats van eene veder, twee, namelijk eene gewoone veder en eene dunne of dons veder, waar van de eene in de andere lag en die dus een zeer warm dekzel uitmaakten. Dewijl deeze vogelen bijna altijd in de lucht zijn, heeft hun de natuur

tuur zeer sterke en lange vleugelen gegeven. Wij hebben hen op zee tusſchen *Nieuw-Zeeland* en *Amerika*, meer dan zeven honderd Engeliſche zee-mijlen verre van land gevonden, eenen aſtand, dien zij onmogelijk hadden kunnen bereiken, als hun niet eene bijzondere ſterkte van beenderen en ſpieren, benevens de lange vleugelen, daartoe behulpzaam geweest waren. Daar zij zig zoo verre van land over de gantsche zee verſpreiden, moeten zij denklijk, gelijk veele andere roofdieren, zoo wel onder de vogelen als onder de viervoetige dieren ook doen, langen tijd zonder verſch voedzel kunnen leeven, ſchoon hetgeen wij van hun gezien hebben deeze gedagten bijna even zoo zeer ſchijnt te ontzenuwen als het dezelve aan de andere zijde wederom bevestiget. Zoo dra wij, namelijk, eenen aanschooten, zoo ſpoogen zij eene menigte van taai ſlijmig voedzel uit, dat, naar oogendiſchijn, eerst verſch verteerd was, en dat de andere terſtond met eene gulzigheid verſlonden, die lang vaten en grooten honger ſcheen aan te dilden. Daar moeten dan allerhande ſoorten van Kwallen in deeze ijs-zeeën zijn, die bij ſchoon weder op de oppervlakte koomen en die deezen gulzigen vogelen tot voedzel verſtrekken.

A A N T E K E N I N G E N

O P H E T

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 71 (1). Dewijl deeze reis in Frankryk niet in het licht gegeven is, zal ik hier enige narichten mededeelen, welke ik aan de *Kaap* van Fransche officieren ontvangen heb. De Heer VAN KERQUELEN, luitenant in Franschen zee-dienst, voerde het schip de *Fortuin* en had een kleiner, de *Dik-buik* (*Gros Ventre*) bij zig, dat onder bevel van den Heer ST. ALLOUARN stond. Zij zeilden beiden in het laatst van het jaar 1771 van *Isle de France*. Den dertiende January 1772 zag de laatste twee Eilanden en noemde die de *Geluks-Eilanden* (*Iles de Fortune*); den volgenden morgen ontwaarde hij nog een ander, dat van zijne gedaante den naam van *Rond-Eiland* kreeg. Omtrent dien zelfden tijd ontdekte de Heer VAN KERQUELEN ook land, dat zeer hoog was en van eenes tamelijk grooten omtrek scheen te zijn; hij zond dan eenen zijner officieren in de sloep met zes riemen voor het schip uit en liet peilen. Maar door dien het fris woei, kwam de Heer ST. ALLOUARN de sloep van den Heer VAN KERQUELEN voor en vond een baai, die hij naar zijn schip *Dik-buik-Baai* noemde. Zoo

dra

dra hij 'er in geloopen was, zond hij enig volk met de jol om de Fransche vlag aan land te planten, en daardoor plegtig bezit van hetzelfde te doen neemen. Na dat zij den oever, schoon door de hooge zee met moeite, bereikt en hunnen last uitgevoerd hadden, keerden zij aan boord van den *Dik-buik* terug, daar hun ook het volk van de sloep, die door den Heer VAN KERQUELEN was afgezonden, volgde. Terwijl dit gebeurde, was het ander schip, de *Fortuin*, welks zwakke mast den storm niet genoeg wederstand kon bieden, ten minsten zestig zeemijlen van het land afgeslaagen en de kapitein, de Heer VAN KERQUELEN, had dierhalven kort en goed het besluit genoomen om regt toe regt aan weder naar *Ile de France* terug te keeren. De Heer ST. ALLOUARN, die dit niet wist, of niet denken kon, zocht drie dagen lang op zee naar zijnen reisgezel en voer daarna, als hij hem niet vond, nog eenen tijd lang voort de ligging van dit land opteeneemen, bij welke gelegenheid hij door een' storm beleopen werd, waarin hij de boot van de *Fortuin*, welke het volk aan zijn schip vastgemaakt had, verloor. Toen hij om het noordlijk eind van het eiland kwam, bevond hij dat de kust zuid-oostwaarts strekte en na dat hij omtrent twintig Engelsche zeemijlen langs dezelve gezeild was, en het land overal bergachtig, ontoegankelijk en geheel van hout ontbloot gevonden had, rigtede hij zijne koers naar *Nieuw-Holland* en kwam eindelijk over *Timor* en *Batavia* naar *Ile de France* terug, daar hij kort daarna stierf. Zoo dra de Heer VAN KERQUELEN in Europa terug kwam, wierd hij terstond op nieuw met een schip van vier en zestig stukken, de *Roland*, en een fregat, de *Vogel* genaamd, welk last-

ste onder bevel van kapitein ROSNEVET stond, uitgezonden. Maar hij deed op deeze tweede reize geene nieuwe ontdekkingen; want naauwliks had hij het op den voorigen togt ontdekte land weder in het gezigt gekregen of hij moest, om zekere omstandigheden, weder terug keeren. De noordlijke kust van hetzelfde ligt op 48° Zuider Breedte en op omtrent 82° Ooster Lengte van *Ferro*, dat 6° O. van *Isle de France* en omtrent 64° $20'$ O. van *Greenwich* is.

De Heer MARION, welke door de Fransche regeering als hoofd van de beiden schepen, de *Mascarin* en de *Castries*, het een onder kapitein CROZET en het ander onder kapitein DUCLESMEUR, in het jaar 1772, op eene ontdekking-reize werd uitgezonden, vond in de maand January van dat jaar op drie verschillende plaatsen, namelijk onder $46\frac{1}{2}^{\circ}$ en $47\frac{1}{2}^{\circ}$ Zuider Breedte en op 37° $46\frac{1}{2}^{\circ}$ en $48\frac{1}{2}^{\circ}$ Oost van *Greenwich*, enige kleine eilanden, die eger alle van eene weinig beduidende grootte, hoog, rotsachtig, zonder boomen en bijna geheel onvrugbaar waren. Beiden schepen stevenden van hier naar het zuidlijk eind van *Nieuw-Holland* of *Van Diemens-Land*, dat TASMAN eerst ontdekt heeft en van daar naar de *Eilanden-Baai* in *Nieuw-Zeeland*, daar de Heer MARION het ongeluk had van met agt en twintig van zijn volk door de inboorlingen gedood te worden. Na dit verlies zeilde de Heer CROZET, op wien nu het bevel verviel, door het westlijk gedeelte van de Zuid-zee naar de *Philippynsche Eilanden* en keerde van daar ook naar *Isle de France* terug. Volgens deeze berichten zijn de ontdekkingen der Fransche reizigers en de voortreffelijke kaart van het Zuider Half-rond getekend, welke de Heer

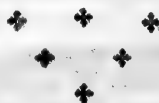
DE VAUQUONDY, onder opzigt van den Hertog DE CROY, getekend en in het begin van het jaar 1773 uitgegeeven heeft.

Bladz. 73 (1). De wind woei ons tamelijk sterk uit het Oosten tegens en wijl de zee stil bleef, dagten wij dat 'er in het Oosten land zijn moest, in welke meening wij nu door de kaart van DE VAUQUONDY nog meer versterkt wierden, want, volgens de ligging, welke men de Fransche ontdekkingen in de voornoemde kaart gegeven heeft, kunnen wij den tweeden February, op welken dag wij ons op de voor deeze eilanden opgegeeven Breedte het verst naar het Oosten bevonden hebben, ten hoogften nog twee graaden Lengte westwaarts van hetzelfde geweest zijn. Schoon wij nu het land zelf niet vonden, hebben wij egter, door ons heen en weder kruisen in deeze streek, de Geographie eenen dienst gedaan, omdat daaruit onloochenbaar blijkt dat de Fransche ontdekking niets meer dan een klein eiland, en geenzints het noordlijk eind van een onder deeze luchtfreek gelegen groot vast land is, gelijk men eerst geloofd heeft.

Bladz. 82 (3). Dat Zuider-licht bestond uit lange zuilen van een helder wit licht, die zig aan den oostlijken horizon bijna tot het toppunt verheften en zig langzaamerhand over het gantsche zuidlijk deel van den hemel verbreidden. Soms was het aan het boven-einde schuinsch gebogen, en geleeke naar het Noorder-licht van ons waereld-deel, behalven dat het geene andere dan eene witte kleur had, daar ons Noorder-licht integendeel verscheidene bijzonderlijk purper- en vuur-kleuren aanneemt.

164 AANTEK. OP HET I BOEK, III HOODST.

Somtijds konden wij door het schijnen van dit Zuid-licht, van welk, mijns weetens, nog geen reiziger gesproken heeft, de daar onder verborgen sterren niet ontdekken en op andere tijden zag men die op zijn best maar gantsch bleek door hetzelfde heen flikkeren. De lucht was meestendeels helder, als dit verschijnsel zig vertoonde en de lucht zoo scherp en koud, dat de thermometer gemeenlijk op het vries-punt stond.

A A N.

A

Blad
schen,
kabelja
de *Koh*
Raaven
Harder
kers (*J*
Europa

Bladz
bestond
met sto
met tou
Elke ka
den aan
was me
sied, i
van pas
In deez
mande v
LINNE

Bladz
hun in g
den korp

A A N T E K E N I N G E N

O P H E T

VIERDE HOOFDSTUK,

Bladz. 102 (1). De beste en smaaklijkste vischen, die wij hier vongen, waren eene soort van kabeljaauw, welke de matroozen, om zijne kleur, de *Kolen-visch* noemden, zeer goede dunne Zee-Raaven (*Sciaena*) Zee-Scorpioenen (*Scorpaena*) Harders (*Mugil*) Bastaard-Makreelen of Marsbankers (*Scamber trachurus*) en andere iekkere, die in Europa geheel onbekend zijn.

Bladz. 106 (2). De kano, die oud en slegt was, bestond uit twee kanoos, aan elkanderen verbonden met stokken, die op het dek vast gemaakt waren, met touwen van de vlas-plant van *Nieuw-Zeeland*. Elke kano was van planken gemaakt, die met draaden aan elkanderen genaaid waren en de voorstaven was met een grof gesneden menschen-gezig ver sierd, in welk, in plaats van oogen, kleine stukjens van paerl moérachtige zee-ooren ingezet waren. In deeze kano vonden wij twee roeispaanen, eene mande vol bezieën van de *Coriaria ruscifolia* van LINNEUS en enige vischen.

Bladz. 112 (3). Om te beproeven of wij met hun in gesprek zouden kunnen koomen, hadden wij den korporaal van de zee-soldaaten GINSON mede-

genoomen, wyl deeze man, meer dan iemand aan boord, van de taal van het land verstond; want hij was bijzonder ervaren in de Otahitische taal, en tusschen deeze en de taal van *Nieuw-Zeeland* is slechts zoo veel onderscheid als gemeenlijk tusschen twee tongvallen is; wij konden desnietteenstaande niet met hun te regt koomen, want het scheen dat dit huisgezin eene bijzonder harde en onverstaanbaare uitspraak hadde.

Terwijl wij de baai opgevaaren waren, was het weder aanhoudend betrokken geweest; egter kwam het op de plaats, daar wij waren, niet tot regenen. Toen wij weder aan het schip kwamen, zeide men ons dat het in onze afwezigheid gestadig geregend had, en wij bespeurden ook inderdaad in het vervolg dikwijls dat het in de *Donkere Baai* menigmaalen op de eene plaats regende, terwijl 'er niet verre daarvandaan geen druppel viel. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de langs de zuid-kust van de baai naar de westlijke land-punt loopende bergen, in zoo verre zij, om hunne hoogte, bijna aanhoudend met wolken bedekt zijn. Daar nu de bogt, waarin wij lagen, beneden dezelve lag, en, om zoo te spreken, rondom met dezelve omringd was, wierd zij als de verzamelplaats der dampen, die gestadig uit het water opsteegen, en zoo zichtbaar langs de zijden der bergen heen trokken, dat de kruinen der boomen steeds met eene soort van witten halfdoorschijnenden nevel omgeeven waren, die dan daarna, als eene sterke dauw of regen, nederviel en ons tot op de huid nat maakte. Aan de noordzijde van de baai is dit zoo niet, want daar liggen enkel vlakke eilanden en de uitwaasemingen van de zee dreeven over dezelve henen, regtuit naar de in den

den a
houde
onze
overa
zijn e
plante
dorsf.
boome
kajuit
en reg
op den
lieten
heden
die op
wyl w
bier en
gezond
hier w
ons at
deeze g
den, z
te ma
pastijen
wij stoc
konsten
wij da
ger voo
den hun
kookt te
eetlust:

den agtergrond der baai gelegene Alpen, die aanhoudend met sneeuw bedekt zijn. Daar de lucht in onze bogt altijd vogtig was, wierd het in 't schip overal dampig, dat noodwendig ongezond moest zijn en dat onder andere ook onze verzameling van planten, die wij gemaakt hadden, in den grond bedorf. Het schip lag zoo na aan eenen steilen en met boomen en struiken bewassen oever, dat het in de kajuit, zelfs bij helder weder, doch vooral bij mist en regen, altijd donker was en dat wij zelfs dikwijls op den vollen middag licht moesten branden. Wij lieten ons evenwel deeze onaangename omstandigheden, om den grooten voorraad van versche visch, die op deeze plaats te krijgen was, niet verdrieten, wijl wij door zulk een gezond voedsel en met ons bier en de myrten-thee tog ten minsten vrolijk en gezond bleeven. Wij waren zedert ons verblijf alhier waare visch-eeters geworden, want veele van ons aten bijna niets dan visch. Uit vrees dat wij deeze goede spijs in het vervolg moede zouden worden, zогten wij die dikwijls op nieuwe wijzen klaar te maaken. Wij maakten visch-soepen en visch-pastijen, wij kookten, wij bakten, wij braadden, wij stoofden die; maar het was zonderling dat alle konstenarijen van de kook-kunst de walging, die wij daardoor voorkoomen wilden, slechts te spoediger voortbragten, want degeene, die zig vergenoegden hunne vischen maar slegt weg in zee-water gekookt te eeten, behielden alleen eene voorbeeldlijke eetlust:

As if increase of appetite had grown

By what it fed on —

SHAKESPEAR.

Nog

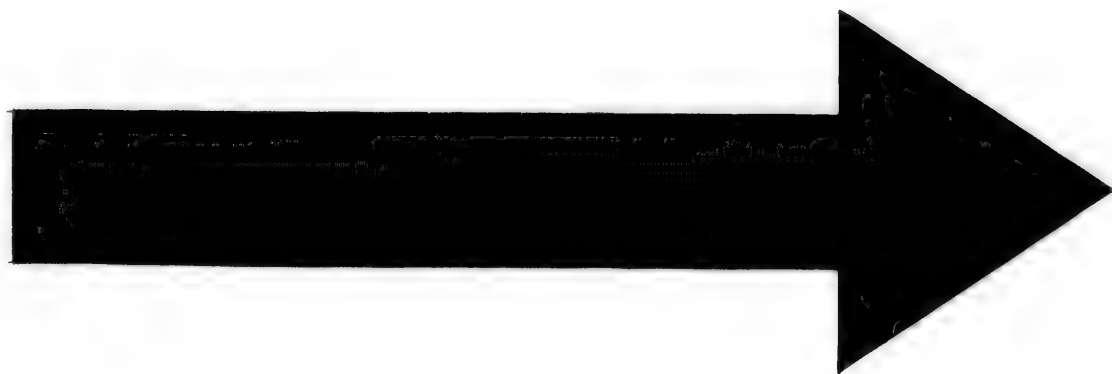
Nog zonderling was het dat wij, om geen en te-
genzin tegens visch te krijgen, ons, bij de zoo
grootte verscheidenheid, nogtans slechts bij eene
eenige soort van vischen bepaalden, dien onze ma-
troozen, om zijne zwarte kleur, de *Kolen-visch*
noemden en die in smaak en aart naar onze kabeljau
geleek. Zij hebben vet, malsch, voedzaam, maar
niet zoo lekker vleesch als wel enige andere soorten
die hier vallen, welke wij egter niet alle dagen moe-
sten eeten, omdat zij, door hunne vettigheid, ge-
meenlijk eene zeer weeke spijs waren. Eene schoo-
ne maar grootte soort van Kreeft (*Cancer homarus*
LINNEI) dan de gewoone Zee-kreeft, enige
Schulp-vischen en somwijlen een Zee-raaf, een
Eendvogel, een Duif of Papegaai maakten nu en
dan eene aangename afwisseling in onze daaglijke
kost, die, in vergelijking van onze levenswijze op
zee, nu en weelderig en overdaadig te noemen was.

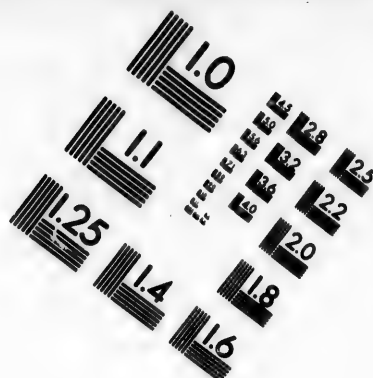
Bladz. 114 (4). Deze waterval schijnt op eenen
afstand van anderhalve Engelsche mijl niet zeer aan-
merkelijk te zijn; hetgeen daarvandaan koomt dat hij
zeer hoog ligt; want toen wij 'er bij gekoomen wa-
ren, moesten wij den berg, op welken hij ligt, ten
minsten zes honderd voeten hoog opklimmen, eer
wij hem volkoomen in het gezigt kreegen. Van daar
is het gezigt groot en pragtig. Dat het eerst in het
oog valt is eene heldere water-zuil, die vier en
twintig of dertig voeten omtreks heeft en met een
treffend gedruis van eene loodregte klip van eene
hoogte van omtrent drie honderd voeten nederstort.
Op een vierde van deeze hoogte ontmoet deeze wa-
ter-zuil een uitsteekend stuk van dezelfde rots, die
van daar wat over begint te hellen en schiet als dan,
in

In de g
vijf en
vlakke
der het
en bree
tot dat
omtren
mag en
muur v
grootte
steen-k
koomt
en snel
der. N
vonden
vuld, d
dik war
ten der
sten reg
deeze k
affchrik
re zijde
hoogste
dezelve
genboog
ter-dam
en zoo
ten en n
de water
in eene
ker-zij
bruine k
gende l
de regte

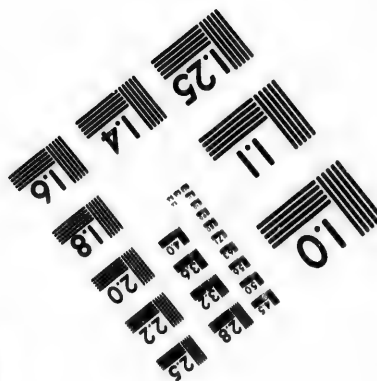
in de gedaante van eenen doorschijnenden, omtrent vijf en zeventig voeten breed en water-muur over de vlakke rots, die 'er door henen schijnt, weg. Onder het snel afstroomen begint het water te schuimen en breekt op elken uitsteekenden hoek van de rots tot dat het beneden in eene schoone kom stort, die omtrent honderd en tagtig voeten in omtrek hebben mag en aan drie zijden door een tamelijk loodregten muur van rotsen omringd, maar van vooren door groote en wanordelijk op elkander gesmeten steen-klompen geslooten. Tusschen deeze steenen koomt het weder te voorichijn en valt schuimende en snel over het hangen van den berg in de zee neder. Meer dan drie honderd voeten in de rondte vonden wij de lucht met water-dampen en mist vervuld, die van het hevig nederstorten oprijzen en zoo dik waren, dat zij onze klederen in weinige minuten dermaate doorweekten als of wij in den zwaarsten regen geweest waren. Wij lieten ons egter door deeze kleine onaangenaamheid niet in het geringste afschrikken dit schoon schouwspel nog van meerderre zijden te beschouwen en klommen eindelijk op de hoogste steenen voor de kom. Als men van daar in dezelve nederzag, vertoonde zig een zeer fraaie regenboog, die bij de hooge middag-zon, in de water-damp van den waterval, volkoomen cirkel-rond en zoo wel voor als onder ons zichtbaar was. Buiten en nevens deezen kring van licht en kleuren was de water-damp met de kleuren van de prisma, maar in eene omgekeerde orde, gekleurd. Aan de linker-zijde van dit heerlijk toneel staken rotsachtige bruine klippen vooruit, welker toppen met overhangende boomen en struiken gekroond waren. Aan de regter-zijde lag een hoop groote steenen, die,

naar

6"

Photographic Sciences Corporation

**23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503**

1.8 20 22 25
E E E E E
E E E E E

01
01

naar het scheen, door het geweld van het affloortend water opgehoopt waren; boven deezc verhief zig eene afhangende rei rotsen tot eene hoogte van bijna honderd en vijftig voeten, en op deezc was een loodrechte muur van rots, vijf en zeventig voeten hoog met grante en struiken overgroeid, geplaatst. Verder ter regter-zijde zag men groepen van gebrooken rotsen met mos, varen-kruid, gras en allerhande bloemen verscheidenlijk geschakeerd, terwijl de stroom, die tussehen dezelve uit koomt, ter wederzijde met bloemen bezoomd is, die door haare hoogte van omtrent veertig voeten het water tegens de stralen der zon beschermen. Het gedruis van den waterval is zoo hevig en wordt zoo sterk door de nabuurlinge rotsen terug gekaatst, dat men daardoor geen ander geluid onderscheiden kan. Ook scheenen de vogelen 'er zig enigzints van verwijderd te hebben; maar verder op deed zig de doordringende stem der lijsters, de grover toonen van den baardvogel en het betoverend gezang van verscheiden boomkruipers aan alle zijden hooren en maakten de schoonheid van deezc wilde romaneske plaats volkoomen. Als wij ons van den waterval omkeerden, zagen wij de ruime baai, met kleine hoog bewasscn boschrijke eilanden bezaald, onder ons en over dezelve aan de eene zijde het vaste land, welks hooge met sneeuw bedekte bergen tot in de wolken reikten; en aan de andere zijde wierd het gezigt door den onoverzienbaaren Oceaan begrensd. Dit gezigt is zoo bewonderenswaardig groot, dat de taal uitdrukkingen ontbreekt om de majestelt en schoonheid van dezelve, overeenkomstig de natuur, te beschrijven en dat alleen het konst-penfeel van den Heer HODGES in staat was diergelijke toneelen met meester-

sterlijke beguicheling voortstellen. De stukken van deezee konstenaar doen zijne talenten en oordeelskracht zoo wel als de smaak en keuze zijner bevoorkeers ongemeen veel eer aan.

Toen wij ons met dit pragtig schouwspel lang genoeg verlustigd hadden, wendden wij onze aandacht op de bloemen, die op deezee plaats den grond versierden en op de vogelen, die zoo vrolijk rondom ons zongen. Wij hadden tot hier toe op geen eene plaats van de baai de natuur in het planten- en dieren-rijk zoo schoon en rijk gevonden als hier. Misschien maakte de sterker breeking der zonne-stralen tegens de steile wanden der rotsen en de bedekking tegens de winden de lucht hier sagter dan op andere plaatsen, want de grond was op zigzelve niet beter dan op andere plaatsen van de baai. Hij bestond hier, gelijk overal, uit goede vrugtbare aarde en de rotsen en steenen rondom den waterval waren deels graniet-klompen (*Saxum*) deels eene soort van geelachtige talkachtige kleisteen, die door geheel *Nieuw-Zeeland* zeer gemeen is.

Bladz. 116 (5). De Zee-honden in deezee baai zijn alle van de soort die men Zee-beeren noemt (*Phoca Ursina* LINNEI, *Ursine Seal* PENN. *Quadr.* 271) en die de Hoogleeraar STELLER op *Beyings-Eiland* bij *Kamschatka* eerst gevonden en beschreven heeft. Zij zijn bij gevolg zoo wel in het noordelijk als in het zuidelijk half-rond van den aardbol te vinden. Aan het zuidelijk eind van *Amerika* en *Afrika*, gelijk op *Nieuw-Zeeland* en aan *Van Diemens-Land*, vind men dezelve in menigte. Het eenigst onderscheid tusschen die, welke zig in de *Donkere Baai* en die, welke zig bij *Kamschatka* onthouden, be-

bestaat in de grootte, zijnde die welke hier zijn kleiner. Bij gelegenheid van deeze jagt bleek het dat zij zeer hard van leven zijn; want veele, die zwaar gewond waren, ontsnapten in zee, offchoon zij zoo veel bloed verloren hadden, dat de rotten en de zee daardoor gekleurd waren. Het vleesch van deeze dieren is bijna geheel zwart en niet te eeten; het hart en de lever daarentegens zijn eetbaar; het eerste zou men, als men goeden honger en eene wat sterke inbeelding had, voor rund-vleesch kunnen eeten en de lever smaakte volkoomen als kalfs-ingewand. Maar eer men dezelve kookte, moest al het vet zorgvuldig weggefneden worden, want anders had het eene onverdraaglijke traan-smaak.

Bladz. 118 (6). Wij voeren de visch-sloep voorbij, die alle morgen uitging om al het volk de kost aan visch te verschaffen. Wij stonden niet weinig verwonderd in dezelve den jongen zwarten hond te zien, die ons op den tweeden deezer maand ontloopen was. Het volk verhaalde dat zij, niet verre van den oever zijnde, met het aanbreken van den dag, een jammerlijk gehuil op de naaste landpunt gehoord hadden en, toen zij zig daarnaar toe begeeven hadden, was hun de hond ontmoet en hij was ook terstond in de sloep gesprongen. Schoon hij veertien dagen in de boschen was geweest, was hij egter geenzints uitgehongerd, maar tegendeel wel in het vleesch en glad. Denklijk is hij gedurende deezen tijd van eene groote soort van Kwartel-koningen, die wij Water-hoenen noemden, en die wij in deeze strecken van *Nieuw-Zeeland* zeer menigvuldig aantroffen, veelligt ook van zee-mosfelen of doode vischen, die de zee opwerpt, geleeft. Zoo 'er dan in *Nieuw-*

IV
ste
de
op
bas
dee
ten
den
en
mig
wis
geli
velli

B
kand
nen
daar
kond
koom
man
ukte
ward
ben,
zal k
de in
dagte
schaaf
alles e
leie o

Blad
maat t
toon u
IV.

Nieuw-Zeeland vleesch-eetende dieren waren, meesten zij, naar de menigte voedsel, dat daar voor handen is, te oordeelen, en bijzonder als zij zoo listig op het rooven waren als de vosfen en katten, onfeilbaar zeer talrijk zijn; maar in dit geval zouden zij deels van onze menigvuldige en naar verschelden kanten uitgezondene partijfen niet onbemerkt, deels ook den inboorlingen zelven niet onbekend gebleven zijn en deeze laatste zouden ook in deeze vogtige onstimmige luchtstreek de vellen van diergelijke dieren gewis tot kledij gebruikt hebben, in plaats van zig, gelijk zij nu doen, enkel met honden- en vogelenvellen te behelpen.

Bladz. 120 (7). Zij keeven deezen dag met makanderen; de man sloeg de beiden vrouwsperfoonen, die wij voor zijne wijven hielden; het meisje daarentegen sloeg hem en begon te schreeuwen; wij konden de reden van hunne twist niet te weeten koomen; maar zoo het meisje de dogter van den man ware, dat wij even weinig in staat zijn geweest uitte vinden, moet men in *Nieuw-Zeeland* zeer verwarde begrippen van de plichten der kinderen hebben, of liever, dat misschien nader aan de waarheid zal koomen, dit eenzaam leevend huisgezin handelende in het geheel niet naar grondstellingen en voorbedachte orde, die gemeenlijk eerst het werk van beschaafte maatschappijen zijn; maar zij volgden in alles enkel de stem der natuur, die zig tegens alle onderdrukking verheft.

Bladz. 120 (8). Deeze aanspraak scheen in voormaet te zijn en werd luid en op eenen plechtigen toon uitgesproken; ondertusschen bleef het meisje,

jen, dat anders niet deed dan lagchen en dansen, zeer still er ernstig nevens hem staan, zonder 'er een woord tuschen te spreken.

Bladz. 121 (9). Onze ganzen trokken in haar bijzonder hunne geheele oplettendheid; ook maakten zij veel werk van eene fraaie kat, maar zij streelden haar altoos door de hairen opwaarts te strijken, schoon wij hun toonden hoe zij haar strijken moesten; dit dedden zij vermoedlijk om het schoon dik bewassen hair van dit dier te bewonderen.

Na veele beraadslagingen lieten zij zig eindelijk overhaalen om naar beneden in de kajuit te gaan; hier bewonderden zij alles, maar voornamelijk de stoelen en dat zij van de eene plaats naar de andere konden verzet worden.

De man haalde een klein lederen beursjen, denkelijk van zea-honden-vel, voor den dag en stak 'er, onder veele plegtigheden, den vinger in, om den kapitein het hoofd met vet of olie te bestrijken; doch men bad hem van die eer verschoond te blijven, alzo die olie zeer onaangenaam voor onze neuzen was, schoon zij bij den eerlijken man voor ongemeen welriekend en als zijn kostlijkt geschenk mogt gehouden worden. De smeerige beurs maakte die nog walglijker. De Heer HOPKINS kwam 'er ondertuschen zoo goedkoop niet af; want het meijnen, dat eene in olie gedoopte veder-bos aan een touw aan haaren hals had hangen, stond 'er op hem daarmede opteschikken, en uit beleefdheid voor haare kunne kon hij het welriekend geschenk onmogelijk afwijzen.

Bladz.

Bladz. 200 (10). Hoe dieper wij die baai invoer-
ten, hoe hooger, steller en onvrugbaarer wij de
bergen vonden. De boomen wisten hoe langer hoe
laager en dunner, zoo dat zij op het laatst niet veel
meer dan struiken waren, dat in andere landen ge-
heel omgekeerd is, daar de beste bosschen en het
dikste hout gewoenlijk verst van zee en in de meer
landwaarts in gelegene strecken te vinden zijn. De
binnen 'lands gelegen katen bergen, die wij ge-
woon waren de *Zuidlijke Alpen* te noemen, konden
wij van hier zeer duidlijk zien, door hunne sanmerk-
lijke hoogte en hunne met sneeuw bedekte kruinen.

Bladz. 203 (11). Ik kon niet nalaten bij deze
gelegenheid getroffen te worden dat ook deze na-
tie, gelijk bijna alle volkeren der aarde, als hadden
zij zulks afgesproken, de witte kleur of groene tak-
ken, als tekenen van vrede aanziet en dat zij, met
deze of gene in de hand, den vreemden gerust te
gemoet gaan. Eene zoo doorgaande overeenstem-
ming doet nog bijna voor de algemeene verstrooiing
van het menschlijk geslacht getroffen zijn geworden;
het gelijkt ten minsten zeer veel naar eene afspraak,
wane in 'zigzelve hebben noch de witte kleur, noch
groene takken eene zelfstandige onmiddellbare be-
trekking op het denkbeeld van vriendschap.

Bladz. 203 (12). De oude Heer *ROSTER*
steeg op den berg, die aan onze waterplaats lag.
Eene halve Engelsche mijl opgeklimmen zijnde,
kwam hij door varen, verrot hout en dik bosch aan
een fraai meir van zoet water, dat omtrent eene hal-
ve Engelsche mijl middellijn groot konde zijn. Het
water was klaar en smaaklijk, maar had door de

boom-bladeren, die 'er in gevallen waren, sans bruine kleur aangenoomen. Van vischen vond hij 'er slechts eene eenige soort in, naar Forellen gelijkende (*Esox*) die geene schubben hadden. Zij waren bruin en met geelachtige vlekken gespikkeld, die 'er als oude Oosterfche letteren uitsagen. Het gansche meir was van een dik bosch omringd, dat uit de grootste boomen bestond en de bergen rondom striken in verschillende gedaanten uit. Alles was woest en stil; nergens hoorde men geluid; zelfs de vogelen, die hier te land gemeen waren, lieten zich niet hooren, want het was op deeze hoogte zeer koud; daar bloeide geene plant. In kort de geheele streek was goed voor ernstige droefgeestigheid en zeer geschikt om kluzenaars bespiegelingen te verwekken.

Bladz. 128 (13). Op de kruin van den berg, dien zij bestiegen, hadden zij allerhande kleine struiken en Alpische kruiden gevonden, die anders nergens te vinden waren. Wat laager stonden hooger boschen; nog laager vonden zij eene plaats, waar op de boomen alle dor en gestorven waren en daar kwam 'er een groen bosch, dat hooger en schooner werd, naar maate zij laager kwamen. Het opklimmen was wegens de door elkanderen gestrengelde struiken en doornen moeilijk; maar het afklimmen wegens de afgronden, gevaarlijk; want zij moesten meestendeels langs dezelve af en zig aan boomen en struiken zoeken vast te houden. Op eene tamelijke hoogte den berg op vonden zij drie of vier boomen, die hun voorkwamen Palmboomen te zijn; van deeze velden zij eenen en aten de middenste spruit tot verfrisching. Doch deze boomen behoorden egter niet

niet tot den regten Kool-palm, ja zelfs over het algemeen niet tot de Palmboomen, want die groeijen slechts onder zagter hemels-streken, maar het was eigenlijk eene nieuwe soort van Draakenboom met breede bladeren (*Dracaena australis*), gelijk wij daarna nog meerdere in deeze baai aantroffen, en welker midden-scheut, zoo lang zij zagt is, omtrent als eene amandel-pit, maar egter wat koolachtig smaakt.

Bladz. 133 (14). Wij vonden geduurende ons verblijf in deeze bogt verscheiden nieuwe vogelen en vischen, gelijk ook enige Europeische soorten van vischen, als Bastaard-Makreelen of Marabankera (*Scomber trachurus*) de gevlake of bonte Haal (*Squalus canicula*) en de gladde Haal (*Squalus muelus*).

VURDE HOOFDSTUK.

Bladz. 141 (1). De ontzaghelijke menigte van bosch- (ouw, doornen en struiken, waarmede de boschen doorwassen en overgroeid waren, maakte het ongemeen moeilijk een stuk gronds te zuiveren en belette ons diep in het land in te dringen; en in- dedaad, het is niet alleen historisch waarschijnlijk dat in deese zuidlijke deelen van *Nieuw-Zeeland* de boschen nog onaangeraakt, en in hunnen oorsprong- lijken, wilden, eersten natuur- staat gebleven zijn, maar het gezigt derzelve bewijst het bijna onlochen- baar. Wij vonden het niet alleen bijna onmoge- lijk door het voornoemde onkruid in dezelve voor- waarts te koomen, maar overal lagen ons zeer veele verrotte boomen in den weg, die of door den wind omgesmeten, of van ouderdom omgevallen en door langheid van tijd tot eene vette hout-aarde gewor- den waren, waaruit reeds nieuwe geflachten van jonge boomen, planten, varens en mossen rijklijk opschooten. Dikwerf bedekte een bedrieglijke baas het verrotte hout van zulk eenen omgevallen stam en die het waagde 'er op te treden, viel 'er gemeenlijk tot zijn middel in. Het dieren-rijk leverde aan zij- nen kant ook een bewijs dat dit gedeelte des lands tot

tot hertoe nog geene verandering van de menschen konde ondergaan hebben en liet ons, bij het eerste aanzien, vermoeden dat de *Donkere Baai* geheel onbewoond zijn moest; want eene menigte kleine vogeltjens scheen nog geene menschlijke gestalte gezien te hebben, zoo onbesorgd bleeven zij op de naastste takken zitten, of huppelden zelfs op het uiterst eind van onze snaphaanen en bekeerden ons als vreemde voorwerpen, met eene nieuwsgierigheid, die de onze enlgermate evenaarde. Deze onschuldige vermetelheid behoeftte hen in het eerst, want wie zou onbarmhartig genoeg hebben kunnen zijn om hen te schieten, als zij zoo nabij waren; doch in weinig dagen wierd zij hun zeer nadeelig en doodlijk, wyl eene kat uit ons schip niet zoo haast had gemerkt dat hier eene zoo goede gelegenheid tot heerlijke maaltijden was, of zij gong, zonder misfen, alre morgen eene wandellug in het boach doen, daar zij eene schriklijke nederlaag onder het klein gevogelte aanretede, dat zig voor eene zoo arglistige vijandin niet wagtete, wyl het niets ergs van haar vermoedde.

Bladz. 145 (2). Over het algemeen zijn 'er nergens in *Nieuw-Zeeland* zoo veel vogelen als in de *Donkere Baai*. Behalven die, van welke ik zoo even gesproken heb, hebben wij 'er Zee-raaven, Zee-aakters, Albatrossen, Meeuwen, Pinguins, Valken, Duiven en twee soorten van Papegauzen gevonden: de eene is klein en grauw en de andere groot van eene groen grauwe kleur met eene rode borst; alzoo die vogelen gemeenlijk niet dan in warme luchtstreeken gevonden worden, waken wij zeer verwonderd dezelve op zes en veertig gra-

den breedte te vinden, in koud regenachtig weder.

Bladz. 150 (3). Toen de Wilden van de *Dem-
hars Baai* vertrokken, meende men van den man
verstaan te hebben dat hij op dood slaan uit wilde
gaan en dat hij daartoe de bijl, die wij hem gege-
ven hadden, gebruiken zoude. Zoo men hem goed
verstaan heeft, was daarmede onze aangename hoop
van den akkerbouw en ander nuttig werk, door het
uitdeelen van nuttige werktuigen, enigermaate te be-
vorderen en te verligten, in eens te leur gesteld; het
was egter zeer zonderling, ja bijna onbegrijpelijk,
dat een eenig hulagezin, dat van de geheele wereld
afgeschieden, in eene ruime baai woonde, in welke
het, deels om hun klein aantal, deels om hunne
weinige behoeften, noch aan levensmiddelen, noch
aan de overige noodwendigheden ooit ontbreekt en
dat bijgevolg in hunne eenzaamheid vreedzaam en
gelukkig leeven konde, dat dat dan nog op vegten
met hunne medemenschen op moord en doodslag
bedagt zoude zijn. Ondertuschen is mischlen de
diepe barbaarschheid, waarin zig de Nieuw-Zee-
landers bevinden, en die altijd maar de wet van den
sterksten erkent, oorzaak dat zij meer dan enig an-
der volk der aarde geneigd zijn hunne medemenschen
bij de eerste gelegenheid om te brengen, zoo dra
wraakzucht en belediging hen daartoe aanzet en hun
aangeboren wilde moed maakt dat zij de werkelijke
uitvoering van zulk een wreed voorneemen zelden
laten steeken. Ik moet hier niet vergeeten een zeer
bijzonder blijk van de kloekmoedigheid van den ou-
den man aan te haalen. Onze officiers hadden meer-
maalen in zijne tegenswoordigheid schietgeweer af-

ge-

geschoten. Eens begeerde hij dit ook eens te beproeven en men gaf hem een geweer. Het melaßen, dat wij voor zijne dogter hielden, smeekte hemootmoedig, met de duidlijkste blijken van vrees en bezorgheid, dat hij het niet doen zoude. Maar hij was van zijn voornemen niet aftebrengen, en schoot het geweer drie of vier maalen agter elkanderen los. De oorlogszuchtige aart en het oplopend temperament van dit gantsche volk, dat geene de minste belediging verdraagen kan, schijnt dit eenzaam huisgezin en de weinige overige, die wij aan den oever van dien langen zee-arm aantreffen, gedwongen te hebben zig van hunne landallieden af te sonderen. Als wilde volkeren elkanderen beoorloogen, dan rust de eene partij gemeenlijk niet tot dat de andere geheel uitgeroeid is, tensij deeze zig nog bij tijde met de vlugt redt. Dit kan het geval bij de inwooneren van de *Donkers Baai* ook wel zijn, en, zoo dat waar is, dan heeft hun vertrek en hun besluit baarblijkelijk geen ander oogmerk gehad dan wraak over hunne vijanden en onderdrukkeren.

A A N T E K E N I N G E N

O P N E T

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz. 153 (1). In de eerste vier en twintig uren rees de thermometer reeds $\frac{7}{8}$ graad; want toen wij de *Donkere Baai* versleten, had hij op 4 $\frac{1}{2}$ graden gestaan, en des anderen dags 'smorgens ten agt uren stond hij op 5 $\frac{3}{4}$ graden.

Bladz. 154 (2). Toen de laatste water-hoos brak, schóór 'er eens bliksem-stral, op welke eger geen donder-slag volgde. Gedurende al dien tijd, dat deezs hoozen rondom ons dreeven, bevonden wij ons in eenen zeer gevaarlijken en onrustenden toestand. De verschriklijke majesteit van eene lucht-verheveling, die zee en wolken vereenigde, maakte onze oudste zee-lieden verlegen. Zij wisten nauwelijks wat zij doen of laten zouden; want schoon de meeste zulke hoozen reeds voorheen van verre gezien hadden, waren zij 'er egter nimmer zoodanig van omringd geweest als ditmaal en ieder wist vreeslijke voorvallen te verhaalen welke schriklijke verwoeftingen zij aanrigteden, als zij over een schip dreeven of tegens hetzelfde braken. Wij maakten ons ook werkelijk tegens het ergste gereed en namen onze bram-zeilen in; maar ieder was van gedagten dat dit ons weinig helpen zoude en dat masten en

en stengen zouden verbrijzelen, als wij in den draai-
wind mogten geraaken. In hoe verre de elektriciteit
als eene oorzaak van dit verschijnsel beschouwd kon-
ne worden, konden wij niet juist bepaalen; doch dat
zij over het algemeen enig aandeel daaraan hebben
moet, kan men besluiten uit de blikzom-Straal, die
bij het breeken van de laatste water-kolom duidlijk
te zien was. Van het ontstaan der eerste tot het ver-
dwijnen der laatste verliepen drie vierden uurs. Toen
om vijf uren de laatste verscheen, stond de thermo-
meter op 54 graaden en dus 2½ graad lager dan bij
den aanvang van de eerste. De zee was op de plaats,
daar wij ons toen bevond, zee en dertig vadem diep en
de strek even zoodanig als daar anders re-
sigers zulke water-hooven anders ontmoet hebben;
het was, namelijk, een soort van zee-ongewoont.
Doe-
tot zwa en tweevot hebben diergelijke in
de Middellandsche en Persische zeeën gezien; zij
zijn ook bij de West-Indische eilanden, in de Straat
van Malacca en in de Chinesche zee gemeen. Wij
hadden wel gewenscht bij deezs gelegenheid enige
bijzondere ontdekkingen omtrent dit verschijnsel te
doen; maar zoo gelukkig waren wij niet. Onze
waarnemingen bevestigden slechts dat andere reeds
waargenoomen hebben en waarover S. FRANKLIN
zich omstaandig heeft uitgelaten. Zijne schrandere
stelling, dat wervelwinden en water-hooven een-
zels oorsprong hebben, is door onze waarnemingen
niet in het minste verzwakt en wij zullen onze wijs-
geerige lezers verwijzen naar zijne geschriften (*),
in welke het volkomenst en best licht van dit
verschijnsel te vinden is.

(*) *Experiments on Electricity, Lond. 1774. in 4to.*

A A N T E K E N I N G E N

...aan de ... van de ...
 ... **O P H E T** ...
 ... **ZEVENDE HOOFDSTUK.** ...
 ... **Bladz. 169 (1).** ...

Bladz. 169 (1). Alzoo de ondiepten kapitein **FURNEAUX** verscheiden reizen genoodzaakt hebben zig buiten gezigt van de kust te houden en naardien 'er van het noordlijkst eind van het land, dat door hem gezien is, tot aan *Hicks-Punt*, het zuidlijk eind van de ontdekkingen van kapitein **COOK** met de *Endeavour*, 'eene ruimte van twintig groote see-mijlen is, die niet is gezien, is het nog niet zeker dat 'er geen doortogt tusschen *Nieuw-Holland* en *Van-Diemens-Land* is. Wat daarentegens deeze mogelijke afscheiding deezer landen wederom waarschijnlijk maakt is dit, dat men op het laatste land viervoetige dieren gevonden heeft, die men anders zelden op eilanden vindt. Dit zij zoo het wil, geen deel der waereld verdient, naar allen schijn, meer een onderzoek dan het groot vast land van *Nieuw-Holland*, wijl wij den blooten omtrek nauwlijks geheel kennen en de natuurlijke rijkdommen van hetzelfde ons enigermaate nog geheel onbekend zijn. Van de inwooneren weeten wij niet veel meer dan dat zij veel ruuwer dan enig ander onder de heete hemelstreek woonend volk zijn en moeder-naakt

AAN

naakt
 zijn;
 woond
 eene n
 die eg
 groote
 dus, z
 beloov
 merkin
 menigt
 rijk, d
 kusten
 te veru
 dat de
 natuur
 zig de
 en nutt
 hoek v
 openin
 is niet
 de Kee
 vloed
 schijnt
 best g

Bladz.
 aardbe
 waren
 beeving
 nu no
 zijn,
 heiden
 kander

naakt gaan; ook moeten zij slechts in klein getal zijn; wijl, naar allen schijn, alleen de kusten bewoond zijn. Dit land is dan niet anders dan als eene nog geheel onbekende wildernis te beschouwen, die egter niet kleiner kan zijn dan geheel Europa en grootendeels onder den Keerkring gelegen is en die dus, zoo wel om haare grootte als om haare veel belovende voortreffelijke luchtstreek, zeer veel opmerking verdient en hooge verwachting geeft. De menigte zeldzaamheden uit het dieren- en plantenrijk, die op COOKS voorige reis enkel aan de zee-kusten alhier zijn gevonden, geeft ons recht om dit te verwagten en maakt het bijna onfeilbaar zeker dat de binnen-streken oneindig veel schatten der natuur bevatten, die het eerste beschaafde volk, dat zig de mosite zal geeven die optezoeken, ten deel en nuttig zullen worden. Aan den zuid-westlijken hoek van dit zoo onbekend vast land zal veelligt eene opening in het binnenste des lands wezen; want het is niet waarschijnlijk dat een zoo groot land tusschen de Keerkringen zonder eenen bevaarbaaren grooten vloed zijn zoude en het bovengemeld deel der kust schijnt tot den uitloop van zulk eenen vloed in zee best gelegen te zijn.

Bladz. 176 (2). Die aan land waren hadden de aardbeëving gevoeld, doch die op het schip waren, waren 'er niets van gewaar geworden. Deeze aardbeëving maakt het meer dan waarschijnlijk dat 'er of nu nog vuurspuuwende bergen op *Nieuw-Zeeland* zijn, of dat zij 'er voorheen waren, want deeze beiden groote verschijnzelen schijnen steeds met elkanderen verbonden te zijn.

A A N T E K E N I N G E N

OP HET

AGTSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 178 (1). Wij begonnen van 'Onzen kant onze kruidkundige naspeuringen reeds den dag na onze aankomst en vonden in de boschen omtrent dezelfde boomen en kruiden, die wij in de *Donkers Baal* aangetroffen hadden, doch het weder en de luchtstreek waren hier gunstiger voor het zoeken van planten; ook vonden wij verscheiden die nog in bloei stonden; wij bekwamen ook enige nog onbekende vogelen. Wij vonden, onder andere, ook eene soort van Melk-distel (*Sonchus oleraceus*) en ook een ander kruid, dat ons volk *Lams-kwartelen* noemde (*Tetragonia cornuta*); beiden smaakten ons dikwijls goed als salade gegeten.

Bladz. 179 (2). Wij gingen naar de *Hippa* of Sterkte, daar onze Sterrekundige zig bevond. Zij ligt op eene steile vrij staande rots en is slechts aan eene zijde langs een ongemaklijk voetpad toegankelijk; langs welk naauwlijks twee mannen naast elkanderen gaan kunnen. De top was voorheen met paalwerk omgeeven geweest; maar het was meest afgebrooken door onze matroozen. Binnen dat stak-

AANTEK. op HET IBOEK, VIII HOOFDST. 237

het-werk stonden de huizen zonder orde door elkan-
daren. Deze hutten waren zonder zijde-muuren
opgebouwd, zoo dat het gantsche huis slechts uit
een dak bestond, dat van boven in eene scherpe
punt uitliep. Het binnenst gedeelte hadden zij met
boom-takken als eene horde gevlogten, 'er vervol-
gens boom-schors over gelegd en van buiten met
de sterkste vezelen van de vlas-plant van dit land ge-
dekt. Het volk verhaalde ons dat deze hutten vol
ongedierte, bijzonderlijk vol vlooiën geweest waren
en verwonderden zig dat zij, hiernaar te oordeelen,
nog zoo kort geleden bewoond waren geweest. Maar
ik geloof dat deze vaste plaatsen den inwooneren
slechts voor eenen korten tijd tot wooningen dienen,
zoo dikwijls en zoo lang zij iets van de annadering
eenes vijands te vreezen hebben. Onder dat onge-
dierte behoorden ook rotten, welke zij op deze
klippen in zulk een groot aantal vonden, dat zij, om
'er slechts enigermate van ontslaagen te worden, in
plaats van andere vallen, enige groote potten in den
grond groeven, waarin zij dan ook des nachts veel
van deze dieren vongen. Naar hunne menigte te
oordeelen, moeten zij of mede tot de oorspronkelijke
bewooneren van *Nieuw-Zeeland* behooren, of ten
minsten reeds darwaarts gekoomen zijn voor dit land
door Europeaanen ontdekt wierd. Kapitein RUA-
BEAUX toonde ons enige stukken land op de rots,
die hij had laaten omspitten en met moes-groenten
bezaaien. Zij slaagden daar zelfs zoo wel, dat wij
dikwijls salade en andere Europische groenten op
tafel kreegen, schoon het hier te lande reeds diep in
den winter was; want het weder was hier zoo zacht
dat het, ondanks de nabij gelegene en met sneeuw
bedekte bergen, in *Koningin Charlotte Kanaal* zel-
den

den zal vriesen; ten minsten het vroos 'er niet zoo lang wij hier waren; dat tot den zesden Juny was, welke met onzen December overeenkoomt.

Lang-Eiland bestaat uit eenen langen berg-rug, die aan beiden zijden wel zeer steil, maar van boven bijna gantsch vlak, offchoon op de meeste plaatsen smal is. Aan de noord-west-zijde vonden wij een schoon strand en agter hetzelfde een klein stuk vlak land, dat grootendeels moerasfig en met veelcrlele soorten van gras bewassen was; het overige land bragt allerhande scheurbulk-weerende kruiden, gelijk ook het Nieuw-Zeelandsch vlas (*), voort, welk laatste meest nevens de oude verlaten hutten der inwooneren stond. Wij lieten hier etlijke stukken land ompitten en slegten, en zaaiden 'er Europische tuinzaaden in, die, naar allen schijn, goed zullen voortkoomen. Wij besteegeeden top van dit eiland, maar vonden 'er niets dan droog, reeds verwelkt gras, en allerhande laage struiken op, onder welke eene menigte kwartels, die volkoomen als de Europische waren, hunne woonplaatsen genoomen hadden. Enige diepe en smalle strooken grond, die van de hoogte naar zee afliepen, waren met boomen, struiken en slingerende planten bewassen en vol klein gevogelte, waaronder ook Valken waren. Daar de klippen loodregt uit zee opreesen, of schuinsch over het water hingen, hadden groote troepen van eene schoone soort van Kormorans genesteld, of op kleine stukken rots, of, daar het mogelijk was, in kleine

(*) *Phormium tenax* LINNÆI op Plaat XXIII afgebeeld, die een voortreflijk, lang, als zijde blinkend en zagt vlas voortbrengt.

ne
de
ver
we
na
sch
Zui
gra
geel
ren
talk
zijn
is e
mee
dan
inwo
pat
zelfd
(in
den
zwar
te di
besto
men
bijzo
geme
aante
hetwe
daaru
kan m
Nieuw
van e
den w
nen,
IV.

ne hollen, die omtrent een' voet in het vierkant konden hebben en die dikwêrf door de vogelen zelve verwijd-scheenen te zijn. De kleaartige steen, uit welken de meeste bergen in *Konting's Charlotte Kanaal* bestaan, is daartoe week genoeg. Hij ligt in schuin-sch hellende laagen, die gemeenlijk naar het Zuiden zakken, is deels van eene groenachtige graauwe, deels van eene blaauwe, deels van eene geel-bruine kleur en bevat somwijlen kwarts-adereu. Men vindt ook onder denzelven den groenen talk-steen, *Lapis nephriticus* genaamd, die, als hij zijne behoorlijke hardheid heeft, half doorschijnend is en sijn gepolijst kan worden; maar daar zijn veel meer zagtere, ondoorschijnende en bleek-groene, dan harde als vuursteenen en halfdoorschijnende. De inwoners maaken 'er beitels, bijlen, somwijlen ook *patoe-patoes* of strijd-bijlen van, en zij is even dezelfde soort die bij de Engelsche juwelieren *Jade* (in 't Nederduitsch *Grünaal-steen*) heet. Wij vonden ook, op verscheiden plaatsen, laagen van eenen zwarten rots-steen (*Saxum LINNÆI*) die uit zwarte digte glimmer (*mica*) en kleine kwarts-deeltjens bestond. Van hoorn-steenen en klei-schiefer vindt men insgelijks verscheidene soorten in groote laagen, bijzonder is de klei-schiefer zeer menigvuldig en gemeenlijk in gebrooken stukken aan de zee-kust aantetrefsen. Hij ziet 'er dikwijls roestverwig uit, hetwelk baarblijklijk van ijzerdeeltjens koomt; en daaruit, gelijk ook uit de voorgenomde mineralen, kan men met grond vermoeden dat dit gedeelte van *Nieuw-Zeeland* ijzer, ja veelligt nog andere soorten van ertsen, moet bevatten. Op het strand verzamelden wij verscheiden soorten van vuur- en keizel-steenen, gelijk ook enige stukken zwart, digt en zwaak

basalt, waaruit de inboorlingen insgelijks strijd-bijlen en *patoe-patoes* vervaerdigen. Eindelijk vonden wij ook, kort voor ons vertrek, nog enige stukken van witachtigen pulm-steen aan het strand en deeze, beneffens de bovengenoemde basalt-lava, dienen tot een onfeilbaar bewijs dat 'er in *Nieuw-Zeeland* of nog brandende bergen moeten wezen, of dat 'er tog egter voorheen moeten geweest zijn.

Bladz. 180 (3). Zij zagen 'er omtrent even zoo uit als het volk in de *Donkers Baai*, egter met dit onderscheid dat deeze reeds van het begin minder wantrouwend en bevreesd voor ons waren dan geene. Wij kogten hunne visfchen en deeden hun enige geschenken. Zoo weinig zij zig bedagten om aan boord te koomen, zoo weinig maakten zij ook zwaarigheid om ons in de kajuit te volgen en zij zetteden zig gerust met ons aan tafel en aten mede. Voor wijn en brandewijn betoonden zij eenen onoverwinnlijken afkeer en wilden niets drinken dan water. Zij waren zoo ongestadig, dat zij van onze tafel naar het ruim liepen en daar bij de officieren weder van vooren af aan mede aten en eene menigte water dronken, dat men voor hun met suiker zoet maakte, wijl men wist dat zij daar ongemeen gretig naar waren. Al dat zij zagen of bereiken konden stond hun aan; maar zoo dra men hun maar in het minst beduidde dat wij het niet misfen konden of wilden, legden zij het gewillig weder neder. Glazen flesfchen, die zij *tawhau* noemden, moesten in hun oog eene bijzondere waarde hebben; want zoo dikwijls zij slechts enige in het gezigt kreegen, weezen zij 'er naar en zeiden *mokh*, terwijl zij de hand op de borst legden, dat altoos beduidde dat zij iets wenschten

ten te hebben. Van glazen koraalen, linten, wit papier en andere diergelijke bezuzelingen maakten zij geen werk, maar spijkers en bijlen waren hun zeer aangenaam, een bewijs dat zij de innerlijke waarde dezer dingen door de ondervinding hadden leeren kennen en waardeeren en dat de onverskilligheid, die zij, bij de eerste aankomst van kapitein COOK alhier, daar voor lieten blijken, enkel daarvandaan kwam, dat zij van de nuttigheid en duurzaamheid van het ijsaerwerk toen nog geen begrip hadden. Enige van ons volk hadden de vrijheid gebruikt zij na het middagmaal van hunne kano te baden, om daar mede naar den wal te vaaren, waarover zij zig terstond in de kajuit bij den kapitein kwamen beklagen; waaruit men alen kon dat zij begrepen dat de kapitein over het volk te beveelen had en daar hij hun ook terstond gerechtigheid deed wedervaaren en de kano terug geeven, keerden zij alle ten uitersten vergenoegd naar land.

Bladz. 180 (4). Wij vonden de bergen in dit gedeelte des lands niet zoo steil als op het zuidlijk eind van *Nieuw-Zeeland*; maar zij waren bijna doorgaans met hout bewaflen en het was even zoodigt en ondoordringbaar als in de *Donkere Baai*. Daarentegens waren hier ongelijk meer duiven, papegaaien en kleine vogelen, die ten deele die koude strecken in den winter verlaten hebben en naar deere warmere deelen zullen getrokken zijn. Oestervangers of Schol-aaksters en verscheiden foorten van Kormorans maakten de kust zeer levendig, maar de Eenden waren zeldzaam. Voor het overige zijn 'er in *West-Baai* eene menigte schoons begten, die alle goeden anker-grond hebben. Rondom hoopen de

292 AANTEKENINGEN OP HET

bergen zaglijk op en zijn met bosch en boomen be-
wasfen; men vindt egter ook enige, die op de top-
pen zonder boomen zijn en slechts eene soort van
gemeen varen-kruild (*acrostichum furcatum*) voort-
brengen. Het land ziet 'er op verscheiden eilanden
in het kanaal en op een groot deel der zuid-oostlij-
ke kust van dezelve, van *Kaap Koamaroo* tot de
Oost-Baai, omtrent even zoo uit. Na dat wij eens
menigte nieuwe planten hadden verzameld, waaron-
der ook eene soort van peper was, die bijna als gem-
ber smaakte, en ook allerhande vogelen geschoten
hadden, keerden wij des avonds laat aan boord
terug.

Den volgenden morgen wandelden wij de bogt
rond het strand langs om planten en vogelen te zoo-
ken en des namiddags gingen wij naar de klippige
kust van *Jacksens-punt* om Kormorans te schieten,
die wij nu in plaats van wilde Eenden hadden lee-
ren eten. In dien tusschentijd kreegen wij een
tweede bezoek van het huisgezin, dat den drie en
twintigsten reeds bij ons geweest was, maar het
scheen ditmaal slechts aangelegd te zijn om mede te
eten, want om te vermangelen hadden zij niets me-
degebragt. Wij vraagden naar hunne naamen; maar
het duurde een' geruimen tijd eer zij onze meening
verstaan konden. Eindelijk vernamen wij dat de oud-
ste onder hen *Towahanga* en de andere *Kotughāā*,
Koghōāā, *Khoāā*, *Kollakh* en *Taywaharua* heeteden.
Deze laatste was een jongen van omtrent veertien
jaaren, die iets zeer aanvalligs aan zig had en die
ook de levendigste en verstandigste van alle scheen te
zijn. Wij namen hem mede in de kajuit en hielden
hem ten eten, dat hij smaaklijk deed. Onder an-
dere at of liever verslond hij met eene regte vraat-
lust

Just een stuk van eene Kormorans-pastei en, tegens alle verwagting, smaakte hem de korst beter dan het vleesch. De kapitein schonk hem Madera wijn in, waarvan hij wat meer dan een glas dronk, schoon hij in het begin veele zuure en scheeve gezigten trok. Toen 'er hierop eene flesch van zeer zoete Kaap-schen wijn op tafel kwam, wierd hem daarvan ook een glas voorgezet: deeze smaakte hem zoo goed, dat hij de lippen onophoudlijk lekte en weldra nog een glas begeerde, dat hem ook gegeven wierd. Nu begon hij eerst levendig en spraakzaam te worden. Hij danste de kajuit rond en kreeg in eens in gedagten om den sloep-mantel van den kapitein te willen hebben, die op eenen stoel lag. Toen hij een welgerend antwoord bekwam, wierd hij zeer verdrietig; het duurde niet lang of hij vroeg eene ledige flesch, en, daar deeze hem ook geweigerd wierd, liep hij, in groote toornigheid, de kajuit uit. Op het dek vondt hij enige van onze bedienden, die linnen opvouwdén, dat zij gedroogd hadden. In eenen oogenblik had hij een tafel-laken weggesnapt, maar men nam het hem terstond weder af. Nu kon hij zig in het geheel niet meer bedwingen, hij stampte met de voeten, drelgde, bromde of gromde iets tusschen de tanden en wierd op het laatst zoo boosaartig, dat hij geen woord meer spreken wilde. De gevoelige ligt te beledigen hart van dit volk vertoonde zig nooit duidlijker dan in het gedrag van deezen jongeling, en wij zagen bij deeze gelegenheid welk een geluk het voor hun is dat zij geene dronken maakende dranken kennen, want deeze zouden hen onseilbaar nog wilder en onhandelbaarer maaken.

Bladz. 183 (5). Daar waren ook enige vrouwen onder; deeze hadden zig de wangen met roode aarde en olie geblanket; haare lippen waren daarentegen, door het prikken of *inteneren*, dat hier te lande sterk in de mode is, geheel zwart-blaauw. Wij bevonden dat zij bijna alle, gelijk de menschen in de *Donkere Baai*, dunne kromme beenen met dikke knieën hadden. Dit moet daarvandaan koomen dat zij deselve weinig gebruiken, alzoó zij aan land den meesten tijd werkloos liggen, en ook in hunne kanos steeds op hunne hurken zitten. Voor het overige waren zij tamelijk helder van kleur, en omtrent van eene middelrint tussehen olijf-kleur en mahonij-bruin; daarbij hadden zij pik-zwart hair, ronde tronieën en veel meer dikke dan platte neuzen en lippen. Ook hadden zij zwarte oogen, die dikwijls levendig en niet zonder uitdrukking waren, gelijk haare geheel bovenlijf wel gemaakt en haare gestalte over het algemeen in het geheel niet walglijk was. Onze matroozen hadden, zedert hun vertrek van de *Keap*, met geene vrouwen omgang gehad; zij liepen dan deeze ook zeer ijverig naar en uit de wijze, waarop hunne aanzoeken opgenoomen wierden, kon men wel zien dat men het hier met de kuischheid zoo naauw niet nam en dat de veroveringen zelfs niet zwaar zijn moesten. Egter hongen de gunsten van deeze Schoonen niet enkel van haare neiging af, maar het moest den mannen, als onbepaalde heeren en meesters, eerst gevraagd worden. Was de toestemming van deeze door eenen grooten spijker, een hemd of iets dergelijks gekocht, dan hadden de vrouwen vrijheid met haare minnaaren te doen wat zij wilden en konden dan nog een geschenk voor zig zien te bedingen. Ik moet evenwel beken-

nen

nen dat enige derzelve zig niet dan met den ultiesten tegenain tot eenen zoo schandelijken handel lieten gebruiken en de mannen moesten dikwerf al hun gezag doen gelden, ja zelfs dreigen, eer zij beslooten zig aan de lusten overtegeeven van lieden, die zonder gevoel haare traanen konden zien en haar klagen hooren. Of ons volk, dat tot een beschaafd volk wilde behooren en egter zoo besachtig zijn kon, of die barbaaren, die hunne eigen vrouwaperfoonen tot zulk eene schande dwongen, het meest afgrijzen verdienen is eene vraag die ik niet zal beantwoorden. Daar de Nieuw-Zeelanders zagen dat zij niet beter koop en ligter aan ijzer-werk konden koomen, dan door deesen laaghartigen handel, liepen zij door het gantsche schip rond en booden hunne dogters en zusters zonder onderscheid aan. De getrouwde vrouwen gaven zij egter, zoo veel wij zien konden, geen verlof om zig op die wijze met onze matroozen te gedraagen. Hunne begrippen van vrouwlijke kuischheid zijn in dit opzigt zoo zeer van de onze verschillende dat een ongetrouwd meisje veele minnaaren begunstigen kan zonder daardoor in het minst in haare eer te lijden. Maar zoo dra zij trouwen, eischt men van haar de onverbreeklijkste huwelijks-trouw. Daar zij dus geene kuischheid van ongetrouwde vrouwen vergen, zal men veelligt denken dat de kennis aan losbandige Europeaanen het zedelijk karakter van dit volk niet hebbe kunnen verslimmeren; maar men heeft alle reden om te denken dat de Nieuw-Zeelanders zig eerst tot deesen schandelijken vrouwen-handel verlaagd hebben, zedert 'er door het ijzer-werk nieuwe behoeften onder hen ontstaan zijn. Nu deezee eens stand gegrepen hadden, vervielen zij eerst,

om dezelve te voldoen, op daaden, aan welke zij te vooren niet zullen gedacht hebben en die, volgens onze begrippen, ook niet met de minste schaduw van eer en gevoeligheid bestaanbaar zijn.

Het is ongelukkig genoeg dat alle onze ontdekkingen zoo veele onschuldige menschen het leven hebben moeten kosten. Hoe hard zulks ook zijn moge voor de kleine onbeschaafde volks-benden, die van Europeaanen opgezocht zijn, zoo is het waarlijk tog maar eene kleinigheid, in vergelijking van het onherstelbaar nadeel, dat deeze hun door het omverwerpen van hunne zedelijke beginzelen hebben toegebracht. Ware dit kwaad enigermate daardoor vergoed dat men hen waarlijk nuttige dingen geleerd of de eene of andere onzedelijke en verderflijke gewoonte onder hen uitgeroeid hadde, dan zouden wij ons ten minsten kunnen troosten met de gedachte dat zij aan den eenen kant weder zouden gewonnen hebben dat zij aan den anderen kant mogten verloren hebben. Maar, helaas! Ik vrees dat de kennis van ons den bewooneren van de Zuid-zee over het geheel nadeelig geweest zij en ik ben van gevoelen dat die volkeren 'er het best aan zijn, die zig altoos van ons verwijderd gehouden en uit voorzigtigheid en mistrouwen ons zee-volk niet vergund hebben al te bekend en te vertrouwdlijk met hun te worden.

Men bragt enige van deeze Wilden in de kajuit, daar de Heer HODOES zig moeite gaf om degeene uitteteken en, welker gezigt de meest spreekende trekken had. Tot dat einde deden wij ons best om hen enige oogenblikken tot stilzitten te brengen, terwijl wij hun allerhande beuzelingen lieten zien en gedeeltelijk ook schonken. Daar bevonden zig voornamelijk enige bejaarde mannen met grijze koppen,

gelijk ook etlijke jonge lieden onder, in welker ge-
 laat zeer veel uitdrukking was. De laatste hadden
 ongemeen borstelachtig en dik hair, dat hun over
 het gezigt hong en hun natuurlijk wild aanzien nog
 wilder maakte. Zij waren bijna alle van eene mid-
 delmaatige gestalte, en, zoo wel in kleur als in
 dragt, die in de *Donkere Baai* volkoomen gelijk.
 Hunne klederen waren van de vezelen der vlas-plant
 gevlogten, maar niet met vederen doorweeven,
 maar, in plaats van dat, was de mantel aan de vier
 hoeken met stukken van honden-vel bezet, een sie-
 raad, dat men in de *Donkere Baai* niet hebben kon,
 omdat daar geene honden zijn. Behalven dat droe-
 gen zij ook, om het laat jaargetijde, waarin het we-
 der reeds koud en regenachtig begon te worden,
 bijna aanhoudend hunne *Boghi-Boghi*, dat een ruu-
 we mantel is, die, als een bundel zaamgebonden
 stro, van den hals over de schouderen afhangt.
 Hunne overige klederen waren gemeenlijk oud,
 morsig en niet zoo fijn gewerkt als zij in de voo-
 rige reis van Cook beschreven zijn. De mannen
 hadden het hair havenloos om den kop hangen; maar
 de vrouwen droegen het kort afgesneden en dit on-
 derscheid schijnt doorgaans bij hen in acht genoo-
 men te worden. Zij hadden ook het hoofd-ciersel
 of de muts van bruine vederen, van welke in
 Cooks eerste reize gewag gemaakt is. Toen zij
 een paar uren aan boord geweest waren, begon-
 nen zij te steelen en alles ter zijde te brengen wat
 hun onder de handen kwam. Men betrapte enige,
 die zelfs eenen zand-looper van vier uren, eene
 lamp, enige neusdoeken en mesfen weg wilden slee-
 pen. Om deeze diefstallen liet de kapitein hen het
 schip uit jaagen en hun aanzeggen dat zij niet we-

der aan boord zouden koomen. Zij gevoelden volkoomen, hoe zeer hun die bejegening schande aandeed, en hun warm temperament, dat geene belediging verdraagen kan, geraakte daarover in vuur en vlam, zoo dat één zig niet onthouden kon uit zijne kano te dreigen als of hij tot gewelddaadigheid zoude overflaan. Het kwam egter daar niet toe, maar tegens den avond gongen zij gerust naar land en zetteden, regt over het schip, enige hutten op van boom-takken, om den nacht daarin doortebrengeu. Hierop trokken zij de kanos op het land, onttaken een vuur en bereidden hunnen avond-maaltijd, die uit enige visfchen bestond, welke zij in hunne vaartuigen, niet verre van den oever, met bijzondere bekwaamheid, met een net gevangen hadden, 't welk met de wijze om zig van hetzelfde te bedienen in *COOKS* voorige reis beschreven is.

Den volgenden morgen voeren wij, vermits het schoon zagt weder was, naar het *Lang-Eiland* om naar het hooi te zien, dat ons volk agt dagen te vooren aldaar gemaaid had. Ook wilden wij, in de nabuurschap van eene verlaaten Indiaansche woonplaats, groenten voor het volk opzamelen. Wij vonden bij deeze gelegenheid wederom enige nieuwe planten en schooten ook etlijke kleine vogelen, die van de bekende verschilden. Des namiddags gaf de kapitein verscheiden matroozen verlof om aan land te gaan, daar zij van de Wilden allerhande zeldzaamheden inruilden en te gelijker tijd de gunsten van verscheiden meisjens genooten, zonder zig in het geringste aan derzelver walglijke morsfigheid te stooren. Zoo zij ondertusschen niet alle gevoel hadden uitgeschud, zou de onaangename gewoonte van deeze vrouwen, om zig de wangen met oker

oker en olie te besmeeren, alleen hen van dierge-
lijke innige verblindtenissen afgehouden hebben.
Daarenboven stonken deze Nieuw - Zeelandfche
vrouwen ook zoo zeer, dat men haar gemeenlijk
reeds van verre ruiken kon en zaten daarenboven
zoo vol ongedierte, dat zij het dikwerf van haare
klederen zogten en naar gelegenheid tusfchen de tan-
den knapten. Het is te verwonderen dat 'er onder
het volk gevonden wierden, die in staat waren zig
op eene dierlijke wijze met zulke walglijke fchep-
zelen te vermengen zonder dat hun eigen gevoel,
noch de neiging tot zindelijkheid, die den Engel-
fchen tog van de jeugd af aan ingeboezemd wordt,
hun afkeer van deze menschen verwekte:

— — — — — Unde
Haec tetigit Gradive, tuas urtica nepotes?
JUVENALIS.

Eer zij aan boord terug kwamen, had eene van
deze Schoonen eenen matroos zijn wambuis ont-
ftoolen en het aan eenen jongen kaerel van haare
landfliederen gegeven. De eigenaar vond het in han-
den van deelen laafden en nam het hem weder af;
deze gaf hem daarentegens enige vuist-flagen, wel-
ke de Engelschman egter maar als kortswijl opnam;
maar toen hij zig omkeerde en in de floep wilde stap-
pen, wierp hem de Wilde met groote fteenen. Nu
vattede de matroos vuur, gong op den kaerel los en
begon hem, op zijn goed Engelsch, dugtig te *boxen*.
In eenen oogenblik had de Nieuw-Zeelandster een
blauw oog en eenen bebloeden neus weg en, naar
het zig liet aanzien, genoeg; want hij gaf het vol
fchrik op en liep weg.

Den

Den eersten Juny kwamen 'er in den vroegen morgenstond verscheiden kanos met Wilden naar ons toe, die wij nog niet gezien hadden. Hunne vaartuigen waren van verschillende grootte en drie derzelve met zeilen, die men anders zelden onder hen aantreft. Het zeil bestond uit eene groote driekantige mat en was aan de eene zijde aan de mast, aan de andere aan een staak vastgemaakt, welke beiden van onderen in eenen scherpen hoek te zaamen liepen en zeer ligt los gemaakt en neder gelaaten kunnen worden. Het bovenst of breedst deel van het zeil was aan den zoom met vijf bruine vederbossen versierd. De bodem van de kanos bestond uit eenen uitgehouden boomstam, en de zijden uit planken. Deeze hadden zij op malkanderen gezet en door kleine gaatjens met touwen van de Nieuw-Zeelandische vlasplant vast aan een gebonden en dan de voegen met de wol van de breedbladige Lischdode (*Typha latifolia*) dicht gestopt. Daar waren enige dubbele kanos onder, dat is, dan waren 'er twee met dwarshouten en touwen neffens elkanderen aan een gevoegd; de andere enkele hadden eenen zogenaaenden uitlegger, of een smal bord, dat aan de eene zijde van de kano aan dwarshouten, evenwijdig met het vaartuig, was vast gemaakt en dezelve voor het anders al te ligt geschiedende omslaan beveiligen moest. Alle deeze kanos waren oud en scheenen bijna uitgediend te hebben; ook waren geene derzelve zoo rijk met snijwerk en konstigen arbeid versierd als die, welke kapitein COOK op zijne eerste reize aan de noordlijke eilanden van dit land aangetroffen en beschreven heeft; egter waren zij over het geheel gebouwd als die en hadden, bij voorbeeld, doorgaans een wanstaltig gesneden mensch-

sehen-geaigt aan den voorsteeven, hooge agtersteeven en scherp-gespitte roeren. De eigenaars van dezelve bragten verscheiden sieraadjen te koop; meestendeels uit stukken van groenen talksteen (*lapis nephriticus*) gesneden en voor ons van gedaante nieuw. Enige waren plat en hadden eene scherpe snede als bijlen; andere waren lang en dun en dienden tot oor-sierzels; andere waren weder tot kleine beitels geslepen en in houten heften gestookt en andere, eindelijk, waren met veel moeite en arbeid in de gedaante van op de hurken zittende beelden gesneden, die somwijlen enigzints naar eene menschlijke gestalte geleeken en met ontzagchelijke groote oogen van paerlemoer voorzien waren. Dit versierzel, *te-tighi* genaamd, droegen zoo wel mannen als vrouwen, zonder onderscheid van geslacht, aan eene hals-snoer, die op de borst hing en wij gisten dat het de eene of andere godsdienstige beduidenis hebben moest. Onder andere verkogten zij ons een schortjen, dat van digt gevlogten doek vervaerdigd, met roode vederen bezet, aan de zijden met wit honden-vel geboord en met stukken van zee-ooren-schulpen versierd was. De wijven draagen zoodanige bij hunne dansen. Behalven dit mangelden wij ook eene menigte visch-hoecken in; deeze waren zeer ruw, uit hout gemaakt en aan de punt met een stuk getand been voorzien, dat 'er als menschen-been uitzag. Benevens de *te-tighi* of in plaats van dezelve droegen veele enige snoeren van aaneengeregten menschen-tanden. Maar deeze hielden zij geenzints voor zoo kostbaar als in kapitein COOKS eerste reize voorgegeven wordt; maar zij verkogten die zeer gaerne voor ijzer-werk of andere kleinigheden. Zij hadden veele honden in hunne kanos en scheenen veel van deeze dieren te hou-

houden, want elk had den zijnen met een touw midden om het lijf vast gebonden. Het was eene lange hairige soort met spitse ooren, zeer veel gelijkende naar den gewoonen herders-hond en van allerhande kleuren, namelijk enige gevlekt, enige zwart, andere weder geheel wit. Zij wierden alleen met visch gevoerd en leeven dus, in dit opzigt, zoo goed als hunne meesters; maar daar tegens moet hun vleesch deezen wederom tot spijs en hunne vellen tot velerhanden versierzelen en stukken van kledij dienen. Wij kogten hun enige af; de oude wilden bij ons niet tieren, zij wierden boos en wilden niet vreeten; maar de jonge gewendden zig zeer schielijk aan onze kost. Van de Nieuw-Zeelanders, die ondertusfchen aan boord gekoomen waren, wierden verscheiden in de kajuit gebragt, daar men hun enige geschenken deed; maar geen een eenige liet de verwondering, het nadenken en de opmerkzaamheid blijken, welke men aan onzen ouden vriend in de *Donkere Baai* waargenoomen had. Enige waren in hun gezigt op eene zonderlinge wijze met diep ingedrukte krul-lijnen getekend en in het bijzonder waren deeze tekenen bij eenen langen sterken man van middelbaaren ouderdom, naar eene geheel regelmaatige tekening aan het voorhoofd, den neus en de kin zoo diep in de huid ingeprikt, dat zijn baard, die anders zeer dik en zwaar moet geweest zijn, nu slechts uit enkele alleen staande haren bestond. Hij heet *Tringho-Waya* en scheen een zee-ker aanzien boven de andere te hebben, zoo als wij onder de kleine troepen, die tot hier toe bij ons gekoomen waren, nog niet bemerkt hadden. Van alle onze waaren ruilden zij liefst hemden en fleschen in; van de laatste maakten zij bijzonder veel werk.

waar,

waarschijnlijk, omdat zij tot het bewaaren van vloeibaare dingen geene andere vaten hebben dan eene kleine foort van kalebassen, die slechts in het noordelijk eiland wasfen, maar hier in *Koningin Charlotte Kanaal* in weiniger handen waren. Zij zогten het altijd zoo te maaken dat zij bij geene ruiling te kort kwamen en eischten voor elke beuzeling, die zij uitventeden, zeer hooge prijzen, maar namen het ook niet kwalijk als men 'er niet voor geeven wilde dat zij begeerden. Wijl enige van dit volk in eene bijzondere goede luim waren, onthaalden zij ons op eene *Heiva*, eenen dans op het verdek. In 't eind legden zij hunne dikke ruige overklederen af en stelden zig in eene rei; daarop begon de een een lied aantehieffen, strekte daarbij beurtelings de armen uit en stampte geweldig, ja als razend met de voeten. Alle de andere maakten zijne bewegingen naar en herhaalden van tijd tot tijd de laatste woorden van zijn gezang, die men mischlen voor een slot- of rond-zang moest beschouwen. Wij konden 'er eene soort van voetmaat in erkennen, maar waren niet zeeker dat het gerijmde verzen waren. De stem van den voorzanger was slegt genoeg en de melodij van zijn lied hoogst eenvoudig, want het bestond slechts in eene afwisseling van etlijke weinige toonen. Tegens den avond gongen de Indiaanen alle naar het opper-eind van het kanaal, van waar zij gekoomen waren.

Bladz. 186 (6). Twee hunner, die van eene schoone gestalte waren, stonden overeind, de een voor in de kano en de ander in het midden; maar alle de overige waren gezeten; de eerste had een gantsch zwart geverwden mantel aan, die van dik doek

doek gemaakt en vakswijze met vierkante stukken van honden-vel bedekt was. Hij hield eene groene Nieuw-Zeelandfche vlas-plant in de hand en liet van tijd tot tijd enkele woorden hooren. Maar de ander hield eene plegtige, luide redenvoering en wist zijne stem op eene zeer verscheiden wijze dan te verheffen en dan te laten daalen. Uit den vershillenden toon, waarop hij sprak, en uit de bewegingen, waarmede hij zijne reden verzelde, scheen hij beurtelings te vraagen, te pochen, te dreigen, uittedaagen en dan ons weder zagt toetspreken. Somwijlen bleef hij eene lange wijl in eenen gematigden toon, en dan wierd hij weder op eenmaal ongemeen luidrugtig en schreeuwde zoo sterk, dat hij gemeenlijk daarop weder eene kleine wijl stil moest zwijgen om adem te haalen. Zoo dra hij zijne reden geëindigd had, nodigde hem de kapitein aan boord. In het eerst scheen hij tot geen besluit te kunnen koomen en bekommerd te zijn; doch het duurde niet lang of zijne natuurlijke onverschrokkenheid kreeg bij hem de overhand boven alle mistrouwen en hij kwam aan boord. Daarop volgde hem al zijn volk en ieder van hun begroette, zoo dra hij aan boord kwam, het Indiaansch huisgezin, dat bij ons was, naar 'slands gebruik, door het drukken van de neuzen tegens elkanderen, of, zoo als de matroozen het gellefden uittedrukken, zij *neusden* malkanderen; deeze eer lieten zij ons ook genieten, zoo veelen van ons als op het verdek waren. Men nodigde daarop de beiden redenaars, als de hoofd-perfoonaadjen, in de kajuit. De tweede, die de eigenlijke redenaar was, heette **TEIRATU** en behoorde, naar zijn zeggen, op het noordlijk eiland deezes lands *Terrawhite* thuis. Zij vroegen ter-

stond

stond naar TUPIA en, toen men hun zeide dat hij niet meer in leven was, scheenen zij, even als de Indianen, van welke boven reeds melding gemaakt is, zeer bedroefd en spraken ook, even als deeze, enige woorden op eenen treurigen en klagenden toon. Zoo zeer had zig deeze man door zijne natuurlijke begaafdheden en door zijne vriendelijkheid, de achting en liefde van dit onweetend en rauw volk verworven. Het zou hem waarschijnlijk ook veel eerder dan iemand van ons gelukt zijn deeze natie meerdere beschaaving te geeven, wyl hij, behalven eene grondige kennis van de lands taal, ook meer overeenkomst met haaren aart en haar vernuft bezat dan wij Europeanen. Ons hindert in dit opzigt de al te groote afstand, die tusschen onze verre uitgebreide kennissen en de veel te beperkte begrippen van dit volk bestaat en wij weten bijna niet waar de schakels te vinden van de keten, die hunne inzigten met de onze kan verbinden.

TEIRATU en zijn geleider waren een grooter slag van menschen dan wij tot hiertoe in *Nieuw-Zeeland* gezien hadden. Geen hinner was van kleiner en veele van meer dan eene middelmaatige gestalte. Ook waren hunne klederen, opschik en wapenen rijker dan zij bij de inwonnen van *Koningin Charlotte Kanaal* pleegen te zijn en scheenen eene soort van welvaart en overvloed aanteduiden, dergelijke wij hier te land nog nergens bemerkte hadden. Onder hunne klederen waren enige mantels geheel met honden-vellen gevoerd. Van deeze scheenen zij bijzonder veel te houden en zulk eene peis had indedaad niet alleen een statig aanzien, maar zij kon hun ook, bij het koud weder, dat wij thans hadden, van goeden dienst zijn. Onder hunne over-

ge, uit de vezelen van het Nieuw-Zeelandch: vlas vervaardigde klederen, waren veels geheel nieuwe die met bonte, ingewerkte randen versierd waren. Deze randen waren rood, zwart en wit, maar doorgaans naar een zoo regelmatig patroon gewerkt, dat men dezelve gevoeglijk voor het werk van een veel beschaafder volk zoude hebben kunnen aanzien. De zwarte kleur van hun doek is zoo echt en duurzaam, dat zij de opmerkzaamheid der Engelsche fabrikteurs verdient, welken het tot nog toe nog aan eene duurzame verw. van die kleur uit het plantens: rijk voor stoffen ontbreekt. Het was enkel onze gebrekkige kennis van hunne taal die ons belettede hier omtrent nadere onderrigtingen van hun te bekoomen. Hunne kleding is eene soort van mantel, die uit een vierkant stuk doek bestaat. De beiden bovenste einden van deselve binden zij voor op de borst vast met banden, of zij steeken die met eene naald van been, visch-graat of groenen steen te zaamen. Omtrent in het midden van den mantel is een gordel van dicht gevlogten gras van binnen 'er aan vast gemaakt, die om den middel kan gebonden worden, zoo dat de mantel als dan vast op de heupen ligt en de onderste einden tot aan de knie en dikwijls tot op de kuiten nederhangen. Schoon zij, naar het uiterlijke te oordeelen, zoo veel boven de inwooners van *Koningin Charlotte Kanaal* vooruit waren, waren zij egter niet minder morsig, zoodanig zelfs dat het ongedierte met hoopen over hunne klederen rond kroop. Het hair droegen zij, naar 'slands gebruik, op de kruin te zaamen gebonden, met vet ingesmeerd en met witte vederen bestooken; ook hadden enige groote kammen van walvisch-been agter den hair-bundel gestooken, die geheel regt

regt op stonden. Veels van hun waren in het gezigt met krul-lijsen, geprikt en enige ook met rüelboker en olie geblancket, gelijk zij ook doorgaans zeer veel genoegen toonden, als wij hun wat roods op de wangen smeerden. Zij droegen enige kleine kalsbaan bij sig, waarin de olie was, waarmede zij zig pleegen te balzemen; maar of deeze uit het planten- of dieren-rijk ware konden wij niet te weten komen. Alle gereedschap, dat zij met zig voerden, was ongemeen sierlijk gesneden en, over het algemeen, met grooten vlijt bearbeid. Zij verkogten ons eene bijl, die van den fijnsten groenen talk-steen gemaakt was en die een steel had, welke konstiglijk met doorlugtig werk versierd was. Wij vonden ook enige speeltuigen bij hen, namelijk een' trompet, of liever eene houten pijp, die vier voeten lang en tamelijk dun was. Het mondstuk kon ten hoogsten twee, en het ander eind omtrent vijf duimen in doorsnede haalen. Zij bliezen daarop altoos in denzelfden toon, die als het ruuw gebulk van een dier klonk; egter zou een walddhoornist 'er misschien wel wat meer en beters uit hebben kunnen haalen. Een andere trompet was uit eenen grooten trompet-hoorn (*Murex Tritonis*) gemaakt, in konstig gesneden hout gezet en aan het eind, dat tot inpadstuk konde dienen, met eene opening voorzien. Een schriklijk bulkende toon was alles wat 'er uit te haalen was. Een derde speeltuig, dat ons volk eene fluit noemde, bestond uit eene holle pijp, die in het midden wijdte was en aldaar, gelijk ook aan beiden einden, eene opening had. Dit en het eerste speeltuig waren beiden, in de lengte, van twee holle stukken hout samengesteld, die zoo wel van pas naar makenderen gesneden waren, dat zij juist opriekenden.

ren ruyten en eene volkoomen pijp uitmaakten. De dubbelde hanc, in welke zij gedeeltelijk gekoomen waren, scheen nog nieuw en omtrent vijftig voeten lang te zijn. Zoo wel het vooreind als het hoog agtereind waren konstig doorboord en met krulvormige ingesneden trekken versierd, gelijk die, welke in de eerste reize van kapitein COOK afgebeeld is. Een wanstaltig ding, aan welk men met veel moeite enige gelijkenis met een menschen-hoofd ontdekken kon, was met een paar oogen van paerlemoer en met eene lange tong voorzien, die uit den open mond hong; dit siernaad maakte het uiterst eind van den voorsteven uit. Zulke figuren brengen zij overal tot versiering aan, voornamelijk aan gereedschap, dat tot den oorlog of hunne wapenrusting betrekking heeft. Denklijk heeft de hier te lande doorgaande segte gewoonte den vijand door het uitsteeken van de tong te beschimpen en uittratten tot deeze menigvuldige afbeeldingen van leelijke gezigten gelegenheid gegeven. Men ziet die niet alleen aan den voorsteven van hunne oorlogs-booten, en aan de steelen van hunne strijd-bijlen, maar zij draagen 'er ook aan een touw om den hals op de borst hangende; ja zij slijden die zelfs op de riemen en aan de roeren, waarmede zij hunne kanos voortduuwen.

Bladz. 189 (7). De kapitein schonk hun, onder andere, vergulden koperen penningen, die een en drie vierde duim in middellijn groot, dik en tot eene gedagtenis van deeze reis waren geslaagen, om onder de verschillende volkeren uitgedeeld te worden, welke wij op deezen togt zouden aantreffen. Op de eene zijde zag men het borstbeeld des Konings met dit opschrift:

I BOEK, VIII HOOFDSTUK. 309

GEORGE III, KING OF GREAT BRITAIN,
FRANCE AND IRELAND.

dat is:

GEORGE III, KONING VAN GROOT BRIT-
TANNIE, FRANKRYK EN IERLAND.

Op de andere zijde twee oorlog-schepen met het
bijschrift van derzelver naamen RESOLUTION en
ADVENTURE en onder aan stond te leesen:

SAILED FROM ENGLAND MARCH
MDCCLXXII.

dat is:

UIT ENGELAND GEZEILD IN MAART
MDCCLXXII (*).

Van diergelijke legpenningen waren 'er ook reeds
onder de inwooneren van de *Donkere Baai*, gelijk
ook etlijke hier in *Koningin Charlotte Kanaal* uitge-
deeld. Het groot getal Indiaanen, die ons volk hier
bijeenvond, verschaften hun eene goede gelegenheid
tegens ijzer, doek en glazen-koraalen eene groote
menigte van wapenen, gereedschap, klederen en sie-
raadjen interuilen, van welke deeze Nieuw-Zee-
lan-

(*) Het vertrek der beiden schepen was eerst in Maart
bepaald, maar men kon met de uitrusting niet klaar koo-
men voor de maand Juny.

landers ongelijk meer bezaten dan wij anders bij hunne landslieden aangetroffen hadden. De kapitein en zijn gezelschap bemerkten dat TEIRATU het opperhoofd van alle deeze menschen zijn moest; want zij betoonden hem doorgaans veel eerbied; maar waarin eigenlijk dit opperhoofdschap bestond kon men niet te weeten koomen. Lieden van jaaren waren zij doorgaans gewoon eerbiedig te behandelen, waarschijnlijk om hunne langdurige onderfinding; maar dat kon hier het geval niet zijn, want zulke aanvoerers, gelijk ons TEIRATU een toefcheen, zijn sterke, wakkere lieden in den bloei hunner jaaren. Veelligt egter weeten de Nieuw-Zeelanders zoo goed als de Noord-Amerikaansche Wilden dat, bij het ontstaan van eenen oorlog, eene groote hoop menschen eenen aanvoerder hebben moet, op wiens grootere bekwaamheid en talenten de andere hun vertrouwen en hunne hoop kunnen stellen en tot zulk eene post zijn zeekerlijk geene andere geschikt dan diergelijke jonge lieden, die nog vuur hebben. Hoe meer wij den krijgshaftigen aart dezer natie en de menigvuldige kleine partijen, waarin zij verdeeld zijn, in aanmerking neemen, des te noodzaaklijker koomt ons deeze soort van regeringsform voor. Zij moeten buiten twiffel onderonden of ingezien hebben dat de bekwaamheden van eenen aanvoerder niet erflijk zijn en bijgevolg niet altijd van den vader op den zoon overgaan. Misschien hebben zij ook voorbeelden beleefd dat eene erflijke regering natuurlijker wijze tot een willekeurig gezag leidt.

Kapitein COOK vreesde dat de Indiaanen onze op dit eiland aangelegde tuinen vinden en uit onkunde verwoesten zouden. Hij bragt 'er dan het opperhoofd

hoofd TEIRATU zelf henen, toonde hem alle de verschillende soorten van planten, maar bijzonderlijk de aardappelen. Deeze stiepen de Wilde zeer hoog te schatten, en hij kende die ongetwijfeld reeds, wijl 'er een diergelijk gewas, namelijk de Virginiſche zoete aardappel (*Canvolvulus batatas*) in enige strecken van het noordlijk eiland, op welk hij t'huis behoorde, geteeld wordt. Hij beloofde den kapitein ook dat hij den tuin niet verwoesten zoude, maar alles onaangeroerd zou laten staan, groeijen en vermenigvuldigen; met deeze belofte ſcheidde zij.

A A N T E K E N I N G E N

O P H E T A L

NEGENDÉ HOOFDSTUK.

Bladz. 193 (1). Daar zwommen groote troepen van verscheidene soorten van Walvisfchen voorbij het schip; zij waren meestendeels geheel zwart en hadden eene witte vlek voor de agterste rug-vin. Wij schooten op hen en troffen eenen zoo wel in den kop dat hij niet meer duiken kon, maar de zee met bloed beverwde en geweldig om zig henen sloeg. Hij scheen omtrent negen voeten lang te zijn, was rank van lijf en had eenen stompen kop, waarom onze matroozen hem *Flesch-kop* noemden. Doch deezē naam voert bij *DALE* een geheel andere visch, namelijk de Botkop of Snavel-Walvisch, wiens neus naar den hals van eene flesch gelijkt (*). Wijn wij toen zulk eenen goeden wind hadden, dat wij drie en eene halve Engelsche mijl in een uur zeilden, achte de kapitein het niet der moeite waardig te laten bijleggen, om den dooden visch inteneemen.

Zoo

(*) *FENNANT British Zoology, III B. p. 53. 1776. edit. in 4to.*

Zoo dra wij het land uit het gezigt verloren hadden, zweefden eene oneindige menigte Albatrossen van drie verschillende soorten om ons heen. De gemeenste of grootste soort was van onderscheiden kleuren, welke wij hunnen verschillende ouderdom toeschreeven. De oudste waren bijna geheel wit, de jongere wat meer bruin gespikkeld, maar de jongste geheel bruin.

De officiers, die, na de Nieuw-Zeelandische versche kost, nog geene smaak konden krijgen in het gezouten vleesch, lieten onzen zwarten hond slagten en zonden de helft aan den kapitein. Wij lieten de bout braaden en aten dus van daag voor het eerst honden-vleesch. Het smaakt volkoomen als schaa-pen-vleesch, zoo dat men 'er geen het minste onderscheid aan proeven kon. In onze koude landen, daar men zoo veel vleesch eet en daar het mischien 's menschen natuur noodzaaklijk medebrengt van vleesch te moeten leven, is het waarlijk zonderling dat men eenen Joodschen afkeer van honden-vleesch heeft, daar egter het vleesch van het onreinste aller dieren, namelijk van het zwijn, zonder bedenken gegeten wordt. Uit aanmerking van zijne snelle en groote vermenigvuldiging schijnt de natuur den hond uitdruklijk geschapen te hebben om ons tot spijs te dienen. Men zou mischien vreezen dat het ons, om het goed natuurlijk instinct onzer honden, hard zoude vallen hen te dooden en te eeten; maar dan bedenkt men niet dat hunne groote schranderheid en hunne verkleefdheid aan ons enkel de gevolgen zijn van de opvoeding, die wij aan hun geeven. In *Nieuw-Zeeland* en ook, gelijk oude zeevaarders melden, op de eilanden der Zuid-zee, tusschen de Keerkringen, zijn de honden de domste en eenvoud-

digste dieren, die men zig verbeelden kan. Zij schijnen daar niet schranderer en leerzamer te zijn dan onze schapen, die men als zinnebeelden van de grootste onnozelheid en domheid voorstelt. In *Nieuw-Zeeland* worden zij met vischen gevoerd, op de andere eilanden met vruchten en kruiden. Veelligt verandert beidenerlei voedsel hunnen natuurlijken aangel, veelligt brengt ook de opvoeding nieuwe instincten voort. De *Nieuw-Zeelandische* honden krijgen hetgeen van de maaltijden van hunne meesters overblijft en dus leeren zij visch en menschen-vleesch eten en krijgen ook honden-beenderen te kluiven en zoo worden de jonge honden, van jongs aan, gewend huns gelijken te eten. Wij hadden eenen jongen *Nieuw-Zeelandischen* hond aan boord, die, toen wij hem kogten, denklijk nog niets als moeder-melk geïproefd had, en evenwel vrat hij van ons honden-gebraad het vleesch zoo wel als de beenderen met groote gretigheid, daar ondertusschen andere van *Europisch* ras, die wij van de *Kaap* medegenoomen hadden, beiden niet wilden aanraaken, ik laat staan vreeten. Toen eene jonge teef van de *Kaap* op het schip jongen had geworpen, van welke een dood ter wereld kwam, viel onze jonge *Nieuw-Zeelandische* hond 'er terstond op aan en vrat het met de grootste gretigheid op. Dat in het begin bij enkele honden slechts eene gewoonte was is veelligt, door langheid van tijd, een algemeen instinct geworden. Een matroos, die zig in den vinger gesneden had, liet hem het bloed lekken, waarop hij niet alleen gretig was, maar hij wilde zelfs in den vinger bijten.

Blaaz.

Bladz. 194 (a). Kapitein FORNEAUX nam deze siltte en de nabijheid der schepen waar om bij ons aan boord te koomen eeten. Hij berichtede den kapitein dat zijn volk nog gezond was, uitgezonderd eenen of twee mannen, die van hunnen omgang met ongezonde vrouwsperfoonen vuile ziekten hadden gekregen. Dit bericht was ons in zoo verre zeer onaangenaam, wijl men daaruit kon opmaaken dat die kwaadaartige ziekte ook reeds *Nieuw-Zeeland* bereikt heeft, want deze mannen konden nergens anders besmet zijn geworden. Uit aanmerking van de schriklijke gevolgen, welke deze verderflijke kwaal bij de Nieuw-Zeelanders moet hebben, hielden wij het een allerernstigst onderzoek waardig of en bij welke gelegenheid zij dezelve van de Europeaanen hadden kunnen bekoomen? De eerste ontdekker van het land ABEL JANSZEN TASMAN kwam 'er in het jaar 1642; maar hij had geen den minsten vriendlijken omgang met de inwooneren, ja het is waarschijnlijk dat geen eenige van zijn volk aan land geweest is. Kapitein COOK was de volgende Zeevaarer, welke na dien tijd *Nieuw-Zeeland* bezocht, alſchoon hij eerst meer dan honderd jaaren daarna, te weeten eerst in het jaar 1769 en 1770, aan die kusten aanlandde. Hij kwam toen met zijn ſchip de *Endeavour* van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*, daar verſcheiden van zijn volk waren besmet geworden. Doch daar hij op de vaart van deze eilanden naar *Nieuw-Zeeland* bijna twee maanden onder weg bleef, had de Heelmeester tijd gehad om het volk volkoomen te geneezen en bij de aankomst aan deze kust verzeekerde hij den kapitein uitdruklijk dat bij geen den van deze zieken meer het minste ſpoor van de kwaal overig was. Desnietteenstaande ge-
bruik.

bruikte kapitein COOK de voorzigtigheid niemand aan land te laten gaan, welke die kwaal gehad had, uit vrees dat hij nog verborgen overblijfselen van deeze besmetlijke ziekte in het lighaam hebben mogte; ja, om alle mogelijkheid aftefnijden dat deeze besmetting een schuldloos volk medegedeeld wierde, mogten 'er ook volstrekt geene vrouwen aan boord kobmen. De derde Europeaan, die *Nieuw-Zeeland* bezocht, was een Fransch Zee-vaarer de Heer DE SURVILLE. Deeze zeilde met het schip de *St. Jean Baptiste* van *Pondichery* door de *Straat van Malakka*, ankerde aan de *Bashie-Eilanden*, stevende *Manilla* om, ontdekte zuid-oostwaarts van *Nieuw-Brittannie*, onder de Breedte van 10½ en onder de oostlijke Lengte van 138 graden, land, dat hij den naam van *Survillie-haven* gaf, en voer toen naar *Nieuw-Zeeland*. Van daar zeilde hij, om handel te drijven, naar *Callao* in *Zuid-Amerika*, maar had, toen hij aldaar aan land wilde gaan, het ongeluk te verdrinken, en, daar alle zijne aanbeveeling-brieven met hem verloren gegaan waren, wierd het schip bijna twee jaaren lang opgehouden, en toen met alle de goederen weder naar Frankryk terug gezonden. De Heer DE SURVILLE lag den negenden December 1769 in de *Ontwiffelbaare Baai* aan *Nieuw-Zeeland* en zag de *Endeavour* voorbij zeilen, maar kapitein COOK zag het Fransche schip niet, wyl het agter eenen berg ten anker lag. Wat de Heer DE SURVILLE daar uitgerigt en hoe hij met de inboorlingen gestaan hebbe weet ik niet. Maar de *Ontwiffelbaare Baai* ligt zoo verre van *Koningin Charlotte Kanaal* dat de bewooners deezer beiden plaatsen bezwaarlijk enigen omgang met elkanderen hebben en gevolglijk laat het zig niet vatten hoe de ziekte van daar

daar zig reeds zoo wijd naar het Zuiden zoude verspreid hebben, al wilde men ook aanneemen dat des Heeren DE SURVILLES schip die in de *Onswijfelbaare Baai* gebragt hadden. Hetzelfde kan men van den Heer MARION en kapitein CROZET, beiden Fransche Zee-vaarers, zeggen; want de omgang, dien hun scheepsvolk met de inboorlingen had, bepaalde zig enkel tot de *Ellanden-Baai*, en deeze ligt aan het noordlijk eind van het noordlijk eiland, en dus ook zeer verre van *Koningin Charlotte Kanaal*. Na deeze beiden schepen kwamen wij de eerste aan *Nieuw-Zeeland*; maar wij hadden niet de minste reden om te vermoeden dat ons volk iets van de *Venus-kwaal* medegebragt hadde. Het was reeds zes maanden geleden dat wij de *Kaap de Goede Hoop* verlaaten hadden en deeze was de laatste plaats daar de matroozen dezelve met mogelijkheid hadden kunnen krijgen. Zedert dien tijd waren zij vijf maanden lang aanhoudend in volle zee geweest en binnen eenen zoo langen tijd zou dezelve in den grond hebben moeten geneezen zijn, tenzij de ziekte ten uitersten boosaartig en ongeneeslijk geweest ware. Maar wij hadden integendeel geen eenen eenigen venerieken lijder aan boord en men zal tog nooit vermoeden dat het vergift deezen gantschen tijd verbor-gen hebbe kunnen blijven onder menschen, die niets dan gezouten kost te eeten en niets dan sterke dranken te drinken, en daarbij ook nat en koude, benevens alle andere ongemakken van de zuidlijke luchtstreek uittestaan hadden. Uit alle deeze omstandigheden besluiten wij dat de *Venus-kwaal* in *Nieuw-Zeeland* t'huis behoort en niet van Europeanen derwaarts gebragt is; wij hebben ook in het vervolg van onze reis en tot nu toe geene reden gevonden

om

318 AANTEKENINGEN OP HET

om hier omtrent van gedagten te veranderen (*). Doch zoo egter ons vermoeden, tegens allen schijn, eene dwaaling mogt zijn, kooft 'er eene schanddaad meer op rekening van de beschaafder Europeansche

F (?) Ik meen grond genoeg te hebben om hieromtrent van den beroemden FORSTER te durven verschillen en te stellen dat 'er veel meer waarschijnlijkheid is dat de Venus-ziekte door de Europeanen in *Nieuw-Zeeland* zij overgebracht dan dat zij in dat land oorspronkelijk zoude t' huis behooren. Ziet hier waarop ik deeze stelling gronde. Kapitein COOK kan de eerste geweest zijn, welke deeze smetstof door zijn volk op dat eiland hebbe overgebracht; want zijne matrozen hadden die op het eiland *Otaheiti*, volgens zijn eigen getuigenis, opgedaan (zie Deel I, bladz. 371.) het is waar, de Heelmeester verklaarde alle de besmette personen in den tijd van twee maanden zoodanig geneezen te hebben, dat 'er geen spoor meer van overig was, en kapitein COOK gebruikte daarenboven de loflijke en menschlievende voorzorg van geen en van zijn volk aan land te laten gaan, welke die kwaal gehad had en liet niet toe dat 'er vrouwen aan boord kwamen. Doch hoe ligt kan zelf een bekwaam Heelmeester zig hieromtrent bedriegen, vooral bij ruw scheepsvolk, dat kleine overblijfsels van zoodanig eene ziekte, de gevolgen niet genoeg kennende, niet acht, ja dikwijls ligtvaardig verbergt, alleen uit vrees van niet aan wat te zullen mogen gaan, om niet te zeggen dat de tijd van twee maanden vrij kort is voor de grondige geneezing van verscheiden besmette matrozen, wier leefregel op zee niet van de geschikste kan zijn. Hoe ligt kan ook de voorzorg van kapitein COOK om alle gemeenschap tusschen zijne matrozen, die besmet geweest waren, en de vrouwen van dat land zijn te leu gesteld en hij daaromtrent verschalkt, zoo wel als omtrent de grondige geneezing van de.

natiën en het ongelukkig volk, dat zij met hun vergif besmet hebben, zal en moet hunne gedachtenis daarom vervloeken. Het nadeel, dat zij dit gedeelte van het menschlijk geslacht daardoor toegebracht hebben

dezelve? Zou het onmogelijk zijn dat 'er van die vrouwen in den nacht aan boord geweest waren, zonder dat hij zulks te weten kwam? Na hem kwam de Heer DE SURVILLE de eerste op *Nieuw-Zeeland*; hij had eenen vriendschappijken omgang met de inboorlingen, tot dat dezze zig van eene sloep van het schip meester gemaakt hebbende, zulks aanleiding gaf tot het verbranden van de hutten en vaartuigen der Indiaanen, waarna hij de kust verliet. Zoo nu het volk van den Heer DE SURVILLE besmet geweest is, kan hetzelfde kwaal op *Nieuw-Zeeland* gebragt hebben; de verre afstand tusschen de *Ottowijfelbaars Baai*, en zelfs de *Englanden-Baai* en *Koningin Charlotte Kanaal* is, dunkt mij, niet voldoende om de mogelijkheid te ontkennen van zulk eene verspreiding van eene kwaal, die zoo ligt wordt voortgeplant, in drie en een half jaaren tijds, zelfs over een grooter land en wel onder volkeren die een zwervend leven leiden. Men begrijpe ook van zelf dat het daartoe niet nodig is dat de bewooners van verre van elkanderen afgelegen plaatsen met elkanderen omgang hebben, gelijk de Heer FORSTER zig uitdrukt, maar dat de kwaal bij mededeeling van de eene bende tot de andere kan voortgaan.

Doch ik behoef het bij deze redeneringen, op waarschijnlijkheid gegrond, niet te laten; ik ben in staat een stellig bewijs bijtebrengen dat de Franschen de Venus-kwaal werkelijk op *Nieuw-Zeeland* gebragt hebben, wel veel later, doch egter nog een jaar voor den tijd dat de kapiteinen DOK en FURNEAUX op deeze reis in *Koningin Charlotte Kanaal* vertoefden, een bewijs dat de Heer FORSTER zoude hebben kunnen weten, zoo hij de reis van

den

hebben, kan nimmermeer en op geenerlei wijze noch verontschuldigd, noch weder goed gemaakt worden. Zij hebben wel het boeten van hunne lusten gekogt en betaald; maar dit kan des te minder voor eene scha-

den Heer MARION, die in het jaar 1783 is uitgegeeven, geleezen hadde.

De Heer MARION naderde in Maart 1772 *Nieuw-Zeeland*, en het gedeelte van de kust, dat hij het eerst ontwaarde, was de berg, die op de kaart van kapitein COOK de *Berg Edmont* genaamd wordt; hij stevende noordwaarts de West-kust langs, *Kaap Maria van Diemen* om, en ankerde eene korte wyl in eene bogt van het noordlijkst gedeelte, kwam den derden Mey aan *Kaap Bree* aan het noordoostlijk gedeelte van het noordlijk eiland en wierp den zesden dier maand in de *Elenden-Baai* het anker, daar het volk het eerst omgang met de vrouwen kreeg en daar de Heer MARION en sgt en twintig van zijn volk (misschien uit wraak voor de mishandelingen, door den Heer DE SURVILLE dit volk aangedaan) gedood wierden. Van daar vertrokken zijnde, deed hij geene andere plaats in *Nieuw-Zeeland* meer aan, maar stevende de Zuid-zee in. Ziet hier nu wat de Ridder DU CLÉSMEUR, die na den dood van den Heer DE MARION, het dagverhaal vervolgd heeft, omtrent dit onderwerp zegt: *Nous n'avons trouvé aucune apparence qu'ils fussent sujets à la Petite Vérole & au mal Vénérien. — Il y avoit dans notre équipage plusieurs matelots, atteints de maux Vénériens, qui ont communiqué avec les filles du pays. Il est à croire que les Européens, qui ont reçu cette maladie de l'Amérique, l'auront portée jusqu'à ces antipodes de l'Europe; dat is: „ Wij hebben „ geen' schijn gevonden dat zij de Kinder-pokkens en de „ Venus-ziekte onderworpen waren. — Daar waren onder „ ons volk verscheiden matroozen, met Venus-kwaalen be-*

„ smet;

sch
zij
we
beg

„ fl
„ h
„ k
„ bi
„ be
„ zon
nede
matr
1772
Juni
daar
kunn
met
leidt
zigze
geng
verfp
flecht
Zij d
maak
stand
moge
bij n
Nieu
aldaar
het v
sur
smet
hebb
IV

schadeloos-stelling gelden, wijl zelfs het loon, dat zij daarvoor gegeven hebben, het ijzer-werk, nieuwe strafbaare gevolgen voortbrengt en de zedelijke beginzelen van dit volk vernietigd heeft, terwijl die schan-

„ siet, welke omgang met de meisjes van dat land gehad
 „ hebben. Het is waarschijnlijk dat de Europeanen, wel-
 „ ke deeze ziekte van Amerika ontvangen hebben, die tot
 „ bij de tegenvoeters van Europa zullen hebben overge-
 „ bragt. ” Dit is een steilig getuigenis, dat onverschillig,
 zonder enig oogmerk dan om de waarheid te zeggen, sehijnt
 nedergeschreven: nu is de vraag of deeze kwaal, welke de
 matroozen van het schip van den Heer MARION in Mey
 1772 aan de vrouwen van dit land mededeelden, zig niet in
 Juny 1773, dat is in den tijd van een jaar, in een land,
 daar de luchtstreek voor die kwaal bevorderlijk is, daar de
 kunnen, ten minsten de ongetrouwde, eenen vrijen omgang
 met elkanderen hebben, daar het volk een zwervend leven
 leidt en denkelijk dikwijls verre weg verhuist, daar zij aan
 zigzelve is overgelaaten, door geene middelen wordt te-
 gengegaan en door geene leefregel getemperd, zig konde
 verspreid hebben tot aan *Koningin Charlotte Kanaal*, dat
 slechts omtrent zes graaden van de *Eilanden-Baai* af ligt.
 Zij die weten welken snellen voortgang deeze ziekte kan
 maaken, en hoe ligt zij door eene dagelijks werkende om-
 standigheid, de omhelzing, wordt medegedeeld, zullen de
 mogelijkheid daarvan niet ontkennen. Men voege nu hier
 bij nog deeze aanmerking dat, zoo de Venus-kwaal in
Nieuw-Zeeland oorspronkelijk bestaan hadde, dezelve ook
 aldaar zeer algemeen zoude hebben moeten zijn en zoo wel
 het volk van kapitein COOK in 1769 als van den Heer DE
 SURVILLE, en die van den Heer MARION, welke onbe-
 smet van het eiland vertrokken zijn, aangestroomden zouden
 hebben moeten wezen, van hetwelk niets blijkt; vooral is

321 AANTEKENINGEN OP HET

fchandelijke ziekte slechts het lighaam verzwakt en vernielt. Een volk, dat, niettegenstaande zijne ruuwe wildheid, heet temperament en wreede gewoonten, dapper, edelmoedig, gestuvrij en onbekwaam tot enige arglistigheid is, verdient dubbel medelijden, wanneer zelfs de liefde, de zoetste en gelukkigste bron van genietingen, de schriklijkste geensel van zijn leven wordt.

Bladz. 206 (3). Denklijk was het enkel door het jaargetijde dat wij den pasfaat-wind eerst zoo veel later kregen; wijl, namelijk, de zon zig toen nog boven het ander half-rond bevond, of liever, wijl wij op het zuidlijk nog winter hadden. Dit ondervonden wij ook in het jaar 1772 te *Madera*, maar ook daar hadden wij den pasfaat-wind, schoon dit

het stilzwijgen van kapitein COOK daaromtrent van veel gewigt; hij zou niet in gebreken gebleven zijn dit bij deeze gelegenheid te zeggen, en ook dat van den Heer FORSTER, die, bij kapitein COOK aan boord zijnde, dagelijks gelegenheid gehad heeft om hem daaromtrent te ondervraagen, gelijk hij zeer zeeker bij deeze gelegenheid zal gedaan hebben. Uit dit alles blijkt, dunkt mij, de ongegrondheid van de stelling van den Heer FORSTER, en het is maar al te waarschijnlijk dat het volk van deeze eilanden zig hunne kennis met de Europeanen deerlijk zal beklagen en wie kan verzeekeren dat hunne gemeenschap met hetzelfde niet, in plaats van hen met nieuwe rijkdommen en gerieflijkheden te verrijken, eene ontvolking van dat land ten gevolge zal hebben?

*Aantekening van den Nederduitschen
Vertaaler.*

eiland onder den drie en dertigsten graad Noorder Breedte gelegen is. Doch allersonderlingst was ons de wind, van ons vertrek uit *Koningin Charlotte Kanaal* tot den tijd dat de waare pasfaat-wind opkwam, voorgekoomen. Wij hadden, namelijk, verwacht dat wij het grootst gedeelte van den tijd, dien wij op middelbaare breedten tusschen de vijftig en veertig graaden Zuid doorbragten, gestadige Westren-winden zouden hebben, gelijk wij in den winter op het noordlijk half-rond gewoon waren te hebben. In plaats van dat vonden wij dat de wind in twee of drie dagen het kompas rond liep, nergens dan op de oostlijke strecken enigermaate bestendig was en somwijlen uit dezelve zeer hevig woe. De naam van *Sille Oceaan*, waarmede men anders de gantsche Zuid-zee benoemt, past dan, mijns bedunkens, alleen op dat gedeelte van dezelve, dat tusschen de Keerkringen gelegen is, want daar alleen is de wind bestendig, het weder gemeenlijk schoon en zagt en de zee minder onstuimig dan op hoogere breedten.

Bladz. 206 (4). Albicoren, Boniten en Doraden jaagden naar vliegende Viscchen, even gelijk wij zulke in den Atlantischen Oceaan gezien hadden; enige groote zwarte vogelen met lange vleugelen en gaffelvormige staerten, welke Fregatten genaamd worden (*Pelecanus aquilus* LINNÆ) en gemeenlijk hoog in de lucht zweefden, schooten somwijlen met ongelooflijke snelheid, als een' pijl, op de vischen, die beneden hen zwommen, neder en misten met hunnen snavel hunne prooi niet. De Meeuwen van de Engelsche zeeën, die ook onder dit geslacht behooren, wisten de vischen op gelijke wijzen te

betrappen; de vischers zijn daarom op het denkbeeld gevallen dezen vogel met kleine haringen te vangen, die zij op een puntig mes steeken, dat op een klein vrij drijvend plankjen vast is; als nu de vogel daarop nederschiet, is het met hem gedaan, want hij doorsteekt zig onfeilbaar,

Bladz. 209 (5). Deze laage eilanden, welke men in de Zuid-zee tusschen de Keerkringen aantrest, zijn meest van een zeer zonderling maakzel. Zij bestaan, namelijk, uit klippen, die van den grond van de zee, lijnregt, als muuren, opsteigen, maar aan de meeste plaatsen naauwlijks boven het water uitsteeken en ook, daar zij hoogst zijn, tog niet meer dan zes voeten boven de oppervlakte der zee uitkoomen. Zij zijn dikwerf van kringvormige gedaante en hebben in het midden een meirtjen van zee-water, terwijl rondom dezelve de zee niet te peilen is. Daar moeten ongetwijfeld maar weinige gewassen op dezelve zijn en onder deze zal de kokospootenboom nog de beste en nuttigste zijn. Ondanks deze armzalige gesteldheid, en derzelver dikwijls maar al te kleine uitgestrektheid, zijn vele evenwel bewoond. Hoe zij egter mogen bevolkt zijn is even zoo zwaar te bepaalen als hoe de hoogere eilanden der Zuid-zee met inwooneren zijn bezet geworden. De Heeren BYRON en WALLIS zonden, toen zij op hunne Reizen rondom de Waereld hier voorbij dit laag eiland kwamen, enige van hun volk naar land, tegens welke zig de inwooners agterhoudend en jaloers betoonden. Agterhoudend zijn zij veel ligt om hun gering aantal, waarom zij vreezen moeten ligt overweldigd te worden; jaloers, omdat zij voor zigzelve moeite genoeg zullen hebben op hun-

ne kleine rotfen het nodig onderhoud te vinden en gevolglijk vreemden met geen onverschillig oog kunnen aanzien, daar deeze dreigen dezelve nog meer te verminderen. Men kan dan ook van hunnen oorsprong in het geheel niets zeggen, wijl hunne taal en gebruiken ons tot heden toe geheel onbekend zijn en dit misfchien het eenigst kenmerk is, waardoor men de herkomst van zulke volkeren kan gissen, die geene fchriften en oirkonden bezitten.

EINDE VAN DE AANTEKENINGEN OP
HET VIERDE DEEL,

de zeventien bliffen op oorkonden bevestigd. Het koninkrijk was nu geheel onderworpen aan de heersaars van de Nederlanden. Het koninkrijk was nu geheel onderworpen aan de heersaars van de Nederlanden. Het koninkrijk was nu geheel onderworpen aan de heersaars van de Nederlanden.

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET VIERDE DEEL.

Plaat	XX*.	Gezigt van eenen grooten ijsklomp, drijvende in de Zuidzee (9 Jan. 1773).	<i>bladz.</i>	54
—	XXI*.	De zwarte Pijnboom van Nieuw-Zeeland.		104
—	XXII*.	Inboorlingen van de Donkere Baai op Nieuw-Zeeland. . .		110
—	XXIII*.	De Nieuw-Zeelandfche Vlas- of Hennip-plant.		142
—	XXIV*.	Gezigt van Waterhoozen aan de kust van Nieuw-Zeeland.		152
—	XXV*.	De Poy- of Orlietten-vogel.		144
—	XXVI*.	De Thee-Myrte.		148
Kaart N ^o .	XII*.	Van het Zuidlijk Half-rond, vertoonende de koersen van enige der voornaamste zee-reizigers. . .		I
— — —	XIII*.	Port Praya aan het eiland St. Jago.		10
— — —	XIV*.	Schets van de Donkere Baai aan Nieuw-Zeeland.		136
— — —	XV.	Schets van Van Diemens-Land.		168